هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

91

سالّی/ 2013 – بەرگی نەوەت ویەك

چاپی یەکەم/ سالّی 2013

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2013/4/22 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (10) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/4/23 ل 47

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2013/4/24 ل 133

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2013/4/29 ل 155

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (13) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/4/30 ل 211

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (14) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2013/5/6 ل 279

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (15) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/5/7 ل 341

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (16) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2013/5/8 ل 359

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16)

چوار شەممە رێکەوتی 8\5\2013

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16)

چوار شەممە رێکەوتی 2013/5/8

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2013/5/8 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز د. حسن محمد سورە جێگری سەرۆک و، بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (16)ی خولی سێیەم, ساڵی (2013) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (16)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوار شەممە ڕێکەوتی 2013/5/8 دا بەم شێوەیە بێت:

1-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکەین، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی چوارەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (16)، رۆژی دانیشتن (2013/5/8)، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (16)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2013/5/8دا بەم شێوەیە بێت:

1-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

لیژنەی هاوبەش ئەسڵی پرۆژەکە بخوێننەوە، دوایی ڕەئی خۆتان لەسەر بدەن، فەرموون.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون الصحة النفسية في أقليم كوردستان –العراق

الباب الاول

(لتعاريف ونطاق سريان القانون)

الفصل الاول

التعاريف

المادة (1):

يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية – لاغراض هذا القانون – المعاني المبينة أزاء كل منها:-

اولا: الوزارة : وزارة الصحة.

ثانيا: الهيئة: الهيئة لعامة للصحة النفسية.

ثالثا: الصحة النفسية: حالة من الاستقرار النفسي والتوافق الاجتماعي والتفكير السليم والقدرة على التعامل الايجابي مع الضغوط ومواجهة التغيرات التي تفرزها الحياة واستثمار القدرات العقلية بما يفيد الفرد والمجتمع.

رابعا: المريض النفسي: هو المريض المصاب بواحد او اكثر من الاضطرابات الذهنية او العصابية او الاضطرابات الاخرى التي يحددها الطبيب الاختصاصي.

1- **يقصد بالاضطراب الذهني هو اضطراب في قوى عقلية اساسية ناجم عن اعتلال شديد ذي منشاء عضوي او وظيفي يؤثر في ارادة المريض وبصيرته وادراكه وتفكيره وسلوكه وشعوره وقدرته على التكيف الاجتماعي تبعا لشدة الاضطراب ومراحله.**
2- **يقصد بالاضطرابات العصابية او اضطرابات القلق حالة من الكرب الشخصي والقلق النفسي والسلوك يعوزه التكيف الاجتماعي وضعف القدرة على مواجهة الضغوط من دون تأثيرها في القدرات العقلية الاساسية.**

خامسا: الطبيب النفسي: الطبيب الحاصل على درجة تخصصية في الطب النفسي والمسجل في نقابة الاطباء في جدول الاخصائين أو الاستشاريين أو الطبيب الممارس في الصحة النفسية.

سادسا: الطبيب غير المختص في الطب النفسي:الطبيب المرخص له بمزاولة المهنة، او المتخصص في اي فرع من فروع الطب، ولم يحصل على درجة علمية في الطب النفسي.

سابعا: الطبيب النفسي المسؤول عن المرض: هو الطبيب النفسي المناط برعاية المريض.

ثامنا: الاختصاص النفسي: هو حاصل على شهادة الماجستير او الدكتوراه بعلم النفس في اختصاص الصحة النفسية او الارشادات النفسية.

تاسعا: الدخول الطوعي: دخول المريض احدى مؤسسات الصحة النفسية بناء على موافقته الصريحة المبنية على ارادته الحرة.

عاشرا: الدخول غير الطوعي: ادخال المريض الى احدى مؤسسات الصحة النفسية دون ارادته في الاحوال التي يحددها هذا القانون .

حادي عشر: الطوارىء النفسية: حالة نفسية سريرية حادة تصيب المريض النفسي وتهدد سلامته بخطر او سلامة الاخرين وتطلب التدخل الطبي العاجل.

ثاني عشر : الوحدة العلاجية: يقصد بها وحدة مغلقة تتوافر فيها وسائل المعالجة والاجراءات التحفظية او الاحترازية المناسبة.

ثالث عشر: فريق الطب النفسي: يتألف من طبيب نفسي أو أكثر وباحث نفسي وباحث اجتماعي وممرض نفسي.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسای ژمارە ( ) ی ساڵی 2011

یاسای تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان –عێراق

دەرروازەی یەکەم

(پێناسەکان وسنووری بەکاربردنی یاساکە)

بەشی یەکەم

پێناسەکان

مادەی (1):-

مەبەست لە دەربرینی و زاراوەکانی دادێ – بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ئەو واتایانە کە بەرامبەر بە هەریەکێکیان روونکراوەتەوە:-

یەکەم: وەزارەت: وەزارەتی تەندروستی.

دووەم: دەستە: دەستەی گشتی تەندروستیی دەروونی.

سێیەم: تەندروستیی دەروونی: باریٚکی جێگیر بوونی دەروونی وهاوسەنگی کۆمەلایەتی وبیرکردنەوەی دروست وتوانای مامەڵەکردنی ئەرێنی یە لەگەڵ فشارو رووبەرووبوونەوەی گۆڕانکارییەێك کە ژیان دەیانهینێ وەبەرهێنانی توانەکانی ژیری کە سوود بە تاك و کۆمەڵ دەگەیەنن.

چوارەم: نەخۆشی دەروونی: ئەو نەخۆشە تووشبووەیە بەیەکێك یان پتر لە شڵەژانەکانی، بیری، دەماری، یان شلەژانەکانی تر کەپزیشکی پسپۆر دەست نیشانی دەکات.

1- **مەبەست لە شڵەژانی بیری، شڵەژانە لە توانەکانی ژیریی بنەرەتی کەلەئەنجامی سستبوونی توندی سەرچاوەی ئەندامی یان ئەرکییەوە دەبێ، کار لە بەرێوەچوونی نەخۆش و بەرچاو روونی و درك کردن وبیرکردنەوەی هەست و رەوشت و , توانای بۆ خۆگونجاندنی کۆمەلایەتی دەکات، بە گوێرەی سەختی شلەژانەکەو قۆناغەکەی.**

2- **مەبەست لە شڵەژانی دەماری.یان شڵەژانی رارایی، حاڵەتێکە لەسەر کوتکردنی کەسی و رارایی دەروونی و هەڵس و کەوتێك کە خۆگونجاندنی کۆمەلایەتیی کەمەو ، بێ توانایی روو بە روو بوونەوەی فشارەکانی نییە بێ ئەوەی کاری لەسەر توانای ژیریی بنەرەتی نەبێت.**

پێنجەم: پزیشکی دەروونی: ئەو پزیشکەیە کە پلەیەکی پسپۆریی لە پزیشکی دەروونیدا وەدەستهێنا بێ و لە سەندیکای پزیشکاندا وخشتەی پسپۆران یان راوێژکارییەکان یان پزیشکی شارەزا لە تەندروستی دەروونیدا ناوی هەبێت.

شەشەم: پزیشکی ناپسپۆر لە پزیشکی دەروونیدا: پزیشکی مۆڵەت پێدراوە بۆئەوەی پیشەکەی بکات، یان پسپۆر لەهەر لقێك لە لقەکانی پزیشکی وپلەیەکی زانستیی لە پزیشکی دەروونیدا وەدەس نەهێنابێ.

حەوتەم: پزیشکی دەروونیی بەرپرس لە نەخۆش: ئەو پزیشکە دەروونییە یە ئەرکی چاودێرکردنی نەخۆش پێ سپێردراوا.

هەشتەم: پسپۆری دەروونی: بڕوانامەی ماستەر، یان دکتۆرای دەروونزانیی لە پسپۆری تەندروستی دەروونی، یان نماینکاری (مرشد) دەروونیدا وەدەس هێنابێ.

نۆیەم: داخلبوونی بە ئارەزوو: داخلبوونی نەخۆش بۆیەکێك لە دەزگا تەندروستییە دەروونیەکان بەپێیی رەزامەندیی ئاشکراو پشت بەستوو بە خواستی سەربەستیی خۆی.

دەیەم: داخلبوونی بێ ئارەزوو: داخلبوونی نەخۆش بۆیەکێك لە دەزگا تەندروستییە دەروونیەکان بە بێ خواستی خۆی کەئەم یاسایە دەست نیشانی دەکات.

یازدەیەم: فریاکەوتنی دەروونی: باریکی دەروونی کەوتنی سەر جێیی سەختە، تووشی نەخۆشی دەروونی دەبێت و هەرەشەی ترسناکی لەسەر سەلامەتی خۆی یان کەسانی تر دەکات، وا دەخوازێ کە بەپەلە پزیشکی بێتە سەر.

دوازدەیەم: یەکەی چارەسەرکردن: مەبەست یەکەیەکی داخراوە کە هۆکارەکانی چارەسەرکردن وریکاری خۆپاریزی وسڵەمێنەوەی گونجاوی تێدا بێت.

سیازدەیەم: تیمی پزیشکی دەروونی: لە پزیشکێکی دەروونی یان زیاتر پێك دێت ،لەگەڵ توێژەرێکی کۆمەلایەتی نەخۆشکارێکی (ممرض) دەروونی.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەش لە نێوان لیژنەی تەندروستی ولیژنەی یاسایی هەیە سەبارەت بە مادەی یەکەم لە (13) برگە پێك دێت .

ماددەی (1):-

سەبارەت بە برگەی یەکەم پشتگیری دەکەین پێناسەی وەزارەتە.

سەبارەت بە برگەی دووەم کە باس لە دەستەی گشتی دەکات دوو رای جیاواز لەنێوان ئەندامانی لیژنەی یاسایی وە لیژنەی تەندروستی هەبوو بەشێکیان پشتگیری لەوە دەکەن کە دەستەیەکە گشتی دابمەزرێ لە

چوار چێوەی هەیکەلی وەزارەت وە بەشێکیان بەپێویستی نازانن دەستەیەکی گشتی دروست بکرێ، تەنها لۆجان هەیە چند لیژنەیەك لە ئاستی پارێزگا هەیە.

سەبارەت بە برگەی سێەم و چوارەم و پێنجەم ئەو سێ برگەیە پشتگیری لێ دەکەین وە هیچ تێبینیمان لەسەر نیە.

سبارەت بە برگەکانی شەشەم تاکو سیازدەهەم هەردوو لیژنەکان پێشنیار دەکەن کە ئەو برگانە لابدرێ وپێویست ناکا لە بەر ئەوەی پێناسەی چەند دەستەواژەیەکە ئەو دەستەواژانە ناسراون ومعلومن بۆ نموونە دکتۆری نەفسی، پێویست بە پێناسە ناکا، یان دخول تەوعی کەلەبڕگەی نۆیەم هاتیە ئەویش ماناکەی دیارە ئەو دەستەواژانەی لەبرگەی شەشەم تاکو سیازدەهەم هاتیە هەردوو لیژنە پیشنیار دەکەین کە لادرێ هەموو دەستەواژەکان مەعلومن و ئاشکرانە لەبەر ئەوە داوای پیشنیاری الغاء مان کردیە ئیتر سوپاس.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان زۆر لەو موستەلەحاتەی علمی تەعریف کراون لە مەسائلی علمی بۆیە ئێمە لە پەرلەمان ناتوانین بیانگۆڕین، تەنها چەند حاڵەتێك کەوا لیژنەی موشتەرەك قسەی لەسەر بکات،حەزدەکەین ئەندامانی پەرلەمان ناویان بنوسین.

ئاهەنگ خان، کاك کاردۆ، سۆزان خان، بەفرین خان، د.جیهان، سمیرە خان، کاك شوان، کاك فاضل، کاك نەژاد، بێریفان خان، د.رۆژان، کاك صباح بیت الله، کاك حەمە سعید.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەو مادەیە لەگەڵ رەئی دووەمم کە لیجان هەبێ لە پارێزگاکان ئەوە مەنتیقی ترەو وسەهل ترە، لە پێناسەی (الصحة النفسية حالة من الاستقرار النفسي) من پێم وایە ئەو حالە زیادە دەبی بڵێ (السعي الى الاستقرار النفسي) چونکە فیژنەکەی دیاری دەکەی حاڵە نیە بەخۆی یەعنی حاڵەیەکی نەخۆشی نیە ئەتۆ موهیمەکەی دیاری دەکەی (السعي الى الاستقرار النفسي والتوافق الاجتماعي والتفكير السليم)بەمن بێ ئەوە (السعي) بێ باشترە لە (حالة) چونکە ئەوە (پێنشن) نیە ئەوە (فیشنە) وەفیشنەکەی توو دەڵێ (السعي الى الاستقرار النفسي) یەعنی موحاوەلە دەکەی، لەگەڵ هەردوو لیژنەی یاسایی وە لیژنەی تەندروستیشم کە لە شەشەم هەتا سیازدەهەم ئەو فەقەرەیە داعی نیە بنووسرێ،چونکە ئەو پێناسەیە زۆر مەعروفە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك کاردۆ.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی یەکەم دوو بۆچوون هەیە،من پیشتوانی بۆچوونی دووەم ئەکەم پێم وایە هەرچەند ئەوە بڵێین یاسایەکە پەیوەندارە بە کاری پسپۆری، پێویستە بڵێین بۆچوون یان رەئی وەزارەت لەبەر چاو بیگێرێ سەبارەت بە جێبەجێ کردنی یاسا، بەڵام پێم وایە ئێمە هەر یاسایەك دەرکەین هەیئەتێکی بۆ دابمەزرێنین بۆ جێبەجێکردنی ئەمە باریکی قورستر دەخەینە سەر وەزارەتەکە وە رۆتین زیاد دەکەین، لەبەر ئەوە پێم وایە پێویست ناکا بەوەی کە ئەو هەیئەتە هەبێ ئەرکی وەزارەتە ،وەزارەت ئەنجومەنی هەیە وە لیجانی تەندروستی دەروونی هەیە لە لیجاکان بەو شێوازە کە بەخۆی رێنمایی دەردەکا وجێبەجێ یاساکەی دەکا، میکانیزمێك بدۆزرێ وەهەیئەتی نوێ دروست نەکرێ . سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سوزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئێمە گوێمان لە رای وەزارەت نەبوو کە بۆچی دەیەوێت یاخود رەئیان چیە لە سەر بابەتەکە؟ ئەوان پێیان باشە هەیئەت بێ یاخود لیژنە بێ بۆ ئەوەی ئێمە بەر چاومان روون بێ، بەڵام گرنگی تەندروستی دەروونی لەوەدایە کە تۆ دەبێ حکومەت ئەو سیاسەتەی هەبێ لە باری پاراستنی تەندروستی دەروونی بۆ هاوولاتیانی هەرێم لە قوتابخانە، نەك لە قوتابخانە بگرە لە داینگەوە دەبێت دەست پێبکا هەتاکو ناو دەوائیرو وەزارەتەکان، چونکە تەندروستی دەروونی مەرج نیە ئەو کەسە بە حاڵەتی نەفسیەکەی ئەعرازەکانی پێوە دیار بێ، زۆر جار هەیە کامنە لە ناخی ئەو کەسە بە کۆمەڵێك هەڵسوکەوتدا دەردەکەوێت، بۆیە من ئەگەر گوێم لە بەرێز وەزیری تەندروستی نەبێت بزانین هەتا ئێستا حکومەت چی کردووە ئیشەکانی چۆن بەرێوە رۆیشتووە، ئەگەر هەیە چۆن ئەم کارانەی بەرێ کردووە؟ چونکە من مولاحەزەم کردووە قەت ئیهتمام نادرێ بەلایەنی دەروونی لە هیچ موئەسەسەیەکی ئەم ولاتەدا لە هیچ شوێنێکی ئەم ولاتەدا، ئەسڵەن لایەنی دەروونی خراوەتەوە پشت گوێوە ئەگەر ئێمە بمانەوێ ئەم یاسایە ببێتە ئەو یاسایە ئیتر لەمە و دوا حکومەت دەبێ حسابی تەندروستی دەروونی بکا بۆ هاوولاتیان دەبێ بزانین هەڵیسەنگێنین هەیئەت باشترە یان ئەم کارە لیژنە بیکا ؟من ئێستا ناتوانم بڵێم واللە لیژنە باشە زۆر جار هەیە هەیئەت سیاسەتێك دا ئەرێژی بۆ هەموو مەرفەقەکانی ئەم ولاتە، بۆیە پێویستە بە هەیئەت ئەبێ جاریش وایە کارەکە بە لیژنە ئەڕوا ئێوە وەکو حکومەت رایتان چییە ئەوە بۆ ئێمە روون بکەنەوە بۆئەوەی ئێمە لەسەر ئەو ئەساسە ئێوە دەنگیان بۆ بدەن وەزۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرمووئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی یەکەم من پشتگیری لەوە ئەکەم کەدەستەکان بیمێنێتەوە یان بە کۆمەڵێك پشت ئەستوری ئەوەیە کەترس لە بوونی بەرێوەبەرایەتێك وەترس لە زۆربوونی رۆتینات مانای وا نیە کە ئێمە هەمیشە دژی دروست کردنی بەرێوەبەرایەتی ودەستە بین بە ناوی ئەوەی کە رۆتینەکانی ئیداری دروست دەبێ، زۆر جار زوررەت وا ئەخوازێ کە سیاسەتێك لەژێر چەتری بەرێوەبەرایەتێك یان دەستەیەکە باشتر ئیمکانی هەیە دا بڕێژرێ وەك ئەوەی ئیشی لیجان بێ بەتایبەت لە هەرێمی کوردستان کە ئاشکرایە بەزۆر دوخا رۆیشتووە کە حالەتی نەفسی جێگیر وترومای دەروونی لە هەرێمی کوردستاندا کە رێژەیەکی زۆر زۆرە پێوستی بە موعالەجە کردنە وە پێشتریش بە کۆمەك کردن بۆ سەقامگیری دەروونی لە هەرێمی کوردستانا لە ئاستێکی لاواز بووە لەبەر ئەوەی سیاسەتێکی گشتی نەبووە تێروانیەکەی هەمەلایانە نەبووە بۆ سەقامکیری دەروونی، بۆیە بەبروای من ئەم ئەرکانە کەلەدەستەکەیان نووسراوە زۆر زەحمەتە بتوانێ کە لیجان جێبەجێی بکا کە یەکێك لە بەڵگەکان ئەوەیە کە یەك سیاسەتی گشتی دابنرێ لە هەرێمی کوردستان بەبڕوای من سەرکەوتووتر ئەتوانێ دابڕێژرێ وە بەهەمان شێوە لە خاڵێکی تردا یەکێك لە ئەرکەکانی دەستە بریتیە لەدروست کردنی لیجانی فەرعی کە خۆی لیژنە بێت زۆر زەحمەتە بتوانێ کەجارێکی تر کۆنترۆلی لیجانە فەرعییەکان بکاتەوە لە ناوچە جیاجاکانەوە، بۆیە من پشتگیری لەوە ئەکەم کە لە ترس رۆتینیات لیستەکە ئیلغا نەکەین، کوردستان پێویستی بەوەیە کە دەستەیەك بۆ تەندروستی دەروونی کەبتوانێ ئیشرافی ئەو حالەتانە بکا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو بەفرین خان.

بەڕێز بەفرین حسێن خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمەی کورد بەهۆی ئەو رابردووە کە لە زوڵم و وزۆر توندو تیژی وجەنگەکان بەتایبەت پرۆسەکانی جینۆساید وبە کۆمەڵکوژی تێپەڕیوە دەتوانین بڵێن ئەمانە کەم تا زۆر رەنگدانەوەی لەسەر تاك بە تاکی کۆمەڵگاکەمان و دەروون دروستی گۆمەڵگاکەمان هەبووە خوا نەخواستە ئەمەش مانای وا نیە کەفایدەیەك لەئێمە پێویستمان بەوە هەبێت بچینە چوار چێوەی یاسایەکە بەڵام ئەمەش بە حاڵی خۆیەوە رەنگدانەوەی لەسەر شڵەژاوی دەروونی و زەبری دەروونی هەبووە، لەسەرتاك بە تاکی کۆمەڵگای کوردەواری، بۆیە پێویست بوو کە پێشتر، زووتر وەزارەتی تەندروستی کارێکی بکردایە بۆ دەرکردنی، بۆ ناردنی یاسایەکی لەو جۆرە، بەڵام ئێستاش نەچووە بچێت پێش هەموو شتێك لای ئێمە زۆر ئاسایە وەکو کۆمەڵگا بڵێینن نەخۆشی سەرەتانمان هەیە، وە گورچیلەیەکمان دەر هاتووە، دڵمان نەخۆشە،بەڵام زۆر لامان زەحمەتە کە بتوانین بە ئاشکرا سەردانی پزیشکێکی دەروونی بکەین و کێشە دەروونیەکانی خۆمان

چارەسەر بکەین و لە قسەو قسەلۆك و ئەگەرەکانی دوای ئەوانی تر ئەچین، بۆیە سەرەتا پێویستە کە هەموو وەزارەت هەم ئیعلامی هەم لایەنە پەیوەندی دارەکان هۆشیاری تاك یەعنی متمانە لای تاك دروست بکەین کە ئەمە نەخۆشییەکە وەك هەر شتێکی دیکە، هیچ فەرقێکی لەگەڵ نەخۆشیەکانێکی دیکە نیە کە تۆ بیشاریتەوە یان ترست لێ هەبێ کۆمەڵگا لێکدانەوە بۆ نەخۆشی تۆ بکا، بۆیە پرۆسەی متمانە لەگەڵ هۆشیاری تاك زۆر زۆر زوروە لەم یاسایە هەبێت وەکو وەزارت کاری لەسەر بکات.ئەوە خاڵێك، خاڵێکی دیکەش دیارە ئێمە ئەم یاسایە بۆ هەرێمی کوردستان دەرئەکەین هەموو یاساکانیش لە پێناسەو زاراوەکانەوە، پێناسەی هەرێم هاتووە راستە لەسەرەتا نووسراوە یاسای پاراستنی دەروونی بۆ هەرێمی کوردستان، بەڵام باشتر وایە هەرێم بێتە پێناسە کردن، خاڵێکی دیکەش بەندە لەگەڵ بوونی ئەم دەستەیە، لەبەرئەوە کارەکانی باشتر بەرێوە دەبات تا وەکو لیژنە هەبێ یان لیژنەی فەرعی هەبێ لیژنە لەسەر ئاستی پارێزگاکان هەبێ ، خاڵێکی دیکە لە بوونی لیژنەی پزیشکی دەرونیی دایە کە شەش، حەوت جار لە یاساکە دا هاتووە، ئەهمیەتێکی زۆر زۆر گەورەی هەیە وە هیچ ئەهمیەتی کەمتر نییە لە بوونی ئەو دەستەیە کە لە یاسایەکە هەیە،چونکە ئەو بەشێکی گرنگی یاساکەدا پێك دەهێنێ لەدەست نیشان کردنی حاڵەتی دەروونی تاوان باران ئەوانەی کە پێیان سپێردراوە تاوەکو کەیسێکیان یەکلایی ببێتەوە ئەمەش وا باشترە لە نێو زاراوەکان بێتە پێناسە کردن، چونکە ئەهمیەتی زۆر زۆر گرنگی هەیە لەدەست نیشانکردنی تاوانەکانی نێو کۆمەڵگا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. جیهان.

بەڕێز د. جیهان أسماعیل بنیامین :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ئەڤ پرۆژە یاسایە ژلای حکومەت بۆمە هاتیە تصدیق کرن، مەجلسی شور وەموناقشات لیژنەت مە هەردوو لیژنە نوێنەرت حکومەت لەگەڵ مە هە بوون، دوو دکتور هەبوون، بەس بەراستی بۆ مە وازح نەبوو هەردوو ئەو نوێنەرت حکومەت کە هاتبوونە لیژنە هەر ئێك ژوانە بە رەئێك هات بوو، ئێك ژ وان لەگەڵ هەیئێ بوو یی دی نەلەگەڵ هەیئێ بوو، یەعنی بە راستی بۆ ئێمە وازح نەبوو، نووکە حکومەت وەك وەزارەتا تەندروستی دگەڵ هەیئەیا یان دگەڵ هەیئە نینە، ئەگەر لەگەڵ هەیئ نەبیتن ئەو بخۆ پرۆژە وانایە هەیئە تێدابوو بۆچی نووکە رەئی خۆیان بەدل کر دگەڵ هیئێ دا نین، ئەوی دی، نوقتە دی ئەگەر رەئی دووی مەسەلەن ئەم بێژین لیژنە هەبن لیژنە بەخۆیت هەن، یەعنی جەنابی وەزیر دزانیت لیژنەیت هەن ئەف لیژنەیانە شولی خۆ هەیە، تەقیما حالا نفسی نەساغ دکەن، تقاریر ددەن، هەندێ شولی دی هەن، نە ئەو شولە ڤێ هەیئی دکاتن یەعنی ئەڤ ئەرکن هەین سەر عاتقی ڤێ هەیئێ ئەو نین، ئەوێ ڤێ لیجانە دکەین، یەعنی پرسیارا من ژ وەزیرێ تەندروستی ئەوا بوو ئەڤ لیجانە دشێن ئەرکێ ڤێ هەیئێ بکەین یان ئەم هەر دهەیئێت دگەڵ ئەرکا هەمی الغاء کەین ژ ڤێ قانونێ، ئەگەر ڤان هەمی الغاء بوون،

برەئی من ئەڤ قانونە نایێت وەکو قانون نافێ سەخلەمیا دەروونی یعنی (الصحة النفسية) بەس دمینیتن چاوا ئەم دێ نەساغ داخل کەین ؟چاوا دێ علاج کەین؟ چاوا دێ مافێ وی بپارێزین؟ یەعنی مەعنای وی بەس دێ ئەو جوزئە دمینێت ئەوێ موتعەلیق بە ناسەغ و بەخۆ مەعنا وێ نافێ قانونا بخۆشی نامینێتن، نەکو صحە نفسی لازمە شتێکی شامل بیتن ڤێ قانونێ ڤێ پرۆژە یاسایا مە گەلەك کێماسیە هەی، بەحسێ تەسقیف نەفسی نەهاتیە کرن، بەحسێ وقایە، تەئهیل نەهاتیە کرن، بەحسێ حمایەتا ئەو کەسانە ئەوێ تەعامول دگەڵ ڤان نساغا دەکەن، چونکە ئەویش ئیحتمالە ختورە سەر حەیاتا وانە هەی، یەعنی ڤان تشتە دەبی هەمیا پرۆژە یاسا دا هەبن، ئەگەر ئەڤانە هەمی نەبن مەعنا وێ حەتا نافێ قانون لازمە بێتە بدل کرن بەس دمینیتن موتعەلیق بە نەخۆش بەخۆ، یەعنی پاراستنا مافێ نەخۆشی ئەڤێ دی مولاحەزا من بە راستی ئەڤێت هاتیە الغاء کرن وەکو تعاریف ئەز بخۆ وەك ئەندامێك ژ ڤێ لیژنا دا بەشدار بووم هەردوو ئیجتماعا بەحسێ هەندێ نەکرن وەکو بێنەالغاء کرن، یەعنی ئەز نەزانم چاوا هاتنە الغاء کرن ؟راستە ئەڤانە تعاریفی عیلمینە مادام تکراریە هاتیە کرن ئەز بێژم ئیعتیادیە ئەم تعریف کەین ئەڤان مەسلا نوقتە شەشێ حەتا سێزدێ، هەر ئەڤا بوون تێبینیت من وگەلەك مەمنون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو سمیرە خان.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو قانونە ئەمن وای دەبینم قانونەکە زۆر کۆنە ئی سالّی شێستەکانە ئێستا قانونی نوێ هەیە لەگەڵ مەعایری نێو دەوڵەتی ئێستا دەگونجێ پێناسەکان زۆر کەمی تێدایە هەموو بە تفصیلی نەهاتیە ئەگەر ئێمە بێینە سەر نەخۆشەکانی نەفسی دەبێ هەموو ئەقسامەکان تەحدید بکەین، جۆرەکانی نەخۆشی نەفسی گەلەك زۆرن، بەنسبەت ئەو رەئیە کە گوتیان هەیئە نەمینێ ئەمنیش لەگەڵ ئەوەمە هیئەکە نەمینێ، بەلاّم بەرێوەبەرایەتی دروست بێ سەر بەوەزارەتی تەندروستی ئەوجا لیجانەکانیش ئیشی خۆیان بکەن لەگەڵ ئەوەشدا ئەلێرەدا داوا ئەکەم موستەشفایەك بکرێتەوە بەناوی موستەشفای تەندروستی نەفسی، ئێستا لە هەموو جیهان ئەو موستەشفایە هەیە پێویستە لە هەولێریش وەکو پایتەختی کوردستان ئەو موستەشفایە بکرێتەوە بەهەموو ئەقسامەکانیەوە بەنیسبەت تەعاریفەکان کە گۆتم کەم و کوڕی تێدایە وەنوقسانیش تێدایە بەلاّم (يقصد بالاضطراب الذهاني) (الذهاني) ببيته (الذهني) ئی دووەمیش (يقصد بالاضطرابات العصابية) ببێتە (الاضطرابات العصبية) نەك (العصابيه) وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو تارا خان.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مایەی خۆشحاڵیە کە پەرلەمانی کوردستان یەکێ لە یاسا هەرە گرنگەکان کە دەسپێکێکە ئەم یاسایە دەستپێکێکە بۆ بایەخدان بە تەندروستی مرۆیی یان بڵێین پەرەپێدانی تەندروستی مرۆیی، کەمیەی مەواردی بەشەری، چونکە ئەو بایەخ دانە بەو لایەنە دەروونیە وا ئەکا کە مرۆڤێکی تەندروست لە کۆمەڵگایەکا هەڵسوکەوت بکا ئەو کۆمەڵگایە ئێمە کە ساڵەهای ساڵە ئەزانین لەبەر ناخۆشی و بێ دەرامەتی و بوونی دوژمنی زۆر ئەو کێشە دەروونیانە بەسەر ئەو خەلقەی ناو ئەو هەرێمە هاتووە جێگای خۆیەتی کە ئێستا بایەخی تەواو بدرێ کە ئەگەر ئەوانەی بە کیمیا باران نەمردوون زۆری هەیە لە ماڵەکەی خۆیەتی، بەڵام پێی شەرمە بچێ بۆ نەخۆشیەکی تایبەت لەناو نفسییایەتی بە نەخۆشی دەروونی دانانرێ، بەڵکو بە تێکچوونی باری تەندروستی دەروونیەوە وئیهتمام پێدان ،ئەوە لایەکی زۆ گرنگە، ئەوەی من مولاحەزەیەکم هەیە پێشتر وە پێش هەموو شتێك ئەزانین کە کۆنفرانسی زۆر کراوە لە وەزارەتی تەندروستی خەڵقانێکی پسپۆری زۆر هێنراوە کارێکی باشکراوە تاکو لەلایەن حکومەتەوە ئەم یاسایە بۆ ئێمە هاتووە، حەز ئەکەم روون کردنەوەیەك لەلایەن بەرێز وەزیرەوە هەبێت کە بوونی ئەم دوو رئیەکە کە خۆشم هەر لەم ماوەیەی کۆتایی هاتوومەتە لیژنەی تەندروستیوە کە حازر بووم لە لیژنەکە هاوبەشەکە، بەڵام بەدوو رەئیی هاتبووینە دەرێ ئەو دوو رەئیە تەنزیری دوو رەئیەکە با بەلایەن ئەندامان زۆر بایەخ پێنەدرێ هەیئە بێ یان لیژنە بێ گرنگ ئەوەیە قانونەکە تەتبیق بکرێ ،گرنگ ئەوەیە چۆن ئێمە ئەو شتانەی لە ناو ئەو قانونەیە بایەخی پێبدرێت و هەریەکێکیان قیمەتی خۆی بدرێتێ, بەرێزان حەز ئەکەم بیزانین صحەی تەندروستی یان صحەی نفسی بەداخەوە من زۆر گوێم لێ ئەبێ لەگەڵ نەخۆشی نەفسی تێکەڵ کراوە، نەخۆشی نەفسی جیایە لەگەڵ صحەی دەروونی، صحەی دەروونی ،لە منداڵەکەی داینگاکەوە ئەگرێ تاکو ئەبێتە بەر پرسێك لە بەرزترین جێ، قەرارە هەر لایەنێك وچاك کردنەوەیەك بۆ لایەنی تەندروستی زۆر جار هەیە لە ولاتێکی وەکوئەمریکا کە لە ساڵی نەوەتەکان چاکردنەوەی کۆمەڵێك لایەنی دەروونی بەچی کردوویانە بەوەی عەمەلێکی جماعی زراعی بکەین، واتا بایەخ بە زراعە هەیە ،بایەخ دان بە خوێندن هەیە، بایەخ دان بە لایەنی عیلم نەفس هەیە، بایەخ دان هەموو لایەنەکان ئەگرێتەوە، صحەی نەفسی، حەز ئەکەم ئیهتمام و یەعنی ومەشغولبوونی زۆرهەیە، داوای لێبووردن ئەکەم کە زۆر ئیهتمام بدرێ کە ئێمە ئەم بواره دەستپێکە بۆ ئیهتمام بە لایەنی شخصی ئینسان، کە ئەمە نەقسێکە لە ناو ولاتەکەمان، بایەخی تەواوی پێنەدراوە، رێژەی ئینتیحارو و خۆ کوشتن و تیکتیئاب و ودڵتوندی لەناو هەرێمی کوردستاندا ئەبینین سازۆ بەدوای سازۆ بەداخەوە لە هەندێ بوارا زیاد ئەبێ، ئەوەش دیسانەوە نایڵێن نەقسی حکومەتە یان عەدەم ئیهتمامە، بەڵکو نەقسی سیاسەتێکە کە ئەبێ داخل سیاسەتی حکومەت بکرێت ئەم لایەنەی صحەی نەفسی ئەبێ بچێتە ناوی وەك لە هەر ولاتێکی دونیا کە ئێستا لەبەر دەستمانایە، پێنج قانونی صحە هەیە کەلەلایەنی دەوروبەرەکانمان ئەگەر لە

تورکیایه، له دوبەیه، له لوبنانه، له ئوردنه هەر هەمووی حسابی لەسەر کراوه، وەکو لایەنێکی بەر پرس ئیشی لەسەر کراوه ئینجا ئەمە هەیئە بێ یان لیژنە بێ من لێرە بەجێی ئەهێڵم بۆئەندامان رووبکردنەوەی جەنابی وەزیریش کەچی زیاتر خزمەتی زۆرترمان ئەداتێ، چی زیاتر ئێمە وامان لێ ئەکات کە ئەم قانونە بتوانین تەتبیقی بکەین و بیبەین بە رێوە، ئەخیر قسەم ئەڵێم ئینسان قیاسی هەیە بۆ زکاء یەعنی چەند زیرەکە بە چ پێوەرێك ئە پێوریێ، ئەو کەسە چەند زیرەکە؟ بەڵام صحەی نەفسی قەت قیاسی نیە، ناتونین قیاسی بکەین، چۆن بەختەوەری ناتوانی قیاسی بکەی، ئەوها ناتوانین قیاسی بکەین، ئەتوانین پێشی بخەین کە بتوانین بایەخی تەواوی پێبدرێ بە وجودی مەصەحەی تەواو، بەوجودی جێگای تەواو بۆ بایەخ دان بە تەتبیق کردنی ئەم قانونە، بە وجودی شتێکە، هەم دکتۆریەکە، هەم ئیرشادەکە، هەم لایەنە کۆمەڵایەتیەکە کە بریتیە لە ئینسان سلوك، ئینجا دکتۆری نەفسی کە ئیهتمامی چیە؟ لایەنی ئیجتماعی و کۆمەڵایەتی، لایەنە هەرە گرنگەکەیە بۆ بایەخ دان بە لایەنی نەفسی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە یاسای تەندروستی دەروونی، دیارە ئەم یاسایە لە ساڵی 2010 ئامادەکراوە، ئەم یاسایە خۆتان ئەزانن ئێمە وڵاتێکین زۆر بە کارەسات و ئەنفاڵ وکیمیا باراندا و هەموو تاکێکی ئەم وڵاتە تووشی ترۆمای دەروونی بووە، تووشی ئەوە بووە کە کەسی لە دەست داوە، لەبەر ئەوە من ئەمە بە یاسایەکی زەروور ئەزانم، وە یەکێکە لەو یاسانەی کە فیعلەن تاو ئەدات بە خزمەت گوزاری تەندروستی دەروونی، ئەوەی کە موهیمە لێرە من کە باسی بکەم ئێستا ئێمە لەسەر ئاستی وەزارەتی تەندروستی لە ناو وەزارەت لیژنەیەکی نەفسی مان هەیە کە کۆبوونەوەکانی خۆی ئەنجام دەدات، من چەند کۆبوونەوەیەکم لەگەڵیان ئەنجام داوە، وەپزیشکی پسپۆری نەفسی هەیە کە بەرێوەبەری ئەو بەشەیە کە سەر بە بەرێوەبەرایەتی گشتی کاروباری تەندروستیە، وە لە هەموو شارەکانیشا، لە شارە گەورەکانا لە هەولێر و دهۆك و سلێمانی قسمی نەفسی مان هەیە، ئەو قسمە نەفسیە دکتۆرێکی پسپۆر سەرپەرشتی ئەکا وئێمە لە کابینەی حەوتا چەند بەرنامەیەکمان پێشکەش کردووە، لەوانەیە وەکو سمیرە خان وتی کەئێستا بڕیاری لەسەر دراوە نەخۆشخانەیەکی دووسەد قەرەوێلەیی دەروونی بکرێتەوە کەهەموو بەشەکانی تێدا بێ، لە هەولێر نەخۆشخانەیەکمان هەیە، لە سلێمانی نەخۆشخانەی پیاوان شەهید صلاح وەنەخۆشخانەی ئافرەتان سۆزی دەروونی و نەخۆشخانەیەکی بلێن بۆ حاڵەتە کتوپرەکانیشمان هەیە، لە دهۆك لە نەخۆشخانەی ئازادی بەشێك هەیە وە بەشێکی تەندروستی بلێین منالانیش هەیە ئەوەی لێرەدا وەکو کابینەی حەوت پێشنیارمان ئەوەیە کە ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە ئەو یاسایە جێ بەجێ بکرێت، بەڵام سەبارەت بە پێشنیاری ئەوەی هیئە بێت یاخود ئەنجومەن بێ، ئێمە لێرە خۆتان ئەزانن ئێمە قەیرانی داراییمان هەیە،

قەیرانی زیادبوونی پۆستمان هەیە، قیرانی زیادبوونی بەرێوەبەری گشتیمان هەیە، وەمن پێم باشە کە ئەگەر ئێمە دەستکاری هیکەلیەتی یاسای وەزارەتی تەندروستی بکەین ئێمە ئێستا پرۆژەی خواردن و دەرمانمان هەیە، پرۆژەی موئەسەسەی دەرمان خواردن، بۆیە من پێم باشە وەکو ئەنجومەنێکی دەروونی دەست بەکاربێت و لیجان هەبێ لە پارێزگاکان کە موتابەعە بکرێت، و زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو كاك فاضل.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

را و تێبینی من بە راستی لەسەر مادەی یەکەم بەگشتی هەیە، بە بڕوای من ئەوەی کە زرورە حکومەتی هەرێمی کوردستان کە بیکا وە تا ئێستا نەی کردووە ئەویش کارکردن بۆ بەرگری کردن لە نەخۆشیە دوروونیەکان لە هەرێمی کوردستانە، چۆن بکرێ؟ پێم وایە ئەمە ئەولەویەتی حکومەتە وە زەروریاتە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان پێش ئەوەی خەڵك تووشی حاڵەتی دەروونی بێ، بڵێ پێویستە رێنمایی یان پلانی هەبێت بۆ بەرگری کردن وە هەموومان دەزانین ئەمڕۆ لە هەرێمی کوردستان رێژەی حاڵەتی دەروونی بەرێژەیەکی زۆر بەر چاو زیادی کردووە، بۆیە پێویستە هەر چەند لەخاڵی سیازدەی ئەم مادەیە باسی تیمی پزیشکی دەکا، ئەو تیمە پزیشکانە تا ئێستا کێن وەکو تیمێکی گەڕۆك نەکەوتوونەتە کار کەمەفروزە ئەمە وەکار بکەوێ، هەموومان دەزانین لە زۆربەی ولاتانی دونیا هەموو هاوولاتیەك ئەزانێ پزیشکەکەی کێیە وە بەرنامەی سەردانی تایبەتی بۆ لای پزیشکەکەی هەیە، پێم وایە ئەگەر کاتێك ئینسان تووشی حاڵەتە خراپەکانی نەخۆشی دەروونی یان هەر کام لە نەخۆشیەکی تر بوو وەکو ئەو کاتە کار لە کار ترازاوە، بۆیە باشتر وایە وەزارەتی صحەی هەرێمی کوردستان وە ئێستاش پێم وایە لە زۆر کاتەکانی تر ئێمە زوروفی زۆر باش بۆ ئێمە رەخساوە کە بتوانین موسەیتر بین بەسەر هەموو نەخۆشیەکان بە تایبەتی نەخۆشی دەروونی، رۆژانە یان با بڵێین حەفتانە لە هەرێمی کوردستان راگەیاندنەکان ئیعلانی ئەوە دەکەن کەوا خەڵك لە تەمەنێکی منداڵی خۆی ئینتیحار دەکا بەهۆی نەخۆشی دەروونیەوە، یان چەند کەسێکی تر تووشی زیان و وزەرەری گەورە دەکا، بۆیە من پێشنیار دەکەم وەزارەتی صحەی هەرێمی کوردستان یەکەم تیمی گەڕۆکی هەبێ بۆ گەڕان بەسەر هەتا نەك لە گەڕەك و گونەکان بەسەر مالاکانیشدا بۆ ئەوەی لە نەوعیەتی بیرکردنەوەکانی خەڵك بکۆڵێتەوە کە بەرگری لەو جۆرە نەخۆشیە بکرێ، من بەداخەوە دەڵێم حاڵەتێکی دەروونی لە لای خەڵکی کوردستان دروست بووە لە بەرئەوەی لەو ساڵەو لە ساڵانی رابردوو چەند گرفتێك لە ناو وەزارەتی صحە بەهۆی دەرمانی ئێکسپایر، بەهۆی دەرمانی جۆراو جۆر دروست بوو، ئەمە زیاتر خەڵك تووشی حاڵەتی دەروونی کرد، بۆیە ئەم جۆرە حاڵەتانە پێویستە حکومەتی هەرێم وە وەزارەتی صحە پلانی بۆی هەبێت ،بەرگری لەم جۆرە حالەتانە بکات، بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستان پارێزراو بێ، هەموومان دەزانین رابردوویەکی تاڵ بەم ولاتەدا گوزەری کردووە، ئەنواعی

بیرکردنـەوەی جـۆراو جـۆر لـە نـاو هـەرێمی کوردسـتان دروسـت بـووە، ئەمـە بـووە سەچـاوەی حاڵەتـە دەروونیەکان بۆ خەڵکی کوردستان، پێویستە پلان هەبێ بـۆ بـەرگری کـردن لـەم جـۆرە حاڵەتانـە وە لـەم جـۆرە بیرکردنەوانـە کـە خـەڵکی تێدەکـەوێ، پـێم وایـە وەکـو پێویسـت پـلان یـان رێنمـایی دەرکـردن بـۆ هاوولاتیان نییە کە بیرکردنەوەی تەندروستی بکا، باشترە لەوەی کە بیرکردنەوەیەکی نا تەندروستی تووشی هاوولاتیان ببێ، ئەمە زیاتر کارو بەرنامەی یان با بڵێن واجبی وەزارەتی صحەی هـەرێمی کوردسـتانە کـەوا خەم خۆری لەم بوارانە دەکا بـۆ بـەرگری کـردن لـەم نەخوشـیە یـان هـەر نەخۆشـیەکی تـر کـە لـە هـەرێما ئەمڕۆ بە شێوەیەکی بەرچاو سـەری هەڵداوە وتەشـنەی کـردووە و کاریگـەری خراپـی لەسـەر هاوولاتیـانی هەرێمی کوردستان کردووە و، زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە موبایل تیم، ئەوەی ئەو ئەندامە پەرلەمانە بەرێزە ئەڵێ موبایڵ تیم بۆ شوێنێك دا ئەنرێ کە ئەو نەخۆشە موزمنانەی کە ئێستا ئێمە بۆ نموونە لە سۆزی دەروونی لە سلێمانی، لەشەهید صلاح یـان لـە نەخۆشـخانەی هـەولێر کـە داخلیـان ئەکـەین دوای ئـەوەی کـە ئـەو نەخۆشـانە دەچـنە ماڵـەوە ئـەو موبایـل تیمانە ئەچـن سـەردانیان ئەکـەن، ئـەو موبایـل تیمانـە پێـك هـاتووە لـە توێـژرەوەی کۆمـەڵایـەتی سـەردانی وەزعیان ئەکەن، بەڵام ئەوەی ئێمە لەهەر مالێك بێین و بڵێین موشـکیلەتان چـییە؟ خـەڵك مـەجبوور نیـە کێشەی خۆی لۆمن باس بکا ئەسڵەن، یەکێك لە لە کێشـەکانی نەخۆشـی دەروونـی ئـەوەی کـە بـاس نـاکرێ ئەوەی کە نایەوێ خەڵك باسی بکات، بەڵام ئەوەی کە ئەو بەرێزە ئەڵێ ئەتوانـێ بەشێوەیەکی چارەسەرکراو کـە ئێمـە دەسـتمان پێکـردووە ئەوەیـە کەئێمـە بەشـی وقایـەی صحەی نەفسـیمان لـە دائیـرەی وەقایـەمان کردووتەوە، کە ئەمانە رێنمایی تەندروستی دەروونی بە خوێندنگاکان ئەدەن، بـە داینگـەکان ئـەدەن، بـەڵام ئەوەی ئێمە بچین لەماڵان بدەین بڵێین کێشەتان چییە؟ ئەوە کێشەی ئێمـە نیـە، بـەڵام ئێمـە موبایـل تـیم مان هەیە ئەگەڕێن بەسەر ماڵەکان، ئەو ماڵانەی کە نەخۆشیان هەیە، مەسـەلەن ئێمـە چـەندەها نەخۆشـی ئافرەتمان هەیە لە سلێمانی ئەیانبەین بۆ ئەو نەخوشخانەیە کە ماڵەکانیان لێیان بێزار بوون، چارەسـەریان ئەکەین و ئەیانبەینە ماڵی باوکیان یان ماڵی مێردەکەیان دوایی خۆمـان سـەردانیان ئەکـەین، حـەتا فێریـان ئەکەین کە چۆن بچن بۆ بازاڕ؟ چۆن بچن بۆ سەیران؟ چونکە هەموو شتەکانیان لەدەست داوە، بۆیە ئێمـە مەسەلەی موبایل تیم لە خوێندنگاکانـە لەوانـە تەندروسـتی دەروونـی، بـەڵام ئـەوەی بچـین بـۆ ماڵـەکانیان بگەڕێین تۆزێك زەحمەتە، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك نەژاد.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی من تەواو لەگەڵ قسەکانی کاك فازڵ دا، بەحەقیقەت، بیلفیعل لە وەزارەت کەم و کوڕی هەیە، دەبێت دانی پێدابنێن ئەوەش مانای ئەوە نییە یەعنی ئەوە کەمیەی بۆ ئێمە ئەگەر دان بەو کەم و کوڕییانە دا بنێن بیلعەکس دەتوانین موعالەجەی بکەین وە تەصور دەکەم ئەو مەوزوعانەی کە لە دوای دوایە نەبوون بە تایبەتی ئەو موزوعی دەرزی ئافاستین وشتی تریش هەیە بەراستی، وەهەروەها مەسئەلەی دەرمان و ئەو مەوزوعانەو تەنانەت مەسەلەی داکردن، ئیدخالی دەرمان لە مەزخەرەکان، مەشاکلی زۆری بە حەقیقەت هەیە، ئەو مەشاکلانە دەبێت ئێمە دانی پێدابنێین بۆ ئەوەی بتوانین حەلی بکەین، بەراستی نەکو ببێتە مەسەلەی ردود، ئەوانە بگاتە ئەو رادیەی بڵێین تەوافوقی لەسەر هەبێتن، بەنسبەت هەیئە و ئەوانە بەراستی من لەگەڵ ئاشتی خانیدام کە ئەو عەرزی کرد و گوتی هەیئە بێ باشترە، هەیئە لەبەرئەوە ئەزانی چۆنە جیا دەکرێتەوە نەك بەومەعنایە جیا دەکرێتەوە لە وەزارەت، بەڵام کیانێکی سەربەخویێ دەبێ ئەو کیانە سەربەخۆیە، چونکە نەخۆشی نەفسی ئەگەر ئێمە ئێستا من تصور دەکەم ئێمە هەموومان ، بە درێژایی مێژوو بە حەقیقەت میللەتی ئێمە بەخۆتان ئەزانن، یەعنی لە جوگرافییەکی زۆر بێ تام و بێ وەزع ژیاوە کە بە حەقیقەت بڕوا ناکەم ئێمە لە گەورەمان تا بچووکمان بە درێژایی مێژوو بڕوا ناکەم هیچمان کەم تا زۆر نەخوشی نەفسیمان نەبێ، یان حاڵەتێکی نەفسیمان نەبێ، ئەگەر بگەینە ئەو رادەیە لە شوێنێکی پرۆفێشینەڵ خۆمان فەحس کەین لەبەر ئەوە پێم وایە هەیئە دەستەیەکی سەربەخۆ هەبێ کەسەر بە وەزارەتی تەندروستی بێ باشترە لە لیژنە،لیژنەیەك بێ ئیش و کارەکانی ئەو بەوی دیکە بسپێرێ وە بەو شێوەیە بەنیسبەت مادەی یەکەم (الصحة النفسية حالة) من لەگەڵ ئەو باسم کردووە (السعي) بەس (السعى) ئاهەنگ خان بوو وا بزانم گوتی (السعى) پێویست ناکا (السعى) من پێم وایە بڵێ (يقصد بها الاستقرار النفسي واستثمار القدرات العقلية لمواجهة التغيرات بما يفيد الفرد والمجتمع)ئیتر ئەوەی ناوێ، ئەو نامەیە زۆر درێژە بە حەقیقەت لە(رابعا) یش دا بە حەقیقەت ئەوەی تێدایە با بڵێین زۆری حەشو تێدایە، ئەو حەشوە پێم وایە بە حەقیقەت لابچێ باشترە مەسەلا لێرەنەدا (يقصد بالاضطراب الذهانى هو الاضطراب في القوى العقلية الاساسية ناجم) یەعنی ئەوە تفسیریش دەکا لەچی پەیدابووە ئەوە لەقانوندا پێویست ناکا فلان نەخۆشی لەچ پەیدابووە بەس موهیم ئەوەیە تعریفی بکەی، ئەوانی تریش من لەگەڵ ئەوەدامە بمێنێتەوە کە لیژنەی هاوبەش بەحقیقەت من خۆم ئیمزام کردووە، راستە، بەڵام من لەگەڵ ئەوەدام بیمێنێتەوە نەك لاببرێت لەبەر ئەوەی خۆ شەرت نیە ئەو تەعاریفانەی کە هەیە، موسەلەمە، نەمینێتەوە، یەعنی دەبێ تەسبیت بکرێ لە قانونەکە، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان ئیسماعیل سەرهەنگ؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە خۆم لە لێژنەی تەندروستیمە، قسەی خۆم هەیە لەوێش ئەم قسەم کردووە ،بەڵام لەبەر ئەوەی چونکە یەك دەنگ بووم قسەکەم نەچوویتە ناو بابەتەکە، بەنسبەت ئەوەی لەراپۆرتی لێژنەی یاسایی وتەندروستی هاوبەشی دا لە سەرەتای نووسینەکە نووسرایە دەستە، دەستەی تەندروستی دەروونی یان هەیئە، بەڵام هێشتان ئەوە نازانین ئەوە هیئەیە, بۆیە ئەوە غەڵەتێکی مەتبەعی کرایە، پێشی نووسینەکەی بەنیسبەت ئەو پرۆژە یاسایە ئەگەر ناوەڕۆکی پرۆژە یاسایەکە بخوێنیەوە زیاتر لەسەر نەخۆشی عەقلیە، لەسەر دەروونی نیە، خۆ صحە نەفسیە وعەقلیە هەیە، بەڵام کە دەخوێنمەوە زیاتر چارەسەر کردنە، بۆیە من حەزم لێیە روونکردنەوەیەك بدەم دەربارەی دەروونی، عەقلی، جیاوازیان چییە؟ هەردووکیان پەیوەندیان بەیەك هەیە، ناتونین لە یەکیان جیا بکەیەوە، بەڵام تەندروستی دەروونی بە دەرمان چارەسەر ناکرێ، حاڵەت هەیە دەبێ لەوەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی، لە ئەوروپا لە شارەوانیا تەندروستی دەروونی چارەسەردەکرێ بەتۆك فرەیی بەعیلاجی قسەکردن، بەڵام دەبێ هەماهەنگی هەبێ لەگەڵ سایکاتری تەبیبی نەفسی، ئەو تەحویل ئەوەی دەکا بۆ دکتۆری نەفسی کە چارەسەر وەربگری لەو یاسایە کەزیاتر بۆ ئەو نەخۆشیانەی کە نەخۆشی عەقلیان هەیە داخل دەبن، عیلاج وەردەگرن، بەڵام هیچ ئەوەی تێدا نیە کەباسی تەندروستی پێش وەخت بکات، ئێ دەروونی هێشتا تووش نەبووە نەچوویتە باری عەقلی، بۆئەوەی چارەسەر بکرێت راستە لێرە پەیوەندی هەیە بەوەزارەتی تەندروستی، هەیە لێرە حەزم لێیە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی دەوری هەبوایە، چونکە دەروون ناسمان هەیە، ئەوانە دەتوانن لەگەڵ نەخۆش دابنیشن قسە بکەن، چونکە بۆ تەندروستی دەروونی چەند نموونەیەکم هەیە کە پێویستی بە دەرمان نییە، ئەو حاڵەتانەی بەسەر کورد هاتیە مەسەلەن ئەوەی کوڕی لە ئیعدامە یان ئەوەی منداڵێکی، گەنجێك لە کارەساتێك یان رووداوێك رۆیشتیە تەندرووستی دەروونی خراپ دەبێ، پێویستی بە چارەسەرکردنە، بەڵام چارەسەر کردن مانای ئەوە نییە کە تۆ بچی صەدمەی کارەبایی لێبدەی یانیش دەرمانی پێ بدەی یان داخیلی بکەی، بۆیە پێویستە تەندروستی دەروونی وعەقلی چییە یاسایەك هەیە بەو ناوە، بەڵام من ئەوەی دەبینم تەنها عەقلییە، دەروونی نییە، بەنیسبەت پێناسەی صحە نەفسی پێناسەی تەندروستی دەروونی گەشەی کردیە زانستی پزیشکی رۆژانە لە پێشکەوتن دایە ئەو پێناسەی کە لێرە نووسرایە هی شێستەکانە زیاتر، ئەو یاسایەش لە میسر و وەلەعیراقی کۆنێ وەرگیرایە راستە (WHO)ە بەڵام (WHO) چەند سانێ جارەك پێناسە بۆ نەخۆش دەگۆڕێتن چۆن چارەسەر گۆرانکاری تیادایە، تەشخیص گۆڕانکاری تێدایە، تەحلیلات زیادی کردیە بۆ دۆزینەوەی نەخۆشی، عەینەن پێناسەکەش گۆڕانکاری تێدایە، بۆیە ئەو گۆڕانکارییەی ئەو پێناسەی کە هەیە هی سالی 2001 تازەترین پێناسەیە ئەگەر حەزتان لێیە دەخوێنمەوە خوشم کردیتم کوردی و عەرەبی، چونکە تەندروستی دەروونی زیاتر حاڵەتە ناتوانین ئێمە پێی بڵێین ئەوە حاڵەت نییە، ئەوە حاڵەتێکە جێگیر بوونی دەروونیە، ئەوە کە

(WHO) کەئێستا تەعریفی کردیە دەڵێ (هي حالة يكون فيها الفرد يمكن ان تطور قدراته ويمكن ان تعمل مع التحديات اليومية والاجهاد ويستطيع العمل بشكل منتج ومثمر وقادر على تقديم المساهمة للمجتمع) بە کوردییەکەی خۆشم ئەگەر خراپیشە تەندروستی دەروونی چییە، باڕێکە کە تاکێك دەتوانێ خۆی گەشە پێبدات، توانای مامەڵەکردنی هەبێ لەگەڵ هەموو ئەو فشارانەی کەبەرەنگاری دەبێتەوە، بەرهەم هێنەر بێ، توانای ئەوەی بێ بەشداری بکات لە کۆمەڵگە، لێرە یەك کەلیمە تەعریفەکە زۆر نزیکە لەگەڵ کۆنەکە، بەڵام یەك کەلیمە جیای کردۆتەوە مەعنای پێشکەوتنی تەندروستیە، ئەویش مەعنای ئەو کەسەی کە تەندروستی دەروونی تەواوە ساغە، دەبێ گەشە بەخۆی بدا، دەبێ چالاك بێ، دەبێ بچێتە ناو کۆمەڵگا, مانای ئەوە نیە ئەمن تەندروستیم باشە دەروونی وجەستەیی هەردووك باشە وهیچ ناکەم لە ماڵەوە، بەرهەمم نیە ئەوەش تەندروستی دەروونی ساغ نیە، بۆیە ئەو پێناسەی تازە لای من گرنکە بەنیسبەت ئەو بڕگەیە لەگەڵ لیژنەی خۆم رەئیم وەکو وانە لەبڕگەی شەشەم هەتا ئاخیر نەمینێ، بێینە سەر ئەو هەیئەیە، ئەو دەستەیە ئەمن لەگەڵ ئەوە نیم دەستە هەبێ بە هیچ شێوەیەك، لەگەڵ ئەوەمە سەنتەری دەروونی لە هەموو شارەکان هەبیتن وەچارەسەری دەروونی پێشکەش بکرێتن، چونکە ئەگەر ئەمە هەیئەێك دروست کەین مەسەلەن هیئەی دەروونی دروست کەین ئەو وەختەش چاویش هەیئەی عیونمان هەیە، ئەسنان مان هەیە، ددانمان هەیە ئەوانەش داوا دەکەن مانای وایە ئەرکی زیاتر دەکەین، رۆتین زیاتر دەکەین لە باتی ئەو پارەیە صەرف کەین بۆ ئەو هەیئەیە بینایەیان بۆ بگرین، سکرتێریان بۆ بگرین، سەیارەیان بۆ بگرین، چەند مدیر عامیان بۆ بێنن، دەستەی وەکیل وەزیریان بدەینێ ،ئەو کاتە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

بێریڤان خان لە 3 دەقیقە زیاتر قسەت کرد.

بەڕێز بیریڤان سەرهەنگ:

ئاخیر ئەوە ئیشی منە، ببورە من موعارەزە نیمە، من لەگەڵ یاسامە بۆ تەندروستی دەروونی زۆر لام گرنگە ئەو یاسایە، بەڵام حەزیشم لێبوو عەقلی لەگەڵ دابوو ئەو هیئەیە لەبەر ئەوە رۆتین زیادئەکا ئەو پارەیە سەرف بکرێ بۆ چارەسەری ئەو کەسانەی نەخۆشی دەروونی لە یەك خاڵی زۆر ڕێکم لەگەڵ دکتۆرە جیهان، ئەو یاسایە کە دەخوێنیەوە ئەوەی تێدا نیە خۆپاراستن لە تەندروستی دەروونی ئەتو دەبێ پێش ئەوەی تووشی دەروونی بووبێ بزانی چییەو چ وا دەکا کە یەکێك تووشی دەروونی نەبێ مەسەلەن ئەگەر ژیانێك هەیە چەند، ئەسبابێك هەیە لێرە ئەوە روون نەکرایتەوە، و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من تایبەتە بە دەستە گشتیەکان لەگەڵ بوونی ئەو دەستە گشتیانە ئەوەی ئێمە هەر یاسایەک موناقەشە دەکەین وا نیشان دەدەین کە بایەخ بە توێژێك دەدەین، بەڕێوە بەرایەتی گشتی لۆ دروست کەین یان دەستەی گشتی لۆ دروست کەین؟ بەپێی یاسای وەزارەتی تەندروستی کۆمەڵێك پێك هاتەی هەیە شەش مودیرەی عامەی هەیە، دەستەی گشتی عیاداتی تووبی وعیاداتی شەعبی وئیستشاری هەیە جگە لەوەی مەجلسی ئیستشاری هەیە، جگە لەوەی وەزیر هەیە، لیژنەی تایبەتی ولیژنەی کاتی دابمەزرێنێ، ئەو دەسەلاتەی پێیدرایە بەپێی وەزارەتی تەندروستی ئێمە بڕیین لۆ جێ بەجێ کردنی، ئەو یاسایە دەستەیەکی گشتی دابمەزرێنین وەزارەت بەو هەموو پێکهاتەی کە هەیەتی ئێستا بەپێی یاسای خۆی یاسای پێکهاتەی وەزارەت نەتوانێ ئەو یاسایە جێ بەجێ بکات، دەستەیەکی گشتی یان بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەو یاسایەی چۆن پێی جێ بەجێ دەکرێت؟ ئەوەی گرنکە بەنسبەت یاسای تەندروستی دەروونی کە یاسایەکی گرنگە یەکەم جارە لە هەرێمی کوردستان کە ئەو بۆشاییە یاساییە پڕبکرێتەوە، یاسایەکی لەو جۆرە دەر بچۆیندرێ ئەوەی تووشی ئەو نەخۆشیە بووە هەوڵبدرێ لە رێگای یاساوە، لەرێگای کەنالی راگەیاندن کۆمەڵگا چۆن مامەڵەی لەگەڵ دەکا وە سەیری ئەو نەخوشییە بکا وەکو هەر نەخۆشیەکی تر وە شوێنی حەوانەوەی بۆ دابین بکا، ئەوجا ناوی لێدەنێن شوێنی حەوانەوە یان ناوی لێدەنێن نەخۆشخانە کە بەپێی پێویستی و چاودێری تەندروستی دابین بکرێ بۆ ئەو جۆرە نەخۆشییە وە چارەسەری تەندروستیشیان لەبۆ تەئمین بکرێ، ئەوە گرنگە بەنیسبەت وان ئەوەی تووشی نەخۆشی دەروونی بووە، تووشی ئەو جۆرە نەخۆشیە بوونە گرنگ نیە لای وی دەستەی گشتی بێ یان بەرێوەبەری گشتی بێ ئەوە هیکەلی ئیدارییە وەزارەت کو ئەو یاسایە جێ بەجێ دەکا؟ لۆیە لەگەڵ ئیلغا کردنەوەی دەستەی گشتیمە وە پێشنیاری ئیلغا کردنەوەی دەکەم وە ئەگەر دەستەی گشتی لە مادەیەك ئیلغا کراوە، ئەوا مادەکانی دواتر تا مادە یازدەهەم هەموو ئیلغا دەبێتەوە، چونکە کە باس لە دەسەلاّت و بەرێوەبردن و ئەندامانی دەستەی گشتی دەکا وە ئەوەی وەزارەت وەك بەدیل پێشکەشی کردووە ئەنجومەنێکە، ئێمەش لەهەردوو لیژنە پێشنیارمان کردووە وە پێشنیارەکان لە یەك نزیکن ئەگەر ئەنجومەن بوو یان لیژنە بوو دەنگی هێنا لە حاڵەتێك ئەگەر دەستەی گشتی دەنگی نەهێنا یان ئەندامان دەنگیان بۆ نەدا ئەوا بەشێوەیەك بتوانین سەرۆکی ئەجومەنەکە دیاری بکەین لەگەڵ ئەندامانی ئەنجومەنەکە یان لیژنە دەنگی هینا, ئەوا دەسەلاّتەکان بەپێی یاسایەکە دیاری بکرێت، پێویست بە مادەی دواتر ناکا ،و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جێگیری سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان زۆر قسە لەسەر هەیئە کرا ئەمە هەیئەیەکی، لەرووی شخصیەتی موستقل دانەنراوە ئەم هەیئە هەیئەتێکە کە لە ژێر ئیشرافی بەرێز وەزیر ئیش دەکا وەئەگەر لیژنە بێ پێویست ناکا ئەمە بێنینە سەر

قانونەکە، چونکە خوێ صەلاحییاتی دروستکردنی لیژنەی هەیە، بۆیە یەعنی ئیتجاهەکە بەوەیە، ئەوەیە کەئەم هەیئەیە هەمان ئەم تەعبیرە دەگرێتەوە کەجەنابی وەزیر باسی کرد ئەنجومەن وەکو ئەنجومەنێك وایە مەجلیس، فەرموو سیوەیل خان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو یاسایە، یاسایەکی گرنگە لە هەرێمی کوردستان دەرچێ، هەموومان دەزانین هەرێمی کوردستان بە وەزعێکی زۆر ناخۆش دا تێپەڕیە،کەباس لەو یاسایە دەکەین، کە دەڵێن یاسایەکی پێویستە هۆکارەکانیشی هاوکاران باسیان کرد لەبەر چی ئەو یاسایە پێویستە ئەمنیش رام لەگەڵ هاوکارانە ئەگەر لیجان بی یان وەکو بەرێز وەزیری تەندروستی باسی کرد ئەگەر ئەنجومەنێك بێ باشترە، بەڵام وەك هاوکارم دکتورە رۆژان باسی کرد ئەگەر دەستە بێتن ئەو مادانە هەموو ئیلغا دەبێتین، دەبێ سەر لە نوێ ئەوانە دابڕێژرێتەوە، چونکە پەیوەندی بە دامەزراندنی دەستەکە هەیە، ئیش و کار و وموحامی ئەگەر دەستە دەنگی هێنا ئەوا یاساکان دەڕوا، ئەگەر دەنگیشی نەهێنا، لیجان دەنگی هێنا ئەوا مادەکان ئیلغا دەبێ وە دەبێ سەر لەنوێ دابڕێژرێتەوە، بەڵام ئەگەر دەستە دەنگی هێنا، پێم باشە ئەگەر دەستەکە دەنگی هێنا لە بڕگەی شەشەم تا کو دوانزە ئەوانە پێم زیادە تەنها بڕگەی (ثالث عشر) بمێنێ (فريق الطب النفسي) کە دیاری ئەکا (فريق الطب النفسي) چیە؟ بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر لیژنەش دەنگی هێنا دەڵێ لە هەموو پارێزگاکان بێ ئەمن پێم باشە لە ئیداراتی موستەقلیش هەمان لیژنە هەبێ، بەتایبەت لە گەرمیان، چونکە ئەوان زۆر زۆر پێویستیان پێیەتی، و زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. عمر.

بەڕێز د. عمر حەمە امین خدر نورەدینی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من لەسەر مەسەلەی بوونی هەیئەیە، یەکێك لەو نەخۆشیانەی کە حکومەتەکان تووشی دەبن پێدەوترێت قەڵەوی موئەسەساتی، قەڵەوی موئەسەساتی دەبێتە مایەی خەرجی زۆری موئەسەساتی دووەم/ بیرو کراسیەتی سیلبی موئەسەساتی سێەم/ تێکگیرانی موئەسەساتی چوارەم/ سستی موئەسەساتی بەراستی من پێم وایە یەکێك لەو نەخوشیانەی حکوومەتی ئێمە تووشی ئەبێ بەراستی حالیەن ئەوەیە چارەسەرەکە ئەوەیە ئێمە هەوڵبدەین ئەوەی کە پێی دەگوترێ حکومەتی رەشیق، حکومەتی رەشیق ئەوەیە کە هەوڵ بدەین وردە وردە لە زۆرو زەبەندی موئەسەساتی ئەوەی کە پێدەگوترێ نەخۆشی قەڵەوی موئەسەساتی دەرباز کەین بۆیە، من لەگەڵ ئەوەم بەراستی ئەوەی کە جەنابی وەزیرباسی کرد ئەنجومەن ئەوەی کە د.رۆژان وباقی هاوکارانم تەئیدیان کرد ئێمە بڵێین کە ئەنجومەنی بالای تەندروستی دەروونی زیاتر سیفەتێکی راوێژکارانەی دارشتنی ستراتیجیەت و سیاسەتی نیشتمانی هەیە، پاشان وەزارەتی

تەندروستی بەپێی ئەو صیلاحیەتەی هەیەتی لیجانی پێویستی بۆ پێك دەهێنێ ،ئەم سیاسەتە، ئەم ستراتیجیەتە، یان ئەم تەگبیرانەی کە ئەنجومەنەکە دادەڕێژێ دەکەوێتە بواری جێبەجێکردن، بەلأم هیئەکە وەکو لێرەدا هاتووە مودیر عامی دەبێ هەیکەلی دەبێ و دیسان دەبێتە موئەسەسەیەکی تر کە پێمان وایە رەنگە نەشتوانێ ئامانجە سەرەکیەکەی ئەو قانونە کە تەحقیق کردنی باشتری ئیستقراری نەفسی و صحەی نەفسی بهێنێتە دی، بۆیە ئەمن بە کورتی وپوختی لەگەلْ ئەوەم بکرێتە ئەنجومەنی بالأی تەندروستی دەروونی، جارێکی تر تەعریفەکەی صیاغە بکرێتەوە لەگەلْ مەهامەکانی کە بۆی دادەڕێژێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو كاك صباح.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە ئەم بابەتە بابەتێکی ئیختصاصیە ورەنگە لەم خولّە چوار پێنج بەرێز موختەس بن با بڵێین موختەس بن لە سیحە بەلأم لە بەر گرنگی بابەتەکە رەنگە ئێمەش ئیستشارە وپرسیاری خەلّکی شارەزا، پسپۆرمان کردبێ، چونکە گرنگی بابەتەکە دەخوازێ، من دێمە بەحەقیقەت سەر بابەتەکە ئێك لە مادەی یەکەم خالّی هەشت کە دەلّێ (الاختصاص النفسي هو حاصل على شهادة الماجستير أو الدكتورا)بە رەئیی من بکالۆریۆس لە پێشەوە بۆی ئیزافە بکرێتن، مادەی تاسعا کەدەلّێ (الدخول الطوعي دخول المريض احدى مؤسسات الصحة النفسية بناءا على موافقته الصريحة المبنية على ارادته الحرة) من لەگەلْ ئەو صیاغە نیم، من داوای ئەوە دەکەم ئەم صیاغە لە جیاتی ئەوە بێتن (دخول المريض احدى المؤسسات الصحية بناءا على اقتراح الطبيب المختص و بعلم المريض وموافقة ولي امره) برگەی سێزدە کە باسی تەبیبی نەفسی و باحسی نەفسی وباحسی اجتماعی ومومەرزی نەفسی دەکات ئەمە زیاتر روون کردنی پێویستە وە بەحەقیقەت ئەمانە لە یەکتر جیا بکرێنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێناسەی یەکەم هیچ تێبینەیەك نەبوو ورای لیژنەکە وەکو خۆی بیمێنێتەوە تەنها لەسەر پێناسەی دووەم سێ بۆچوونی جیاواز هەیە بۆچوونێکیان ئەوەیە کە هەیئەت نەبێت تەنها ئەو لیژنەی تەندروستی دەروونی پارێزگاکان کە هەیە ئەرکەکە جێبەجێ بکات رایەکی دیکە ئەوە هەیە هەیئەتەکە وەك خۆ بیمێنێتەوە وە رای سێیەم هەندێك لە ئەندامان پشتگیریان لەبۆچوونی وەزیری تەندروستی کرد کە هەیئەتەکە ئەنجومەن بێت و ئەو ئەنجومەنە کاروباری دانانی سیاسەت و وپلانی تەندروستی دەروونی

لەئەستۆ بگرێت، ئەگەر ئەوە بخرێتە دەنگ دانەوە تەصەور ئەکەم زۆر شت بەلا ئەکەوێتەوە، ئاهەنگ خان تێبینی هەبوو لەسەر ئەوەی کە حاڵەتەکە بکرێتە (سعی) تریش کاك نەژاد رای وابوو کە هیچ کەمەیان پێویست ناکا، ئەمەی ڵەگەڵ لیژنەی یاسایی هەردوو لامان کۆکەین کە هەم حالەکە وهەم سعیەکە لابېرێ وە لە (استقرار)ەکەوە دەست بە پێناسە بکا، پێویست ناکا تەفاصیلی تر بخوێنمەوە، کاك کاردۆ هەر لەسەر رەئی نەمانی هەیئەت بوو، بفرین خان رەئی وابوو کە هەرێم پێناسە بکرێت ئەوا لیژنەی یاسایی پێم وایە کێشەمان نیە ولیژنەی تەندروستی دەروونی دادی گرنکە پێناسە بکرێت، ئێمە لە هەردوو لیژنەکە پێمان وابوو پێویست ناکا پێناسەکان تەفاصیلیان هەبێ، رایەکی دیکە ئێمە ئاگاداری ئیلغا کردنی ئەو پێناسە نین، ئێمە لە لیژنەی هاوبەش لەگەڵ لیژنەی یاسایی هەردوو لیژنەی تەندروستی یاسایی یەکێك لە بۆچوونەکان کە ئەو پێناسانە ئیلغا بکرێت ئەوە کەسیش موخالیف نەبوو بۆیە لە ناو راپۆرتەکەش ناوی هاتووە وە تیکرار کردنیش زۆرینەی ئەندامان با بڵێین رەئیان وابوو کە هەر چەندە لەوێ کەس موخالیف نەبوو، یاسایەکە کۆنە پێم ئەوە نیە یاسایەکە کۆن بێ، لەبەر ئەوەوی کە ئەم یاسایە هەم رێکخراوی تەندروستی جیهانی وهەم ئەو رێکخراوانەی کۆمەڵەی مەدەنی لەم بوارە کاردەکەن وە هەم پزیشکەکانی سەنتەری تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان بۆ خۆیان ئەم یاسایانە دارشتووە دواتر دایان داوەتەوە وەزارەتی تەندروستی ئەوانیش لە رێگای مەجلسی شورا دایانەتە پەرلەمان بۆیە، ئەو یاسایانە ئێمە قەناعەتمان وا نیە کۆن بێت، هەر بۆ ئەوەیە پەسندمان کردووە هێناومانە بەردەم ئەندامان (الذهاني والاعصابي) هیچ کێشەمان نیە، ئێمەش لەگەڵ ئەوەین ببێتە (الذهني العصبي) من لەسەر رەئی ئەوەی کەپێناسەی تەندروستی دەروونیەکە پێناسەیەکی کۆنە، پێناسەیەکی کۆن نیە، بەڵام بۆ لەگەڵ پێناسەی رێکخراوی تەندروستی جیهانی هاوتا نیە لەبەر ئەوەی کە ئەم یاسایە وەك صحەی نەفسی هاتووە هەمان دەقی (میڵتان هەڵسەکە) نیە، چونکە (میڵتان هەڵسەکە) بەس تەنها بیرەکە ئەگرێتەوە، مەسەلە عەقلییەکە، بەڵام (الصحة النفسية) هەم عەقلییەکە ئەگرێتەوە، هەم لە پێناسەش هاتووە، بۆیە دوو پێناسەیە تێکەڵ کراوەتەوە، هەم پێناسەی کێشە عەقلیەکانە، هەم پێناسەی لایەنە دەروونیەکانە، یەك رەئی تر هەبوو ئەوەی کە پێناسەی سیانزە بیمێنێتە، ئیتر ئەوە پێشنیارێکە نازانم دەخرێتە دەنگدانەوە یان نا؟ ئێمە تەنها تێبینمان ئەوە بوو کە بۆ دەنگدان پێناسەی دووەم کەئەو سێ رایە هەیە بخرێتە دەنگ دان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە بڵێین لە برگەی پێنجەوە لابېرێ،منیش لەگەڵ ئەوە دام ،چونکە بەراستی هەندێك شت هەیە بۆ نموونە (الطبيب الحاصل على الشهادة الماجستير أو الدكتوراه) ئێمە هەمانە دبلۆمی هەیە ئەو کاتە

ئەگەر ئەو قانونە دەرچوو ئەوەی دبلۆمی هەیە نابێتە دکتۆری ئەخصائی لەبەر ئەوە من پێم باشە خۆیان لە خاڵی پێنجەمەوە تا خاڵی سیانزدە نەدەن، چونکە ئەوە بەپێی قانونی صحەی عامە تەرتیب کراوە، خاڵی دووەم سەبارەت بەوەی کە تەندروستی دەروونی هەر دەرمان نیە بەڵێ وایە هەر دەرمان نیە ئێستا ئێمە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفاڵ کراوەکان دوو سەنتەر دەکەیتەوە، سەنتەرێکمان لەچمچماڵ کردووتەوە و سەنتەرێکیان لە بارزان ئەکەینەوە کە تەنها تووژرەوەی کۆمەلایەتی ئیشی تێدەکا وە دکتۆری نەفسە ئیشی تیاناکا وەدەرمانی تیا بەکار نایێ بە تەنسیق لەگەڵ کۆمەڵەی قوربانی ئەشکەنجەی ئەڵمان، بەڵێ وایە کە ئەبێ کەمتر دەرمان بەکاربێنن، تەنها بری ئینشورەنس کە پێی دەوترێ وە ئیشی تۆژینەوەی دەروونی وە کۆمەلاێتیەکان دەکات، و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا زیاتر قسە لەسەر هیئەیە یاخود لیژنە یان ئەنجومەن ئەمە دەخەینە دەنگدان دوورترینیان بە تەصوری من مەجلیسە، ئێستا پێشنیارەك هەیە کە هەیئەکە بکرێتە مەجلیس یان ئەنجومەن کێ لەگەڵ ئەوەیە بکرێ بە مەجلیس یان ئەنجومەن دەستی با بڵند بیکا؟ پەنجا و دوو ئەندام لەگەڵ ئەوەیە بکرێتە مەجلیس، کێ لەگەڵ نیە؟ یەك کەس لەگەڵ نیە، دوو ئەندام لەگەڵ نیە، بۆیە هەیئەکە کرا، مەجلیس، موقتەرحەك هەیە لەمادەی پێنج تا ببورە لەفەقەرەی پێنج تا فەقەرەی سیانزە ئیلغا بکرێت لەبەر ئەوەی بەشێکی زۆری موستەلەحاتی عیلمیە، بەشێکی لە زمنی صەلاحیاتی وەزیرە بەشێکی ئیمکانیات و واقیعییە لە هەرێمی کوردستاندا، بۆیە لابرێ بۆ ئەوەی زۆر وەزارەت موقەیەد نەکەین بە هەندێك مەسائیلەوە، بەڵێ د. رێباز.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك تێبینی تەنها لەسەر قسەی بەڕێز وەزیر، پزیشکی پسپۆر تەنها ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە بۆردیان هەیە، ئەوشی دبلۆمی هەبێ، چونکە بەتەفاصیلی هاتووە، ئەوەش کە دبلۆمی هەبێ، ئەوەش کە ممارس بێ هەر پزیشکی پسپۆرە، بەلاّم لەپێناسەکە هاتووە، چونکە لەپێناسەکە باسی پزیشکی دەروونی هاتووە، یەعنی ئەبێ بزانی کە چێیە پزیشکی دەروونی.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باسی ئامنا/ (الاختصاص النفسي: هو حاصل على شهادة الماجستير أو الدكتوراه بعلم النفس في اختصاص الصحة النفسية أو الارشاد النفسي) ئەی ئەوەی دبلۆمی هێناوە، پێنجەم بیمێنێ وهیچ موشکیلەمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا موقتەرحی ئەوەی کە فەقەرە پێنج ئیلغا بکرێ، رەت کرایەوە، هەر لای ئەوەی کە پێشنیاریان هەبوو لەفەقەرەی شەشەوە تا فەقەرەی سێزدە موقتەرەحەك هەیە کە ئیلغا بکرێ، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بڵند کا؟ کێ لەگەڵ نیە؟ تەنها یەك ئەندام لەگەڵ نیە، بۆیە ئەم حاڵەتەش لەفەقەرە شەش تا سێزدە ئیلغا کرا، ئێستا صیاغەی نوێ بخوێننەوە بۆ ئەوەی مادەکە بیخەینە دەنگ دان:

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون الصحة النفسية في أقليم كوردستان –العراق

الباب الاول

(التعاريف ونطاق سريان القانون)

الفصل الاول

التعاريف

المادة (1):

يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية لاغراض هذا القانون المعاني المبينة أزاء كل منها:-

اولا: الوزارة : وزارة الصحة.

ثانيا: المجلس: مجلس الصحة النفسية في الأقليم.

ثالثا: الصحة النفسية: يقصد بها الاستقرار النفسي والتوافق الاجتماعي والتفكير السليم والقدرة على التعامل الايجابي مع الضغوط ومواجهة التغيرات التي تفرزها الحياة واستثمار القدرات العقلية بما يفيد الفرد والمجتمع.

رابعا: المريض النفسي: هو المريض المصاب بأحدى او اكثر من الاضطرابات الذهانية او العصابية او الاضطرابات الاخرى التي يحددها الطبيب الاختصاصي.

1. **يقصد بالاضطراب الذهني هو اضطراب في القوى العقلية الاساسية ناجم عن اعتلال شديد ذي منشاء عضوي او وظيفي يؤثر في ارادة المريض وبصيرته وادراكه وتفكيره وسلوكه وشعوره وقدرته على التكيف الاجتماعي تبعا لشدة الاضطرابات ومرحلته.**
2. **الاضطرابات العصابية او اضطرابات القلق يقصد بها حالة من الكرب الشخصي والقلق النفسي وسلوك يعوزه التكيف الاجتماعي وضعف القدرة على مواجهة الضغوط من دون تأثيرها في القدرات العقلية الاساسية.**

خامسا: الطبيب النفسي: الطبيب الحاصل على درجة تخصصية في الطب النفسي والمسجل في نقابة الاطباء في جدول الاخصائين أو الاستشاريين أو الطبيب الممارس في الصحة النفسية.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی یەکەم بەو صیاغەی کە خوێندراوەتەوە کێ لەگەڵی دایە با دەستی بڵند کا؟ کێ ڵەگەڵی نیە؟ بە کۆی دەنگ قبوڵ کرا. فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان أسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (2) :

حدود استعمالات القانون

تسري احكام هذا القانون على:-

أولا: المريض النفسي الذي حدده هذا القانون

ثانيا: المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي سواء كانت عامة أو خاصة.

ثالثا: أقسام الطب النفسي في المؤسسات العامة والخاصة

رابعا: المراكز الطبية المرخص لها بالعمل في مجال الصحة النفسية

خامسا: العيادات الخاصة الخارجية غير الملحقة بمؤسسات الصحة النفسية المشار اليها , وغير المخصصة لحجز المرضى النفسيين.

بەڕێز نیشتمان مرشد صاڵح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

سنووری بەکاربردنی یاساکە

مادەی(2)

حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەمانە دەگرێتەوە :-

یەکەم: نەخۆشی دەروونی کە ئەم یاسایە دەست نیشانی کردووە

دووەم: نەخۆشخانە و دەزگاکا پسپۆرییەکانی نەخۆشی دەروونی، چ گشتی بێت چ تایبەتی بێ

سێیەم: بەشەکانی پزیشکی دەروونی لە دەزگا گشتی و وتایبەتییەکاندا

چوارەم: ئەو بنکە تەندروستییانەی کە مۆڵەت پێدراون لەبواری تەندروستی دەروونیدا کاربکەن

پێنجەم: عیادەی تایبەتی دەرکی کە لە پاشکۆی دەزگای تەندروستی دەروونییەکان ئاماژە پێکراو نییە وتایبەت نییە بە دەست بەسەرکردنی نەخۆشی دەروونی.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە مادەی پێنجەم لە پێنج فەقەرە پێك هاتووە، بەلاّم رەئی لیژنەی هاوبەش لەسەر هەر پێنج فەقەرە، مادەی دووەم هیچ تێبینەیەکی لەسەر نەبوو، بۆیە لا توجد ملاحظة علیها.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.ڕێکەوت حمە رشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەسەر مادەی دووەم هیچ تێبینەیەکم نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز کێ قسەی لەسەر ئەو مادە هەیە؟ گەشە خان و کاك صباح وکاك جمال، فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها قسەم لەسەر ئەو سەنتەرانەیە کەلەبواری دەروونی کارئەکەن، موعالیجی نەفسین، دکتۆر فەرحەس ئەکات، وەزیر ئاماژەی بەوەدا، بۆنموونە سەنتەری قوربانیانی ئەشکەنجە کە ئەڵمانیا دەعمی دەکا، یاخود سەنتەری خۆماڵی خۆمان هەیە راوێژکاری خێزانی لە سلێمانی و دهۆك و هەولێر هەیە، ئەم سەنتەرانە هەیە لە مەجالی توبا ، بەس موعالجی نەفسین، پێویستە ئەم یاسایە مامەڵەیان لەگەڵ بکاو ئەم ئەنجومەنە کە پێك دێت لەبەرئەوە پێم باشە بکرێ بە نەخۆشخانە و دەزگا پسپۆرەکانی نەخۆشی دەروونی چ گشتی بێت یان تایبەتی وە سەنتەرو رێکخراوە حکومیە نا بیانیەکان، چونکە ئەمە مۆڵەت دراون لەلایەن حکومەت مورەخەسن وتایبەتیشن لایەن ناگرێتەوە، چونکە تایبەت هەمیشە بەرامبەر ئەوەیە کە قازانج کات ئەمانە زۆری راوێژکاری یان موعالجی نەفسی خۆبەخشن، زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك صباح.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت مادەی دووەم ثانیا/ دەڵێ المستشفیات المتخصصة في الطب النفسي بەرای من بکرێتە (الصحة النفسیة)ثالثا (اقسام الطب النفسي في المؤسسات المتخصصة في المؤسسات العامة والخاصة) وشەی (مستشفیات) پێش (مؤسسات) بۆی ئیزافە بکرێت، و سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەی هاوبەش روون کردوەنەتان لەسەر ئەوە هەیە؟

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لێژنەی تەندروستی هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ زیادکردنی ئەو برگانە نیە کە ئەوان باسیان کرد، مەسەلەیەکی قانونیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

عەزیمە خان ناوت نەنوسرابوو، ئەگەر دەتوێت قسە بکەی فەرموو:

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو چوار خاڵەی کە هاتووە هەموو ئەوانە بۆ حاڵەتی چارەسەری، کە ئەوانە مۆڵەتیان پێ ئەدرێ یان ئەمانە بەشێوەیەکی یاسایی حوکمەکانی ئم یاسایە ئەیانگرێتەوە، ئێمە تەنیا کار لەسەر ئەوە ئەکەین کە نەخۆشە دەروونیەکان ڕێ و شوێنی بۆ بدۆزرێتەوە کە چۆن چارەسەر ئەکرێن، ئەی چۆن ئیش بکرێ؟ بۆ ئەوەی کە شوێنی پاراستن بۆ ئەوەی بڵێین کەسەنتەری وشیارکردنەوە، سەنتەری دەروونی، بۆئەوەی کە پێش بگرین بە حاڵەتی دروست بوونی نەخۆشی دەروونی، توێژەری دەروونی لەناو دام و دەزگاکان و موئەسەسەکانی پەروەردە لەهەموو دام و دەزگاکانی ناوخۆ با بڵێین ڕاوێژکاری دەروونی لە هەموو ئەو جێگانە بۆ ئەوەی ئێمە دووربین لە حاڵەتی دروست بوونی نەخۆشی دەروونی، بۆیە من ئەڵێم پێویستە وەکو چۆن موحامیەك سەنتەرێك یان نووسینگەیەك دەکاتەوە بۆ ئەوەی کێشەی خەڵك چارەسەر بکا، سەنتەری دەروونی چەند توێژەوەیەکی کۆمەڵایەتی کە بتوانن کێشەی تەنیا کەس لە ناو خێزانەکان بتوانن لە خێزانەکان، کە کەسێك منالێکی نەخۆشە، حاڵەتێکی دەروونی خراپ لە ماڵەکەی هەیە بتوانێت هانا بۆ سەنتەرێك دیان جێگایەك ببا حەتا دەزگای حکومەتیش نەبێ، بۆیە من لێرە ئەڵێم بۆ ئەوەی ڕێگا بدەین بە توێژەرە دەروونیەکان بتوانن لەڕێی سەنتەرەکانەوە وەکو لە زۆر وڵاتی پێشکەوتوو ئەو حاڵەتانە هەیە کە خێزانێك منالێکی نارەحەتە ئەچێت هانا دەبات بۆ سەنتەرێك دەبا لە دەرەوە، بۆ ماوەیەك تا چارەسەری حاڵەتەکەی بۆ ئەکا،بۆیە من ئەڵێم سەنتەرەی پاراستنی تەندروستی دەروونی بۆ زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە ڕەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ڕەئی ئەم بەڕێزانە منیش پێم باشە کە زیاد بکرێ، سەبارەت بە بەرگری کردن و وڕێ گرتن لە نەخۆشی دەروونی ئێمە وەکو وەزارەتی تەندروستی ڕێ٘و شوێنمان گرتۆتە بەر بۆ نموونە تەنسیقمان لەگەڵ وەزارەتی تەربیە هەیە, خەریکی پرۆژەیەکین کە ڕاهێنان بە زیاتر لە 750 تۆێژەوەی دەروونی بکەین لە قوتابخانەکان کە کاریان هەم تەندروستی جەستە بێ وهەم تەندروستی دەروونی بێ، بەڵام کەم کردنەوەی نەخۆشی دەروونی ئەوە پەیوەندی بە ژیانەوە هەیە، پەیوەندی بە ئەرکی وەزارەتی تەندروستی نیە، پەیوەندی بە باری ژیانەوەیە هەیە، بە قورسی ژیانەوە هەیە، پەیوەندی بە ئەنواع و ئەشکال کارەساتەوە هەیە، کە تووشی ئەو میللەتە بووە، لەبەر ئەوە ئێمە وەکو وەزارەتی تەندروستی چەند ڕێ و شوێنێك دێنینە بەر، بەڵام بەرگری کردن لەم ئیشە مەسلەن هەتا مەسائیلی شەڕ زۆر بێتن خەڵك تووشی ترۆمای دەروونی دەبێ،هەتا ئەو ئەنفال و کیمیا بارانە مەسەلەن ئەنواع و ئەشکالی قورسی ژیانە، ئێستا ژیان خۆی قورس بووە، یەعنی لەبەر ئەوە ئەو شتانە بەرگری کردن لێی بەتەنیا هەر بە عام تەندروستی تەنیا ئیشی وەزارەتی تەندروستی نیە، خەڵەل لە هەر شوێنێك بێت لای وەزارەتی تەندروستی دیارە،خەڵەل لە سێکتەرە وەزارەتی تەندروستی دیارە،لە ئاو بێ وەزارەتی تەندروستی دیارە،لە ژیان بێ وەزارەتی تەندروستی دیارە،زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە جیاکردنی ڕێکخراوە ناوخۆیی و بیانیەکان کە ئێمە وتمان هەموو سەنتەرەکان نەخۆشخانە و بنکە تەندروستیەکان وا بزانم ئەوانەش لە چوار چێوەی بنکەی تەندروستیا ڕێکخراون، بەڵام ئاسایشە ئەگەر بۆی ئیزافە کەین، هیچ کێشەیەکمان نیە سەبارەت بە جیا کردنەوەی سەنتەری پاراستنی دەروونی پێم وایە لە کوردستان تا ئێستا سەنتەرێکی لەو شێوەیە نیە، ئێمە ئەگەر ئیزافە بکەین تەعبیر لە چی ئەکا ئەم سەنتەری پاراستنی دەروونییە، بەڵام ئەنجومەنەکە خۆی بۆیە دانراوە بۆئەوەی کە سیاسەتی گشتی دابنرێ، بۆئەوەی لە چوارچێوەی وەزارەت دامەزرا چۆن کاردەکات؟ هەم بۆ پاراستنی تووش بوو بە نەخۆشی دەروونی وهەم بۆ چارەسەرکردنیش یەعنی ئەکرێت لە داهاتوودا ئەم ئەنجومەنە ئەو بڕیارانە بدات .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثانى

نطاق السريان

المادة(2)

تسري احكام هذا القانون على:-

أولا: المريض النفسي المعرف بموجب هذا القانون

ثانيا: المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي سواء كانت عامة أو خاصة.

ثالثا: أقسام الطب النفسي في المؤسسات العامة والخاصة

رابعا: المراكز الطبية المرخص لها بالعمل في مجال الصحة النفسية

خامسا: العيادات الخاصة الخارجية غير الملحقة بمؤسسات الصحة النفسية المشار اليها , وغير المخصصة لحجز المرضى النفسيين.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە ڕەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز گەشە خان ڕاست دەکا حالاّت هەیە نەخاصە نە عامە مەسەلەن یەکێتی ژنان لە سلێمانی سەنتەرێکی دروست کردووە بە هاریکاری صحە، مەسەلەن ڕێکخراوەکانی ئەشکەنجە خاص نینە، ڕێکخراوێکی خێر خوایە، لەبەرئەوە ئەتوانی بنووسی کەرتی گشتی وتایبەتی یان هەر سەنتەرێکی تر کە خزمەت گوزاری دەروونی پێشکەش بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

د.ڕۆژان جەنابی وەزیر ئەوەی هاتیە لە رابعا (المراكز الطبية المرخص) بها هەموو مەرکەزەکان ناگرێتەوە ؟ فەرموو كاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نیازم نەبوو قسە بکەم لەو یاسایە هەتا ئەخیر ئەوەی گەشە خان باسی کرد، حەقیقەت واقیعێکە کە هەیە فەندەك وەرئەگریت بۆ دووماڵگ یان سێ ماڵگ ئەچیت پرۆژەیەك کە ئەچێتە بواری تەندروستی دەروونی و خەڵك ئەچنە لای، پاشان یەکێکی تر پرۆژەیەکی یەك ساڵی دوو ساڵی هەبێت نە موئەسەسەیە نە موستەشفایەکە نە ئیجازەی وەرگرتووە وە فیعلەن ئەوەی هەست پێئەکرێ هیچ نەبێت لە سەنتەری

هەر سێ پارێزگاکان ئەمانە ڕۆڵێکی زۆر گەورە ئەگێڕن ئەمن هیچ ئەوە نابینم ئەگەر وا (منظمات المجتمع المدنی) شتێك وا بەسیت بخەنە ناوی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جێگیری سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ئەگەر ئیزافە بکرێت باشترە چونکە لێرەدا ئەحکام ئیعیقابی هەیە، ئەگەر لێرەدا تۆ تەحدید نەکەی ئیحتمالە دوایی لەوانەیە مەشمول نەبن بەو سزایە کە بۆ ئێمە دانرواە، ئەگەر ناویان نەیێ، فەرموو د. ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکە ئەوەی ئەمن تێگەیشتووم لە بڕگەی دووەم زیاد بکرێ (المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي ومنظمات المجتمع المدني) ئەوەیە دەتانەوێ زیاد بکرێ ؟

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕووی فکرەوە بۆ بابەتەکە کێشەمان نیە کە ئەوانیش بگرێتەوە، بەس لە چوارەم کە هاتووە کە ئەڵێن بنکەی تەندروستی، لە کوردیەکە جیا کراوەتەوە مەوزوعی سەنتەرو وبنکەی هێناوە، بە عەرەبیەکەی هەر مەرکەزە تۆ ئەڵێت ئەو بنکە تەندروستیانە کە مۆڵەت پێدراون، خۆ ئەوانەی کە ڕێکخراوی بیانی بن هەر دەبێ مولەت وەربگرن، ئەو کاتە کاری تیادا بکەن، هەنگی نا خۆ ناکرێت کەسێك بێت لە خۆیەوە ئیش لەسەر تەندروستی هاوولاتی ئەم ولاتە بکات بەبێ ئەوەی مۆڵەتی وەرگرتبێ، ئەوە ناکرێ لەبەر ئەوە بنکەیەکی تەندروستیە هەر ئەکاتە سەنتەرەکە بە عەرەبیەکە، ئیتر نازانم ئەگەر ئەکرێ بنکەو سەنتەر ئەوە شتێکی دیکەیە ئەوەش ئەتوانی .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من کە مەراکزی توبی باس دەکەین یەعنی کە بڕگەی چوارەم ئەڵێ مەراکزی توبی، بەڵام ئەم سەنتەراتە شەرت نیە پزیشکە پسپۆر کاری تیا بکەن، بەڵکو خەریجی بەکالۆریۆسە لە بواری دەروون ناسی، موعالجی نەفسیە دەوراتی بینیوە ئەزموونی هەیە، لەم بوارە لە بواری عیلاجی نەفسی کارئەکا ئەو بنکە تەندروستیانە لە بواری توبا ئیش دەکەن، لەبەرئەوە نایانگرێتەوە، ئێمە وا باشترە ئەگەر لەبرگەی دووەم

تا سیانزه بکەین بە سەنتەرو رێکخراوە ناو حکومیە بیانیەکان، نازانم چ رێگرێك هەیە لەوە،بەس (مراکز الطبیة) بەس پزیشکێکی پسپۆر ئەگرێتەوە،موعالجی نەفسی ناگرێتەوە. بڕگەی دووەم بە کوردیەکە ئەخوێنمەوە دوایی دکتۆر بە خۆت بیکە بە عەرەبی، ئەگەر زەحمەت نەبێ نەخۆشخانە ودەزگا گشتیەکانی نەخۆشی دەروونی چ گشتی بێت یان تایبەت وەسەنتەرو رێکخراوە ناحکومی بیانیەکان ، نازانم بۆ جەنابت نووسیم.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی مەبەستێتی گەشە خان هەر چەندە بە قەناعتم کە هەموو بڕگەکان دەگرێتەوە، ئەوەی داوای کردیە زیاد بکرێ ثانیا (المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي سواء كانت عامة أو خاصة ومراكز ومنظمات غير الحكومية والاجنبية).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە (المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي سواء كانت عامة او خاصة او منظمات المجتمع المدني العاملة بهذا المجال)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی گەشە خان باسی کرد کە دەڵێ دەروون ناسی، بەتەنیا مەعنای پزیشکی دەروون ناسی نیە، ئەخصائی تەندروستی لێ نیە، دەروون ناس کۆمەلایەتیە، دەتوانن هەما هەنگی هەبێ لە تەندروستی ئێستا لەو روون کردنەوە وا تێگەیشتم یەعنی دکتۆری ئەخصائی لەو بنکە تەندروستیە نیە، بۆیە ناچێتە بواری وەزارەتی تەندروستی، دەچێتە بواری وەزاەتی کارو کاروباری کۆمەلایەتی .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو د. رێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەصور دەکەم بۆ چوارەم ئیزافە بکرێت باشترە، بەو شێوەیە ئەو بنکە وسەنتەرە تەندروستیە ناوخۆیی و بینایانە کە مۆڵەت پێدراون لە بواری تەندروستی دەروونی کاربکەن، بنکەو سەنتەری ناوخۆیی و بیانی کە لەبواری دەروونیا کار ئەکەن .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك؛

فەرموو د. ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية تسري أحكام هذا القانون على

أولا / المريض النفسي المعرف بموجب هذا القانون.

ثانيا / المستشفيات والمؤسسات المتخصصة في الطب النفسي سواء كانت عامة أو خاصة .

ثالثا / أقسام الطب النفسي في المؤسسات العامة والخاصة .

رابعا / المراكز الصحية المحلية والاجنبية المرخصة لها بالعمل في مجال الصحة النفسية .

دکتۆر ڕێباز ئەوە مەبەستەکە بوو ؟

خامسا / العيادات الخاصة غير الملحقة بالصحة النفسية المشار اليها وغير المخصصة لحجز المرضى النفسين

تەنها برگەی رابعا دەستکاریمان کرد بەو شێوە بوو :

المراكز الصحية والمحلية والاجنبية المرخص لها بالعمل في مجال الصحة النفسية.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان؛

جێگیری سەرۆکی پەرلەمان.

کێ لەگەڵیدا بـا دەستی بڵند کا؟ کێ لەگەڵ دا نیە بـا دەستی بڵند کا؟ تەنها دوو کەس لەگەڵ دا نیە، بەزۆرینەی دەنگ قبول کرا ،فەرموون بۆ مادەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان أسماعیل سەرهەنگ؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (3)

لا يجوز أدارة أو تشغيل أي مؤسسة من مؤسسات الصحة النفسية التي تسري عليها أحكام هذا القانون الا بناء على ترخيص يصدر من وزارة الصحة وتسجيلها بسجلات الهيئة العامة للصحة النفسية وفقا للشروط والاجراءات المبينة بالتعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون, ويكون الترخيص لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد.

وفي جميع الحالات يجب أن يتولى ادارة المؤسسة أحد الاطباء النفسيين، ويكون مسؤلا أمام الجهات المختصة عما يقع من مخالفات في هذه المؤسسة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابێ بەرێوەبردن و خستنە گەڕی هیچ دەزگایەك لە دەزگاکانی تەندروستیی دەروونی بکرێت کەحوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.تەنیا بەپێی مۆڵەتێك نەبێ کەلەلایەنی وەزارەتی تەندروستیەوە دەرکرابێ و لە تۆمارگەکانی دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی دا.بەپێی ئەو مەرج و رێکارانەی پشت یە رێنماییە دەرکراوەکانی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەبەستێت تۆمار کرابێت،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەبەرئەوەی کەوا لە ماددەی یەك هەیئە گۆڕابوو بە مەجلیس، لێرە تەنها ئەو تێبینیە هەیە کە ئەڵێین (تسجیلها في سجلات مجلس الصحة النفسية)، تەنها ئەو گۆڕانکارییە، ئەوانی تریش تێبینیمان لەسەری نیە، ئیتر زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەبێ هەر دکتۆرێکی نەفسی مەسئوول بێ، ئەوا تۆزێك ئیشەکە ئێمە ئەمانەوێ بە عەکسەوە لەدکتۆری نەفسی دەربینەوە، یەعنی تووبی نەفسی شەرت نیە دکتۆری نەفسی بێ خەڵك هەیە تووێژرەوەی کۆمەلایەتیە، خەڵك هەیە تووێژرەوەی دەروونییە، خەڵك هەیە معاون تبیە ئێستا، ئێمە زۆربەی خەستەخانەکانمان معاون توبی زۆر باش تەدریب پێ کراوە ئەیبا بەرێوە، لەبەر ئەوە ئەوەی کە حەسر بێ بە دکتۆری نەفسی من مولاحەزەم لە سەری هەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لەسەر ئەو مادەیە هەیە؟

بەڕێز د.احمد ابراهیم، بەڕێز جیهان اسماعیل بنیامین، بەڕێز سۆزان شهاب نوری، بەڕێز ئاشتی عزیز صالح، بەڕێز عەزیمە نجم الدین حسن، تارا تحسین ئەسعەدی، بەڕێز جمال طاهر ابراهیم، بەڕێز د.صباح محمد نجیب،بەڕێز شلێر محمد نجیب، بەڕێز عبدالسلام مصطفی.

بەڕێز د. احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، سەبارەت بە مادەی سێیەم لێرە کە باس لە تەرخیصەکە ئەکا لمدة خمس سنوات قابلة للتجدید بەرای من پێنج ساڵ زۆرە بۆ ئەو مۆڵەتە سێ ساڵ بێ یان چوار ساڵ بێ، لەبەر ئەوەی خۆمان ئەزانین ئێستا کێشە لە موستەشفەیات هەیە، لە نەخۆشخانەکان هەیە، سزای ئەوەی کەلێرە موئەسسەسات و وموستەشفەیات وسەنتەرەکان هەموو ئەوانە بەشێکن لە وانە کە ئەحکامەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، بۆیە ماوەی تەرخیصەکە، مۆڵەتەکە کەم بکرێتەوە بەڕای من باشترە، بۆئەوەی حکومەت چاودێری زیاتر هەبێ لەسەر ئەم سەنتەرەو ئەم مراکزانە کە لە بواری تەندروستی دەروونیا کارئەکەن،سەبارەت بە ئیدارەی موئەسەسەکە کە ئەڵێ (أحد الاطباء النفسین) نازانم جەنابی وەزیر و وەزارەت لایەنی تایبەتمەندن؟ پێم وایە هەر پزیشکی تایبەت لە بواری دەروونیا ئیدارەی ئەو موئەسەسە بکات باشترە لەوێوە ئەڵێ (ویکون مسؤلا امام الجهات المختصة) ئایا لێرەدا مەبەستی لە (الجهات المختصە)، کێیە ئەگەر بڵێ (ویکون مسؤلا امام الوزارة) باشتر نیە، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز جیهان اسماعیل بنیامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ژمادە سێدا هەر جەنابا وەزیر بەحسی کر، ڤێرێ لە هەمیا حالات (یجب أن یتولی ادارة المؤسسة أطباء نفسیین) ماددە بەری وێ مە بەحس کر کو رێکخراوێت هەن موعالیج نەفسی رێڤەبیتن ئەوەی ئەز تێگەیشتم لە پێشنیار هەڤالێت مە بەری من گۆ موعالیج نەفسی ئەو موئەسەساتێنە یا ئەو مونەزەماتە بەرێڤە دبەن یەعنی تەناقوزەك چێدبیتن ما بەینی مادە دوێ و مادە سێیە،لازمە یەعنی باش تەحدید کەنە لڤێرێ یەعنی (أحد الاخصائین النفسین)هەر هەمی بگرێتن نەك بەس (اطباء النفسیین) باشتر بێتن ودێ مولائیم بێتن دگەڵ مادە بەرێ وێ (ویکون الترخیص لمدة خمس سنوات قابلة للتجدید) ئەگەر جەنابی وەزیر تەوزیح بدات بۆچی پێنج ساڵ هاتیە ؟زۆر سوپاس.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئیدارەی موئەسەساکان لەلایەن دکتۆری نەفسیەوە نەبێت زەمن گۆڕاوە ئێستا خەڵك هەیە بێ ئەوەی تەبیبیش بێ خوێندنەکانی تەندروستی دەروونی ئیهتمامی پێ هەیە، ئەچێ خوێندنی لەسەری تازە ئەکا، ماجستیر ئەهێنێ، دکتورا ئەهێنێ، من چەندین کەس ئەناسم لە نزیکی خۆم هەستاوە، بەبێ ئەوەی تەبیب بن لەم بوارەیا شەهادەی بالأیان هێناوە، لەبەر ئەوەی ئێستا عونصرێکی زۆر گرنگە موئەسەساتی

گەورە بەبێ بوونی صحەی نەفسی کاروبارەکانی خۆیان نابەن بەرێوە، ئەوە مەرجێکە، بۆیە ئەوە ئەبێ لابچێ سەبارەت بە تەرخیصەکە لەبەر ئەوە جارێکی تر ئەڵێمەوە زەمەن گۆڕاوە وتکنۆلۆجیاو ئەسالیبی عیلاج و ئەم شتانەش زۆر زۆر سەریع ئەگۆڕێ، ترخیصەکە کە ئەدرێ بێگومان کۆمەڵێك مەرجی تێدایە لەوانەیە ئەگەر هاتو عیلاجی نوێ بە دەست بێنێ مەجبوور بێ ئیعادە بکاتەوە لە تەرخیصەکە، بۆیە پێنج ساڵ زۆر زۆرە ئەگەر بیکەین بە سێ ساڵ جارێك هەموو ئەو موئەسەسانە بتوانن سێ ساڵ جارێك تەرخیصەکەیان تازە بکەنەوە پێم وایە لەگەڵ زەمنەوە ئەتوانێ هین بێت، بۆیە ئەم دوو بابەتە ئەگەر لابرێ من سوپاستان ئەکەمەوە .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو مەلا بەشیر.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لەو رایە دەکەم کە ماوەکە کەم بکرێتەوە، ماوەی تەرخیصەکە، لەبەر ئەوەی ئێستا تەرخیصی مزاوەلەی میهنە لە هەموو شوێنەکان وا بزانم ساڵێکە، لە نیهایەتی ساڵ دەبێ نوێ بکرێتەوە، بەاڵم ئەگەر بڵێین ساڵێك کەمە بەاڵی کەمەوە دوو ساڵ یان سێ ساڵ بێ کە ئەو پێنج ساڵە کەم بکرێتەوە بۆ دوو ساڵ یان سێ ساڵ بێ هەروەها (أحد الاطباء النفسیین) من راییشم لەگەڵ جەنابی وەزیرە بەڵێ ئەمڕۆ کە رۆژی ئەوەیە ئەم بازنەیە فراوان بکەین کە لە مادەی دوو دا هەندێك مەراکزی دیکەی هاوێشتووتە ناو مەوزوعەکە، ئەمە لە ئیختصاصی تەبیب دەربچێ، من رام وایە (یجب ان یتولی ادارة المؤسسة احد المختصین) مەرج نیە پزیشك بێ، من لە خاڵێکی دیکە پرسیارێکم هەیە ئەو پرسیارەش لە جەنابی وەزیر دەکەم، بەراستی لێرەدا باسی تەرخیصمان کردووە کە ئەمە کارێکی زۆر زۆر پێویستە بۆ ئەم بوارەو بۆ گشت بوارەکان، بەاڵم ئێستا ئێمە تەماشا دەکەین زۆر شوێنمان هەیە زۆر کەسان و شوێنمان هەیە، کە ئەم کارە دەکەن بەناوی سیحەی نەفسیەو ئەم کارە دەکەن هیچ تەرخیص و مۆڵەتیان نییە، باشە ئەمە لە پاش دەرچوونی ئەم یاسایە چ لەوان دەکرێ؟ چونکە ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونیەوە کاری پێدەکرێ باشە نەفەری وا هەیە دەیناسم ماڵی خوی ناو ناوە نەخۆشخانە، موراجیع پێشوازی ئەکا, پارە وەردەگرێ و عیلاجیش دەدا وکەسیش پێیناکرێ نەوەزارتی تەندروستی نە وەزارەتی ناوخۆ نە وەزارەتەکانی دیکە، بۆیە من ئەو پرسیارە ئەکەم ئایا مەصیری ئەوانە چی ئەبێ؟ وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەمادەی سێ من پرسیارێکم لەلا دروست بوو ئەم ئەنجومەنە تابیعە بۆ وەزارەتی صحە، وەزارەتی صحە سیاسەتێکی خۆی هەیە بۆ پێدانی مۆڵەت، هیچ بنکەیەکی تەندروستی ئەگەر ئیختصاصی صحەی نەفسیشی نەبێ، ئەگەر مۆڵەت وەرنەگرێ ئۆتۆماتیکیەن لە وەزارەتی صحەوە ناتوانێ بنکەکەی بکاتەوە، لیجانی موراقەبە کردنی هەیە بۆ لێپرسینەوە لە تازەبوون ولەبەسەرچوونی مۆڵەتی کردنەوەی هەموو بنکەیەك بۆیە بە بڕوای من ئەمە خاڵێکە و خاڵێکی تریش دواتر تێڕوانینی خۆم روون ئەکەمەوە زۆربەی ئەوانەی پێشتر مۆڵەتیان هەبووە لەوانەیە پێویستیان بەرێکخستن بێ، خۆیان رێکبخەن لەگەڵ یاسا تازەکەیا، لەگەڵ مۆڵەتە تازەکە، بۆیە بە بڕوای من مادام ئەنجومەن یا هەیئەتێکی سەربەخۆ بە خۆی نییە تابیعە بە وەزارەت، وەزارەت هەیئەتێکی سەربەخۆی هەیە چەند ساڵ لەسەری ئیشی کردووە، سجلاتی هەیە بە چ ناوونیشانێك ئەو بنکانە مۆڵەتیان پێدراوە؟ ئەمە بهێڵێتەوە ئەوانە بۆ دەسەلاتی ئەنجومەنەکە خۆێ رێکی بخا لەگەڵ سیاسەتی وەزارەت خۆیا کە چەند ساڵە موتەبع بوو و ئیشی لەسەر کردووە بۆ ئەوەی ئەرکی زیاد دروست نەکەین، ئەگەر هاتو هەر مایەوە ئەوانە بەڕای من جێگیر نەبوو، ئەوەلی گۆڕانکاری بەسەرا بکرێت کەبە نێگەتیف دەست پێبکا، نابێ بەرێوەبردن و خستنەبەری هیچ دەزگایەك بە بڕوای من ئەوە نابێ بۆ سەرەتای یاسا، ئەوە نابێ هەڵبگیرێ، ئەبێ رەت بکرێتەوە، بچێتە ناوەڕاستی صیاغەکەوە نەك لە سەرەتایا وە وشەی دەزگا بەکار هاتووە، هەموو ئەوانەداوای دەزگا دەکەن، داوای مۆڵەت دەکەن، دەزگا نین، کەواتە چۆن ئەوانی بنکە پێشتر ئاماژەی پێکرا کە رێکخراوە یان شوێنێکە لەوانەیە وەحدەیەکی صحەی نەفسی هەبێ، ئەمە تۆ چۆن مۆڵەتی پێدەدەی ئەو کاتە بۆیە باشتر وایە جارێکی تر بگەڕێتەوە بۆ دەسەلاتی ئەنجومەنەکە خۆی وەزارەتی صحە، بۆئەوەی مۆڵەتە کۆنەکانی رێك بخا لەگەڵ یاساکەی وە صیغەیەکی موشتەرەك بدۆزێتەوە تووشی ئیشکالیەت نەبێ، وە سەبارەت بەوەی کە جارێکی تر ئەڵێم ئەگەر هەر مایەوە ئەوانە لەو فەرەزەن مایەوە من لەگەڵ ئەوەم لە هیچ کاتێك مۆڵەتەکە لە سێ ساڵ کەمتر نەبێ، چونکە ئێمە لەسەر دەزگایەك وبنکەیەکی ئیختصاصی ئەکەین، یەعنی دەگاتە سەر ئەوەی تەعبیر لە ئیشەکانی خۆی بکات و مۆڵەتەکەی لێبسینێتەوە، لەوانەیە گرفتی بۆ دروست بێ سەبارەت بەوەی کە بەرێوەبەری بنکەکە ئەکات دکتۆر نەبێ، من بڕوام وایە دکتۆر لەبەر سەرقاڵی زۆر زەحمەتە کاتی تەواو بدات بە بەرێوەبردن وە تەجروبەشمان زۆر جار هەیە، ئەوانەی لە مەجالی ئیدارە زیاتر تەفروغیان هەیە, زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو عەزیمە خان.

بەڕێز عظيمة نجم الدين حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من لەگەڵ ئەوەم کە مۆڵەتەکە بمێنێ، لەبەرئەوەی ئێمە کە ئەڵێین دەزگای گشتی تایبەتیەکان ئەگەر دەزگا گشتیەکان بێت، هەر مۆڵەتی ناوێ بدات، بۆیە دەزگای تایبەتمان هەیە، سەنتەرمان هەیە، رێکخراوی حکومی مان هەیە، کە ئەتوانن ئەوانە پێویستیان بەوە هەیە کە مۆڵەت هەبێ، بۆیە من داوا ئەکەم، پێشنیارەکەم کە ئەمە بۆماوەی دوو ساڵ بێ مۆڵەتەکان،خاڵێکی تر کە قسەی لەسەر بکەین یەکێك لە پزیشکانی دەروونی ئەوەی کە بۆ بەرێوە بردنی وەزارەت دائەنرێت منیش لەگەڵ ئەو پێشنیارەی جەنابی وەزیرم پسپۆری دەروونی بێ نەك پزیشکی دەروونی، چونکە ئێستا زۆربەی سەنتەرەکان دکتورا یان هەیە ماستەریان هەیە لە بواری دەروون ناسیا، ئەوانە سەنتەرەکان بەرێوەدەبن، بۆیە پێویستە پسپۆری دەروونی بێ، هەردوو لایەنەکە ئەگرێتەوە، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سور/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر لەبۆ تەوزیح دیارە مێژووی نەخۆشی نەفسی بە تاریخێکدا رۆیشتووە، پێشێلی مافی مرۆڤ زۆر کرایەتەوە لەسەر ئەو حاڵەتە وە لە هەندێك شوێن گەیشتۆتە حەددی خەرافیات، بۆیە بە یاساکردنی ئەم حاڵاتە، واتا توبی نەفسی شتێکی زۆر زۆر زەروریيە وە پێویستە مورەخەص بێ وە پێویستە ئەوەی کە تەجاوزی بکا عقاب بدرێ، بۆیە داوا دەکەم ئەم بەشەی کەوا پەیوەندی بە مەسائیلی کۆمەلایەتیەوە هەیە، زیاتر روون ببێت ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سوئالێك لە جەنابی وەزیر دەکەم دەڵێم لۆ (لمدة خمس سنوات) وا بزانم لە پێشی منیش دکتۆرە جیهان ئەو سوئالەی کرد، بەڵام من بەفکری خۆم نازانم راستم یان نا؟ ئەو مودەیە (لیمتد) نەبێ یەعنی نە دوو بێ نە سێ بێ نە چوار بێ یەعنی کراوە بێ کراوەش بێ ئەگەر وارد بێ کە موراقەبەی ئەو هەیئەیە بکرێ یان ئەو مەصەحەیە بکرێ بزانین هەتا چەند ئەو ئیستیفادەی هەبووە یا چەند خۆی تەقدوم پێکردیە؟ یا چەند تکنۆلۆجیای تەقدوم بووە؟ لەسەر ئەساسی وەی ئیجازەکەی لۆ (تمدید) بکرێتەوە ئەوە یەك، دوو لەگەڵ جەنابتم کە دەڵێی ئیدارەی ئەو موئەسەسەی کە ئەتبائی تێدایە، شەرت نیە دکتۆر بێ، چونکە بە خۆم ئیمانم بە تیم وۆرك هەیە لە دونیایا، ئەو ئیشی ئەورۆ بە نیزامی موئەسەساتی بڕوا ناجح بێ تیم بەرێوەی دەبا، حەتا لە عالەمی سیاسەتیش، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو پەروین خان.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئیجازەدان بەو موئەسەساتانە کە هەڵدەستن بە بەڕێوەبردنی ئەو موئەسەساتانە گرنگی دان بەو ستافەی کە کار لەو موئەسەساتە دەکا شتێکی زۆر موهیمە، لەبەر ئەوەی ئێمە ئەگەر بچووکترین نموونە بێنین نەخۆشخانەی دەروونیمان لە هەولێر هەیە، دیارە ئەو ستافەی کە کار لەو موئەسەسە دەکات وەکو پێویست نیە، بەڵکو نەخۆشەکان لەژێر باریکی دەروونی زۆر یەعنی فشارێکی دەروونی لەسەرە لەباتی ئەوەی کە چارەسەریان بۆبکرێ و جەوێکی مولائیم بۆیان برەخسێ، لەلایەنی دەروونیەوە باشتر بن، کە چی خراپتر بوونە، بۆیە گرنگی دان و ئیجازەدان بەو موئەسەساتانە شتێکی زۆر موهیمە بۆ ئەو ستافەی کە کاری تێدەکاتن و منیش لەگەڵ ئەوەم کە ئەو کەسەی هەڵدەستێ بە بەڕێوەبردنی ئەو ئیدارەیە دکتۆرێکی نەفسی نەبێ، بەڵکو کەسێك بێ کە بتوانێ ئەو لایەنە هەڵبسووڕێنێ، ئێمە کادری زۆر باشمان هەیە کە بتوانێ کار لەم بوارە بکا و بتوانێ بەرێوەی ببیا وە بەنسبەت ئەو مودەی لۆی داناوە، منیش پێم باشە بکرێتە سێ ساڵ لەبەر ئەوەی پێنج ساڵ زۆر زۆرە, سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو تارا خان؟

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ئەو ماددەیە وەکو بڵێین دانانی ئەو بنکە یا ئەو شوێنەیە یان ئەو موئەسەسەیە کە (کێ)یە؟ ببێتە کەسێکی بەر پرس، بۆیە من دەڵێم ئایا تەوازونەکەی کە باسمان کردووە لە تەعریفەکە صحەی نەفسی بوونی ئەم موئەسەساتانە بۆ جێبەجێکردنی ئەو حالاتە کە ئایا تا چ رادیەك بتوانێ تەوافق مابینی ئەحکامی نەفسی بکا، هەر لە (پەرێنت ئیگۆ ستەیتەوە) وە (چایەڵد ئیگۆ ستەیتەوە) بۆ (ئەدێڵت ئیگۆ ستەیتەوە) کە هەرسێ حالاتەکە لەگەڵ یەکتری ئینجا تەوازونەکەیە، ئینجا ئەوەی ئێمە بمانەوێ تێگەین لەم قانونە، لێرەدا دەبێ ئەو کەسەی قیادەی ئەو شوێنە دەکات تا چ رادەیەك یان چ مستەوایەك بێ من تەرخیصی پێنج ساڵی بدەمێ، ئایا خۆی لەگەڵ خۆ تەعایوشێکی نەفسی سەلیمی هەیە، تاکو بتوانێ نەفسی شت لەگەڵ دەورو بەرەکەی تەعامول بکا، قەت شەرت نیە کەئیدارەی شوێنێك مانای لە هەموو لایەنێکەوە تەواوە، قەت ئیدارە لەگەڵ قیادە نییە، زۆر جار هەیە تۆ قیادەی بەلاّم ئیدارەیەکی سەلیم نیت بۆ هەندێ شت، وە زۆر جاریش ئیداریت بەلاّم لە روحی قیادیەوە بتوانی ئەوانەی کە لای خۆت هەیە بیگەیەنێ، بتوانی لە خەڵکی وەرگری وە تەقبولی ئاخیر بکەی کە ئەمانە هەمووی خۆی ئەبینێتەوە لە ناو ئەم قانونە (بشکل او بأخر) من وا بە باش ئەزانم یا ئەوەتا وەکو ئاهەنگ خان گوتی تەحدیدێکی تایبەت نەبێ، بەلاّم بۆ ئەوەی قانونەکە زیاتر شوێنی خۆی بگرێ جەنابی وزەزیر لێرەیە باشتر لە بوارەکەیا، چونکە بە عەمەلی ئەزانرێ کامە لەگەڵ ولاّتی ئێمە ئەگونجێ، من وا ئەبینم سالێك بێ (قابل للتجدید)، چونکە ئەگەر

بێت و ئەو ساڵە نەجاحەتی هێناو وردێك و پێك بوو ئەم وەسائیلە دەروونیانەی زانی تێپەڕ بێت و شێوەیەکی تایبەت لە تەشخیص کردن بێ بۆ ئیدارە کردنی ناجێگیر بۆ ئەمانە با تەجدید ببێت لە دووەم شت ئەو ئیدارە کردن (من قبل أحد المتخصصین للعلاج النفسی وله خبره لاتقل عن خمس سنوات) ئێمە تەبیب نەفسیمان ناوێ، هەر کەسێك بێ مختص بێ، با ئیختصاصی بێت، ئیختصاصەکەی بە دەورات وبە شەهاداتی تایبەت بۆ ئەم عیلاجی نەفسییە بەکار دەهێنرێ وەلەهەمان کاتیشدا خبرەی هەبێ، ئێمە مودیر عامێك دائەنێن لە شوێنێك بۆ ئیدارەکردنێکی تایبەت ئێمە (لایقل عن عشر سنوات) وە (خمس عشر سنه) بەکاری ئەهێنین ئەی ئێمە لە شوێنێکی نەفسی کە ئەساس و بنیات دا بۆ ئەوەی کۆمەڵگایەکی تەندروست، مروڤێکی تەندروست دروست کەین، بۆ ئەوەی لەو موعاناتانەی کەم بکەینەوە وا ئەزانم یەکێ لە شەرتەکانی ئەوە بێ ئەگەر مختص بێ لەهەمان کاتدا خبرەی هەبێت ئەو دوو پێشنیازە لەلای لیژنەی هاوبەشەوە ئەگەر وەرگیرا بنووسێتەوە، ئەگەر جەنابی وەزیریش وەلامێکمان بداتەوە،ئیتر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە نەخۆشخانەی دەروونی هەولێر، بەڵێ هەندێك کێشەی هەبوو، بەڵام چارەسەرمان کردووە، ئەمن حەز دەکەم لیژنەی تەندروستی پەرلەمان بچێ سەردانی بکاتەوە کەل و پەلی تازە وەرزشمان بۆ کرێوە، خەڵکمان بۆ دامەزراندووە، ئیهتمام بە پاك و تەمیزی وشتی نەخۆشیەکان دەدەین، من حەز دەکەم خۆتان سەردانی بکەن و نەخۆشەکان بەرەو باش بوون دەچن، بەرەو خراپبوون ناچن، سەبارەت بەوەی ئێمە هیچ مۆڵەتێکمان نەداوە بە کەس لە مالاً نەخوش ببێنێ، بە راستی قوربان ئەوە مەوزوعێکە پەیوەندی بە هەمە لایەنەوە هەیە, وەزارەتی تەندروستی وەزارەتێکە تەنفیزی نییە، حەزدەکەم رۆژێك سەردانم بکەی چەند کتابێکت پیشان دەدەم، کیتابم کردووە بۆ جیهاتی موختەص ئەو شوێنە وا لێ بکەن دوای ئەوەش هیچ قوەتێك لە دونیا، هیچ دەسەلاتێك لە دونیا ناتوانێ کابرایەك لە مالّی خۆیا نەخۆش ئەبینێت تۆ مەنعی کەی؟ نازانم هەنگی نا خۆ دەکرێ مەسەلەن چەندەها نموونە هەیە لە سلێمانی لە کەڵەك هەمانە بەراستی ئەوەش پێم وایە ئیشی هەماهەنگی لە بەینی وەزارەتی تەندروستی و وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی ئەوقافیش ماموّستا ئاینەکانیش پێویستە خەڵك رێنمایی بکەن کەئیشی ماموّستایانی ئاینی نیە چارەسەری خەڵك بکەن، سەبارەت بەوەی کە بۆ پێنج ساڵ مان داناوە، ئێمە عادەتەن سەقفی مولّەت، لای ئێمە دو سەقفی مۆڵەت هەیە، مۆڵەتێکی درێژ خایەن کە پێنج ساڵە وە مۆڵەتیش هەیە کە سالاّنە بۆ نەخۆشخانە ئەهلیەکان تازە دەکرێ کە یەك ساڵە ئەگەر ئێوە پێتان باش بێ بیکەین بە سێ ساڵ، ئێمە ئەکەین بە سێ ساڵ دەبێ لە قانونەکە بینووسین کە موتابەعەی دەوریان بۆ بکرێ، بەدواچوونی دەوریان بۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچمە ناوەڕۆکی مادەی سێ وە مادەی چواریش، سەرنجی بەڕێزتان وەبەڕێزانی لیژنەی هاوبەش بۆ خاڵی یانزەمی مادەی هەشت را ئەکێشم، دانانی پێوەر بۆوەرگرتنی ئیجازەو بەکارهێنان و (الی اخره) واتا بزەبت جێگا تەبیعەکەیتی یەکێك لە موهیمەکانی ئەنجومەن پێوەر دانان و تەرخیص دانە، تۆ بەخۆت بەبێ تەعلیمات بیکەی، بۆیە (اولا) دەبینم ئەو مادەی سێ و چوارە جێگایان تەبیعی نیە، دەبوا پاش تەعریفی ئەنجومەن و ئەنجومەن بێن نە لەسەرەتاوە، چونکە ناوی فەصلەکە ئەصلەن ناوی ناگونجێت لەگەڵ ئەم دوو مادەیە(نطاق سريان القانون) کەچی دێتن راستەو خۆ پێمان ئەڵێت نابێ تەشغیل بکرێ ودەبێ وا بێ، دەبێ یەك نسخە بێ، بۆیە پیشنیاری یەکەمم ئەم هەردوو ماددەیە سێیەم و چوارەم بچنە پاش مادەی دەهەم، ئەمە یەکەمین پێشنیارم، پێشنیاری دووەم چ بیمینێت لێرە و چ نەمینێت؟ هەرچەندە من داعی نابینم بۆ هەردوو ماددەکە من تەئیدی جەنابی وەزیر دەکەمەوە دایمەن ئەوەی تحديد ئەکرێ (أحد الاطباء النفسيين) پاشان ئیدارەیە، من ئەتوانم ئیدارەیەکی باش بم، بەڵام من مختەص نەبم لەم بوارە ئەوە مەفهومێکی زۆر لە وەختی ئەرستۆوە، من ئەتوانم ببمە وەزیری تەندروستی، باشە ئەگەر ئیداریەکی باش بم ئەمە یەك و دووەمیان ئەم پێنج ساڵە دوو ساڵە، بۆچی ئێمە ئەم یاسا (تقيد) دەکەین هەر وەختێك لە رووی عەمەلییەوە زانیمان دەبێ یەك سالّ بێ یا دوو سالّ بێت هەڵسین پرۆژە یاسایەك پێشکەش کەین ئەم چشتانە بە تەصوری من تێدا نەبێتن، ئەو (مدە) چشتەکە، سێیەمیان جارێکی تر ئەو پێشنیارەی گەشە خان کە ئەمن تەئیدم کرد لێرەش شەرحم کرد ئەگەر سەرکەوتوو نەبین تووشی کێشەیەك ئەبین، لێرە ئەم یاسایە رێگا نادات بەو ماددەیە کە ئەم سەنتەرانە یا ئەو پرۆژانە بەتەصوری من سەرکەوتوو دەبن رێزم هەیە بۆ هەیکلیەتی ئیداری هەمیشە ئەو پروژانە سەرکەوتووتر ئەبن، چونکە بنەمای ئیشی خێر خوازی وایە یەعنی ئەگەر(لايجوز ادارة الا بناءا على ترخيص وزارة) هەمووی ئەوانە جارێکی تر بابڵێم سەنتەری تۆژینەوە، مافی مرۆڤە یان پەرەپێدانی تواناکانە لە کوردستان فەندێکمان وەرگرت لە هەر جێگایەك خۆیان دکتۆریان پێیە ماددەیان پێیە، هەموو چشتیان پێیە، ماوە سێ مانگ ئێمە لە جێگایەك لە دهۆك دانیشن وە عیلاجی نەفسی دەکەین نە موسەجەلم نە مەرکەزم نە تیمم، بەڵام ئیشەکە ئەکەین بەپێی بواری خۆم، بۆیە جارێکی تر رجا ئەکەم وەکو واتا پێشنیاری من ئەم ماددەیە بچێتە پاش ماددەی یەکەم ماددەی سێ و چوار، چونکە حەل جێگای تەبیعی خۆیەتی، دووەمیان ئەگەر بکرێ ئەسڵەن هەر نەبن، چونکە بەندی یانزە لە مادەی هەشت زۆر سەریحە ئەوەی ئەو ئیشە دەکا با بە تەعلیماتی ئەنجومەن بە خۆی ئەو شتانە دانێت، چوار مانگ بێت، سێ سالّ بێت، مدیر بێت، مدیر نەبێت، ئیتر ئەڵێم ئەو ئیدارەی (أحد الاطباء النفسيين) ئەوەی پێنج سالّ نەبیت، وە موشکیلەی ئەوانەی کە فیعلەن تەسجیل نابن وەکو موئەسەسەی فیعلی حەل ناکات واتابەو ماددەیە رێگا نادەین بەهیچ پروژەیەك لەم بوارە دا، سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز حسن محمد سور/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان

من لێرە هەر ئەو صلاحییەتم هەیە بڵێم ڕێگای لیژنەی یاسایی و موشتەرەک هاوبەش دەدەین کە نیسبەی دفاع خۆیان پێدابچنەوە، ئەوانی تر بێ دەنگ وەربگرێ.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەندێك مادە هەر لەو قانونە هاتووە مستشفی لە هەندێك کراوەتەوە موئەسەسە، باسی مەراکز دەکرێ وباسی بنکە دەکرێ یەعنی بەراستی ئەوە داوا لە لیژنەی قانونی دەکەم ئەو مەوزوعانە توحید بکرێ، ئەوە یەك، ئەو ماددەیە بەراستی ڕەئی من بکرێتە دوو بەش

(أ، ب) چونکە نازانم لە قانوندا (و فی جمیع الحالات) تۆزێك وارد نییە نازانم دکتۆرە ڕۆژانیش باشتر لەمن دەزانی زۆر وارد نییە ئەو فکرەی (جمیع الحالات) مەسەلەن لە یەکەمیان أ★ (لایجوز للادارة تشغیل اي مؤسسة من المؤسسات) جا تەبعەن بێجگە لە موستەشفەیات یان (المراکز الخاصە) مودەکە بەرەئی من لە (سنتین) زیاتر نەبێتن، یەعنی بە حەقیقەت پێنج سالّ واز لەوە بینی بە ڕاستی با بڵێین بەدواچوونێکی بەسەردا نەبێت خاصەتەن ئەو نەخۆشە نەفسییەش، یەعنی تۆزێك وەستاوە بە حەقیقەت، ب★ (جمیع الحالات) نەمێنێ یەکسەر بکرێتە (یتولی ادارة المؤسسة او المستشفی او المراکز الخاصة احد الاطباء النفسیین) دوایش (الجهات المختصة عن ما یقع من مخالفات فیها) چونکە موئەسەسە هاتووە پێویست ناکا جارێکی تریش دووبارە بکرێتەوە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەم مادەیە فیعلەن من تەئیدی زۆر لەبۆچوونەکانی کاك عبدالسلام دەکەم لەمادەی هەشت لەبرگەی یانزە حەلی کردووە ئەو مەوزوعی ترخیصەکە، ئەو مودەیەی کەباسیش کرایە بۆی بەو شێوەیە نەبێت، بەس ئێمە ئەنجومەنەکە هەتا ئێستا دیار نیە ئەو خەڵکە کە لەگەڵیان لەوەزارەتەکانی تر کە ئەچن یەعنی هەیکەلەکەیان لەبۆ ڕوون کردۆتەوە ئەگەر لە وەزارەتەکانی تر بێ من بە بەڕێز جەنابی وەزیر ئەڵێم یەعنی خۆی فیعلەن ئەم دووانە هەر نەمێنێ بۆ ئەوەی ئەو ئەنجومەنە ڕوون بێ لەبەر چاومان، تۆ ئەبێ لە وەزارەتێك پێشمەرگەی تیا بێ، وەزارەتی داخلی تیا بێ، عەدلی تیابێ، باشە هەر کەسێك بتوانێ بێ ئێمە خۆمان لە ولاتێك دەژین کە مەوزوعی مەناصب و لەقەبی شهادە زۆر مهیمە یەعنی مەسەلەن لە جامیعەی ئەو دالە سحریەی پیوە نەبێ ئەوا قەت ئیحترامی ناگیرێ کەسیش بە گوێی ناکا، لەبەر ئەوەی ئێستا تۆ دانیشی لە وەزارەتی پێشمەرگە پیاوێکی عەسکەری دانێ قەت بڕوا ناکەم ئەو ئەنجومەنە پابەند بێ بە یەکێك، یەعنی مەسەلەن ئەوە پلەدار نەبێ دوای ئەوەی لەبەر دەمی جیهاتی

موختسا باسی موخالەفات دەکرێ دەبێ ئەو کەسە وابێ یان وا نەبێ بە توانا بێ کە موخالفەیەك کرا سبەینێ جهاتی موختصه جهاتی قەزاییە، ئەبێ ئەوەندە توانای هەبێ بتوانێ دیفاع لەو شتە بکا ئەو موخالفەیە چۆن بوو مەوزوعەکە لێرە نەفسی نییە، هەرچەندە لێرە مەسئولی قسمی مەسلەن توبی نەفسی لە جامیعەکە، چونکە وەزارەتی خوێندنی بالاێ تیایە ئیحتمالە وەزیر لەگەڵمان نییە لەوە ئەڵێ هەر کەسێك نەفسی بێ هەر چەندە لێرە تۆێژەرەوەی کۆمەلاێەتی بتوانێ بەس بڕوا ناکەم بتوانێ بە باشی ئیش بکا و, زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك جمال.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێت و سەیری ئەم یاسایە بکەین بەراستی زۆر مادده‌و و زۆر فەقەرە هەیە ئیحتمالە لە شوێنێك بڕواته شوێنێکی تر وەك ئیستا مامۆستا عبدالسلام باسی کرد، من پشتگیری دەکەم زۆر فەقەرات هەنە من ناڕۆمە تفاصیل ئەگەر بێن و سەیری ئەو مادده‌یە بکەین ئەو مادده‌یە بە باشتر دەبینم بکرێتە دوو بەش وەك هاورێ کاك نەژاد باسی کرد وە پێم باشە ئەگەر نەصێکی بەدیل بنووسی بڵێین مادده‌ی سێیەم أ★(ادارة وتشغيل اي مؤسسة من مؤسسات الصحة النفسية وتكون بناءا على ترخيص من وزارة الصحة، الغاء الترخيص او ادامته يكون بناءا على تقيم وزارة الصحة لاداء المؤسسة) ئەمە یەك ب★ (يتولى ادارة المؤسسة مدير حاصل على شهادة البكالوريوس أو فما فوق في اختصاص ادارة المستشفيات ويكون مسؤلا امام الجهات المختصة فيما يخص سير العمل) نەك (في حالة حصول المخالفات)، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك صباح.

بەڕێزصباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت مادەی سێ من مولاحەزەم لەسەر ئەوە هەیە (یکون الترخیص لمده خمس سنوات قابله للتجدید) من لەگەڵ ئەوە نیمە وەقت دابنرێ بۆ ئەمە چونکە موئەسەسەتێکە خزمەت پێشکەش دەکا چەندین ساڵ بەردەوام بێتن من لەگەڵ ئەوەمە (مده خمس سنوات) نەمێنێتن ئەسلەن مودەکە نەمینێتن، مەفتوح بیتن چونکە موئەسەسەتێکە خزمەت پێشکەش دەکات، رەنگە زیاتر لە پانزە ساڵ بێ یان کەمتر بێتن پێویست بە وەختەکە ناکاتن کە دەڵێت (قابله للتجدید) کێ ماق وی هەیە (تجدید) بکاتن وە دەبێ دیاری بکرێتن جەنابی وەزیریش ئەوەی گۆت حەسر ناکرێ بە دکتۆری مختەص یەعنی دکتۆری نەفسی کراوە بیتن چەند بەرێزی تریش پێشتر ئەوەیان کرد کە کراوا بیتن، و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. صباح.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لەو قسانەی ئەم ویست بیکەم هاوکارانم پێشکەشیان کرد، تەئیدی بەرێز کاك عبدالسلام ئەکەم کە باسی ئەوەی کرد کە ئەو ماددەیە تەنسیقی نیە لەگەڵ عینوانی یەعنی کە باس نیتاقی سەرەیانی قانون دەکەین ئەبێ هەموو ئەو ماددانە لە ژێر ئەو عنوانە کۆ دەبنەوە بچنە ئەو بابەوە، ئەمەیە لێرەیا موتابقە نیە لە بەینی عنوان وە لەبەینی معەنوەن لەلایەکی تریشەوە مادەکان هەر پێویست نین بەو شێوەیە،چونکە مەرج نیە ئێمە لە قوانینە بچینە ناو هەموو وردەکاریەکانەوە بەشێك لەو وردەکاریانە بە جێدەهێڵین بۆ تەعلیمات، بۆ ئەنزیمە، بۆ ئەو شتانە، بەڵام ئەگەر ماددە بمێنێتەوە بەو شێوە ماددە صیاغەکەی موەفەق نییە، چونکە هەر من ئەیخوێنمەوە کەدەڵێ (لایجوز ادارة اي مؤسسة من مؤسسات الصحة النفسية وتسجيلها) ئەگەر تسجیلەکە عەتف کەینەوە سەر (لایجوز) یەعنی نابێ تسجیل بکرێ بۆیە لێرە نابێ بڵێین (وينبغي تسجيلها بسجلات عامة) یەعنی لێرەدا موەفق نەبوو صیاغەکە دێنە سەر وشە موئەسەسە، بەراستی لێرەدا مەعنای لوغەویەکەی مەبەستە هەر کام لە موستەشفەیات، عیادات، مراکز لەژێر عینوانی موئەسەسە کۆ دەبیتەوە نابێ بەرەخنە لەسەر مەوزوعەکە، دێینەوە سەر ئەو سالانەی دەڵێ(لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد) لە راستیا تەئیدی ئەو رەئیە دەکەم کە ئێمە تەرخیصی موئەسەسە بۆ ماوەی پێنج سالێ نەبێ، ئەم مەوزوعە لابرێ، بەڵام ئەو حەقە بدرێ بەو جیهەتەی کە تەرخیص دەدا، هەر کاتێك کە موخالەفاتێکی بینی بەو ئوسلوبەو بەو رێکارانەی کە موتەبەعە رەنگە (انذار) بدات دوایی دایبخا بەو شێوانە، یەعنی حەقی سەحبی ئیجازە، سەحبی وترخیص بدرێ بەو جیهەتەی کەهەیە ئەوەش دەدرێ, تەئیدی ئەو رەئیە دەکەم کەبەرێز کاك جمال باسی کرد کە ئەو کەسەی ئەبێ بە مەسئوول مودیری ئەو موئەسەسەیە تەنها مەسئوول نییە لە رووداتی موخالەفات، وا نییە ئەبێ مەسئوول بێ لە هەموو کاروبارێك تەبعەن ئەمە وەکو تەحصیلی حاصل وایە, شتێکە لازمە، خاڵێکی تر کەپشت گیری لێئەکەم ئێستا لەمەسەلەی بەرێوەبردنی خەستەخانەو کاری مراکزی صیحەی نەفسی وەکو ئیختصاصێکی لێهاتووە, ئەوە نییە کە حەتمەن ئەبێ پزیشکی دەروونی بێ, حەتمەن بۆخۆی بووە بە ئیختصاصێك, ئەگەر ئەوەی حەتمەن لێرە تەسبیت بکەین کەسێك بێ کە موختەص بێ لە بەرێوەبردنی سەنتەری تەندروستی دەروونی کە ئەمیش وا ئەکا وەزارەتی تەندروستی لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی بالا تەنسیقێ بکەن بۆئیحداسی بەشێك بەو عینوانە بە عینوانی بەرێوەبردنی خەستەخانە وبنکەکانی تەندروستی دەروونی، کەواتە کورتی بیکەینەوە فیعلەن بەشێك لەو پیشنیارە پێشکەش کرا تەئیدیان ئەکەم وە دێنە سەر ئەوەی ئایا ئەو ماددانە کە بەخۆیان پێویستن یان پێویست نین فیعلەن لێرەدا نەبن، بەڵام ئەگەر دوای رێکبخرێ لەلایەن لیژنەی هاوبەشەوە تەرتیبێکی تری بۆبکرێ جێی رەزامەندنی زۆرتر ئەبێ، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆرترین تێبینیەکان لەسەر ماوەی مۆڵەتەکەیە ئایا پێنج ساڵ بێت یا خود کەمتر بێ لەوە، هەرچەندە ئێمە وەکو لیژنە لە ڕاپۆرتەکەی خۆمان تەئیدی مادەکەمان کردووە وەك خۆی بیمێنێتەوە، بەڵام پێشنیاری ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامان دەکرێت بیخەیتە دەنگدانەوە، سەبارەت بەوەی کە پزیشکی دەروونی بێت یاخود نا؟ پێشنیارێ تر هەبوو کە ئیدارەی موستەشفەیات خۆی ئەم ئەرکە لەراستیدا ئەرکی ئیدارەی موستەشفەیاتە بەڵام ئێمە لە کوردستاندا ئەم ئیختصاصەمان نییە لەبەرئەوەی ئەگەر هەشبێ زۆر کەمە بەشی ئەوە ناکەن کە ئەسڵەن نەخۆشخانەکانی شارێك بەڕێوەبەر لەهەڕێمی کوردستان، لەبەر ئەوە بەدیل بۆ ئەوە دۆزراوە کەپزیشکە دەروونیەکان بێت، بەڵام ئەکرێت ناوی کەس نەهێنین ئەگەر لەداهاتوودا ڕێژەی ئەو کەسانەی لە ئیدارەی موستەشفیات گەیشتە ئەو ئاستەی هەموو نەخۆشەکان پێی بسپێرین، ئەو کاتە بدرێ بەً ئەوان بەڵام ئەگەر بشڵێین پسپۆری دەروونی دیسانەوە غەلەتە، چونکە ئەرکەکە لە ئەسڵەوە ئیدارەی موستەشفیاتە ئەکرێت ناوی کەس نەهێنین بۆ ئەوەی کە لەداهاتوو وەزارەت بۆ خۆی بە گوێرەی ئیختصاصی هەر کەسێك بۆ ئیشەکەی خۆی ئەوە دیاری بکات زۆرترین تێبینەکانی تر هەر لەسەر مۆڵەتەکانە، بەڵام پێشنیارێکی تر هەبوو کە سێ کەس تەئیدیان کرد ئەوەیە کە مادەکە هەر نەمێنێ پێویست ناکا، لەبەرئەوەی کە ئەمە دەسەڵاتی ئەنجومەنە یاخود دەسەڵاتی وەزارەتە کە دیاری بکات، ئایا سەنتەرەکە بۆماوەی چەند ساڵ ئەتوانێ بەو مۆڵەتە کاری خۆێ بکات؟ ئەو پێشنیارەی ماددەیە بخرێتە دواترەوە، ئەگەر مایەوە ماددەکە کە بخرێتە دوای ماددەی دەیەمەوە، لەوە هیچ کێشەیەکمان نییە، ئەکرێ ئەگەر وا باشتر بێ دوایی ماددەکان دابرێژێتەوە، پێم وا نییە ماددەکان ڕێگری هەبێ لە مونەزەمات، چونکە نەك لێرە هەر لە ولاتێکی پێشکەوتوو، هیچ کەسێك یان سەنتەرێك، یا نەخۆشخانە یا کۆمەڵە کەس ئەوەی ئێستا لە هە ڕێمی کوردستاندا ئیشێکی نائاسایە هەنگی نا لە هیچ ولاتێك ڕێگا بەتەنها کەسێکی نادرێ کاری پزیشکی بکات ئیتر هەر بابەتێك بێت ئەنجام بدات کاری تەندروستی بێ ئەنجام بدات، ئەگەر مۆڵەتی ئەو ولاتەی نەبێت تەنانەت زۆربەی ولاتان ئەبێت تاقی کردنەوەی ئەو ولاتە ئەنجام بدات ئەو کاتە تۆ بۆت هەیە کار لەو ولاتە ئەنجام بدەی نەك ئەوەی ئێمە ڕێگا بدەین هەر مونەزەمەیەك بێت بە ئارەزووی خۆی بەبێ ئەوەی تەنسیق بکات لەگەڵ حکومەت یا لایەنی بەرپرس کار لەسەر تەندروستی هاوولاتیان بکا ئەوە کارێکی غەڵەتە، بۆیە پێویستە مۆڵەت وەرگرن، بەبێ مۆڵەت نابێ کەسێك ئەو کار بەڕێت بەڕێوە، تەصور دەکەم هەر تێبینیەکانی ئێمە ئەگەر تێبینی یاسایی بێت .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستاش چەند پێشنیارێك هەیە دەیخەنە دەنگ دان، یەکەم بەنیسبەت ئیدارەی موئەسەسەکە دکتۆری نەفسی بیکا رەئیەك هەبوو کە شەرت نییە دکتۆری نەفسی بیکا، دەیخەنە دەنگدان لەئەسڵی پرۆژەکە هاتووە ئەگەر دەنگە وەرنەگرت ئەم دێرە باسی ئیدارە دەکا لایدەبەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیدارەی موئەسەسەکە دەکا شەرت نەبێ کە تەبیب نەفسی بێ؟ کێ لەگەڵ نەبوو؟ تەنها یەك ئەندام بەزۆرینەی دەنگ قبول کرا شەرت نییە تەبیب نفسی بێ.حالاّتی دووەم مودەی روخصەتەکە رەئیەك هەبوو عەلەساس سێ سااڵ بێ وە پێنج سااڵ کەمتر بکرێ بۆ سێ سااڵ هەش بوو ئەڵێ تەحدید نەکرێ، جارێ ئێمە سێ سااڵەکەی دەخەینە دەنگ دان .

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکە ئەوەیە لەناو یاسایەکە تەحدید نەکرێ، بۆ نییە تەحدید نەکرێ، ئێمە هەردوو لێژنە دانیشتووە بەتەعلیمات یاخود مەجلیس مودەکە دانێ لەناو یاسایەکە، چونکە ئەگەر سێ سااڵەکە یان پێنج سااڵەکە بخەیتە دەنگدان، ئەگەر دەنگی هێنا دوای ئەو پێشنیارەی دواتر کەبە تەعلیمات رێك بخرێ، ئەوا هیچ قیمەتێکی نامینێ.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان ئەوەیان پێ زۆرە لە پێنج سااڵەوە بکرێ بە سێ سااڵ، چونکە ئێمە هەندێ رێکخراوی نا حکومی هەیە سێ سااڵ ئیشکەن هەنگی نا مۆڵەتیان نادرێ مەسەلەن کابرایەك دێ ئێمە مەشغول بکا و مۆڵەتی بدەینێ دوومانگ بێ و بڕوا ئەو کاتە نابێ، بەاڵم ئەگەر تۆ ئەو مودەیە تەحدید کەی سێ سااڵ ئیش دەکا ئینجا ئەڕوا بۆ شوێنی خۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگیری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە ئێستا سێ سااڵەکە دەخەینە دەنگدانەوە، کاك عبدالسلام جەنابی وەزیر تەوزیحی کرد ئەم سێ سااڵە بۆ صاڵحی نەخۆشی نەفسیە مەرکەزێ دێ بەّ حیلە دوو مانگ یان سێ مانگ مەرکەزێك بۆ تۆ دەکاتەوە ئەبێ روخسەتیش بدەی تۆ لەو حالەتە شروتەکە لە صاڵحی وەزارەتە، بۆیە لە سێ سااڵ کەمتر نەبێ پێنج سااڵ یان سێ سااڵ ئێوە قەرار دەدەن,کێ لەگەڵ ئەوەیە باسی مودەکە نەکەین بیست و حەوت ئەندام لەگەڵ ئەوەیە باسی نەکەین کێ دژە؟ دە ئەندام دژە لەبەر ئەوە باسی ناکەین. فەرموون صیاغەی ماددەکە بخوێننەوە .

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دارشتنە لەلایەن هەردوو لیژنە کرا، مادەی سێیەم کرا بە دوو برگە

المادة الثالثة:

أولا: ادارة مؤسسات الصحة النفسية التى تسري عليها أحكام هذا القانون تكون و بناءا على ترخيص يصدر من وزارة الصحة على ان تسجل في سجلات مجلس الصحة النفسية وفق شروط وأجراءات تحددها المجلس .

ثانيا: تحدد بتعليمات تصدرها الوزارة شروط واجراءات منح و تجديد والغاء الترخيص.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو صیاغەی کە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ بە کۆی دەنگ ئەو مادەیە قبول کرا . فەرموون بۆ مادەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان ئیسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة: يجب أن يكون لدى كل مواطن مؤسسة من مؤسسات الصحة النفسية سجل خاص للمرضى النفسيين أيا كان سبب دخولهم المستشفى على ان يكون من نسختين تتضمن البيانات الخاصة بكل مريض وتحدد التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون البيانات والمدة التى يجب الاحتفاظ بها في سجل لدى المؤسسة.

ويكون مجلس عامة للصحة النفسية الاطلاع على سجلات المشار اليها للعمل بها وفقا لاحكام هذا القانون مع الاحتفاظ بسرية المعلومات.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوار: پێویستە هەر دەزگایەك لە دەزگاکانی تەندروستی دەروونی تۆمارێکی تایبەت بە نەخۆشە دەروونیەکانی هەبێت بە هەر هۆیەك هاتبنە دەزگاکەوە.بەمەرجێ بە دوو دانە بێت و ڕوونکردنەوەی تایبەت بەهەر نەخۆشێك لەخۆ بگرێت ڕێنماییە دەرکراوەکان بۆ جیبەجێکردنی ئەم یاسایە دەستنیشانی ڕوونکردنەوەکانی ماوەی پێویست بۆپاراستنی لە تۆمارەکانی دەزگادا بکات.

دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی بۆی هەیە سەیری تۆمارەکانی ئاماژەپێکراو بکات بۆ کارپێکردن پێی بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە .لەگەڵ پاراستنی نەهێنی زانیاریەکان.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەسەر ماددەی چوارم هیچ مولاحەزەیەك نییە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە راپۆرتەکە هەردوو لیژنە وامان تۆمار کردیە کەوا تێبینیمان لەسەر نییە دوای ئەوەی کە ماددەی سێیەم بەو شێوە دا بڕێژرێ تەرخیصەکە درا تەعلیمات و یەعنی بە تەعلیمات رێکبخرێ ئەو بابەتەش کە سجلاتە تەنها باس لەسجلات دەکا باس لەوەی دەکا کە تەعلیمات دەردەچوێنرێ پێشنیاردەکەین کە ئەو مادەیە (الغاء) بکرێتەوە، پێویست ناکا مادام وەزارەت دەسەلاتی تەعلیماتی هەیە تەنها باس لە مەسکی سجلات دەکرێ ئەوە پێشنیاری الغاء کردنەوە دەکەین, وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.رێکەوت حەمە رەشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پێم باشە (الغاء) بکریتەوە، ئیشی خۆمانە، سجلات لە هەموو شوێنێك هەیە نەك هەر لە نەخوشخانەی دەروونی لەهەموو شوێنێك سجلاتی نەخۆش هەیە وە تۆمار ئەکرێ، لەبەر ئەوە پێم باشە لابېرێ، وە زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لێگەڵ ئەوەیە کە ئەو ماددە (الغاء) بکرێ؟ کێ لێگەڵ نییە؟ تەنها یەك دەنگ بە زۆرینەی دەنگ (الغاء) کرا. بۆ مادەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان أسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة :

تأسیس مجلس للصحة النفسیة

تأسس بقرار من الوزیر مجلس تسمی ب (المجلس العامة للصحة النفسیة) وتشکل علی الوجه التالي:

اولا: رئیس الهیئة ویشترط أن یکون طبیبا نفسیا أستشاریا مختصا لاتقل خبرته عن عشر سنوات في مجال تخصصه.ویعین بدرجة مدیر عام

ثانیا: اعضاء المجلس ویکون بمستوی مدیر عام أو معاون مدیر عام أو خبیر یمثلون الوزارات والجهات الاتیة:

1- **البیشمرکة**
2- **الداخلیة**
3- **العمل والشؤون الاجتماعیة**

4- الصحة:يمثلها طبيب استشاري او اخصائي اقدم في الطب النفسي

5- التعليم العالي والبحث العلمي

6- التربية

7- هيئة حقوق الانسان

8- نقابة الاطباء

9- العدل

10- أثنان من ذوى الخبرة والاختصاص في مجال الطب النفسي يختارهما رئيس المجلس لمدة سنتين قابلة للتجديد مرة واحدة

ثالثا: مدير مكتب المجلس ويكون مقررا لها

رابعا: للمجلس دعوة من تراه من الخبراء داخل الاقليم أو خارجه للأستعانة برأيه فيما يعرض عليها من موضوعات.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی دووەم :

دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونی

بەشی یەکەم /

دامەزراندنی دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونی

مادەی (5)بە بڕیاری وەزیر دەستەیەك بە ناوی (دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی)دادەمەزرێت و بەم شێوە پێك دێت:

یەکەم : سەرۆکی دەستە مەرجە پزیشکی دەروونی راوێژکاری پسپۆربێت و شارەزایی لە دە ساڵ کەمتر نەبێ لە بواری پسپۆریەکەیداو، بە پلەی بەرێوەبەری گشتی دابمەزرێت.

دووەم : ئەندامانی دەستە, بە ئاستی بەرێوەبەری گشتی یان یاریدەدەری بەرێوەبەری گشتی یان شارەزا دەبن, نوێنەرایەتی وەزارەتەکان وئەم لایانە دەگرێتەوە:

1- پێشمەرگە

2- ناوخۆ

3- کارو کاروباری کۆمەلایەتی

4- تەندروستی: پزیشکێکی راوێژکاری یان پسپۆری پێشکەوتوو لە نەخوشی دەروونیدا نوێنەری دەکات

5- خوێندنی بالاّ وتوژینەوەی زانستی

6- پەروەردە

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆڵەکان

92

سالّی/ 2013 – بەرگی نەوەت و دوو

چاپی یەکەم/ سالّی 2013

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (17) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2013/5/13 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (18) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/5/14 ل 61

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (19) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2013/5/15 ل 101

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (20) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2013/5/20 ل 145

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (21) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/5/21 ل 209

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (22) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2013/5/22 ل 260

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (23) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2013/5/27 ل 291

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (24) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2013/5/28 ل 351

لەگەڵ نیە؟ بـە کـۆی دەنـگ پەسـند کـرا، بـەڕێزان بـڕیـاری ژمـارە دووی پەرلـەمان سـاڵی 2013 دەربـارەی دانانی بەڕێز دکتۆر احمد بە سەرۆکی دەستەی گشتی دەستپاکی، و ئەم بڕیارە لە لایەن سەرۆکایەتی هەرێم بە فەرمانیان ژمـارە 8 سـاڵی 2013 تەسـدیق کـراوە، ئێستا بـەڕێزیان لێـرەن بـۆ ئـەوەی سـوێندی یاسـایی بخۆن، جەنابیان با بفەرموێ بۆ سەر سەکۆ.

بەڕێز د.احمد انور محمد-سەرۆکی دەستەی نەزاهە

بەڕێزان سەرۆکایەتی پەرلەمان.

سوێند بـە خـوای مـەزن ئـەخۆم کـە ئـەو ئەرکـەی پـێم سـپێدراوە بـە راسـتگۆیی و ئەمانـەت و بێلایـەنی و دڵسـۆزی بـەجێی ئەگەیـەنم و بـە ئامانەتـەوە یاسـا و پـەیڕە و ڕێنماییـەکان بـۆ نەهێشـتنی گەنـدەڵی پیـادە ئەکەم.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پیرۆزبایی گەرم لە بەڕێز د.احمد انور محمد ئەکەین کە سوێندی یاسایی خـوارد بـۆ ئـەوەی وەکـو سـەرۆکی دەستەی گشتی دەستپاکی دەست بە ئیش و کارەکانی بکات، هیوادارین کە بەڕێزیان بە پێی یاسـا و بـە پێـی ئەو ماددانە جێگەی ڕەزامەندی هەموو لایەك بێ لە ئەرکی تـازەی، و هیـوادارین سـەرکەوتوو بـێ، بـەناوی هەموو لایەکتان پیرۆزبایی گەرم لە بەڕێز کاك دکتۆر احمد ئەکەین، ئێستا ئەگەر بەڕێزیان وتەیەکی هەیە با بفەرموێ

بەڕێز د.احمد انور محمد-سەرۆکی دەستەی نەزاهە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوکاتەتان باش، سەرەتا زۆر سوپاس بـۆ سـەرۆکایەتی پەرلـەمانی بـەڕێز بـە تێکـڕای ئەنـدامانی، ئەوانـەی متمانەیان بەمن بەخشی، و چ ئەوانەی ڕەئی جیاوازیان هەبوو کە من ڕێزێکی زۆریان لێ ئەگرم، پـێم وایـە ئـەو ئەرکـە ئـەرکێکی قورسـە، وپێویسـتی بـە هاوکـاری سـەرجەم ئەنـدامانی پەرلـەمان هەیـە بـە هـەموو فراکسیۆنەکان و لایەنەکان، چونکە لە یەکەم و کۆتاییدا خزمەتێکە بە ولاّت و نیشتیمانمان، بە تەئکیـد بـە کەوتنـە کـاری دەسـتەی نەزاهـە کـە خـۆی بـەردەوام لـە ژێـر چـاودێری پەرلـەمان ئـەبێ، دیـارە ڕەنگـە ئـەو دیاردەی گەندەڵی دیاردەیەکە ماوەیەکی دوور و درێژە لە کوردسـتان هەیـە، بـەلاّم بـە تەئکیـد هـەر خـودی دامەزراندنی دەستەکە و دەست بەکار بوونی ئەڵێ (ڕێگەی هەزار میل بە هەنگاوێك دەست پێ ئـەکات) ، و زۆر سوپاسی سەرجەم ئەندامانی پەرلەمان ئەکەم، و سەرۆکایەتی پەرلەمان، و کاك دکتۆر ئەرسەلانیش کە لێرە نیە، دکتۆر حەسەن، کاك فرسـەت، تەئکیـد ئەکەمـەوە بـە هاماهـەنگی لەگـەڵ ئێـوەی بـەڕێز و لەگـەڵ فراکسیۆن و لیژنەکان هەوڵ ئەدەین خزمەتێکی بچووك بە ولاّتەکەمان بکەین، جارێکی تـر زۆر سوپاسـتان ئەکەم بۆ ئەو سیقە گەورەیە، هیوادارم لە ئاست ئەو متمانەی ئێوەی بەڕێزدا بم، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دێینە سەر خاڵ دووەمی بەرنامەی کار کە ئەویش بەردەوام بوون لەسەر خستنەروو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستانی عێراق، داوا لە لیژنەکانی تەندروستی و لیژنەی یاسایی ئەکەین فەرموو بۆ سەر سەکۆی لیژنەکان، بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری تەندروستی و وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان ئەکەین.

بەڕێز د.ڕۆژان دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی ئەنجومەنی تەندروستی دەروونی پەسندکرا، و دەستەی گشتی لە یاساکە لادرا، لە شوێنی ئەو ئەنجومەنەکە لە ماددەی یەك پێناسە کرا، ئێمە هەردوو لیژنە پێشنیاری ئەوەمان کرد کە ماددەی پێنج تا ماددەی دە یەکمان خستیە لە دوو ماددە، ئەگەر دەرفەت بدەن، ماددەیەك باس لە دەستەلاتی ئەنجومەنەکە ئەکات، ماددەیەکیش باس لە پێکهاتەی ئەنجومەنەکە ئەکات، لەبەر ئەوەی دەستەی گشتی نەما، ئەنجومەنکە پەسند کرا، پێشنیار ئەکەین ماددەکان یەکبخرێ لە دوو ماددە، ئەگەر دەستەی سەرۆکایەتی ڕازی بن و پەرلەمانتاران بە پێشنیارەکە ڕازی بن پێشنیارەکان بکرێتە ئەو دوو ماددەیەی کە لە لایەن هەردوو لیژنە پێشنیار کرایە بکرێتە بنەمای گفتوگۆ کردن، لە جیاتی ئەوەی ماددەی پێنج تاکو ماددەی دە، و هەندێ پێشنیار هەبوو کەوا ئیلغا بکرێتەوە و دەستەی گشتی لادرا و ئەنجومەنەکە شوێنی گرتەوە، دوو ماددە پێشنیار ئەکەین، یەکیان پێکهاتەی ئەنجومەن، یەکیان دەستەلآت و ئەرکەکانی ئەنجومەن

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا هەردوو لیژنە و بەڕێز وەزیریش دیارە ماددەی پێنج تا ماددەی دە ڕێکیان خستووە لە دوو ماددە، و ئەم دوو ماددە ئەخوێندرێتەوە و دوایی موناقەشەکان ئەکرێ، ئەگەر بە پێشنیارەکە ڕازین فەرموو دەستان بەرزبکەنەوە، جارێکی تر ئەیلێمەوە، ماددەی پێنج تا ماددەی دە عەلئەساس هەردوو لیژنە لەگەلّ وەزیر ڕێکەوتوون بیکەن بە دوو ماددە، هەردوو ماددەکە ئەخوێنینەوە، ئێستا ماددەی نوێ ئەخوێنینەوە ئینجا گفتوگۆی ئەو دوو ماددەیە ئەکەن، بەلآم بۆ ئەوەی ئەو دوو ماددەیە بخەینە جێگای ئەو دە ماددەیە پێویستمان بە دەنگی ئێوە هەیە، کێ لەگەلّ ئەوەیە ئیقتیراحی لیژنە بکەینە ئەساس؟ کێ لەگەلّ نیە؟ بە کۆی دەنگ قبولّ کرا، فەرموو ئێستا ماددەی پێنج بخوێنەوە

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو ماددە، ماددەیك بە ڕیزبەندی ماددە پێنج باس لە پێکهاتەی ئەنجومەنەکە ئەکات، ماددەی دواتر باس لە ئەرکەکانی ئەنجومەن ئەکات، سەرەتا ئەوەی باس لە پێکهاتەی ئەنجومەن ئەکات

الماده الخامسه:

اولا: يشكل مجلس باسم مجلس الصحة النفسية، برئاسة الوزير وعضوية الواردة ذكرهم ادناه على ان لاتقل درجة ممثلي الوزارات عن درجة مدير عام

1-وزارة الداخلية

2-وزارة العدل

3-العمل والشؤون الاجتماعية

4-التعليم العالي والبحث العلمي

5-التربية

6-رؤساء لجان الصحة النفسية في المحافظات

ثانيا: ينظم عمل المجلس و اجماعاته وكيفية اتخاذ قراراته بنظام

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی لەسەر ئەو ماددەیە هەیە؟ دیارە لە دانیشتی پێشوو کۆمەڵێك ناومان نووسی، ناوەکان ئەخوێنمەوە (عظيمة نجم الدين، نەسرين جمال، دکتۆر عمر نورەدینی، سۆزان شهاب، تارا ئەسعەدی، كاك جلال، كاك جمال، سميرە عبدالله، دکتۆر احمد، بێریڤان خان، ئامینە خان، كاك صباح، دکتۆر بشير، سۆزان خان، ئاهەنگ خان) ئێستا ئەو ناوانەمان خوێندەوە، کەسی تر هەیە، شلێر خان، كاك كاردۆ، فەرموو عەزیمە خان.

بەڕێز عظيمة نجم الدين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە تێبینی من لەسەر ماددەی پێنج، ئەم ماددەیە بە باش ئەزانم کە نەمێنێ، لەبەر ئەوەی ئەم ماددەیە لە ئەو لیژنەی کە دروست بووە کار لەسەر چارەسەری تەندروستی دەروونی ئەکات، نەك ئەوەی کە تەنرودستی دەروونی هەموو لایەنەکان و وەزارەتکان بگرێتەوە کە کار لەسەر ئەوە ئەکەن کە چۆن کەسێکی تەندروست کار لەسەر کەسایەتی بکات، کار لەسەر تەندروست بکات لە وەزارەتی پەروەردە، خوێندنی بالاْ، هەموو ئەو وەزارەتانەی کە هەیە لێرە، داد، وەزارەتی پێشمەرگە، کاروباری کۆمەڵایەتی، ئەگەر ئەمە دەستەی ئەوەی کە پێشوو وتمان ئەگەر دەستەیەك هەبێ بۆ کار کردنە سەرە تەندروستی دەروونی لەسەر ئاستی کۆمەڵگا، لەو حاڵەتە ئەکرێ ئەو ماددەیە بمێنێتەوە، و ئەو وەزارەتانەشی کە دیاری کراوە لێرە نەك تەنها ئەم وەزارەتانە، ئەکرا وەزارەتی کاروباری شەهیدان، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەموو ئەوانەی کە پەیوەندی بە لایەنی مرۆییەوە هەیە، بۆ ئەوەی کە تۆ کار لەسەر کەسایەتیەکی تەندروست بکەی، لە دایەنگەکانەوە تا ئاستە بالاْکان، بەڵاْم لێرە ئێمە لە ناو پرۆژە یاساکە هیچ بڕگە و ماددەیەك نیە باس لەوە بکات کە وەزارەتی پەروەردە، خوێندنی بالاْ ئەم لیژنەیە ئەرکی چیە لەسەر ئەمانە؟ بۆیە بە پێویستی ئەزانم کە ئەم یاسایە ئەگەر ئێمە قسە لەسەر ئەوە ئەکەین ئەو دەستەیە ئەتوانێ وەکو دەستەیەك بێ کە بتوانێ کار لەسەر ڕەوشی مرۆڤ و لەسەر کەسایەتی مرۆڤ بکات ئەوە پێویستە ئەم یاسایە ئەم بڕگە و ماددانەی تێ بکرێ، بەڵاْم لە هیچ شوێنێکی ئەم ماددانەی دوایشدا سەیر بکەن تەنیا کار لەسەر نەخۆشخانە و نەخۆشی دەروونی چارەسەریەکان ئەکات، بۆیە من ئەڵێم ماددەی پێنج بە هیچ

شێوەیەك زەروور نیە، نەدەستەكە ماوە، نە ئەو وەزارەتانەش كە لێرە ناوی هاتووە بە هیچ شتێك لە ناو یاساكە كاری بۆ نەكراوە كە بە وردی باس لەوە بكات كە ئەم وەزارەتە ئەركی چی ئەبێ؟ ئیشی چی ئەبێ؟ تیمی دەروونزانی ئیشی چیە لە ناو وەزارەتی پەروەردە و پێشمەرگە؟ بۆیە من بە گرنكی ئەزانم لە داهاتوودا نەك ئەم دەستەی كە ئەمڕۆ لەم یاسایە ڕەفز كراوە، خۆی ناوەكەشی من لەسەرەتاوە ڕۆیشت بەسەرماندا، هەڵە بوو، خۆی دەستەی گشتی تەندروستی نیە ئەمە، دەستەی گشتی چارەسەری دەروونیە، ئەگەر ئێمە قسە لەسەر تەندروستی دەروونی بكەین پێویستە ئەم وەزارەتانەی ئەم لایەنە مرۆیانەی كە هاتووە ئەبێ لەسەر ئاستی كۆمەڵگا دەستەیەك دروست بێ كار لەسەر ئەوە بكات كە كۆمەڵگایەكی تەندروست لە ڕووی دەروونیەوە، لە ڕووی كۆمەڵایەتیەوە، بۆ ئەوەی تاكو ژینگە بگونجێنێ لەگەڵ یەكا لەم یاسایە هیچ جێی نەبۆتەوە، بۆیە من پێشنیار ئەكەم ئەم ماددەیە نەمێنێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە، -جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سیوەیل خان.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو دكتۆر عمر

بەڕێز د.عمر حمد امین نورەدینی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی لەو ڕەئیە ئەكەم كە هەوڵ بدرێ ئەو ماددانە ڕێكبخرێتەوە و بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، ئەوەی كە خویندرایەوە دەقێكی باشە، چونكە بەم شێوەیە ئەم دەزگایە و تەبیعەتی ئەم دەزگایە بە بەراورد لەگەڵ ئەوەی كە لە ڕابردوو هەبوو، لە دەستگایەك یان لە هەیئەتێكی تەنفیزیەوە تەبیعەتەكەی ئەگۆڕێ بۆ دەزگایەك كە زیاتر ئیستیشاری بێ، هەماهەنگی كەر بێ، بەدواداچوون كەر بێ، ئەمە بەراستی لەگەڵ دەقی یاساكە و ئامانجەكانی یاساكە ئەگونجێ، بۆیە لەگەڵ ئەو داڕشتنەوەم، بەڵام لەگەڵ ئەوەشم كە مەهامەكانی مەجلیس ماوە و بمێنێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سۆزان خان

بەڕێز سۆزان شهاب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی ئەو چاك كردنە ئەكەم كە لیژنەی هاوبەش كردوویەتی، بەڵام یەك داواكاریم هەیە، ئیزافەیەك بكرێ، نوێنەری ئەنجومەنی خانمان دابنرێ، چونكە ئەوانیش لە ڕووی ، ئێستا ئەزانین كە

تەندروستی دەروونی کۆمەڵگایە هەموویەتی پێکەوە، بەڵام تایبەتمەندیەتی کێشەکانی ژن وایکردووە کە پێویستە لەناو ئەو مەجلیسە ڕەچاو بکرێ، و ئیزافە بکرێ، ئەگەر ئیزافە بکرێ پێم وایە مەجلیسەکە بێ کەموکورتی ئەبێ، نوێنەری ئەنجومەنی خانمان، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من بە نیسبەت ئەوەی کە ئەو ماددانە یەکخران، بەڵام من پێش جەلسەکەش لەگەڵ بەڕێزان لە لیژنەی تەندروستی و لیژنەی یاسایی، من لەگەڵ ئەوە نیمە وەزارەتی پێشمەرگە لابدرێ، چونکە بەراستی وەزارەتی پێشمەرگە و ناوخۆ زۆر گرنگن، و ئەبێ نوێنەری ئەوان هەبێ بۆ ئەوەی ئەو حاڵەتە نەفسیانەی کە پۆستی باڵا وەرئەگرن لە وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی ناوخۆ لە ژێر چاودێری ئەو خەڵکە دا بن، بەراستی کە یەکێك پۆستێکی باڵا وەرئەگرێ لە وەزارەتی پێشمەرگە یان ناوخۆ ئەگەر باری دەروونی تەواو نەبێ و بارە دەروونیەکە جاری وا هەیە یان پێی ئەوترێ جنونی عەزەمە، یان پێی ئەوترێ ئینسانێکی ساددییە، هەر بەوە هین ئەکات خۆی دەرئەبڕێ کە پێشێلی مافی مرۆڤی ئەو خەڵکە ئەکات کە لە وەزارەتەکەیدایە، و هەتا هەیئەی ئەوەی مافی مرۆڤ کە زۆرجار کە تەقریر و شت ئەنووسن داد و بێدادیانە لە دەست ئەو کەسانەی کە پۆستێك وەرئەگرن و ئەزیەتی خەڵکیان داوە، کەسیش دەستی نایگاتێ، لەبەر ئەوە وەزارەتی پێشمەرگە بە عەکسەوە ئەگەر داشبنرێ ئەبێ روتبەکەی لە عەمید کەمتر نەبێ، نەك مەوزوعی مودیر عام و ئەوانە، و هەروەها کە ئەڵێ ئەمان کە دەرەجەکانیان تەحدید نەکردووە ، چونکە دەرەجەکان ئەگەر مودیر عام بێ وابزانم بە نیسبەت نەقابەی ئەتیبا هەر دکتۆری نەفسی بێ کە لەو مەجالە، بەس من لەگەڵ ئەوەم جارێکی تر وەزارەتی پێشمەرگە بنووسرێتەوە لەبەر ئەو مەوزوعانەش عیلاقەی بە ژیانی خەڵکەوە هەیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

من تێبینیەکم هەیە، تەبیعی ئەمە حاڵەتی توبی نەفسی نیە، ئەمە حاڵاتی سەحەی نەفسیە بە شێوەیەکی گشتی، یەعنی ئەمە نیە کە وا تەصەور بکەین تەنها جانیبە عیلاجیەکەی وەرگرتووە، ئەمە مەجلیسێکە لە هەرێمی کوردستان قسە لەسەر مەسائیلی نەفسی ئەکات، سەحەی نەفسی ئەکات لەسەر هەموو مستەواکان، بۆیە ئەم تێکەڵیە دروست نەبێ کە تەنها مەبەستمان جانیبە عیلاجیەکەی بێ، نازانم جەنابی وەزیریش تەوزیحێکی هەبوو، فەرموو

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانە ئەوەی کە ئیلغا بکرێ من لەگەڵ ئەوە نیم، و ماددەی شەشیش بە ڕوونی کار و مەهامی مەجلیسەکەی دروست کردووە، و بانگ کردنی ئەو نوێنەرانەی وەزارەتیش بۆ ئەوەیە کە تەئیدی راکەی بەرێزت کە ئەمە سەحەی نەفسیە، ئەگەرنا خۆ ئەگەر ئەمە چارەسەری نەفسی بوایە ئێمە وەزارەتی خوێندنی بالأمان وەکو نوێنەر نەئەویست، ئەمە سەحەی نەفسیە، و ئەو پرۆگرامە نەفسیانە بۆیە ئەو نوێنەرانەمان بانگ کردووە بۆ ئەوەی لە نەوەکانی دواڕۆژ کە کار زانن، کە قوتابیانی زانکۆن ئەوانە ڕەنگ بداتەوە، سەبارەت بەوەی کە سۆزان خان منیش 100٪ تەئیدی ئەکەم، زەروورە نوێنەری ئەنجومەنی خانمان، چونکە ئێستا بۆردێکیش هەیە لە ئەنجومەنی وەزیران، بەراستی کابینەی حکومەتیش هەرێمیش زۆر ئیهتیمام بە ئەنجومەنی خانمان و زۆر ئیهتیمام ئەدات بەوەی ڕێگری بکات لە تووندوتیژی دژی ژنان، بۆیە من پێم باشە ئەوەش بکەین، سەبارەت بەوەی وەزارەتی پێشمەرگە تەقیمی شەخسیەت کردنی خەڵك ئیشی ئەم مەجلیسە نیە، ئیشی ئەم مەجلیسە تەندروستی دەروونیە، مەسەلەن ئەگەر یەکێك بۆ پۆستێك دابنرێ ئەوە ئیشی وەزارەتەکە خۆیەتی بینێرێ بۆ لیژنەی توبی بڵێ بۆمان تەقیم بکەن، تا ئێستاش شتی وا نەبووە، لەبەر ئەوە پێم وایە دانانی نوێنەری وەزارەتی پێشمەرگە لەو مەجلیسە زەروور نیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو تارا خان

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەراستی ئەم پێشنیازەی لیژنەی هاوبەش کە ئێمەش خۆمان لە لیژنەی تەندروستین، من لەگەڵ ئەوەم، بەڵام ئەکرا ئەمانە وەك هەموو جارێك ئەڵێم، کە لیژنە پێکەوە قەرار ئەدات بۆ کورت کردنەوە یان بۆ خزمەت کردنێکی زیاتر کە ببێتە بنیاد بۆ قسە و گفتوگۆ مەفروزە تەبع بکرێ و بخرێتە ژێر دەستی ئەندامان، زیاتر ئەتوانرێ بە دەقیق تر ئیشی لەسەر بکرێ، من وا ئیقتیراح ئەکەم ئەگەر ئەم هەیئەیە بۆ سەحەی نەفسیە کە نەکرا بە هەیئە و کرا بە مەجلیس، ناونراوە (مجلس الصحه النفسیه)، لە زۆر ولاتان ئەمە مەجلیسی ریعایەیە بۆ سەحەی نەفسی، بەڵام ئەوەی ڕوون کردنەوەکەی دکتۆر لەسەر ئەوەیە کە سەحەی نەفسی بە گشتیە، تەنها مەرزاکە نیە، بەس ئەبێ پیشان بدرێ ئەو حقوقانە کێن کە ئەیگرێتەوە بۆ تەندروستێکی تەواو کە لە ناو ئەو مەجلیسە ئەبێ، ئەو کەسەی کە دائەنرێ ببێ بە مودیر عام، واباشە شەرتەکەی دکتۆر بێ، و خیبرەی 10 ساڵی هەبێ، هەرکەسێك دانەنرێ بە مودیر عام لەوێ، چونکە راستە خیبرە هەندێجار شت فێر ئەکات و ئەزموون پەیا ئەکات، بەڵام بوونی ئەوەی کە خۆی دکتۆر بێ زیاتر ئێمە ئەو هەدەفە ئەپێکین کە بۆی هاتووین، من لەگەڵ ئەوەم ئەو نوێنەرانەی کە دانراوە، بەراستی چەند نوێنەر هەیە کە حقوقی ئیسنان و مافی مرۆڤ یەکێکە لە نوێنەرەکان کە ئەبێ مەوجود بێ لەوێ، چونکە من وێرای پشتگیریم بۆ سۆزان خان و بۆ جەنابی وەزیریش، بوونی خانمان بە تەنها تووندوتیژی بەرامبەر

به ئافرەت ناکرێ، بەرامبەر بە پیاویش ئەکرێ، بەرامبەر بە منداڵیش ئەکرێ، واتە مافی مرۆڤ زۆر زۆر گرنگە، ئەبێ ئەوە مەوجود بێ، بوونی ئەوە وای لێدێ هەر سکالایەك، هەر کێشەیەك کە ئەکرێ ئەوە بۆ مافی مرۆڤ یەکێکە لە ئیشەکانی ئەوە کە کاری لەسەر بکرێ، بوونی خەبیر نابێ بە خەبیر بێ، یەعنی ئەڵێ خۆی لە ماددە ئەسلیەکە ئەڵێ هەر کەسێك کە ئەیەوێ دەعوەتی بکات لە خەبیر ئەبێ لە ناویا هەبێ، یەعنی خوبەرای تایبەت لە دەرەوە یان لە ناوەوەی هەرێم، ئەوە جەنابی وەزیر خۆی لە مەجلیسەکە ئەبێ دەستنیشانی بکات، وەکو دەستەیەکی دائیمی بن لەگەڵیان، لەگەڵ نوێنەرکان، بێ وجودی خوبەرا ئیش کردن بەراستی بە ڕێکوپێکی ناکرێ، من زیاتر جەخت ئەکەم لەسەر ئەو دوو بابەتە، و بوونی نوێنەری تەربیە، چونکە ئێمە سەحەی مەدرەسی یەکێکە لە لایەنە هەرە گرنگەکان بۆ سەحەی نەفسی، ئێمە لە دایەنگەکانەوە دەست پێبکەین بۆ قوتابخانەکان، نوێنەری تەربیە و تەعلیمی عالیش لەگەڵی ئەبێ مەوجود بێ بۆ داکۆکی کردن لەو مافانەی کە ئەمانەوێ، و من نازانم ئەگەر بوونی سەندیکاش هەبێ، ئەوەش دیسان هەروەکو حقوقی ئینسانەکە زیاتر بەرگری ئەکات لەوەی کە گلەییی و گازاندەکانی کە ئەکرێ و ئاگامان لێ نیە و ئاگامان لێیە، با ئەوان داکۆکی کەر بن لەو مافانەی کە ئەوان بە پێشێلی دائەنێن بەرامبەر بە مەجالی سەحی کە دروست ئەبێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش تارا خان، بەس وللە هەمووشی هەبوو، هەم نوێنەری مافی مرۆڤ و تەعلیم عالیش هەیە، فەرموو کاك جمال

بەڕێز جمال طاهر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی من لەگەڵ ئەوەمە ئەو ماددەی کورت بکرێتەوە، وەکی لیژنەی مەعنی ئیختیساریان کردیە، بەڵام وا دیارە کورتکردنی ئەم چەند ماددەیە بە دوو مادده کێشەکە حەل نەکرا، و دیارە موداخەلاتی ئەندام پەرلەمان کە ئەو ئەڵێ با ئەمە ئیزافە بکرێ و ئەمە وا بێ، وەکو ئیداریش ئەگەر ئێمە بێین تەشکیلە دابنێن لای خۆمان ئەوکاتە دەستی وەزارەتمان بەست، ئیتر لەمەودوا هەر ئیزافەیەك بکرێ ، هەرکەسێکی تر ئیزافە بکرێتن لازمە قانونەکە تەعدیل بکرێ، دووەمیش ئەتو تەشکیلە دانێی دوایی بێی بڵێی مەهام و ئیختیساسات و سەلاحیات بە نیزام دەربچێ، ئەوە لە رووی ئیداریەوە ناگونجێ، بۆیە من ئیقیتراح ئەکەم ئەو سێ، چوار ماددە هەموو بەیەك ماددە سیاغە بکرێ بەم شێوەیە، (یشکل بقرار من الوزیر مجلس یسمی بمجلس الصحه النفسیه وتحدد تشکیلته الاداریه ومهامه واختصاصاته بنظام یصدره مجلس الوزراء) ئەو کات تەشکیلە وزارەت ئەتوانێ تەشکیلە کامە ئیختیاری کر یان ئیختیاریش نەکاتن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە_جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنەکانی هاوبەش ئەکەم کە ئیقتیراحی ئەندامان بە ئیزافە کردنی ئەو شوێنانەی کە باسیان کرد ئەگەر چەند ئەندامێك لە پشتی بوو ئەبێ لە زمنی موقتەرەحەکان ئاگادار بن، فەرموو سەمیرە خان.

بەڕێز سمیرە عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە منیش پشتگیری لیژنەی هاوبەش ئەکەم کە ئەو سیاغەیە نوێیەیان نووسیتەوە، بەڵام لێرە کە باسمان کرد وتمان رەئیسی هەیئەکە لە جێی مودیر عامە، دوای ئەو کە دێین ئەعزائەکانیش بە هەمان دەرەجەی مودیر عامە، یان ئەبێ رەئیسەکە پلەیەك بەرزتر بێ، یان ئەبێ دەرەجەی مودیر بێ یان جێگری مودیر عام بێ، لە پێشتر سیاغەکەی.....

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لە سیاغە نوێیەکە بوو بە وەزیر، مەجلیسەکە وەزیرە

بەڕێز سمیرە عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێنەگەیشتم لە خوێندەوەکە، لەبەر هەندێ ئەو مولاحەزەم هەبوو، بە نیسبەت ئەوەی باسیان کردووە نوێنەری وەزارەتی پەروەردە و تەعلیم عالی و پێشمەرگە 100٪ من لەگەڵیانم، چونکە ئەگەر ئێمە بچینە قوتابخانەکان هەموو باحسی ئیجتیماعی هەیە، کارەکەیان هەر لەسەر ئەو ئیشەیە، پێویستە ئەوانەی تییدابێ، بەڵام چونکە هەموو شەریحە و لائیحەیەك ئەگرێتەوە پێویستە نوێنەری مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنیشی تێدابێ، من لەگەڵ ئەوەمە نوێنەری مونەزەماتی مەجتەمەعی مەدەنی ئیزافە بکرێ، لێرەش رەئیەك هەبوو لەسەر ئەنجومەنی خانمان کە ئەوانیش نوێنەریان تێدابێ، ئەی نوێنەری وەزارەتی ناوخۆی تێدایە؟ وەزارەتی ناوخۆ بەڕێوەبەرایەتی توندوتیژی سەربەوەزارەتی ناوخۆ نیە؟ کەواتە لەوێ ئەکرێ ئەو نوێنەرەی ئەنێرن هەمان توندوتیژیش ئەگرێتەوە، یەعنی نوێنەری ئەنجومەنی خانمان بە زیاد ئەزانم، لەبەر ئەوەی سەربە وەزارەتی ناوخۆیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ئەحمەد

بەڕێز د.احمد ابراهیم (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست خۆشی لە لیژنەی هاوبەش ئەکەم، بەڵام ئەبوایە دەقەکەی لەبەر دەست ئەندامانی پەرلەمان بوایە، زۆرێك لە ئەندامان کە قسە ئەکەن لەبەر ئەوەی دەقەکەیان لەبەر دەست نیە بە شێوەیەك قسە ئەکەن هەر وەکو ئەوەی پێشووە یان گۆڕانکاری تێدا نەکراوە، بەراستی بە پێویستی ئەزانم کە نوێنەری وەزارەتی ئەوقاف لەو مەجلیسە بێ، یەعنی پێم سەیرە نوێنەری هەموو وەزارەتەکان هەیە کە باس لەوە ئەکات ئەم مەجلیسە و ئەم ئەنجومەنە ئەرکی ئەوەیە کار لەسەر هەموو ئەو ئاستانە بکات لەسەر سەحەی نەفسی،

ڕۆڵی ئاین زۆر کاریگەرە لە کۆمەڵگای ئێمە، و پێویستە نوێنەری وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی لەناو ئەو ئەنجەمەنە بێ، چونکە ئەزانین ڕۆڵی مزگەوت و مامۆستایانی ئاینی چەند کاریگەرە لەسەر دەروونی مرۆڤەکان، بە تایبەت ئەوانەی کە گوێ ئەگرن لە وتاری ئاینی، بۆیە بە پێویستیی ئەزانم، و پشتیوانی لە قسەکەی سەمیرە خان ئەکەم کە نوێنەری ئەنجومەنی کاروباری خانمان پێویست نیە، چونکە بەڕێوەبەرایەتی بەدوا داچوونی تۆندوتیژی لە وەزارەتی ناوخۆ هەیە، کە وەزارتیش ناوخۆش ئەندامە لێرە، جگە لەوەش وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی نوێنەری هەیە لەو ئەنجومەنە، تێبینیەکی تر، ئەو نیزامە کە لێرە لیژنەکە باسیان کردووە نەیانوتووە ئەم نیزامە کێ دەریئەکات؟ تەنها وتوویانە بەنیزام، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ئەو ماددەیە ئەکەم، بەڵام لە عەینی وەقت پشتگیری سۆزان خان ئەکەم بە نیسبەت ئەوەی خانمان، بەڵای من زۆر گرنگە، چونکە تۆندوتیژیان بەرامبەر ئەکرێ، باسی لێوە ناکەن، ناچن لە وەزارەتی ناوخۆ باسی بکەن، ئەگەر ئەو مەجلیسە بێ چونکە پەیوەندی بە تەندروستیەوە هەیە ئەتوانن دەستیان بگاتێ، لەبەر ئەوەی ئەو تۆندوتیژیە بەرامبەریان ئەکرێ ئەیشارنەوە، باسی لێوە ناکەن، بەڵام بۆ ئەو ئەنجومەنە کەناوی تەندروستیە ئەتوانن باسی لێوە بکەن و چارەسەر وەرگرن، ئەوە بە نیسبەت دەستەی مافی مرۆڤ هەیە لە هەرێم، لێرە هەبوو، بەڵام لاچووە، ئەوە قەینا، بەڵام چونکە لە وڵاتانی تر دەستەی پاراستنی مافی نەخۆش هەیە لێرە نیە، یەکەك بزانێ ئەو خزمەتە تەندروستیەی پێشکەش بە نەخۆش ئەکرێ، لە جێگای خۆیەتی بە تەواوەتی بۆی ئەکرێ، لە کاتی خۆی، یان ئەو عیلاجەی بۆی ئەکرێ راستە؟ لەبەر ئەوەی پاراستنی مافی نەخۆش لێرە نیە، با دەستەی مافی مرۆڤ هەبێ، چونکە نەخۆشیش مرۆڤە، بە نیسبەت ئەوەش کە زۆر لام گرنگە ڕێکخراوی کەمئەندامان بەشدار بێ لە ئەنجومەنە، چونکە ئەو کەمئەندامانە باری جەستەییان زۆر خراپە، ئەگەر نوێنەریان هەبێ تا هەوڵیان بۆ بدەن ئەوانەی کەمئەندامن و لە ماڵەوەن قسەیان لەسەر بکات و دەنگیان بگەیەنێت بۆ چارەسەر کردنی تەندروستی، بە نیسبەت ماددەی بەشی دووەم لە بڕگەکە بە عەرەبی نووسرایە (ینظم عمل المجلس بنظام) ئەوە هەندێ چاککردنی ئەوێ، هەر خۆمان لێرە چاکمان کردیە، (ینظم عمل المجلس واجتماعاتە وکیفیة اتخاذ قراراتە بنظام)

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك صباح.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە سیاغەی تازەی لیژنەی هاوبەش ئەکەم، بەلاّم حەق بوو بە نووسین لەبەر دەستی ئەندامان بوایە بۆ ئەوەی زیاتر موتەلەع بن لەسەری، و حەق بوو پێشتر جەنابی وەزیر تەوزیحاتی خۆی بدات بۆ ئەوەی روون کردنەوەیەکی زیاتر لە پێش ئەندامان هەبووایە، بەلاّم بۆ مادەکانی تر بێ، لە ئەعزای مەجلیس ئەوانەی کە لە زمانی عەرەبی شارەزان کە ئەڵێ (ویکون بمستوی)، بەرەئی من ئەوە ئەبێ بکرێ بە (بدرجە مدیر عام)، بە مستەوا نیە، و لەماددەی 10 کە ئەڵێ (اثنان من ذوي الخبرة والاختصاص في مجال الطب النفسي) جەنابی وەزیریش باسی کرد، ئەمە سەحەی نەفسیە، بەرەئی من بەم شێوە سیاغە بکرێ، (اثنان او اکثر من ذوي الخبرة والاختصاص في مجال الطب النفسي وعلم النفس)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ سیاغەی نوێمە، لەگەڵ ئەندامی ئەنجومەنی خانمانیشم، چونکە ئەگەر بمانەوێ تەقیمی هەر وەزعێك و هەر کەسێك بکەین کە هاتە ئەو ئەنجومەنەی، لە خیلالی ئیشی ئەو هەیئەیە ئەزانین چەند کەس و چەند حاڵەت هەیە کە پێویستە جارێکی تر سەیری بکەینەوە، بۆیە ئەنجومەنی خانمان موهیمە، بەلاّم من ئەڵێم پەیوەندیەکانی دەرەوەش موهیمە، چونکە تەئیدی قسەکەی تارا خان ئەکەم کە ئەڵێ خەبیر هەبێ، و من ئەڵێم هەیئەتێکی تەدریب هەبێ، کەوادیری خۆمان تەدریب بکات و سەیری سەحەی نەفسی بکات، چونکە ئەگەر سەیری دەرێ بکەین مودیر و رەئیسی موئەسەساتی گەورە لە عالەم هەر کەسێك خەبیرێکی نەفسی هەیە کە مودیرەکەی فێر ئەکات لە خیلالی ئیجتیماع چ قسەی کردیە کە تەئسیری لەسەر تەسویق هەبێ، لەسەر دەرمان هەبێ، لەسەر کادیری سەحی هەبێ، لەسەر بەڕێوەبردنی شێوازی ئیدارەکەی خۆی هەبێ، بۆیە هەتا پۆستی گەورە و ستافی گەورە یەعنی فەراغێکی هەیە لە بوونی

ئەو خەبیرە، بۆیە قسەکەی تارا خان گرنگە، خەبیر زۆر گرنگە، و پەیوەندیەکانی دەرەوە لە موئەسەسە هەبێ موهیمە، چونکە ئەو شەریکاتی تەدریب و خەبیری دەرەوە کە دێن بە واسیتەی پەیوەندیەکانی دەرەوە دێن و لەوێ تەسهیل ئوموری بۆ ئەکرێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر بەشیر.

بەڕێز د.بەشیر خلیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە پشتگیری لەو سیاغە تازەیەی لیژنەی هاوبەش ئەکەم، بە مەرجێك نوێنەری وەزارەتی ئەوقافیشی تێدازیاد بکرێ، لێرەوە پشتگیری لە رایەکەی کاك دکتۆر ئەحمەد ئەکەم، لەبەر گرنگی ئەم وەزارەتە ئێستا هەتا ڕێکخراوەکانی جیهانیش لەبواری تەندروستی دەروونی دا جەخت لەسەر ئەوە ئەکەنەوە کە پێویستە ئاینی کەسکە بەشدار بێ لە چاکردنی باری تەندروستی ئەو نەخۆشە، جا ئاینەکەی هەر شتێك بێ، بۆیە ئەکرێ زۆر سوود لەو بارەوە لە وەزارەتی ئەوقاف و مامۆستایان وەربگرین، بە تایبەتی ئەگەر زانیمان هەفتانە نزیکەی ملیۆنێك و نیو لە خەڵك گوێگری مامۆستایانی ئاینی ئەبن، بۆیە زۆر گرنگە کە باری دەروونی و سەحەی نەفسی موراعات بکرێ لەگەڵیان، خاڵێکی تر نازانم ئەگەر لەدووەم مابێ لە ناو هەیئاتەکان، ئەوانەی کە دارێژراوە، نیقابەیەك هاتووە بە ناوی (نقابە المهن الصحیە)، ئەوە نیقابەی میهنەی سەحی نیە، (نقابة ذوي المهن الصحية) یە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاردۆ.

بەڕێز کاردۆ محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەرای پشتوانی کردنم بۆ کورت کردنەوەی ماددەکان، بەڵام هەرچەند سەیر ئەکەم، ئەوە رەئی پێشووشم بوو ئەو ئەنجومەنە هیچ زەروورەتێکی نیە، چونکە کێ بەرپرسی ئەو ئەنجومەنەیە؟ بەڕێز وەزیر خۆی بەرپرسە، خۆی ئەرکی ئەوەیە کارنامەی وەزارەتەکەی بە پێی یاساکان جێ بە جێ بکات و دەزگای موختەسیشی هەیە لە هەموو وەزارەتەکان کە پەیوەندیدارن بەو کێشەیە، ئەو یاسایە لەکوێ جێ بەجێ ئەکرێ؟ نیتاقی یاساکە؟ ئێمە دیاریمان کردیە کە ڕێکخراوە ناحکومیەکانیش ڕۆڵیان هەیە، بۆ ئەوان کە لە دەرەوەی حکومەت نێن؟ بۆ وەزارەتی پێشمەرگە بێ؟ بۆ وەزارەتی داد بێ؟ بۆ وەزارەتی ناوخۆ بێ؟ ئەگەر بێشن ئەبێ بڵێی نوێنەری سەحەی بڵێین وەزارەتی پێشمەرگە بێ، نەك عەمیدێکی فەرماندەیی بێ، یەعنی ئەمە چ رەبتێکی بە شتی نەفسیەوە هەیە؟ یەعنی لە موناقەشەکە وام گوێ لێبوو گوایە پلەی نوێنەرایەتیەکە ئەبێ کێ بێ؟ نوێنەری سەحەی وەزارەتی پێشمەرگە دێت، لەبەر ئەوە من پێم وایە زەرووری نیە، جگە لەوەی کێشە هەبوو کە بەڕێز وەزیر سەرۆکی لیژنەکە بێ، کە خۆی بەرپرسی

وەزارەتەکەیە، چ تایبەتمەندیەکت داوەتێ؟ ئەوە ئەرکی ئەوەیە هەموو یاساکان جێ بەجێ بکات، نیزامەکەش هەر ڕوون نەبوو، کە نیزام ئەنجومەنی وەزیران دەریئەکات، وەزیر تەعلیمات دەرئەکا، یەعنی بۆ بە نیزام دەرچێ ؟ ڕوون بکرێتەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەی لە لایەن پەرلەمانتاران کران پیشنیار کرا کە زۆر داموودەزگا و وەزارت بۆ ئەنجومەنەکە زیاد بکرێ، کاتی داڕشتنەکە لە لایەن هەردوو لیژنەش گفتوگۆ لەسەر ئەو پێشنیارانەش کرا، بەڵام ئێمە بە باشمان نەزانی هەموو حکومەت ئەندام بێ لەو ئەنجومەنە، دواتر کۆبوونەوە و پەسند کردنی بڕیار لە لایەن ئەو ئەنجومەنە و ئامادەبوونی نوێنەرانی ئەو هەموو وەزارەت و دامودەزگایە زۆر زەحمەت ئەبێ، ئێمە هەردوو لیژنە بۆیە پێمان باش بوو ئەرکەکانی ئەو ئەنجومەنەشمان بخوێندبایەوە تا بتانزانیبایە چ ئەرکێك بەو ئەنجومەنە رادەسپێردرێ؟ دواتر هەندێ بەڕێز پێشنیاری ئەوەیان کرد کە هەندێ لایەن زیاد بکرێ بۆ زەمانەتی جێ بەجێ کردنی یاساکە، خۆی هەر یاسایەك لە پەرلەمان دەرئەچێ هەموو حکومەت و دامودەزگاکان بەرپرسە لە جێ بەجێ کردنی، ئەگەر ئەندام نەبێ لەو ئەنجومەنە واتە بەرپرس نابێ لە جێ بەجێ کردنی یاساکە، شتی وا نیە،ئێمە بە باشمان زانی چەند وەزارەتێك دابنێین، واتە ئەندام بن لەو ئەنجومەنە، کە ڕاستەوخۆ یان زیاتر لە وەزارەتێك کەلە دامودەزگای تر پەیوەندیان بەو ئەرکە هەیە، کە لە ماددەی دواتر دامانڕشتووە و ئەو ئەرکانەی پێراسپێردرایە، بوونی زۆر ئەندام لە ئەنجومەنێك یان لە لیژنەیەك واتە کۆبوونەوەیان زەحمەت ئەبێ، دەرکردنی بڕیار زۆر زەحمەت ئەبێ، سەبارەت بە پیشنیار کردنی زیاد کردنی خەبیر، تەبعەن دەستەلاتی وەزیرە لە هەر کۆبوونەوەیەك ئیستیعانە بە خەبیر و شارەزا بکات، و ئەگەر پێیان باش بوو ئەوە ئێمە لە بڕگەی دووەمی ئەومادەیە پێشنیارمان کردووە کۆبوونەوەکان بەنیزام ڕێکئەخرێ، لە نیزامی داخیلی خۆیان ئەنجومەنەکە باس لەوە ئەکات بۆیان هەیە ئیستیعانە بە خەبیر بکەن، خەبیری ناوخۆ، لەدەرەوەی هەرێم، موستەشار، ئەوە هەمووی دەستەلاتی وەزیرە، ئەگەر لە ناو یاسایەکەش نەبێ مانای ئەوە نیە کە وەزیر ئەو دەستەلاتەی نیە کەسێك بانگ بکات سوودی هەبێ لە بابەتی کۆبوونەوەکە، هەندێ بەڕێز پێشنیاری ئەوەیان کرد کە بە نیزام تەشکیلات و پێکهاتەی ئەنجومەنەکە دیاری بکرێ نەك بە یاسا، ئێمە هەردوو لیژنە پێمان باش نیە ئەو دەستەلاتە بدرێتە وەزیر کە ئەندامانی ئەنجومەنەکە دیاری بکات، باشتر وایە بە یاسا ئەنجومەنەکە پێکهاتەکەی دیاری بکات، ئەندامەکانی کێنە؟ بەڵام چۆنیەتی کۆبوونەوە و ئەوانە راستە لە زۆر یاسای تر باسمان کردیە بە دەقی یاسا، ئێمە پێمان باش بوو، لەبەر ئەوەی کارەکان زیاتر پسپۆریە، ئیختیساسیە، ئەوە بە نیزامی داخیلی ئەنجومەنەکە بۆخۆی دەری ئەکات، و زیاد کردنی نوێنەری ئەنجومەنی بالای

کاروباری خانمان پێنج پەرلەمانتار پێشنیاری کرد و حکومەتیش پشتگیری لێ کرد و ئێمەش هەردوو لیژنە پشتگیری لێ ئەکەین کە نوێنەری ئەو ئەنجومەنە ببێتە ئەندام لێی، سەبارەت بە نوێنەری چەند وەزارەتێك وەکو وەزارەتی ئەوقاف پێشنیار کرا و سێ ئەندام پشتگیریان کرد، ئەوە بە دەنگدان یەکلایی بکرێتەوە،ئێمە پێشمان باش نیە هەموو حکومەت ئەندام بێ وەکو ئەنجومەنێکی وەزیرانی گچکەی لێ بێ، نوێنەری هەموو حکومەت لەوێ بێ، پێمان باش بوو چەند لایەنێك کە بە شێوەیەکی راستەوخۆ پەیوەندیان بە کاروباری ئەو یاسایە هەیە و ئەو ئەرکانەی لە ماددەی چوار پێیان راسپێردرایە تەنها ئەوان ئەندامن لە ئەنجومەنەکە، زیاد کردنی نوێنەری هەر وەزارەتێك ئەوە ئەگەڕێتەوە بۆ دەنگدانی پەرلەمانتارن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

عظیمة خان نوقتەی نیزامت هەیە؟ فەرموو

بەڕێز عظیمة نجم الدین :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەوەی کە من پێشنیارم کرد وتم هەموو ئەو وەزارەتانە نەمێنێ، چونکە ئەوە پەیوەندی بە چارەسەر کردنی دەروونیەوە هەیە، وەزارەت خۆی بەو کارە هەڵدەستێ، ئەوەشی کە وەزارەتی پەروەردە خۆی سەحەی نەفسی هەر هەیە، یەعنی لە وەزارەتی تەندروستیەوە چاودێری قوتابخانەکان ئەکرێ، بەڵام ئەوەی کە گرنگە لێرە من پێشنیار ئەکەم مادام ئیزافەی چەند شوێنێکتان کردووە و چەند وەزارەتێکتان کردووە و وەزارەتی کاروباری شەهیدان، ئێمە ئەوەی کە گەورەترین موعاناتی هەبێ و گەورەترین نەخۆشی دەروونی هەبێ لە ناو کەس و کاری ئەنفالەکانن، تا ئیستا حکومەت خۆی ئاوەری نەداوەتەوە کە نەخۆشخانەی دەروونی، چارەسەری دەروونی بۆ کەس و کاری شەهید و ئەنفال کراوان بکاتەوە، ئەوەی کە کراوەتەوە لە ناوچەکەی ئێمە با بڵێین لە ناحیەی شۆڕش دوو سەنتەر هەیە، یەکێکیان سەنتەری چارەسەری دەروونی مونەزەمەیەکی ئەڵمانیە، بۆ منالاّنە، ئەوەی تر ئەمریکیە کە خێرخوازێك کردوویەتی، بە داخەوە حکومەتی هەرێم نەیکردووە، لێرەشدا ئەمانەوێ لە یاساکەش هەر بێبەشیان بکەین لەوەی نوێنەریان هەبێ بتوانێ لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی کار بۆ کەس و کاری ئەنفال کراوان بکات لە رووی ئەوەی کە چەند سەنتەرێك هەیە، چەند نەخۆشخانەیەکی دەروونی هەیە، بۆیە من لێرە جەخت لەسەر ئەوە ئەکەمەوە کە وەزارەتی کاروباری شەهیدان بۆ خزمەت کردنی کەس و کاری ئەنفال کە خاوەن موعاناتن ئەبێ لە یاساکە وەزارەتی کاروباری شەهیدان هەبێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە نە لیژنەش و نە وەزیریش ڕێ لە ئەندامان ناگرن پێشنیاری خۆیان بکەن، بۆیە جێگەی خۆیەتی ئێوە هەر ئیقتیراحێکی هەتان بێ، بەڵام لە کۆتایی بە دەنگی ئەندامان یەکلایی ئەکرێتەوە، بەڵام منیش

دەنگم ئەخەمە پاڵ دەنگی عەزیمە خان، بە بوونی نوێنەری وەزارەتی شەهیدان لەو لیژنەیە، چونکە عادەتەن ئەو شوێنانەی کە مەعنین پێویستە نوێنەریان هەبێ لەو لیژنەیە، جەنابی وەزیر فەرموو

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە لیژنەی هاوبەش ئەکەم بۆ پیشنیارەکەیان، کۆکردنەوەی ئەو هەموو خەڵکە لە لیژنە زۆر زەحمەتە، جاری وا هەیە وابێ 10، 12 کەس بێ و هەموو حکومەت کۆ بکەینەوە بە دوو مانگ جارێکی کۆبوونەوە ناکرێ، دووەم، منیش پێشتگیری لەوە ئەکەم با نوێنەری وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالی تێدابێ، ئەوە زەروورییە، سێیەم، کە تۆ ئەڵێی نیزام، نیزام لە سەلاحیەتی ئەنجومەنی وەزیران ئەمێنێ، چوارەمیش، ئەوەی کە لە چەمچەماڵ دروست کراوە ئەو بینایە بینای (دەبل یو، ئیچ، ئۆ) یە، ئەوان کە بینایە دروست ئەکەن ئیقتیراح بۆ ئێمە ئەکەن، ئێمە ئیهتیمامان نەدابێ ئەوە پێمان نەئەوتن ئەمانە دروست بکەن، لەبەر ئەوە ئێمە وەکو حکومەت ئیهتیمامان داوە بە تەندروستی دەروونی بە تایبەتی لەو شوێنانەی کە ئەنفال و کیمیاباران و ئەو شوێنانەی کە تووشی کارەسات بوون، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ئەحمەد.

بەڕێز د.احمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی کە لیژنەکە پشتگیری لێ نەکردووە، نەیخستە دەنگدانیشەوە، زیاد کردنی وەزارەتی ئەوقاف، لە لایەکەوە ئەڵێن با وەزارەتەکان زۆر نەبن، حکومەت هەمووی کۆنەبێتەوە لە ئەنجومەنەکە، وەزارەتێك زیاد کرا، ئەنجومەنێك زیاد کرا، لە کاتێکدا ئەوانە نوێنەریان لە وەزارەتی تریش هەیە، بەڵام چەند ئەندامێکی پەرلەمان پێشنیارمان کرد کە وەزارەتی ئەوقاف زیاد بکرێ، ناشیخەنە دەنگەوە، بیخەنە دەنگدان ئینجا سیاغەی بکەنەوە

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە بەشێك لە پێشنیارەکان وەرگیراوە، نیسبەت بە وەزارەتی ئەوقاف لیژنە تەئکیدی کرد کە وەزارەتی ئەوقاف پەیوەندی نیە بەو مەوزوعە، بەڵام ئەگەر رەئیشتان وابێ و تەئکید لە پێشنیاری خۆتان ئەکەن ئەیخەینە دەنگەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە وەزارەتی ئەوقاف ئەندام بێ لەو مەجلیسە؟ 9 ئەندام لەگەڵیەتی، کێ لەگەڵ نیە؟ زۆرینە لەگەڵ نیە، بۆیە وەزارەتی ئەوقاف لەگەڵ نابێ، پێشنیارەکانی تر وەرگیراوە، بۆیە سیاغەی نیهائی بخوێننەوە، فەرموو

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة ستصبح المادة الرابعة:

اولاً: يشكل مجلس بأسم مجلس الصحة النفسية برئاسة الوزير وعضوية الواردة ذكرهم ادناه على ان لا تقل درجة ممثلي الوزارات عن درجة مدير عام.

1- **وزارة الداخلية.**

2- **وزارة العدل.**

3- **وزارة العمل والشؤون الاجتماعية.**

4- **وزارة التعليم العالي والبحث العملي.**

5- **وزارة التربية.**

6- **وزارة شوؤن الشهداء والمؤنفلين.**

7- **ممثل عن المجلس الاعلى لشؤون المراة.**

8- **رؤوساء لجان الصحة النفسية في المحافظات.**

ثانياً: ينظم عمل المجلس واجتماعاته وكيفية اتخاذ قراراته بنظام يصدره مجلس الوزراء.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو سیاغەیە کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ 5 کەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

الفصل الثاني

مهام المجلس

المادة السادسة ستصبح المادة الخامسة:

يتولى المجلس المهام الاتية:

1- **وضع السياسة العامة عن الصحة النفسية.**

2- **اعداد خطة لضمان حقوق وسلامة المرضى النفسيين.**

3- **التسنيق مع الجهات ذات العلاقة لتأمين المستلزمات المادية والمعنوية لرعاية المرضى ودور الايواء.**

4- **اصدار تعليمات للمستشفيات والمؤسسات والعيادات المتخصصة في الطب النفسي في كل ما يتعلق برعاية المرضى.**

5- **التنسيق مع الجهات ذات العلاقة لتهيئة واعداد البرامج الثقافية والاجتماعية والترفيهية.**

6- **وضع معايير لمنح التراخيص الصادرة من وزارة الصحة الخاصة بادارة المؤسسات الصحة النفسية التي تسري عليها احكام هذا القانون.**

7- **التعاون مع الجهات العلمية لاعداد الدراسات والبحوث في مجال الصحة النفسية.**

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم مەهامانە لە ماددەی داهاتووە، بۆیە لە قانونە کۆنەکە لەبەر دەستتانە،تەنیا لیژنە دەمج و ئیختیساراتی کردووە، بۆیە لەبەر دەستی ئێوە هەیە، کوردیەکەتان هەیە؟

بەڕێز د.ڕۆژان دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەرەبیەکەی لەبەر دەستمە، ئەگەر ئەڵێن دەمودەست ئەیکەمە کوردی، بەس ئەگەر وشەیەك هەڵە بوو تەنیا بۆ تێگەیشتن و روون کردنەوە تەرجومەکە کێشە نیە

بەشی دووەم

ئەرکەکانی ئەنجومەن

ماددەی شەشەم:

یەکەم: ئەنجومەن ئەو ئەرکانە جێ بەجێ ئەکات:

1-دانانی سیاسەتی گشتی تەندروستی دەروونی

2-دانانی پلان بۆ مسۆگەر کردنی ماف و سەلامەتی نەخۆشی دەروونی

3-هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ دابین کردنی پێداویستی ماددی و مەعنەوی

4-دەرکردنی ڕێنمایی بۆ نەخۆشخانە و دەزگا و نۆرینگەی پسپۆر لە بواری پزیشکی دەروونی بۆ هەر بابەتێك کە پەیوندی بە چاودێری کردنی نەخۆشەکە هەبێ

5-هەماهەنگی لەگەڵ لایەنەو پەیوەندیدارەکان بۆ ئامادە کردن و دانانی پرۆگرامی ڕۆشنبیری و کۆمەلایەتی و تەرفیهی

6-دانانی پێوەر بۆ پێدانی مۆڵەت کە لەلایەن وەزارەتی تەندروستی دەرئەچێ کە تایبەتە بە بەڕێوەبردنی دەزگا تەندروستیەکانی دەروونی کە حوکمەکانی ئەم یاسایەیان لەسەر جێ بەجی ئەکرێ

7-هاوکاری کردن لەگەڵ لایەنی زانستی بۆ ئامادە کردنی دیراسات و لێکۆڵینەوە و توێژینەوە لە بواری تەندروستی دەروونی.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە ڕای لیژنەی هاوبەش بوو، فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری تەواوی ئەو مەهامانە ئەکەم کە لیژنەی هاوبەش داینناوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەکو باسم کرد لە ماددەی 10 ی یاسا کۆنەکە هەموارەکە هەیە، ببورن لە ماددەی 10 یەم بریتیە لە خاڵی (1، 2، 3، 4، 6، 7، 11) ئەمە هەمووی لەبەر دەستتانە، ئێستا کێ ئەیەوێ قسە لەسەر ئەو ماددە بکات؟ تەنیا یەك ئەندام، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکێك لە ئەرك و مەهامەکانی ئەم ئەنجومەنە ئەبێ ئەرکی چاودێرێ کردن بێ، من پێم وایە لەو ماددەیە ئەبێ بڕگەیەکی تایبەت بە ئەرکی چاودێری کردنی ئەم ئەنجومەنە دیاری بکرێ، تایبەت بە چاودێرێ کردنی ئەنجومەن بۆ نەخۆشخانە و بنکە و یەکەکانی چارەسەر کردنی دەروونی، بۆ هەموو کایە و بوارەکان، کە من پێم وایە ئەو ئەرکە لەو ماددەیە ونە، بۆیە ئەوە ئەرکێکی گرنگە، من داوا ئەکەم تێیدا جێگیر بکرێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ببوورن، تەبعەن ماددەی (8) ە ئەو مەهامەی کە لە یاسا کۆنەکەدایە، ئێستا جارێکی تر مەهامەکان بخوێننەوە تا بیخەینە دەنگەوە، عەرەبیەکە ئەکەینە ئەساس

بەڕێز د.ڕۆژان دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مهام المجلس

المادة السادسة ستصبح المادة الخامسة:

يتولى المجلس المهام الاتية:

1- وضع السياسة العامة عن الصحة النفسية.

2- اعداد خطة لضمان حقوق وسلامة المرضى النفسيين.

3- التسنيق مع الجهات ذات العلاقة لتأمين المستلزمات المادية والمعنوية لرعاية المرضى ودور الايواء.

4- اصدار التعليمات للمستشفيات والمؤسسات والعيادات المتخصصة في الطب النفسي في كل ما يتعلق برعاية المرضى.

5- التنسيق مع الجهات ذات العلاقة لتهيئة واعداد برامج الثقافية والاجتماعية والترفيهية.

6- وضع معايير لمنح التراخيص الصادرة من وزارة الصحة الخاصة بادارة المؤسسات الصحة النفسية التي تسري عليها احكام هذا القانون.

7- التعاون مع الجهات العلمية لاعداد الدراسات والبحوث في مجال الصحة النفسية.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بەکۆی دەنگ تەسدیق کرا، فەرموو بۆ ماددەی 11، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دخول المريض النفسي لمؤسسات الصحة النفسية

الفصل الاول

الدخول الطوعي

المادة الحادية عشرة ستصبح المادة السادسة:

يحق لكل مريض نفسي ممن اكمل الثامنة عشرة من العمر طلب الدخول لإحدى مؤسسات الصحة النفسية بارادته، كما يحق له طلب الخروج في اي وقت، ويحق للطبيب المسؤول الموافقة على ذلك، الا اذا انطبقت عليه شروط الدخول الالزامي وفي هذه الحالة تتبع الاجراءات المقررة في هذا الشأن، وفي جميع الاحوال يتم اخطار اهل المريض متى ما وافق على ذلك.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیەکەی

بەڕێز نیشتیمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داخیل بوونی نەخۆشی دەروونی لە دەزگا تەندروستیە دەروونیەکان.

بەشی یەکەم.

داخیل بوون بە ئارەزوو

ماددەی 11:

مافی هەموو نەخۆشێکی دەروونیە کە تەمەنی 18 ساڵی تەواو کردبێ داوای داخیل کردنی لە یەکێ لە دەزگا تەندروستیەکان بە خواستی خۆی بکات، هەروەها مافی ئەوەشی هەیە لە هەرکاتێ بیەوێ داوای دەرچوون بکات، پزیشکیش مافی ئەوەی هەیە ڕەزامەندی لەسەر بدات هەرکاتێ هۆکارەکانی هاتنە ژێر چارەسەرکردنی ئامادەبوون تەنها ئەگەر مەرجەکانی داخیل بوونی بەزۆری بەسەر دا نەچەسپێ، لەم بارەوەش ڕێکاری دیاری کراوی بۆ دەگیرێتە بەر ، لە هەموو باریکیش کەس و کاری نەخۆش ئاگادار ئەکرێتەوە هەر کاتێ ڕەزامەندی لەسەر ئەوە درا

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەمەوێ ڕوون کردنەوەیەك بدەم ئەندامانی بەڕێز، ئێمە لە نەخۆشی دەروونی دوو جۆر نەخۆشی دەروونیمان هەیە، نەخۆشێکمان هەیە ئەزانێ نەخۆشە، ئەویتر نازانێ نەخۆشە، لەبەر ئەوە کە باسی داخیل بوونی تەوعی کراوە و دخولی ئیلزامی چیە؟ دخولی ئیلزامی بۆ ئەوەیە کە نازانێ نەخۆشە، دەوروبەرەکەی هەستی پێ ئەکەن، بەلأم خۆی نازانێ، لە دخولی تەوعی من ئەزانم گرفتی دەروونیم هەیە و ئەچم سەردانی پزیشك ئەکەم، لەبەر ئەوە حەز ئەکەم بۆ ماددەکانی داهاتووش بەرچاوتان ڕوون بێ، دخولی ئیلزامی بۆ غەیرە نەخۆشی و بۆ هیچ نەخۆشیەك نیە، ئەبێ تۆ لەگەڵ نەخۆش تەنیا لەگەڵ خۆی باسی نەخۆشیەکە بکەی، بەلأم لە نەخۆشی دەروونی ئەو بارە فەرقی هەیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ (هاژە خان و بێریڤان خان)، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێرە تەمەنی 18 ساڵ تەحدید کرایە بۆ ئەوەی مافی ئەو نەخۆشە بێ کە 18 ساڵی تەواو کردبێ داوای داخیل بوون بکات، نازانم بەراستی خەڵك هەیە زۆر لە ژێر ئەو تەمەنەش تووشی نەخۆشی دەروونی ئەبێ، بۆ 18 ساڵ بێ؟ خەڵك هەیە لە 15 ساڵی، لە 14 ساڵی تووشی بارێکی تەندروستی خراپ ئەبێ، بۆیە پێم وایە 18 ساڵەکە تەحدید نەکرێ، هەر بڵێین مافی نەخۆشە، سەبارەت بە ئەوەی ئەڵێ لە هەرکاتێ بیەوێ مافی ئەوەی هەبێ داوای دەرچوون بکات، پێم وایە ناکرێ هەر کاتێ نەخۆش خۆی داوای کرد، راستە ئەوە مافی خۆیەتی، بەلأم ئەبێ پزیشکی پسپۆر لەسەر ئەوە بڕیار بدات کە ئەو مافەی پێبدات، چونکە لەوانەیە نەخۆشەکە وابزانێ کە باری تەندروستی دەروونی باشە، بەلأم لە لای پزیشك ناتوانرێ ئەوە تەحدید بکرێ کە باری تەندروستی دەروونی باشە، بۆیە پێم باشە ئەو دوو تێبینیە بە هەند وەرگیرێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەی ئەڵێ نەخۆش بۆی هەیە داخیلی نەخۆشخانەی دەروونی بێ، بەلاّم ئایا چ نەخۆشێك؟ چونکە هەموو نەخۆشێك بە داخیل بوون چارەسەر ناکرێ، ئێستا زۆربەی چارەسەرەکان لە کلینکەکان ئەکرێ، بە واستەی عیلاجی قسە کردن، بۆیە پێش ئەوەی بڵێی من داخیل ئەبم ئەبێ هەڵسەنگاندنی بۆ بکرێ، ئەگەر داخیل بوونی بە ئارەزوو بێ خۆ نەخۆشخانە هۆتێل نیە؟ نەخۆشخانە پێویستی بەو کەسانەیە کە هەڵسەنگاندنیان پێویستە ئەو کەسە داخیل بکرێ و چارەسەر کردنی لە ڕێگای ئەوان ئەکرێ، ئەو کەسەی چارەسەر کردن رەفز ئەکات لە ماڵەوە عیلاج وەرناگرێ، کەس و کاری ئاگادار ئەکەنەوە، یان ئەو چارەسەرکردنەی بۆی کراوە بە پێی عیلاجی دانیشتن لەگەڵی چارەسەری وەرنەگرتووە، ئەوکات ئەتوانی چارەسەری بکەی، داخیل بوونی بە ئارەزوی خۆی پێویستە لیژنەی تەندروستی بڕیار بدات کە پێویستی بە داخیل بوونە یان نا؟ سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاشتی خان

بەڕێز ئاشتی عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە ئێمە لە خاڵەکانی دواتر تەبیبی موناوب ئەرکی پێدراوە، بەلاّم لەم بڕگەیە دانەنراوە، کە بە بڕاوی من مەسئولیەتی بڕگەکانی تر زیاترە، ئێمە لە دخولی غێر تەوعی مەهام دراوە بەو تەبیبەی کە شوێن ئەگرێیتەوە لە بڕی دکتۆرە سەرەکیەکە، لێرە کە دخولی تەوعیە بۆ تەبیبی موناوب یان ئەو (من ینوب عنه) واتە لە دوای ئەویش ئەو دەرفەتەی بدرێتێ کە ئیقرار لەسەر ئەوە بکات بۆ دەرچوونی ئەو نەخۆشیە، ئەو ماددەی بەرێزتان:

يحق لكل مريض نفسي ممن اكمل الثامنة عشرة من العمر طلب الدخول لإحدى مؤسسات الصحة النفسية بارادته، كما يحق له طلب الخروج في اي وقت، ويحق للطبيب) لەوێ ئیزافە بکرێ ئەو (من ینوب عنه) واتە جگە لە دکتۆرەکە ، ئەوەشی کە لە شوێنیەتی بتوانێ بڕیار بدات لەسەر کەیسکە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمەوێ ئیستیفسارەك لە بەڕێز وەزیری تەندروستی بپرسم، ئەی ئەو نەخۆشەی کە کەسی نیە، و ئیحتیاجی بە عیلاج هەیە؟ چۆن ئیجباری ئەکەی عیلاج وەرگرێ؟ من ئەو کەسانە تەقریبەن، یەعنی

هەندێ ئیستیفسارم لەسەری کرد لە دەرێ، ئەڵێن وەزارەتی عەدل قەرار ئەدات، چونکە زۆر نەخۆش هەیە لە سوید کە بە خۆر ئەیانەوێ عیلاجی بکەن بۆ کەئابە، نەوعە هۆرمۆنێك هەیە ئیفراز ئەکات لە مێشکی بەشەر، ئەوە لە نەتیجەی تەعەروزی ئەو نەخۆشە بۆ ڕۆژ، ئەو نەخۆشانە کە لە پێش ڕۆژیان دائەنێن خۆیان ڕەفز ئەکەن ئەو عیلاجە، بەلأم بە زۆر دایان ئەنێن، لەو حاڵەتەی کە نەخۆش ڕەفزی عیلاج ئەکات، یان کەسی نیە، چۆن ئیجباری ئەکەی ئەو نەخۆشە عیلاجی وەرگرێ؟ چونکە زۆرجار ئێستا لە هەموو دونیا ئیحتیاج ناکات بڵێی ئەو نەخۆشە عیلاج وەرگرێ یان نا؟ خاسەتەن لە ئەمریکا، کە نەخۆشێك زۆر زۆر مەئیوسیش بن لێی، ئەڵێن ئێمە هەموو توانایەك خەرج ئەکەین لە توب بۆی، ئایا ئەوەی کەسی نەبێ چۆن ئیجباری ئەکەی بچێتە بواری عیلاج؟ وابزانم وەزارەتی عەدل ئەبێ ئیقرار بدات، چونکە لە خاریج وەزارەتی عەدل ئیقرار ئەکاتن سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشیدوەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە ئەو (ینوب عنە) پێم باش نیە زیاد بکرێ، چونکە کە تۆ پزیشك دائەنێی (ینوب عنە) ئیستیفسار وەرئەگرێ، لەوانەیە موقیم ئەقدەمێك دابنێ لە جێگای خۆی، چونکە پزیشکی موختەصی نەفسی بڕیار ئەدات نەخۆشەکەداخیل بێ، هەرئەویش بڕیار ئەدات دەرچێ، ئەگەر تەبیبی ئیخصائی موجاز بوو ئەوە ڕەئیس قسم هەیە، ئەڵێ فلاّن کەس تۆ ئینجازەی چۆن نەخۆش ئەنوێنی؟ لەبەر ئەوە زەروور نیە، چونکە ئەگەر دایبنێین لەوانەیە تەفسیریش هەڵگرێ، دووەم، مەسەلەی ئەوەی کە کەسی نیە، ئێمە دوو فەقەرەمان هەیە، یەکیان خوار 18 ساڵە، ئەمە یان دایك وباوکی هەیە، یان وەلی ئەمرە، یان لە دائیرەی کاروباری کۆمەڵایەتیە کە مەسئولێکی هەیە، ئەوەی دوای 18 ساڵە خۆی بڕیار ئەدات، ئیتر کەسی هەبێ یان نا، وەزارەتی عەدل پێم وا نیە عیلاقەی بەو مەوزوعە هەبێ، بەلأم وەزارەتی عەدل، یان ئەنجومەنی دادوەری، یان دادگا کاتێك بڕیار ئەدەن کە ئەینێرێ بۆ لیژنەی توبی کە ئەو کابرایە موتەهەم بێ، غەدری لێکرابێ، یان غەدری کردبێ، ئەوکات بڕیار ئەدات، بەلأم ئەوەی کە لە 18 ساڵ کەمترە ئەوە یان دایك و باوك و یان ریعایەی قاسیرینی پێ ئەڵێن لە کاروباری کۆمەڵایەتی، یان لە دوای 18 ساڵ خۆی مەسئولە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تەصەور ئەکەم ئێوە زیاتر باسی ئەو نەخۆشانە ئەکەن کە بە دخولی غێر تەوعیە، یەعنی بە ئیلزامی، ئێمە دێینە سەر ئەوە کە جگە لە مەجلیسەکەش ئەبێ مەحاکیم تەداخول بکات، بەلأم ئەوە بۆ دخولی تەوعیە، واتە ئەو کەسە خۆی توانای هەیە، ئەچێ موراجەعە ئەکات، ئەگەر ئەهلی هەبێ خۆ ئەوە شەرت

نیە، بەلأم ئەگەر ئەهەلی هەبێ ئیختار ئەدرێ بە ئەهلەکەی کەوا نەخۆشەکە داخیل بووە، تەصەور ئەکەم کیفایەتە، فەرموو سیاغەی بکەن با بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز ڕێباز فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك تەوزیح لەسەر تێبینیەك، ئایا پزیشك ئەتوانێ بڕیار بدات نەخۆش بچێتە دەرەوە یان کەسەکە خۆی؟ ئەگەر لە حاڵەتێکدا ئەو نەخۆشە مەترسی بۆ سەر کۆمەڵگا هەبوو ئەو کات ئەو کسە ناتوانێ بۆخۆی خاوەنی بڕیار بێ کە لە نەخۆشخانە کەی ویستی بچێتە دەرەوە، ئەوکات پزیشکی بەرپرس ئەتوانێ، ئەوە لە دخول ئیلزامیەکە ڕوون ئەکرێتەوە، بەلأم ئەو کاتەی کە نەخۆش ئیرادەی بە دەست خۆی بوو و توانی خۆی بڕیار بدات ئەوکات خۆی بەرپرسیارە لە ژیانی خۆی، و ئەگەر نەخۆشیەکەشی مەترسی تەنها بۆ سەر خۆی دروست کرد و بۆ سەر کۆمەڵگا نەبوو ئەو کەسە بەرپرسە لە خۆی، بۆیە خۆی ئەتوانێ بڕیار بدات لەوەی کەی ئەچێتە دەرەوە لە نەخۆشخانە، پزیشك ناتوانێ ئیلزامی بکات بمێنێتەوە لە نەخۆشخانە، بۆیە لەو حاڵەتە ئەوەی کە نەخۆش بە ئارەزووی خۆی داخیل بێ بڕیارەکە دراوەتە دەست نەخۆشی، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دخول المريض النفسي لمؤسسات الصحة النفسية

الفصل الاول

الدخول الطوعي

المادة الحادية عشرة ستصبح المادة السادسة:

يحق لكل مريض نفسي ممن اكمل الثامنة عشرة من العمر طلب الدخول لإحدى مؤسسات الصحة النفسية بارادته، كما يحق له طلب الخروج في اي وقت، وللطبيب المسؤول الموافقة على ذلك، الا اذا انطبقت عليه شروط الدخول الالزامي وفي هذه الحالة تتبع الاجراءات المقررة في هذا الشأن، وفي جميع الاحوال يتم اخطار اهل المريض متى ما وافق على ذلك.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية عشرة ستصبح المادة السابعة:

يجوز للطبيب النفسي المسؤول او من ينوب عنه بناء على تقييم نفسي مسبب ان يمنع مريض الدخول الطوعي من مغادرة المؤسسة لمدة لا تتجاوز 72 ساعة في اي من الحالتين الاتيتين:

1- اذا رأى ان خروجه يشكل احتمالا جديا لحدوث أذى فوري او وشيك على سلامته او صحته او حياته او على سلامة او صحة او حياة الاخرين.

2- اذا رأى انه غير قادر على رعاية نفسه بسبب نوع او شدة المرض النفسي.

ولايجوز للطبيب في الحالتين المذكورتين اعطاء المريض اي علاج دون موافقته خلال تلك المدة فيما عدا علاج الطوارئ، ويتعين لاخضاعه لنظام الدخول غير الطوعي طبقا لاحكام المادة (14) من هذا القانون ابلاغ مجلس الصحة النفسية واجراء تقييم طبي مستقل ويجوز تمديد الفترة المشار اليها بما لا تتجاوز اسبوع اذا استمرت المبررات المنصوص عليها في هذه المادة ولم يكن في الامكان الحصول على التقييم الطبي المستقل خلال الايام الثلاثة الاولى من منع المريض من مغادرة المؤسسة على ان يخطر مجلس الصحة النفسية بالاسباب التي ادت الى تمديد الحجز وذلك كله على النحو الذي تقرره التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی

بەڕێز نیشتیمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12:

پزیشکی دەروونی یان ئەوەی نوێنەرایەتی ئەکات بۆی هەیە بەپێی هەڵسەنگاندنێکی دەروونی هۆکار نەهێڵێ نەخۆشی دەروونی دەزگاکە بەجێ بهێڵێ، لە ماوەیەکدا کە لە 72 کاتژمێر تێنەپەڕێ، لە یەکێ لەم دوو بارانەدا:

1-گەر بێتو هۆی دەرچوونی ببێتە ئەگەری رووداوی ئازارێکی کتوپڕ، یان چاوەڕوان نەکراو لەسەر سەلامەتی تەندروستی خۆی یان سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی کەسانی تر.

2-گەر بینی توانای چاودێری کردنی خۆی نیە، بە هۆی جۆری یان گرانی نەخۆشیە دەروونیەکەیەوە.

پزیشك بۆی نیە لەو دووبارە ئاماژە پێکراوە هیچ چارەسەرێك بە نەخۆشەکە بدات و لەم ماوەیەدا بەبێ ڕەزامەندی خۆی، جگە چارەسەر کردنی فریاکەوتن نەبێ، ئەخوازێ لە کەوتنە ژێربارى ڕێسای داخیل بوونی بێ ئارەزوو و بە پێی حوکمەکانی ماددەی 14 ی ئەم یاسایە دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی ئاگادار بکرێتەوە و هەڵسەنگاندنی پزیشکی سەربەخۆی بۆ بکرێ، و ئەکرێ ماوەی ئاماژە پێکراوی بۆ درێژ بکرێتەوە کە لە هەفتەیەك تێنەپەڕێ، گەر هاتو بیانووە دەقێنراوەکەی ئەم ماددەیە بەردەوام بوو، لە دەستەلاّت دا نەبوو هەڵسەنگاندنێکی پزیشکی سەربەخۆ لە ماوەی 3 ڕۆژی یەکەمدا دەست کەوێت لەوەی کە نەهێڵێ نەخۆش دەزگاکە جێ بهێڵێ، بە مەرجێك دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی ئاگادار بکرێتەوە

ب هۆکارەکانی کە بوونە مایەی درێژکرنەوەی گلدانەوەی، ئەمانەش هەمووی بە پێی ئەو ڕێنماییانە ئەبن کە بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەرکراون

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 کە ئەبێتە ماددەی هەشتەم ئێمە تەنها لەگەڵ ئەوەین کە (من ینوب عنه) لادرێ

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی تەندروستی

بەڕێز ڕێباز فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاپۆرتی یەکەمی لیژنەی تەندروستی ئێمە ئەم ماددەیەمان بە زیاد زانی، بەڵام دواتر لە کۆبوونەوە لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئەوان پێیان باش بوو ماددەکە بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی زیاتر مەسەلەکە قانونیە، ئایا دخولە تەوعیەکە هەرئەو کەسانەش ئەگرێتەوە کە داخیل بوون و ئەو مەرجانەیان بەسەردا تەتبیق ئەکرێ؟ یان نەخێر ئەوان کەسی ترن، بۆیە زیاتر بابەتەکە قانونیە، ئەوان پێیان باش بوو، بۆیە ئێمەش پشتگیریمان کرد،

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە بۆ ئەو نەخۆشانەیە کە ڕەفتاریان جیاوازە، مەسەلەن بگاتە حەدێك کە تووندوتیژ بن، و ئەو دکتۆرە نەفسیە بە پێی ئەو چارەسەریەی کە ئەیداتێ لەوانەیە دڵنیا نەبێ لەوەی کە ئەو نەخۆشە سەلامەتە، یان ناتوانێ خزمەتی خۆی بکات، لەبەر ئەوە داوای موهلەیەك ئەکات، کە 72 سەعات بێ، بەڵام من پێم باشە ئەگەر لە ماددەکەدا بڵێ ئەگەر دەستەیەکی حوڕ دروست بکرێ لەناو پارێزگاکە، مەسەلەن ناکرێ دکتۆرەکە تەلەفۆن بکات بۆ ئەنجومەنی نەخۆشیە دەروونیەکان و ئەویش تا کۆ ئەبێتەوە و ئینجا بڕیار ئەدات، لەبەر ئەوە هەر لە ناو پارێزگاکە ئەگەر دەستە دروست بکرێ، و منیش تەئیدی لیژنەی یاسایی ئەکەم، ئەو (من ینوب عنه) ە لابدرێ، چونکە بەراستی ئەوە کە دانراوە هەندێ پزیشکی نەفسی

لەگەڵ ڕێزم دایان ناوە بۆی ئەوەی موقیم ئەقدەمەکەش بڕیار بدات، نەخێر ئەبێ خۆیان بڕیار بدەن، ئەبێ پزیشکی پسپۆر بڕیار بدات، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی لەسەر ئەم ماددەیە هەیە؟ ئاشتی خان و کاك صەباح، کەسی تر نیە، فەرموو ئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە فکرەکەی من لەوەی پێشوو لێرەوە هات، کە لێرەدا بەرپرسیاریەتیەك لە برگەی دوای ئەوە ئەدرێ بە تەبیبی موناوب، بەڵام مەسئولیەتەکەی کەمتر نیە لەوەی یەکەم کە تۆ 72 سەعات لەسەر بڕیاری ئەو ئەمێنێتەوە و بڕیار ئەدات، بۆیە کە لێرە هەڵگیراوە ئێستاکە جۆرێك لە عەدالەت دەستەبەر بووە لە برگەکان، سەبارەت بە برگەی یەکەم، (اذا رأی ان خروجه یشکل احتمالا جدیا)، ئەم حاڵەتە حاڵەتێکی تازە نیە سەردانی نەخۆشخانەکە بکات، ئەم حاڵەتە نزیکەی 72 سەعات یان بڕیار ئەدرێ و لەوێ بووە، یەعنی چەند کاتژمێرێك لە ناو مستەشفام بووە، و دیراسەی حاڵەتی کراوە بۆ کەیسەکە، کە دیراسەی حاڵەی هەبێ بۆ برگەکە بۆ بە ئیحتیمال دابڕێژرێتەوە؟ (احتمالا)، نەخێر، ئەم کەسە فایلی هەیە، تەبیبی پسپۆر بینیویەتی، و بڕیارێکی لەسەر دراوە کە ئەمە کۆمەڵێك ڕەفتاری هەیەکە ئەکرێ بچێتە دەرەوە و زیان بە خۆی و کۆمەڵگا و بە مومتەلەکاتی عامیش بگەیەنێ، بۆیە بە بڕوای من داوا ئەکەم کە ئەو ئیحتیمالە فەرەزیاتە لادرێ بۆ ئەوەی قوەتی هەبێ کە ئەو کەسەی قراریش ئەدات بە یاساکە پشتی بە قوەت بێ، (اذا رای ان خروجه یشکل خطرا جسیما)، یەعنی ئەوە لە جیاتی ئیحتیمالەن دابنرێ، چونکە ئیتر ئەوە مەرحەلەی قەرارە بۆ دکتۆرەکە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك صەباح

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 12 کە ئەبێتە ماددەی 8 منیش لەگەڵ ڕەئی جەنابی وەزیرم، ئەو (من ینوب عنه) لابدرێ، دوو، کە ئەڵێ (على تقييم نفسي مسبب ان يمنع المريض الدخول الطوعي من مغادرة المؤسسة لمدة لا تتجاوز 72 ساعة)ئەمە وابەستەیە بە حاڵەتی نەخۆش، ناکرێ بۆ چارەسەری نەخۆش وەقت دیاری بکەی، ئیحتیمالە چەند ڕۆژی پێویستە، چەند سەعاتی پێویستە، ئەم 72 سەعاتە بە ڕەئی من ئەبێ لادرێ، دوو، (ولايجوز للطبيب في الحالتين المذكورتين اعطاء المريض اي علاج دون موافقته)، جەنابی وەزیر باخۆی باس بکات ئەوە بۆ ئەو کەسانەیە کە حاڵەتیان زۆر خراپە، ئەگەر پێویستی بە عیلاج بێ و نەخۆش داوا بکات و نەیدرێتێ، بە ڕەئی من ئەوەش لادرێ، ئەوەی تر کە ئەڵێ (تمديد الفترة المشار اليها بما لا تتجاوز اسبوع)، یەعنی بۆ نەخۆش بە ڕەئی من نە سەعات پێویستە، نە ڕۆژ پێویستە و نە هەفتە، چونکە ئەمە حاڵەتی

تایبەتە ئیحتیمالە مانگێك بخایەنێ و دوو مانگ بخایەنێ، چەند ڕۆژێك بخایەنێ، من ئەم پێشنیارەم كرد حەز ئەكەم لیژنەی هاوبەش لەبەر چاوی بگرن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

دیاری كردنی كات بۆ پاڕێزگاری كردنە لە مافی نەخۆش، ئەگەرنا دكتۆرەكە ئیلزام نەكراوە تەنها 72 سەعات ئەو نەخۆشە داخیل بكات، كێشەكەش چیە؟ لەوانەیە لە نێوان دوو هاوولاتی لەسەر مولك و مولكداری، كێشە هەبێ لەسەر خاوەندارێتی ماددەیەك یان زەوییەك، كەسی بەرامبەر ئەم كەسە بۆ ئەوەی ئەو مولكدارێتی دەست بكەوێ یان بیسەلمێنێ خاوەندارەیەتیەكە هی ئەوە ڕەنگە پەنا بەرێتە بەر ئەوەی كە لە ڕێگەی پزیشكێكەوە هەوڵ بدات بیسەلمێنێ كە ئەم نەخۆشە كەسێكی تەواو نیە و نەخۆشی دەروونی هەیە، ئەم ڕێكارانە بۆیە گیراونەتە بەر، بۆ ئەوەی ڕێگە لە فەوتانی مافی هەم هاوولاتیەك پێشێل بكرێ لەبەر ئەوە كە ئەمە نەخۆشی دەروونی هەیە، تەنها پزیشكێك بتوانێ ئەو بڕیارە بدات كە ئەم كەسە نەخۆشە یان نا؟ و هەم بۆ پاراستنی مافی ئەو كەسانەش كە نەخۆشی دەروونیان هەیە، پێویستیان بەوە نیە زیاتر داخیل بكرێن، بەڵام ڕەنگە بە ئیلزامی لە لایەن پزیشكێكەوە لەسەر داواكاری كەس و كارێكی كە نایەوێ چاودێری كەسەكە بكات ئەو كەسە مولزەم بكات لە نەخۆشخانە بمێنیتەوە، و ماوەكە درێژ ئەكرێتەوە لەو 72 سەعاتە، یان ئەو ماوەیەی كە پزیشكەكە ئەیەوێ، بەڵام كەی؟ ئەو كاتەی كە لیژنەی پزیشكی دەروونی پاڕێزگاگە بڕیاری دا لەسەر ئەوەی كە بڕیاری پزیشكەكە بڕیارێكی دروستە، و پێویستە ئەو نەخۆشە لە نەخۆشخانە بهێڵدرێتەوە

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی

بەڕێز د.ڕۆژان دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز وەزیری تەندروستی پێشنیاری كرد كە دەستەیەك یان پێكهاتەیەك زیاد بكرێ بۆ ئەوەی ئەو ئەركەی پێراسپێدرێ، ئێمە دوای گفتوگۆ كردن لەگەڵ لیژنەی تەندروستی، هەردوو لیژنەی لەگەڵ زیاد كردنی هیچ دەستە و لیژنە و ئەنجومەنێكی تر نین، پێشنیاری ئەوە ئەكەین كە لیژنەی تەندروستی دەروونی لە پاڕێزگاكان یان لەسەر ئاستی هەر پاڕێزگایەك ئەو دەستەی گشتیە لەناو ماددەی 12 هاتووە ئەو ئەركە بەو ڕاسپێردرێ، سەبارەت بە ناوەڕۆكی ئەو ماددە لەگەڵ ماددەی 14 ئەو ماددەیە باس لەوە ئەكات كە ئەو كەسەی كە نەخۆشی دەروونی هەیە بەخۆی و بە ئیرادەی خۆی ئەچێتە ئەو شوێنە، ناوی لێ ئەنێین شوێنی حەوانەوە یان نەخۆشخانە كێشەی وامان نیە، بەڵام لە ئەنجامدا كە چووە ئەو شوێنە دەرچوونی لەو شوێنە هەندێجار پێویستی بە ڕەزامەندی ئەو لیژنە هەیە، واتە چوون بۆ ئەو شوێنە بۆ وەرگرتنی چارەسەر ئیرادەیە، بەڵام ناتوانی لە شوێنەكە دەربچێ، لەبەر ئەوە مەترسی ئەو دوو حاڵەتەیە

که باس کرایه، جیاوازی لەگەڵ ماددەی 14 ئەوەیە، ماددەی 14 خۆی بە ویستی خۆی ناچێتە ئەو شوێنە، بە زۆر ئەیبەن، ماددەی 12 بە ویستی خۆیەتی، بەڵام ڕێگەی پێنادەن بە ویستی خۆی ئەو شیوێنە جێ بهێڵێ، تاکو چارەسەری گونجاو وەرنەگرێ، ماددەی 14 بە زۆر ئەچێتە شوێنەکە، لەوێ ئەمێنێتەوە تا چارەسەر ئەکرێ، پشتگیری لە ماددەکە ئەکەین و تەنیا ئەو دەستەی گشتیە لە ماددەی 12 هاتیە بکرێتە لیژنەی تەندروستی دەروونی لەسەر ئاستی پارێزگاکان، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا نیساب تەواو نیە، فەرموو بچن بۆ ماددەی 14، موناقەشەی ماددەی تر ئەکەین، ماددەی (13) ی یاساکە، بەڵام بە نیسبەت ئێوە دیارە تەسەلسول تێکچووە، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة عشرة ستصبح المادة الثامنة:

يجوز لاي من الوالدين او الوصي او القيم تقديم طلب لفحص المريض النفسي ناقص الاهلية لعلاجه باحدى مؤسسات الصحة النفسية على ان يستشار الاخصائي الاجتماعي او من ينوب عنه بتلك المؤسسة في هذا الطلب وعلى ان تبلغ المجلس الصحة النفسية خلال يومي عمل من تاريخ الدخول، كما يجوز لاي من الوالدين او الوصي او القيم تقديم طلب للخروج في اي وقت الا اذا انطبقت على المريض شروط الحجز الالزامي وفي هذه الحالة تتبع الاجراءات المقررة في هذا الشأن.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 13 کە بۆتە ماددەی 9

هەریەکە لە دایك و باوك یان پێسپێردراو یان سەرپەرشتیکار بۆی هەیە داخوازیەك پێشکەش بکات بۆ پشکنینی نەخۆشی دەروونی کە توانای ئەوەی نیە لەیەکێ لە دەزگاکانی نەخۆشی دەروونی چارەسەری بکات، بەمەرجێ ڕاوێژی پسپۆری کۆمەلایەتی بکات یان هەرکەسێك نوێنەرایەتی بکات لەو دەزگایەدا، و ئاگاداری دەستەی گشتی تەندروستی بکرێتەوە لە ماوەی 2 ڕۆژی کارکردندا، یان لەو ڕۆژەوەی کە داخیل بووە، هەروەها هەریەك لە دایك و باوك یان بەخێوکەری یان هەڵسەنگێنەر بۆی هەیە داخوازی دەرچوون پێشکەش بکات لە هەرکاتێکدا بێ، جگە لەوەی ئەگەر لەسەر نەخۆشەکە مەرجەکانی دەست بەسەر داگرتنی بەزۆری و ئیلزامی نەچەسپێ، لەم بارەشدا ڕێکاری بڕیار دراو لەو ڕووەوە ئەگیرێتە بەر.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 9 تەنیا ئەوەی کە ئەڵێ (وعلى ان تبلغ مجلس الصحة النفسية) ببێتە (ان تبلغ لجنه الصحه النفسيه في المحافظات)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ئەوە ئەکەم کە ئەو هەیئەی عامەیە بکرێ بە لیژنەی تەندروستی دەروونی پارێزگاکان، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لەسەر ئەو ماددە هەیە؟ کەس قسەی نیە، ئەچینە ماددەی 14 ، ئەویش موناقەشە ئەکەین تا ئەندامان ئامادە ئەبن، فەرموو

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الدخول غير الطوعي

المادة الرابعة عشرة ستصبح المادة التاسعة:

اولاً: لايجوز ادخال اي شخص الزاميا للعلاج بأحدى مؤسسات الصحة النفسية الا بموافقة طبيب متخصص في الطب النفسي وذلك عند وجود علامات واضحة تدل على وجود مرض نفسي شديد يتطلب علاجه الدخول لاحدى مؤسسات الصحة النفسية وذلك في الحالتين الاتيتين:

1-قيام احتمال تدهور شديد و وشيك للحالة النفسية.

2- اذا كانت اعراض المرض النفسي تمثل تهديداً جدياً وشيكاً لسلامة او صحة او حياة المريض او سلامة وصحة وحياة الاخرين.

وفي هاتين الحالتين يتعين ان يكون المريض رافضاً لدخول المؤسسات لتلقى العلاج اللازم على ان يتم ابلاغ الاهل ومدير ا لمؤسسة، او مجلس الصحة النفسية او اللجان ذات العلاقة بقرار ادخال المريض الزامياً خلال اربعة وعشرين ساعة من دخوله مرفقاً بتقرير يتضمن تقييما لحالته الصحية وذلك كله على النحو الذي تحدده التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

ثانياً: للطبيب الاختصاصي بالطب النفسي في المستشفيات والوحدات الطبية الحكومية، اذا وجد ان حالة المريض النفسية تشكل خطراً على نفسه او على غيره، ان يقرر ايداعه في وحدة علاجية مغلقة لمدة لا تتجاوز اسبوع على ان يعرض المريض خلال هذه المدة على لجنة طبية متخصصة لتقدير حالته المرضية.

ثالثاً: تتولى الوحدة ا لعلاجية المغلقة التي تتوفر فيها وسائل المعالجة التحفظية او الاحترازية اتخاذ الاجراءات المناسبة لتنفيذ ما ورد في البند (ثانياً) من هذه المادة ولها الاستعانة بالشرطة التي عليها اتخاذ الاجراءات اللازمة.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داخیل بوونی بێ ئارەزوو

ماددەی 14 بۆتە ماددەی 10

1-نابێ هیچ کەسێك بەزۆری داخیل بکرێ بۆ چارەسەر کردن لە یەکێ لە دەزگاکانی تەندروستی دەروونی دا بە ڕەزامەندی پزیشکێکی پسپۆر لە پزیشکێکی دەروونی نەبێت، ئەمەش لە کاتێکدا نیشانەکانی نەخۆشی دەروونی بە گرانی لێی دیار بوو، چارەسەر کردنی ئەخوازێ بخرێتە یەکێ لە دەزگاکانی تەندروستی دەروونیەوە ئەمەش لەم دووبارە ئەبێ

1-ئەگەری تێکچوونی سەخت و هەنووکەیی باری دەروونی

2-ئەگەر هاتو دیاردەکانی نەخۆشی دەروونی ببنە مایەی هەڕەشەی مکوڵك لەسەر سەلامەتی یان تەندروستی یان ژیانی نەخۆش یان سەلامەتی تەندروستی یان ژیانی کەسانی تر

دووبارە لەسەریەتی کە نەخۆش ڕەتی داخیل بوونی دەزگاکانی کردبێتەوە بۆ وەرگرتنی چارەسەری پێویست، ئەبێ ئاگاداری کەس و کاری بەڕێوەبەری دەزگاك یان دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی یان لیژنە پەیوەندیدارەکان لە بڕیارەکانی داخیل کردنی نەخۆش بە زۆری بکرێتەوە لە ماوەی 24 کاتژمێردا لەو کاتەی داخیل بوون هاوپێچ کرابێ بە ڕاپۆرتێك کە هەڵسەنگاندنی تەندروستی لە خۆی بگرێت و هەموشیان بەپێی ئەو ڕێنماییانە ئەبن بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە

2-بۆی هەیە پزیشکی پسپۆر لە پزیشکێکی دەروونی لە نەخۆشخانە یەکە پزیشکەکانی حکومیدا گەر بینی باری دەروونی نەخۆش مایەی هەڕەشەیە لەسەر خۆی یان کەسانی تر بڕیار بدات کە بخرێتە یەکەیەکی چارەسەر کردنی داخراو بۆ ماوەیەك کە لە یەك هەفتە زیاتر نەبێت و بە مەرجێك نەخۆشەکە لەم ماوەیەدا بخرێتە بەردەم لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆر بۆ مەزندە کردنی باری نەخۆشیەکەی

3—یەکەی چارەسەر کردنی داخراو کە هۆکارەکانی چارەسەر کردنی خۆ پارێزی و سەلێنەری تێدایە ڕێکاری گونجاو بخرێتە بەر بۆ جێ بەجێ کردنی ئەوانەی لە برگەی دووەمی ئەو ماددەیە هاتوون و بۆی هەیە پەنا بۆ پۆلیس بەرێ کە لەسەریانە ڕێکاری پێویست بگەرنە بەر

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەین کە هەیئەی عامە بۆ سەحەی نەفسی ببێتە لیژنەی سەحەی نەفسی لە پارێزگاکان، و (لجان ذات العلاقه) ش لادرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشیدوەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە بە کوردیەکەی کە ئەڵێی دخولی بێ ئارەزوو، بێ ئارەزوو نیە، بەزۆرە، بێ ئارەزوو جیایە و بەزۆریش جیایە، دووەمیش ئەوەی لیژنەی یاسایشم پێ پەسندە کە ئەو ((لجان ذات العلاقه) لادرێ، ئەوە شتێکی عامە، بەس لیژنەی موحافەزە زیاد بکرێ، سێیەمیش، لە هەموو خەستەخانەی دەروونی ژورێك هەیە بۆ سەلامەتی نەخۆشەکەیە، چوار دەوری بە ئیسفەنج گیراوە، دائەخرێ ئەو ژوورە ئەگەر بزانن ئەو نەخۆشە خەتەرە لەسەر دکتۆرەکان و لەسەر کارمەندانی تەندروستی، ئەیخەنە ئەو ژوورەوە هەتا باری دەروونی هێور ئەبێتەوە، کە ئەڵێ ژووری ئینفرادی، ئەوەیەسوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ 2 ئەندام (ئاشتی خان، شلێر خان) فەرموو ئاشتی خان

بەڕێز ئاشتی عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە من جارێکی تر تەئکید ئەکەمەوە سەری برگەی یەکەمی کە ئەڵێ (قیام احتمال تدهور شدید)، جارێکی تر گریمان دانراوە، ئەم کەیسە حاڵەتێکی غێر تەوعیە، واتە بە زۆرەملێ ئەهێڵدرێتەوە، دیراسەی بۆ کراوە، لەژێر چاودێریدا بووە، حاڵەتێکی تاریئە، و ئیحتیمال هەیە کە ئەم کەسە زیان بگەیەنێ بەخۆی و دەورو پشت، چۆن ئەم جوملەیە بەم شێوە گریمانەیە دائەڕێژرێتەوە؟ پێویستە بنووسرێ (قیام دلائل واضحة علی حدوث تدهور شدید...)واتە دەلائل هەیە، بەڵگە هەیە و ئەبێ لە کەیسەکە تۆمار بکرێ، بۆیە من رەئیم وایە کە ئەو ئیحتیمالە هەڵبگیرێ و لە بڕی ئەوە دەلائل وازیحە بنووسرێ، سەبارەت بە برگەی دووەمی (اذا کانت اعراض المرض النفسي تمثل تهديداً جدياً) ئەوە لە ڕووی

زمانەوانیەوە (واو) یەکی کەم ئەبێ، (و وشیکا لسلامة او صحة المریض او سلامة او صحة حیاة الاخرین و الممتلاکات...) یەعنی زۆرجار لەوانەیە درکی بەوە هەبێ ئازار بەخۆی نەگەیەنێ، هەست بە ئازار ئەکات، بە بەرامبەریشی نەگەیەنێ، بەلأم لەوانەیە ئەموالی عامە و مومتەلەکاتی عامە ڕووبەڕووی زەرەر ببێتەوە، ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێ، لە دێری دووەمی دوای بڕگەی دووەم کە ئەڵێ (ان یتم ابلاغ الاهل ومدیر المؤسسة او الهیئة العامة للصحة النفسیة او اللجان ذات العلاقة) بە بڕوای من ئەوانە هەڵبگیرێ، چونکە لەوانەیە ئەو نا ئەو، ئەو نا ئەو، بەو مەعنایە هاتووە کە بە بڕوای من ئەبێ هەموو (و) بێ، ئەبێ ئەو (ا) نەی بۆ هەڵبگیرێ، ((ان یتم ابلاغ الاهل ومدیر المؤسسة و الهیئة العامة للصحة النفسیة و اللجان ذات العلاقة)، واتە نەك بەخیاری ئەوان ئەگادار نەکردووە و ئەومان ئاگادار، نەخێر، ئەبێ هەموویان، چونکە مەسئولیەتکە موشتەرەکە، لە پێشتیریش ئێمە لە ئەسباب موجەبەش باسی ئەوەمان کرد کە ئەبێ ئەو مەسئولەیەتە بە شێوەیەکی موشتەرەك دابڕێژرێت، سەبارەت بە خاڵی دووەم کە (للطبیب الاختصاصي بالطب النفسي في المستشفیات والوحدات الطبیة الحکومیة)، بە بڕوای من ئەوە بکرێتە (في المؤسسات الصحة النفسیة في المستشفیات)، چونکە ئەمە زۆر عمومە، هەمووی ئەگرێتەوە، تەشخیس نەکراوە، موشکیلەم لەگەڵ موستەشفایەکە نیە، بەلأم ئەبێ لە یاساکە تەشخیس بکرێ، چ گریمانێك هەیە کە تۆ موستەشفای تر نالێی؟ چ گریمان هەیە کە تۆ وەحداتی توبی تر نالێی؟ خۆ تەحدید نەکراوە؟ تاکە حەل بۆ ئەوەی کە لە تەفسیری جیاواز دەربچین لە یاساکە ئەوەیە کە تابیعی بکەیەوە و ئەم موستەشفاو بنکانە ئەوانەی کە تابیعن بەو موئەسەسەی سەحەی نەفسی، یان بەلایەنی کەمەوە ئەو ناوە بۆی بگوازرێتەوە و لەگەڵیان دابنرێ، لێرە لە ڕیزی دوای ئەوە ئەڵێ (ان حالة المریض النفسیة تشکل خطراً علی نفسه او علی غیره، ان یقرر ایداعه في وحدة علاجیة)، من لەگەڵ وشەی ئیداع نیم، ئەگەر وشەیەکی تر لە دارشتنەوە بەکار بهێنرێ گونجاوترە، چونکە ئیداع بەراستی زیاتر لە فەرهەنگی مالیدا بەکار ئەهێنرێ، وشەیەکی توبی بێ باشترە، بەرەئی من لە (ان یقرر ایداعه عدا استشاره الطبیب النفسي المختص) ی بۆ ئیزافە بکرێ، واتە ئەوەی بۆ ئیزافە بکرێ، و پرسیارم هەیە، ئایا ئەم کەسە ئەهێڵدرێتەوە لەسەر بنەمای چی؟ بەس لەسەر دیراسەی حالەکە؟ کە کۆمەڵێك دەلائیل هەیە، ئەگەر بە پێی یاساکە بێت کۆمەڵێك ئیحتیمال هەیە، کە ئەم کەسە ئەهێڵدرێتەوە ئەو مودەیەی کە بۆی دانراوە هەفتەیەکە، ئەوە یەکێکە لە پرسیارەکانم، بەلایەنی کەمەوە ئەبێ لەسەر داواکاری خێزانی نەخۆشەکە بێ، شورتەی مەسئول لە مەحەلەکە، حالەتێکی لەو نەخۆشەی بینیوە؟ لەسەر چیە؟ ئایا لەسەر تەڵەبێکی کیتابی ئەنووسرێ؟ یەکێك هەیە بەرپرس بێ و بڵێ ئەگەر تەبیبەکەش بێ موشکیلەم نیە، بەلأم ئەبێ تەڵەبێکی کیتابی تێدابێ بە نووسراو، نەك لە مەمەڕەکەدابێ و دکتۆرەکە بڵێ من بڕیارمدا ئەو نەخۆشە بمێنێتەوە، لەوانەیە ئەو دکتۆرەی بینی بێ و حالەتەکەی تەدەهوری کردبێ، موشکیلەی هەبێ لەگەڵی، موعامەلەیان بە پێی پێوست نەبێ، بۆ ئەوەی کە لەم لیژنەی تەحقیقاتە لیژنەکەش ڕزگاری بێ و مەستەشفاکەش ڕزگاری بێ ئەبێ تەڵەبێکی مەکتوب هەبێ، ئینجا ئەو لایەنەی کە نەخۆشەکە ئەهێنێ، ئەو لایەنەی کەدیراسەی حالەکە

ئەکات لە موستەشفاکە، ئەبێ تەڵەبێکی مەکتوب هەبێ وەکو حقوقی نەخۆش ئەبێ هەر نیسبەتێك حقوقی بمێنێ، راستە بە غەیری تەوعی ئەیبەینە ژووروە، بەڵام ئەبێ حقوقی هەر هەبێ، من پێشنیازی زیاد کردنی برگەیەك ئەکەم بۆ ماددەی 14، لێرەوە باس لەوە ئەکرێ کە تەبیبەکە دەستەڵاتی ئەوەی هەبێ کە مودەکە بە پێی زەروورەت درێژ بکاتەوە، بەڵام ئایا یەکێك لە ئیحتیمالاتەکان نیە کە ئەو ئەڵێ من هەفتەیەك ئەیهێڵمەوە، ئیمکانە حاڵەتەکە پێویستی بە هەفتەیەك نەبێ، ئەی چۆن ئیلغای ئەو هەفتەیە ئەکات؟ یان کەمی بکاتەوە؟ بۆ نموونە لە سلوکێکدا هەست ئەکات پێویستە 72 سەعاتەکە بۆ نەخۆشەکە زیاد بکرێ بۆ هەفتەیەك، ئەی خۆ ئەبێ نەصێکیش هەبێ ئەگەر زانیان و لێی تەئکید بوونەوە کە هەفتەکەی ناوێ، یان پێویست ناکات درێژتر بکرێتەوە، ئەبێ نەصێك هەبێ سەلاحیەت بدات بەو دکتۆرە کە بڕیاری درێژکردنەوەی داوە هەر بەو سەلاحیەتە بتوانێ ئیلغای درێژکردنەوەکە بکات، بۆیە من پێشنیازی ئەوە ئەکەم کە برگەیەم ئیزافە بکرێ و بڵێین (يجوز للطبيب النفسي الغاء الدخول الالزامي قبل انتهاء المدة المشار اليها اذا انتفت مبرارته على ان يقوم.....)، مەسەلەن ئیستیناد بکات لەسەر تەقاریری ئەو لیژنەیە کە بینیویەتی، و ئەوانەشی کە لەدوای ئەو بڕیار ئەدەن، ئەڵێن هەفتەکە زەروور نیە و پێیوستە بۆی کەم بکرێتەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەلا ئەو پێشنیارەی خۆت ئەگەر بە نووسین بدەی بە لیژنە، ئەو ئیزافەی کە باست کرد،

فەرموو شلێر خان

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسەبت ماددەی یەکەم لەبەر ئەوەی بەراستی ئەمە قانونە و تەعلیمات نیە، ئێمە تەعاریفی ستۆریشمان لە پێشەوە کرد، بە رەئی من وەکو چۆن ماددەی دووەم و سێیەم تەقریبەن لە یاسای ژمارە یەکی سالّی 2005 ی ئیتیحادی وەرگیراوە، هەر نەصەن، جا با یەکەمیش هەر وابێ، (لايجوز حجز المريض غير طوعي او علاجه اجباريا يشكل خطرا على نفسه او على المجتمع)، ئیتر پێویست بەو زیادانە ناکات، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز ڕێباز فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە وشەی ئەگەر یان ئیحتیمال کە لەم ماددەیە و لە ماددەکەی تریش هاتووە، ئەتوانین بڵێین پێویست بەوە ناکات لادرێ، و هەر ئەبێ بمێنێتەوەش، چونکە مەرج نیە لەو کاتە ئەو نەخۆشە ئەو کێشانەی هەبێ، بەڵام ڕەنگە پزیشکەکە پێشبینی ئەوە بکات کە لە ماوەی ئەو 24 سەعاتەی کە

ئەهێڵدرێتەوە ئەو کێشانەی بۆ دروست بێ کە ببێتە هۆکاری زیان گەیاندن بە خۆی یان بە خەڵکێکی تر، لەبەر ئەوە بابەتەکە لە چوارچێوەی ئەگەرەکە هەر ئەمێنێتەوە، چونکە پزیشکەکە ئەگەر دائەنێ، ئەگەری هەیە ئەم کێشەیە روو بدات، بەڵام ئەگەریشی هەیە رووندەدات، چونکە بەشێکی زۆر لەو کێشە پزیشکیانە مەسەلەی ئەگەرە، لەچوارە چێوەی ئەگەردا خۆی ئەبینێتەوە، شتێك نیە لە ناو توب لە 100٪ بێ، یەعنی ئەصلەن عیلاج کردنیش مەسەلەیەکی لە 100٪ نیە تا تۆ بڕیار بدەی کە لە 100٪ ئەم کێشەیە دروست ئەبێ یان نا، بۆیە لە چوارچێوەی ئیحتیمالدا ئەمێنێتەوە، پزیشکەکە ئیحتیمالی ئەوە وەرئەگرێ لە ئێستادا عیلاجێکی بەکارهێناوە ئەم نەخۆشە ڕەنگە لە ئێستادا تا ڕادەیەك حاڵەتی باش بووبێ، بەڵام ڕەنگە حاڵەتەکەشی خراپتر ببێتەوە، لەبەر ئەوە نابێ ئەوە بە مەسەلەیەکی بە لە 100٪ دانبنێن، هەر ئەبێ بە ئەگەر بمێنێتەوە، و ئەو پزیشکەش ئەگەر دائەنێ، سەبارەت بە موستەشفەیاتی حکومی راستە ئەکرێ بڵێین (مؤسسات الصحة النفسية) یان ئەوەی هەر برگەیەك کە لیژنەی یاسایی پێی باشترە، ئیداعەکەش لای ئەوانە، لەسەر داوای کێ داخیل ئەکرێ؟ باشترە ئێمە ئەوە دیاری نەکەین کە چۆن و لەسەر داوای کێ داخیل ئەکرێ؟ چونکە ڕەنگە لەگەڕەکێك کەسێك هەبێ لەو شێوەیە، هیچ کەس و کارێکی نیە، و خۆشی ئیرادەی ئەوەی نیە بڕیار بدات و بچێت لە نەخۆشخانەیەك داخیل بێت، ئەوکات کێ بڕیار ئەدات، یەعنی حەسری بکەین لەوەی کەس و کاری، ئەگەر نەیبوو؟ ئەگەر حەصری بکەین لەوەزارەتی عەدل، باشە ئەگەر وەزارەتی عەدل پێینەزانی؟ ڕەنگە جاری وا هەیە ئەوە هاوولاتیەك لەو شێوێنە زانیاریەك ئەهێنێ و بە دەزگای پۆلیس یان بە موئەسەسەیەکی سەحەی نەفسیە کە کەسێکی لەو شێوە هەیە و پێویستە ئێوە عیلاجی بکەن، بۆیە لەگەڵ ئەوە نیم کە تەحدیدی بکەین کێ ئەو کارە بکات، ئەگەر هەفتەکەی نەوێ، ئێمە بۆ بڕیار بدەین هەفتەیەك؟ لە راستیدا تەحدید نەکراوە هەر ئەبێ 72 سەعات بێ یان هەفتەیەك بێ، ئەڵێ نابێ لە هەفتەیەك زیاتربێ، واتە ئەگەر 72 سەعات نەبێ و چوار ڕۆژ بێ، یان 72 سەعات نەبێ و 5 ڕۆژ بێ، ئەوە لە دەستەلاتی پزیشکەکەیە، بەڵام دەستەلاتی هەفتەیەکی پێداوە، بەڵام لە هەفتەیەك زیاتری پێ نەداوە، ئەڵێ (لاتتجاوز الاسبوع) لەبەر ئەوە دەستەلاتەکە نابێ لە هەفتەیەك زیاتر بێ، نەك ئەوەی لە هەفتەیەکیش کەمتر نەبێ، لە مەسەلەی هەفتەکە پێم وایە هیچ کێشەیەك وجودی نیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی دکتۆر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید_وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئیدی لیژنەی تەندروستی پەرلەمان ئەکەم، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا نیساب تەواوە، فەرموو بۆ ماددەکانی پێشوو دەست پێبکەن بە سیاغە کردن بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية عشرة ستصبح المادة السابعة:

يجوز للطبيب النفسي المسؤول بناء على تقييم نفسي مسبب ان يمنع مريض الدخول الطوعي من مغادرة المؤسسة لمدة لا تتجاوز 72 ساعة في اي من الحالتين الاتيتين:

1- اذا رأى ان خروجه يشكل احتمالا جديا لحدوث أذى فوري او وشيك على سلامته او صحته او حياته او على سلامة او صحة او حياة الاخرين.

2- اذا رأى انه غير قادر على رعاية نفسه بسبب نوع او شدة المرض النفسي.

ولايجوز للطبيب في الحالتين المذكورتين اعطاء المريض اي علاج دون موافقته خلال تلك المدة فيما عدا علاج الطوارئ، ويتعين لاخضاعه لنظام الدخول غير الطوعي لاحكام المادة (14) من هذا القانون ابلاغ لجنة الصحة النفسية في المحافظة واجراء تقييم طبي مستقل ويجوز تمديد الفترة المشار اليها بما لا تتجاوز سبعة الايام اذا استمرت المبررات المنصوص عليها في هذه المادة ولم يكن في الامكان الحصول على التقييم الطبي المستقل خلال ايام الثلاثة الاولى من منع المريض من مغادرة المؤسسة على ان يخطر اللجنة الصحة النفسية في المحافظة بالاسباب التي ادت الى تمديد الحجز.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی 12 ی یاساکە بەو شێوەی کە خوێندرایەوە، دیارە کوردیەکەشی پێشتر خوێندراوەتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی هەندێ دەستکاری کرا لەسەر قسەی ئێوە، بۆیە بەو سیاغەی کە ئێستا بە عەرەبیەکە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ سیاغەی ماددەی تر

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا ماددەی 12 و 13 لە ئەسلی پرۆژەکە نەداربووە دنگدان، ئێستا ماددەی 13 یە کە دەبێتە ماددەی 9

المادة الثالثة عشرة ستصبح المادة الثامنة:

يجوز لاي من الوالدين او الوصي او القيم تقديم طلب لفحص المريض النفسي ناقص الاهلية لعلاجه باحدى مؤسسات الصحة النفسية على ان يستشار الاخصائي الاجتماعي او من ينوب عنه بتلك المؤسسة في هذا الطلب وعلى ان تبلغ لجنة الصحة النفسية في المحافظة خلال يومي عمل من تاريخ الدخول، كما يجوز لاي من الوالدين او الوصي او القيم تقديم طلب للخروج في اي وقت الا اذا انطبقت على المريض شروط الحجز الالزامي وفي هذه الحالة تتبع الاجراءات المقررة في هذا الشأن.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی 13 بەو شێوەی کە خوێندرایەوە و پێشتر موناقەشەی لەسەر کرا، کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند گرا، فەرموو بۆ سیاغەی ماددەی 14

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الدخول غير الطوعي

المادة الرابعة عشرة ستصبح المادة التاسعة:

اولاً: لايجوز ادخال اي شخص الزاميا للعلاج بأحدى المؤسسات الصحة النفسية الا بموافقة طبيب متخصص في الطب النفسي وذلك عند وجود علامات واضحة تدل على وجود مرض نفسي شديد يتطلب علاجه الدخول لاحدى مؤسسات الصحة النفسية وذلك في الحالتين الاتيتين:

1- احتمال تدهور شديد و وشيك للحالة النفسية.

2- اذا كانت اعراض المرض النفسي تمثل تهديداً جدياً وشيكاً لسلامة او صحة او حياة المريض او سلامة وصحة وحياة الاخرين.

وفي هاتين الحالتين يتعين ان يكون المريض رافضاً لدخول المؤسسات لتلقى العلاج اللازم على ان يتم ابلاغ الاهل ومدير ا لمؤسسة، ولجنة الصحة النفسية في المحافظة بقرار ادخال المريض الزامياً خلال اربعة وعشرين ساعة من دخوله مرفقاً بتقرير يتضمن تقييما لحالته الصحية.

ثانياً: للطبيب المختص بالطب النفسي في المستشفيات والمؤسسات الطبية النفسية، اذا وجد ان حالة المريض النفسية تشكل خطراً على نفسه او على غيره، ان يقرر ايداعه في وحدة علاجية مغلقة لمدة لا تتجاوز سبعة ايام على ان يعرض المريض خلال هذه المدة على لجنة طبية متخصصة لتقدير حالته المرضية.

ثالثاً: تتولى الوحدة ا لعلاجية المغلقة التي تتوفر فيها وسائل المعالجة التحفظية او الاحترازية اتخاذ الاجراءات المناسبة لتنفيذ ما ورد في البند (ثانياً) من هذه المادة ولها الاستعانة بالشرطة التي عليها اتخاذ الاجراءات اللازمة.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی 14 ی ئەسلی پرۆژەکە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشرة ستصبح المادة العاشرة:

اذا وجدت اللجنة الطبية المختصة ان المريض يشكل خطراً على نفسه او على غيره فلها ان توصي بايداعه في وحدة طبية علاجية مغلقة لمدة اقصاها (30) ثلاثون يوماً على ان تعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق المختص خلال (72) ساعة لاصدار القرار بالموافقة على الايداع للمعالجة.

2-على اللجنة الطبية ان تعرض قراراتها على قاضي التحقيق المختص خلال ثلاثين يوم لاصدار قراره بالموافقة على الايداع للمعالجة

3-تبلغ قرارات قاضي التحقيق المختص المنصوص عليها في البندين اولا والثانيا من هذه المادة حالة صدورها للادعاء العام للمتابعة وفق القانون

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 11

1-گەر لیژنەی پزیشکی پسپۆر بینی نەخۆش هەڕەشە ئەکات لەسەر خۆی یان لەسەر کەسانی تر، بۆی هەیە ڕاسپێرێ کە بنێردرێتە یەکەی پزیشکی چارەسەر کردنی داخراوەوە، بۆ ماوەیەك کە لە 30 ڕۆژ تێنەپەڕێ، بەمەرجێك ڕاسپاردەی لیژنەکە بخرێتە بەردەمی دادوەری لێکۆڵێنەوەی پسپۆر، کە لەماوەی 72 کاتژمێر بۆ درکردنی بڕیاری ڕەزامەندی لەسەری بۆ دانانی چارەسەر کردن

2- لەسەر لیژنەی پزیشکەیە بڕیارەکانی بخاتە بەردەم دادوەری لێکۆڵێنەوەی پسپۆر لەماوەی 30 ڕۆژدا بۆ دەرکردنی بڕیاری ڕەزامەندی لەسەر دانانی بۆ چارەسەر کردنی

3- بڕیارەکانی دادوەری لێکۆڵینەوەی پسپۆری دەقێنراو لە برگەکانی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیە لەگەڵ دەرچوونی دا ئەدرێتە داد بینی گشتی بۆ بەدواداچوون بە پێی یاسا

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەم ماددەی تێبینیمان نیە، تەنیا ئەوە نەبێ لە سێیەم کە ئەڵێ (فی البندین) ببێتە (فی الفقرتین)

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکیی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە لیژنەی یاسایی پرسیارێك ئەکەم، لە نێوان فەقەرەی 2 و 1 تەناقوزێك نابینێ؟ سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ (ئاهەنگ خان، تارا خان، دکتۆر ئەحمەد، بێریڤان خان) فەرموو ئاهەنگ خان

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرە هەندێ پرسیار لە جەنابی وەزیر ئەپرسم، هەندێ ئیزافەشەم هەیە ئەگەر قبولی بکەن لیژنەی هاوبەش، ئەڵێ (اذا وجدت اللجنة الطبية) من ئەڵێم ((او الطبيب الخاص المعالج)، شەرت نیە هەموو نەخۆشێك كە خۆی ئینتیحار ئەكات لە لیژنە بێ بۆ ئەوەی تۆ ئیجاری بكەی بچێتە موستەشفا، كەس هەبووە دكتۆری خاص پێی وتووە دەستت دەڕوا خۆت بكوژی؟ ئەو ژنە پاش 24 سەعات خۆی بە پانكەی هەڵواسیوە، لە سلێمانی 2011 قەوما، ئەگەر تەبیبی خاصی موعالیجیش بێ ئەوكات ئەو تەبیب خاصە ئەچێ بە لیژنە ئەڵێ كاكە قانونەكی وا هەیە و ئیجباری بكەن ئەو نەخۆشە بچێتە ژووری، نابێ بچێتە ئەو مونعەتەفەی كە خۆی بكوژێ، ئەو كەسە كاك دكتۆر واقیعی بووە، و ئایا من شتەكی ئەڵێم، ئەڵێم بۆ ئێمە بگەینە ئەو حەدەی كە نەخۆش ئەگاتە حەدی كریتیكەل ئەوكات حالەتەی بۆ بكەین؟ ئەگەر ئێمە ئیحسایەكمان هەبێ و بزانین لە حاڵەتی ئینتیحار و چاك بوونەوە چەند پێشتر بە مەرحەلە ئەوكات ئیجباری بكەین بۆ ئەو فەقەرەی؟ ئایا هیچ ئیحسائیەك هەیە؟ كە نەمانبێ ئەگەینە كریتیكەل پۆینت، نوقتەیەك بێ ئەو نەخۆشە یان خۆی ئەكوژێ، یان ئەمرێ ئەو كات ئێمە ئەو ئیجرائەی بكەین، لێرە دیسان ئەگەڕێمەوە ئەڵێم ئەوەتا ئەڵێ قازی تەحقیق، ئەواتا ئەڵێ وەزارەتی عەدل، ئەواتە ئەڵێ ئەو كەسەی عەدیمی ئەهلیە بوو ناقس ئەهلیە بێ، دیسان ئەڵێ قازی تەحقیق موهیمە، كەواتە بە گوێرەی قانونی ئەوروپیش وەزارەتی عەدل لەو كەیسانە زۆر موهیمە و لە سەحەی نەفسیش، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو تارا خان

بەڕێز تارا ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی لێرە قەرار دانی ئەم حاڵەتانە ئەگەڕێتەوە بۆ دكتۆری پسپۆر یان ئەو لیژنەی هەیە، ئایا ئەم نەخۆشە خەتەری ئەوەیە ئەگەر لەدەرەوە بێ و ئەبێ بخرێتە ناو شوێنێكی عیلاجی موغلەق، بەس پرسیارم لە بەڕێز وەزیرە كە بۆ زیاتر ڕوون كردنەوە، ئایا ئەم مودەتی 30 ڕۆژە و دانانی لە ژووڕێك بە تەنیا كە جەنابی لێرە ڕوون كردنەوەیەكی كرد كە شوێنێك هەیە ئیداع بكرێ لێی لەبەر ئەوەی زەرەری هەیە بۆ دكتۆر و بۆ دەوروبەری، ئایا لێرە ئەو وەحدە عیلاجیە موغلەقە زیاتر وای لێ ناكات باری دەروونی قورس بێ بۆ ماوەی 30 ڕۆژ؟ و بۆ 30 ڕۆژە؟دووەم، لێرە باس ئەكات ئەڵێ (على ان تعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق)، یەعنی كە ئەو پیشانی قازی تەحقیق ئەدات تەنها دكتۆرەكە خۆی قەراری داوە، چونكە ئەوانن ئەگەڕێن بۆ عیلاج، تەنیا بۆ وەرگرتن و پیشان دانە، نەك بۆ ئەوەی قەرار بێ ئایا داخیل بێ یان نا؟ چونكە قازیەكە لێرەوە بۆ زانینی مەعریفەكەیە، لەوانەیە موشكیلەیەكی تری بە دواوەبێ، وەكو جەریمە، نەك قازیەكە قەرار بدات، ئەی ئەگەر وتی نا موافق نیم، ئەی لیژنەی توبی؟ لەو حاڵەتە چی ئەبێ؟ یەعنی دكتۆرەكە دەوری چیە؟ لە دووەم حاڵەت بەراستی لێرە پیشان ئەدات كە ئەبێ

قازی تەحقیق موافق بێ، دیسان دەوری دکتۆر نامێنێ، لەبەر ئەوە من وا تەصەور ئەکەم کە دووەم نەمێنێ وەکو تەحقیق، تەنیا هی یەکەم بێ، لیژنەی تووبی یان ئیزافەی ئەوە بکرێ (اذا وجدت لجنة طبية متخصصة او وجود تقرير لمريض يحتاج الى عيلاجي بعيدة المدى) یەعنی تەقریرێك هەبێ لە لای دکتۆرێکی موعالیج بۆ ئەو نەخۆشە، چونکە ئیحتیمالە دەمێکە عیلاج ئەکرێ، نەگەیشتۆتە لیژنە، تازە ئەگات، ئەگەر بێتو ئەو تەقریرە هەبێ ئیزافە بکرێ بۆ یەکەم، لیژنەی یاسایی و تەندروستی زەحمەت نەبێ، ئەگەر ئەمە وەربگیرێ، کە هەر نەك لیژنەکە قەرار بدات، بەڵکو ئەگەر تەقریریش هەبێ لە لایەن دکتۆرێکی تر کە عیلاجی کردووە، بە نەزەری ئیعتیبار وەرگیرێ و ئیزافە بکرێ بۆ ئەوە، و تەحقیقەکەش لادرێ لە دووەم خاڵ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ئەحمەد

بەڕێز د.احمد ابراهيم وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پێم وایە لێرە جگە لە لیژنەی تووبی تەبیبی ئیختیصاصیشی بۆ زیاد بکرێ، (اذا وجدت اللجنة الطبية المتخصصة او الطبيب الاختصاصي بالطب النفسي ان المريض.....)، یەعنی هەم لیژنە تووبیەکە بێ و هەم تەبیب نەفسی بێ، چونکە مەرج نیە ئەو تەوصیە تەنیا لە لایەن لیژنەی تووبیەوە بێ، ئەکرێ لە لایەن تەبیبی ئیختیصاصیەوە بێ، بەڵام لێرە کە باس لەوە ئەکات (على ان تعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق)، پاشان لە برگەی دووەم ئەڵێ (على اللجنة الطبية ان تعرض قراراتها على قاضي التحقيق المختص)، باشە لێرە ئەگەر لە برگەی یەکەم وەکو جەنابی وەزیر باسی کرد کە ڕەنگە تێکەڵیەك هەبێ، یان دووبارە بوونەوەیەك هەیە بە ڕەئی من، کە لە برگەی یەکەم ئەڵێ (على ان تعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق) پاشان ئەڵێ (پێویستە لیژنەی تووبی قەراراتەکانی بخاتە بەردەم لیژنەی تەحقیق)، ئەی باشە تەوصیەی لیژنەش کە ئەخرێتە بەردەم قازی تەحقیق هەر ئەوە نیە کە لە کۆتاییدا ئەڵێ (لاصدار القرار بالموافقة على الايداع للمعالجة.)، بۆچی ئەمە دووبارە بۆتەوە؟ ئەگەر ئەوە بێ دووبارەی بکاتەوە ئەوە ئەبێ لە کۆتایەکەدا بڵێ (في حاله احتاج المريض الى علاج طويل الامد) چونکە ئەگەر وانەبێ بۆچی ئەم قەرارە لێرە بە موافەقە هاتووە؟ چونکە ئەبێ هەر ئەو خاڵە بێ کە لە برگەی یەکەم هاتووە کە پێویستی بەوە هەیە، و لیژنەی تووبیەکە یان تەبیبی ئیختیصاصی وای بە پێیوست زانیوە کە نەخۆشەکە ئیدخال بکرێ بۆ عیلاجی موغلەق، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بێریڤان خان

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بـه نیسـبەت ئـەو نەخۆشـانەی کـه مەترسـیان هەیـه لەسـەر ژیـانی خۆیـان یـان دەوروبـەریان، داخیلـی نەخۆشخانه ئـەبن، چارەسـەریان بـۆ ئـەکرێ، ئـەو مـاوەی بۆیـان دانـراوە زۆرە، چـونکه کـه ئـەو نەخۆشـەی مەترسی هەیه یەکسەر عیلاجی فەوری وەرئەگرێ، 30 رۆژ بۆم نیه بیهێڵمەوه لـه شـوێنێك داخیلـی بکـەم لە شوێنی داخراو، ئەتوانی بیگوازیەوە لە شوێنی داخراو بۆ شوێنێکی تر و لە ژێر عیلاجیش بێ، بۆیە ئەو 30 رۆژە دیاری نەکرێ، بە پێی هەڵسەنگاندنی باری تەندروستی ئـەو کەسـە بـێ، بـزانین ئـەو مـاوەی ئـەو عیلاجەی وەریگرتووە باش بووە یان نا؟ گوناحە نەخۆشێك سجن بکـرێ و بـەرە و چاك بوونـەوە ئـەڕوات، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشیدوەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی 14 لە خاڵی دووەم ئێمە سسەلاحییەتی هەفتەیەکمان داوە بـە تـەبیبی ئیخصائی، وتوومانە تەبیبی ئیخصائی بۆی هەیە هەفتەیەك نەخۆشەکە لە وەحدەیەکی عیلاجی موغلـەق عیلاج بکات، بەڵام ئەگەر ئەوە زیاتر بوو مەفروزە بدرێ بە لیژنەیەکی توبی، هەتا لـە مۆڵەتـدانیش وایـە، نەخۆشێك کـه دێ بـۆ لات ئـەتوانی 5 رۆژ مۆڵـەتی بـدەیتێ، بـەڵام کـه داوای 15 رۆژی کـرد ئـەبێ بیدەتـە لیژنەیی توبی، ئەمە هەر وایە، سەبارەت بە فەقەرەی دوو، ئەبێ لاچێ، چـونکه تـەناقوزە لەگـەڵ فەقـەرەی یـەك، سـەبارەت بـەوەی کـه ئـەڵێ 30 رۆژ زۆرە، ئـەڵێ (لمدة اقصاها (30) یـوم)، لـەو 30 رۆژەدا دکتـۆری ئیخصـائی هەیـە و موتابەعـەی حاڵەتەکـەی ئـەکات، ئەگـەر هـەر بـۆ دڵنیـایی خۆشـتان ئـەتوانن بنووسـن (ثلاثون یوما علی ان یتم متابعة حالته اسبوعیا من قبل اللجنـة الطبیـة)، بـۆ ئـەوەی ئێـوەش دڵنیـا بـن کـه ئەوەی موتابەعە ئەکرێ و ئەمانە لە نەصی قانونەکە بینووسین، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ڕێباز

بەڕێز د.ڕێباز فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

راستە برگەی دووەم بە شکلێك هاتووە تەقریبـەن تیکـراری ئـەو 72 سـەعاتەکەیە، بـەڵام پرسـیارەکە لـەو مـاددەی ئـەوەی کـه ونـه ئـەبێ وەڵامـی بدرێتـەوە ئەوەیـە کـه لـە دوای ئـەوەی پزیشـکەکە ئـەرکی خـۆی بەجێهێنا، لە دوای ئەوەی لیژنەی پزیشکیش ئەرکی خۆی بەجێهێنا، قازی ئاگادار کرایەوە، ئەی قازی ئەبێ لە ماوەی چەند وەڵامی پزیشکەکە و لیژنەی پزیشکی بداتەوە بۆ ئەوەی کە ئەو بڕیار بـدات ئـەو نەخۆشـە بهێڵیتەوە یا نا؟ یەعنی ئەو لە 72 سەعاتەکە ئەرکی خۆی بەجێ هێناوە، بەڵام دواتر ئەگەر قـازی وەڵامـی نەدایەوە؟ یەعنی ئەم پزیشکە چی لەم نەخۆشە بکات؟

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو قانونە کە ئەڵێ قازی هین ببێ ئەوە بۆ پاراستنی لیژنەکە و پزیشکەکەیە، چونکە لەوانەیە ئەو نەخۆشە دەروونی لەو ژووڕە شتێك لەخۆی بکات، و حاڵەتی واش بووە، بەڵام ئێمە ئایا پەرلەمان حکومەت ئەتوانین جەبری ئەنجومەنی دادوەری و قازی بکەین بڵێین ئەبێ لەو ماوەدا جوابمان بدەیتەوە؟ ئایا سولتەمان هەیە بەسەر ئەنجومەنی دادوەری؟ ئەوە پرسیارەکەیە، لەبەر ئەوە کە تۆ ئەڵێی پزیشکەکە یان لیژنەکە عەرزی ئەکات بۆ قازی بۆ پاراستنی خۆیەتی، چونکە ئەمە شوبهە سجنێکە، بەند کردنێکە بەڵام لە ناو موئەسەسەیەکی سەحین بەڵام ئایا ئەتوانی بە قازی بڵێی ئەبێ جولبم بدەیتەوە؟ ئەڵێ کاکە جوابت نادەمەوە، تۆ سولتەت بەسەر منەوە نیە و دەستەڵاتێکی سەربەخۆم، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر یەکەتان رەئی خۆتان داوە، ئیتر با بزانین لیژنەی یاسایی، فەرموو

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی ئاهەنگ خان ئیسراری لەسەر ئەکات، بوونی وەزارەتی عەدل یان بوونی لەم هینە، هەموو ئەزانین بڕیارەکانی قازی لە لایەن قازی موستەقیلە، قازی کە بڕیاریش ئەدات سەربە ئەنجومەنی دادوەرییە، سەر بەوەزارەتی عەدل نیە، و بە پێی ماددەی 19 ی دەستووری عێراقیش کەس ناتوانێ کەس حیجز بکات تەنیا بە بڕیاری قازی نەبێ، بۆیە لێرە بوونی دادوەر زۆر زەروریە، و دادوەریش ئەزانین سەر بە ئەنجومەنی دادوەرییە، سەربە وەزارەتی عەدل نیە، بۆیە هیچ زیکری وەزارەتی عەدل لێرە موبەریرێکی نابێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سیاغەی بکەنەوە

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو داڕشتنەوەی لیژنەی یاساییە بە تەنیا، لیژنەی تەندروستی جیاوازی لە راو بۆچوونەکان هەیە، بۆیە پێمان باشە ماددەی 15 برگەی دووەم و سێیەم لادرێ تەنیا برگەی یەکەم بمێنێتەوە،

المادة الخامسة عشرة ستصبح المادة العاشرة:

اذا وجدت اللجنة الطبية المختصة ان المريض يشكل خطراً على نفسه او على غيره فلها ان توصي بايداعه في وحدة طبية علاجية مغلقة لمدة اقصاها (30) ثلاثون يوماً على ان تعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق المختص خلال (72) ساعة لاصدار القرار بالموافقة على الايداع للمعالجة.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو سیاغەی خوێندرایەوە بۆ ماددەی 15 و ئیلغای 2، 3 کرا کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادةن السادسة عشرة ستصبح المادة الحادية عشرة:

يجوز للطبيب غير المختصص في الطب النفسي احالة المريض النفسي الى احدى مؤسسات الصحة النفسية عند وجود علامات واضحة تدل على وجود اضطراب نفسي شديد،و على الطبيب ان يدخل المريض دون ايرادته تقيم حالته في المدة لا تزيد على 48 ساعة وذلك بناء على طلب مكتوب يقدمه للجهة العلاجية ويعرض خلالها على الطبيب المختص.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردەیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 16 کە بۆتە ماددەی 12

ئەتوانێ پزیشکی ناپسپۆر لە پزیشکی دەروونیدا نەخۆشێکی دەروونی راوانەی یەکێك لە دەزگا دەروونیەکان بکات لە کاتێکدا کە نیشانەی وا هەبوو کە بوونی شڵەژانی دەروونی تونند بگەیەنێ، لەسەر پزیشکەکەیە نەخۆش داخیل بکات بەبێ ئارەزووی خۆی، بۆ ئەوەی هڵسەنگاندنی بۆ بارەکەی بکرێ لە ماوەیەکدا کە نابێ لە 48 کاتژمێر تێپەڕ بکات، ئەمەش بە پێی نووسراوێك ئەبێت پێشکەشی لایەنی چارەسەر کردنی بکات و لە ڕێگایەوە نیشانی پزیشکی پسپۆر بدرێت

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

ئێمە لەسەر ئەم ماددەیە تێبینیمان نیە

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە کە ئەڵێ (عند وجود علامات واضحة تدل على وجود اضطراب نفسي شديد،و على الطبيب ان يدخل المريض دون ارادته)، بۆ کوێ؟ بۆ کوێ داخیلی بکات؟ بۆ وەحدەکەی من؟ من دکتۆرێکی باتینیم، نەخۆشێکی نەفسی ئەبینم، بۆ لای خۆم داخیلی بکەم؟ بگاتە نەخۆشەکانی تریش؟ نابێ، لەبەر ئەوە ئەبێ بینێرێ بۆ موئەسەسە سەحیەکە، (بناء على طلب مكتوب يقدمه للجهة العلاجية ويعرض خلالها على الطبيب المختص او الطبيب الخفر النفسي)، کێ ئەڵێ تەبیبی موختەص سەعات 10 ی شەو لەوێیە؟ لەبەر ئەوە کە نەخۆشێکم دیت ئیزتیرابێکی نەفسی هەبوو ئەبێ بینێرم بۆ ئەو موئەسەسە سەحیە، نابێ لای خۆم داخیلی بکەم، ئێمە سەعاتێکە ئەڵێین سەلامەتی دکتۆرەکە بپارێزین و سەلامەتی نەخۆش بپارێزین، لەبەر ئەوە ئەبێ سیاغەکەی دابڕێژرێتەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ (ئاهەنگ خان، سۆزان خان، كاك صباح ، دکتۆرە جیهان) فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو ماددەیە لەگەڵ ماددەی پێشتر زۆر پێم سەیرن هیچ تەجانوسێکی نیە، لێرە ئەڵێین (يجوز للطبيب غير المختص في الطب النفسي احالة المريض النفسي الى احدى المؤسسات الصحة النفسية)، لێرەش کە وتمان تەبیبی نەفسی موعالیج، نەخۆشەکەی بنێرتە ئەو جێگایەی کە بۆی تەخسیس کرایە، وتتان نا، تەنیا ئەبێ لیژنەی توبی بێ، لەو دوو (دیسکرییپەیشن)ەی ناگەم بەراستی، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سۆزان خان

بەڕێز سۆزان شهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی تەجاوزی ئەو حاڵەتە بکەین کە بەڕێز وەزیر باسی کرد کە هەموو کەس کاتێك کەسێکی نەخۆشی نەفسی هەموو دکتۆرێك کە دێتە بەردەستی، بۆ ئەوەی سەلامەتی نەخۆشەکە و سەلامەتی ستافەکە بپارێزێ، پێیوستە یەکسەر ڕەوانەی شوێنی عیلاجی نەفسی بکرێ، بۆیە بە پاش و پێشخستنێکی ئەم ماددەیە ئەتوانین ئەمە چارەسەر بکەین، بڵێین (في حالة دخول المريض النفسي او وجود علامات

واضحة تدل على وجود اضطراب نفسي شديد للمريض عللى الطبيب الغير مختص في الطب النفسي احالته دون ارادته الى الؤسسات المختصة او الطبيب المختص او الطبيب الخفر النفسي دون ارادته ويتم تقيم حالته في مدة لاتزيد عن 48 ساعة وبناءا على طلب مكتوب)، يەعنی ئەگەر هاتو لێرە شەرحی حاڵەتەکە ئەکەین، ئەگەر هاتو کەسێك ئازاری ناو سکی هەبوو چووە لای تەبیبی خەفەر زانی ئەمە ئازاری ناو سك نیە، ئەمە ئازارێکی نەفسیە، ئەزانێ ئەبێ داخیل بکرێ ئەو شەوە و نەهێڵدرێتەوە لە ناو خەستەخانەکە، بنێردرێ بۆ شوێنی تایبەتمەندی خۆی، ئەبێ ئێمە ئەو سەلاحیەتەی بدەینێ کە بە نووسراوێك ڕەوانەی بکات بۆ ئەو شوێنە ئیختیصاصیەی کە موئەسەسەکان، و لەوێ یەکسەر تەبیبی مەختەص یان تەبیبی نەفسی بتوانێ داخیلی بکات و تەقیمی حاڵەتەکەی بکات، ئەمە نەخۆشەکە خۆیەتی، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك صباح

بەڕێز صباح بيت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەی من هاوڕام لەگەڵ جەنابی وەزیر ئەم ماددەیە سیاغەکەی ڕەکیکە، بۆ من شەخصەن کە چەند خوێندمەوە مەفهوم نەبوو، لەبەر ئەوە داوا لە لیژنەی هاوبەش ئەکەم کە سیاغەیەکی تر بۆ ئەو ماددەیە بدۆزنەوە با مەفهوم بێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە جیهان

بەڕێز جیهان اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارەك ژ جەنابێ وەزیر دکەم، ئەز نوکە دکتۆرم ل گوندەك، گوندەکی گەلەکی دیر، نەخۆشەك هاتە بەردەستێ من، من زانیم ئەڤ نەخۆشە عەلاماتێت نەفسیێ هەی، ئەز دێ ئیحالە کەم بۆ کیرێ؟ یەعنی ئەمن حەق هەیە ڕەئسەن ئیحالە کەم بۆ موئەسەسەیەکا نەفسی؟ ئەوێ دووێ ئەزیش دگەل هەندێ مە کو (على الطبيب ان يدخل المريض)، ئەڤە یان نەمینێ،یان ب شکلەك بێتە سیاغە کرن کو تەحدید بکات، نابیت تەبیبەك نەموختەص بیتن ژ نەفسیێ ئەو نەخۆشە داخیل بکاتە موئەسەسەکا نەفسی، ئەز وسا تێدگەهەم، کو تەبیبەکی غێر موختەص حەق هەیە نەخۆش ئیحالە کەت پشتی هەنگی حەقی هەی داخیل کەت ل موئەسەسەکا نەفسی، ئەڤە ب ڕەئیێ من نابیتن، لازمە سیاغەکا باشتر بهێتە کرن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز ڕێکەوت حەمە ڕشیدوەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو جۆر نەخۆشی هەیە، یەکیان ناوی (سایك)ە، ئەوە تـر (سـوما)یە، یـەعنی نەخۆشـیەك هەیـە ڕەبـتی بـە جەسەدییەوە هەیە، نەخۆشیەکیش پەیوەندی بە نەفسیەوە هەیە، ئیحتیماڵە ئـەو خەڵـە نەفسیانەی لـە ئیزتیرابی نەفسی ڕووئەدات مەسەلەن من نەمەوێ خۆم دەربخەم و پاشان بە سەرئێشە دەرکەوێ، یان پشت ئێشـە، لەبـەر ئـەوە زۆر تەبیعیـە کـە نەخۆشـێك نەخۆشـیەکی دەروونـی هـەبێ و بچـێتە لای دکتـۆرێکی جەسەدی، یان باتنی، دووەم، ئەو ماددانەی تر باسـی وەحـدەی عیلاجـی موغلـەق ئـەکات، باسـی ئـەو ژووڕە ئەکات کە تۆ بۆ نەخۆشت داناوە، ئەم ماددەیە ڕەبـتی بـەو مـاددەی تـرەوە نیـە، ئێمـە باسـی موئەوسەسـاتی سەحی ئەکەین، سێیەم، چەند نەوعێك موئەسەساتی سـەحی نەفسـی هەیـە، موئەسەسـاتی سـەحی نەفسـی هەیە (ئەکیوت)ە، کە نەخۆش وەرئەگرێ، مەسەلەن من حاڵەتێکم بۆ دروست ئـەبێ داخـیلم ئەکـەن لـەوێ، موئەسەساتێکی تریش هەیە (کرۆنیك)ە، ئەوەی سۆزی دەروونی، ئەوەش شەهید سەباح، ئەوانە موزەمینن، نەخۆشەکە تێدا ئەمێنێتەوە هەم وەکو حەوانەوە وایە، هەم وەکو ئەوەیە نەخۆشەکە بێنیتەوە ناو کۆمەڵ، لەبـەر ئـەوە ئـەو موئەسەسـاتانە ئەبێ....یـەعنی زۆرن، هەیـە چارەسـەری ئـالودە بـوون ئـەکات، هەیـە چارەسەری کحول ئـەکات، هەیـە چارەسـەری موزەمینـەی ژنـان و پیـاوان ئـەکات، بۆیـە بـەڵێ دکتۆرێـك لـە گوندێك بۆی هەیە نەخۆشێك بنێرێ بۆ موئەسەسەیەکی دەروونی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەروەکو ڕوون کردنەوەیەك، ئەمە زیاتر پێدانی سەلاحیاتە بە دکتۆرێـك کـە ئیختیساسـی نەفسـی نیـە بـۆ ئەوەی بتوانێ 48 سەعات نەخۆشێك کە حاڵەتێکی شەدیدی هەبوو بتوانێ حیجزی بکات، یـەعنی پێـدانی سەلاحیەت خۆ ئەگەر نەیکات مەسئولیەت ناچێتە سەری، چونکە حاڵەتێکی تەقدیریە، یەعنی لەو حاڵەتـە ڕێگای پێدراوە 48 سەعات ئەو نەخۆشە حیجز بکات لە موئەسەسەیەك کە نەفسی بـێ، لەسـەر هینەکـەش ئەنووسێ (لمدە 48 ساعە)،فەرموو سیاغەی بکەنەوە

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادةن السادسة عشرة ستصبح المادة الحادية عشرة:

للطبيب غير المختصص في الطب النفسي احالة المريض النفسي دون اراته الى احدى مؤسسات الصحة النفسية عند وجود علامات واضحة تدل على وجود اضطراب نفسي شديد، ولمدة لاتزيد على (48) ساعة ليتم تقيم حالته ويكون بناء على طلب مكتوب يقدمه للجهة العلاجية ويعرض خلالها على الطبيب المختص.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنـگ قبـول کـرا، فـەرموو بـۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشرة ستصبح المادة الثانية عشرة:

يجوز للطبيب النفسي المسؤول ان يمدد فترة الدخول الالزامي المنصوص عليها في المادتين (14 و 15) من هذا القانون الى مدة اقصاها سبعة ايام وذلك اذا ما استمرت المبررات المنصوص عليها في المادة (14) من هذا القانون ولم يكن في الامكان الحصول على التقييم الطبي المستقل خلال ثلاثة ايام الاولى من الدخول الالزامي مع اخطار الجهات المشار اليها في المادة 14 من هذا القانون.

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 17 کە ئەکاتە ماددەی 13:

ئەتوانێ پزیشکی دەروونی پەرپرس ماوەی داخیل بوونی بەخورتی دەقێنراو لە هەردوو ماددەی (14، 15) ی ئەم یاسایە درێژ بکاتەوە بۆ ماوەی زۆرترین (7) رۆژە، گەر هاتو بیانووە دەقێنراوەکە لە ماددەی 14 ی ئەم یاسایەدا هاتووە بەردەوام بوو و نەتوانرا هەڵسەنگاندنی پزیشکی بێ لایەنی بۆ بکرێ لە ماوەی 3 رۆژی یەکەمدا، لەم ڕۆژەی بە خورتی داخیل بووە لەگەڵ ئاگادار کردنەوەی لایەنی ئاماژە پێکراو لە ماددەی 14 ی ئەم یاسایە.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو لیژنەی هاوبەش تێبینیمان نیە

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم تەقیم توبی موستەقیل یەعنی چی؟ دکتۆر هەمووی سوێندنی یاسایی خواردووە و هەمووی ئەبێ موستەقیل بێ، کە ئەڵێی تەقیم توبی موستەقیل بێ، لایەن یەعنی چی؟ دکتۆر هەر ئەبێ بێ لایەن بێ، دکتۆر ئەبێ ئیهتیمام بە میهنەکەی خۆی بدات، یەعنی ئەو موستەقیلە من لەگەڵی نیم، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ تەنیا سەمیرە خان، فەرموو

بەڕێز سمیرە عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو ماددەیەم پێ زیادە، تەحسیل حاسلە، رۆتینیات زیاد ئەکات، پێویستە حەزف بکرێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ سیاغەی نوێ.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشرة ستصبح المادة الثانية عشرة:

يجوز للطبيب النفسي المسؤول ان يمدد فترة الدخول الالزامي المنصوص عليها في المادتين (14 و 15) من هذا القانون الى مدة اقصاها سبعة ايام وذلك اذا ما استمرت المبررات المنصوص عليها في المادة (14) من هذا القانون ولم يكن في الامكان الحصول على التقييم الطبي المستقل خلال ثلاثة ايام الاولى من الدخول الالزامي مع اخطار الجهات المشار اليها في المادة (14) من هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە، بەس تەنها ژمارەکان تەبیعی هەڵە ئەبن دکتۆرە، ژمارەکان هەڵە ئەبن کە ئەڵێن 14 و 15، بە گۆڕینی ژمارەکان و دانانی ڕەقەمی سەحیح، بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە دوای ئەوەی کە ڕەقەمەکان تەسلیح کرا، کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی دواتر فەرموو

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة ستصبح المادة الثالثة عشرة:

لايجوز ابقاء المريض النفسي الزاميا باحدى مؤسسات الصحة النفسية لاكثر من اسبوع الا بعد اجراء التقييم النفسي للمريض بواسطة اللجنة الطبية المختصة التي تشكلها مجلس الصحة النفسية على ان يرسل تقييم الصحة النفسية خلال سبعة ايام من استبقاء المريض الزاميا ويرفق بهما النموذج المستخدم لذلك، وفي حالة عدم استيفاء هذه الاجرائات في المواعيد المحددة تنتهي حالة الدخول الالزامي للمريض وتتحمل مؤسسة ماقد ينجم عن ذالك من اثار وفي جيمع الاحوال تنتهي حالة دخول الزامي للمريض اذا لم تصادق مجلس الصحة النفسية على نتائج التقييم النفسي المقدمة اليها.

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 18 کە بۆتە ماددەی 14

نابێ نەخۆشی دەروونی بەخورتی لە هەفتەیەك زیاتر لە یەکێك لە دەزگاکانی حکومیدا بێمێنتەوە، پاش ئەوە هەڵسەنگاندنی دەروونی لە لایەن لیژنەیەکی پزیشکی پسپۆرەوە بۆ کرابێ، کە دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی پێکی ئەهێنێ و ئەبێ هەڵسەنگانەکە بنێردرێ بۆ دەستەی گشتی تەندروستی

دەروونی لە ماوەی 7 ڕۆژدا لەو ڕۆژەی کە نەخۆشەکە بەخورتی گلدراوەتەوە، نموونەی بەکاربردووش بۆ ئەم مەبەستە هاوپێچ ئەکرێ، لە کاتێکدا ئەگەر ئەم ڕێکارانە لەماوەی دیاری کراوی خۆیدا نەکرێن ئەوە باری بەخورتی نەخۆش کۆتایی پێدێت و دەزگا بەرپرس ئەبێ پاش هەر ماوەیەك لەو ڕووەوە ڕووبدات، لە هەموو بارێك باری داخیل بوونی بەخورتی نەخۆش کۆتایی پێدێت ئەگەر هاتو دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی ڕەزامەندی لەسەر ئەنجامی هەڵسەنگاندنەکانی پیشکەش کراو نەدات

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە ئەکەین، بەس تەنیا تێبینیمان هەیەن دوای ئەوەی دەستەی گشتی پەسند نەکرا، دەستەی گشتی (التي تشكلها هيئة عامة للصحة النفسية)، لیژنەکان دەستەلاتی وەزیرە پێکیان ئەهێنێ، ئەو دەستەلاتەی هەیە، ئەوە لادرێ، لە ڕیزی سێیەم و ڕیزی کۆتاییش هەیئەی عامە هاتیە بکرێتە (لجنه الصحه النفسيه)، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشیدوەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری یاساکە ئەکەم، بەڵام ئەگەر لیژنەکەی موحافەزە یان مەجلیسەکە کۆ نەبۆوە و بڕیاری نەدا کە نەخۆشەکە داخیل بکرێ، تاوانی نەخۆش چیە؟ مەسەلەن ئێمە ئێستا تاوانەکەمان خستۆتە سەر....یەعنی زۆرجار لە ساڵەی عەملیات کە دکتۆری جەراحەکە تاخیر ئەبێ ئەمانە چ لە جیاتی دکتۆری جەراحەکە ئەڵێن نەخۆشەکە عەمەلیات ناکەین، ئەو قەرارە تەقریبەن حەق لە نەخۆش وەرئەگرێتەوە، لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەوەی ئاخیر لادرێ، بکرێتە ئەنجومەنی لیژنەی موحافەزە و ئەو دێرەی ئەخیریش لادرێ، یەعنی بڵێ ئەگەر لە هەفتەیەك نەخۆشەکە داخیل نەبوو، ئەدی نەخۆشەکە چی؟ سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ تەنها ئاهەنگ خان، فەرموو

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە بەڕێز وەزیری تەندروستی ئەکەم، فیعلەن مەبەست لێرە نەخۆشەکەیە، بۆیە تەئیدی ئەکەم، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو تێبینیەی بەڕێز وەزیر لە راستیدا ئەو ڕستەیە مەبەستی لەوە نیە کە ئەگەر لیژنەکە وەلامی نەدایەوە، وەلام نەدانەوە جیاوازە لە ڕەزامەندی دەڕنەبڕین، ئەڵێ ئەگەر ڕەزامەند نەبوو، واتە لیژنەکە بڕیاری داخیل کردنی ڕەتکردۆتەوە، و لیژنەکە وای بینی کە ئەو مەرجانەی پێویستن هەبیچ لەسەر نەخۆشەکە بۆ داخیل کردنی بەزۆر بوونی نیە، ئەوکات لیژنەکە ڕەزامەندی دەرنەبڕیوە، بەڵکو داخیل کردنی ڕەتکردۆتەوە، بەڵام ئەوەی کە بەڕێز وەزیر باسی ئەکات ئەوە ئەو حاڵەتەیە کە ئەڵێ ئەگەر لیژنەکە وەلامی نەدایەوە، ئەوە دوو حاڵەتی جیاوازە، بۆیە ئەوەی ڕەزامەندی نەدانەکە ئەبێ بمێنێتەوە ئەگەر لیژنەکە ڕەزامەندی نەدا ئەو کات داخیل بوونی بەزۆر ئیلغا ئەکرێتەوە

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەلەمان:

فەرموو سیاغەی نوێتان

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة ستصبح المادة الثالثة عشرة:

لايجوز ابقاء المريض النفسي الزاميا باحدى مؤسسات الصحة النفسية لاكثر من اسبوع الا بعد اجراء التقييم النفسي للمريض بواسطة اللجنة الطبية المختصة على ان يرسل التقييم الى لجنة الصحة النفسية في المحافظة خلال سبعة ايام من ابقاء المريض الزاميا ويرفق بهما النموذج المستخدم لذلك، وفي جميع الاحوال تنتهي حالة الدخول الالزامي للمريض اذا لم تصادق الجنة الصحة النفسية في المحافظة على نتائج التقييم النفسي المقدمة اليها.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

قسەت هەیە؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من تێگەیشتبم، لیژنەی یەکەم موختەصە کە هەموو تەبیبی نەفسینە، وەکو موئەسەسەکە کە لە نەخۆشخانەکەیە ئیش ئەکات، ئەوەی دووەم (ان يرسل التقييم الى لجنة الصحة النفسية)، ئەگەر ئەڵێن وشەی موحافەزە لە پارێزگا زیاد ئەکەین، تاکو جیاوای لە نێوان دوو لیژنەکە بکات

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بیخوێنەوە جارێکی تر

بەڕێز.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

به المادة الثامنة عشرة ستصبح المادة الثالثة عشرة:

لايجوز ابقاء المريض النفسي الزاميا باحدى مؤسسات الصحة النفسية لاكثر من اسبوع الا بعد اجراء التقييم النفسي للمريض بواسطة اللجنة الطبية المختصة على ان يرسل التقييم الى لجنة الصحة النفسية في المحافظة خلال سبعة ايام من ابقاء المريض الزاميا ويرفق بهما النموذج المستخدم لذلك، وفي جميع الاحوال تنتهي حالة الدخول الالزامي للمريض اذا لم تصادق لجنة الصحة النفسية في المحافظة على نتائج التقييم النفسي المقدمة اليها.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ تەنیا یەك ئەندام لەگەڵ نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة عشرة ستصبح المادة الرابعة عشرة:

في الحالات التي يتعذر فيها احضار المريض بالوسائل العادية، يتعين على احد الاقارب من الدرجة الاولى او الثانية للمريض النفسي عرض الامر على قاضي التحقيق لاصدار القرار لانتداب احد الاطباء لغرض فحص حالة المريض وتقرير ما اذا كانت حالته تستدعي الدخول الالزامي للمؤسسات وللقاضي المذكور ان يأمر بنقله الى احدى مؤسسات الصحة النفسية العامة للعلاج اذا ما قرر الطبيب النفسي حاجة المريض الى ذلك.

بەڕێز نیشتمان مرشد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو بارانەی ناتوانرێ نەخۆش بەڕێگەی ئاسایی ئامادە بکرێ لەسەر یەکێك لە خزمانی پلە یەك یان پلە دووی نەخۆشی دەروونی بابەتەکە بخاتە بەردەم دادوەری لێکۆڵینەوە بۆ دەرکردنی بڕیار، بە ناردنی یەکێ لە پزیشکەکان بۆ پشکنینی باری نەخۆشەکە و بیسەلمێنێ کە بارەکەی داخیل بوونی بەخورتی ئەخوازێت و بۆ دەزگاکان، دادوەری ناوبراویش بۆی هەیە فەرمان بە گواستنەوەی بدات بۆ یەکێ لە دەزگاکانی تەندروستی دەروونی گشتی بۆ چارەسەر کردن گەر هاتو پزیشکی دروونی بڕیاری دابوو کە نەخۆشە دەروونیەکە پێویستی بەوە هەیە

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نیه، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم (الدرجه الاولی او الثانیة)، مەسەلەن دایك و باوك و براو خویشك، ئەی ئەگەر نەیبوو؟ نەخۆشێك هەیە لەسەر جادە کەوتووە و کەسی نیە؟ ئەوەش ئەبێ حەلی بۆ بدۆزرێتەوە، دووەم (احد الاطباء النفسیین)، قازی ئەبێ دکتۆرێکی نەفسی بنێرێ، چونکە (احدی طبیبا) هەموو ئەتیبایەك ئەگرێتەوە، (الدرجه الاولی او الثانیة او الجهات ذات العلاقة) بێ، مەسەلەن جاری وا هەیە شورتەی نەجدە نەخۆش ئەکەوێ ئەیهنێ بۆ خەستەخانە، کابرایەك لەسەر جادە کەوتووە، ئەی ئەوەچی؟ نە برای هەیە، نەخوشك، زۆربەی ئەو حاڵەتانە بەرێزان خەڵکەکە وازی لێ ئەهنێن، زۆرجار واستەمان پێ ئەکەن، جاری وا هەیە ئەڵێن نەخۆشەکەتان باشە بیبەنەوە، ئەڵێن نایبەیەنەوە با لای ئێوە بێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددە؟ (صباح بیت الله، ئاهەنگ عارف، بێریڤان سەرهەنگ، تارا ئەسعەدی)

فەرموو کاك صباح

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسەبت ئەو ماددەیە کە ئەڵێ (في الحالات التي یتعذر فیها احضار المریض بالوسائل العادیة)، من زانیم وەسائیلی عادیە لێرە پێناسەی نەکراوە، ڕوون بکرێتەوە وەسائیلی عادیە چیە کە ئیحزاری مەریز ئەکات، دوو، لەگەڵ رەئی جەنابی وەزیرم کە ئەقاریبی نەخۆش بە دەرەجە یەك و دوو ئەگەر نەبوو؟ و ئەم سیاغە دوور و درێژە لەگەڵی نیم پێشنیار ئەکەم ئەم سیاغە بکرێتە (في الحالات التي یتعذر فیها احضار المریض بالوسائل العادیة، یتعین علی احد الاقارب من الدرجة الاولی او الثانیة للمریض عرض الامر علی قاضي التحقیق لاصدار القرار لجلب المریض)، ئەوانی تر بە رەئی من ئیزافەیە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کاك صباح کردی، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو نەخۆشانەی کە نووسرایە ئەو کەسەی کە نزیکە دەرەجە ئولا، ئەوە قەینا، دەرەجەی دووەمیش گرنگ نیە، ئەو کەسەی کەسی نیە زۆر پێم سەیرە زۆر باسی ئەوە ئەکەن کە بێکەسە، ئەو کەسەی کەسی نیە حکومەت کەسێتی، وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی کەسیەتی، نیە کەس بێکەس بێ، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەو کەسەی کە دەرەجەی یەکەمی نیە ئەتوانی بڵێی وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی بەرپرسە لەسەر ئەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو تارا خان

بەڕێز تارا ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی لێرە دیسان لەگەڵ ئەوەم پشتگیری قسەی بەڕێز وەزیر بکەم، ئەم دەرەجەیە کە خەڵک ئەناسم بۆ نموونە چەند کەسێکن لە ماڵەوە هەمووی باری دەروونیان خراپە، سێ خوشک و بران، کەسێک دراوسێیانە وای لێدێ مەجبوور بێ کە حاڵەتێکە بۆ نەقل کردن ببێ، ئەبێ لێرە دەرجە یەکەم و دووەمەکە، دووەم نەبێ، بەڵکو ئەبێ ئیزافەی هەرکەسێك کە بزانێ حاڵەتێکی ئیزتیرابی نەفسی بە شێوەیەکە پێویستی پێیە کە نەخۆش نەقل بکرێ بۆ ئەو موئەسەسەیە حاڵەتەکە حەقی بدەینێ لێرە، چونکە زۆرجار ئەمە ڕوویداوە، دووەم، توبی عەدلی نەفسی تا چەند چۆتە ناو ئەم قانونەوە تا بتوانێ قازی تەحقیقی تەبیعی ئەوە قەرار نادات، هەر دیسان جەنابی وەزیر روونی کردەوە، ئەو قازیە ئەبێ بە چ پێوەرێك ئەو حاڵەتە تەحدید بکات؟ ئەمە دکتۆر تەحدیدی ئەکات، ئەگەر توبی عەدلی نەفسیەکە جودایە، ئەمە زانینێك هەیە، هەم ناحیەی دەروونی، هەم لەگەڵ قانونەکە، لێرەوە حەقێکی ئەدرێتێ لەو حاڵەتە ڕەئی بدات لەگەڵ لیژنەی توبی بۆ داخیل بوونی ئەو کەسانە، و وابزانم لە ماف مرۆڤی هەر کەسێك ناتوانێ بە حاڵەتی ئیجبار هیچ کاتێك داخیل بوون ببێ، بەو وەسائیلی ئیعتیادی وەکو کاك سەباح وتی، حەز ئەکەم وەسائیلی ئیعتیادیەکە ئایا بیخەینە ناو سەیارەیەکەوە؟ ڕای کێشین؟ بە زنجیر بیبەستین؟ چی لێ بکەین؟ هەر ئەبێ ڕەزامەندیەکی تا ڕادەیەك هەبێ لەو کەسەی ئەگەر خۆی ئیرادەی فەقد کردووە و ناتوانێ رەئی بدات بەس ئەبێ بە شێوەیەکی کە تیایدا حقوقی حفز بێ وەکو ئینسانێك، چۆن نەقل ئەکرێ بۆمان روون بکرێتەوە تا موافق بین لەسەر ئەو خاڵە کە چۆن نەقل بکرێ؟

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەلا بەڕێزان زیاتر ئەم ماددە مەبەستی ئەوەیە ئەگەر نەخۆشەکە نەتوانی بە شێوەیەکی موراجیعی تەبیعی بیبەی بۆ لای دکتۆرێکی نەفسی بۆ ئیحالە کردن بۆ داخیل بوون، لەم حاڵەتە پێویستی بە قەرارێکی قازی هەیە، کێ ئەبێ ئەم قەرارە ئیبلاغ بکات؟ کەس و کاری، خۆ ئەگەر کەس و کاری یەکێك حەقی نەبێ بە شێوەیەکی تر، بە غێر وەسائیلی عادی بیبات بۆ ئەو شوێنە، حەقی بێگانە هەر حەقی نیە، ئەمە تەحسیل حاسلە، بۆیە زیاتر بۆ ئەو حاڵەتە ئیعتیادیانەیە کەوا دایك و باوك یان کەسی یەکەمی نەخۆشەکە ئەگەر نەیتوانی نەخۆش بە شێوەیەکی تەبیعی ئیحالە بکات بۆ موئەسەسەیەکی سەحی ئەو کات پێویستە رەئی شوێنێك وەرگرێ بۆ ئەوەی بەڕێگای تر، فەرموو.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یتعین علی احد الاقارب من الدرجة الاولی او الثانیة او الجهات الرسمیة في حالة عدم یتواجد اقارب) ئەوە حەلە، مەسەلەن شورتەیە، پۆلیسە، کە ئەبینێ وەزعەکە وایە یان وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتیە، کەوتت جیهات رەسمیە زات عیلاقە ئەیگرێتەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ دوا سیاغە

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەلەمان

دوا سیاغەی لیژنەی تەندروستی و لیژنەی یاسایی

المادة التاسعة عشرة ستصبح المادة الرابعة عشرة:

في الحالات التي یتعذر فیها احضار المریض لامتناعه، یتعین علی احد الاقارب من الدرجة الاولی او الثانیة او احد اقارب المریض من الدرجة الاولی او الثانیة او ایة جهة رسمیة مختصة عرض الامر علی قاضي التحقیق لاصدار القرار لانتداب احد الاطباء النفسیین لغرض فحص حالة المریض وتقدیر ما اذا کانت حالته تستدعي الدخول الالزامي لمؤسسات الصحة النفسیة وللقاضي المذکور ان یأمر بنقله الی احدی مؤسسات الصحة النفسیة العامة للعلاج اذا ما قرر الطبیب النفسي حاجة المریض الی ذلك.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ تەنیا 2 ئەندام لەگەڵ نیە، واتە بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، کۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان دێنین، تا سبەی سەعات 30-2 دوای نیوەڕۆ

فرست احمد عبدالله
سکرتێری پەرلەمانی

د.حسن محمد سورە
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (18)

سێ شەممە رێکەوتی 2013/5/14

کاتژمێر (5،15)ی دوای نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێکەوتی 2013/5/14 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز د. حسن محمد سورە جێگری سەرۆك و، بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (18)ی خولی سێیەم, ساڵی (2013) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (18)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (5،15)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێکەوتی 2013/5/14 دا بەم شێوەیە بێت:

.بەردەوام بوون لە سەر خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنی ئەمڕۆمان دەست پێ دەکەین، پەرلەمانی کوردستان خولی سێیەمی هەڵبژاردن ساڵی چوارەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتنی (18) ڕۆژی دانیشتن 2013/5/14، بەرنامەی کار: بەپێی حوکمەکانی بڕگە یەکی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوەخۆی ژمارە یەکی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان بڕیاری دا، بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (18)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (5،15)ی دوای نیوەڕۆی، ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2013/5/14، بەم شێوەیە بێت

1 .بەردەوام بوون لە سەر خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

داوا لە لیژنەکانی تەندروستی و یاسایی دەکەین بفەرموون بۆ سەکۆی لیژنەکان بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان دەکەین، فەرموون لیژنەی هاوبەش بۆ خوێندنەوەی ماددەی (20)ی پڕۆژە یاساکە،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماده (20) كه دەكاته ماددەی (16): يجوز للطبيب النفسي المسؤول ان يمدد فترة الدخول غير الطوعي المنصوص عليها في المادتين (14 و 15) من هذا القانون لمدة شهر وذلك لغرض إستكمال التقيم او تطبيق إجراءات العلاج الالزامى بعد إبلاغ الجهات المنصوص عليها في المادة (14) من هذا القانون، ويجوز تمديد هذه المدة حتى (3)اشهر بعد إبلاغ مجلس الصحة الفسية بناءً على تقرير يتضمن تقيم حالة المريض والأسباب الداعية لأحتجازه فأذا اقتضت حالة المريض بقائه بالمؤسسة لمدة اطول، يكون التمديد بقرار من مجلس الصحة النفسية لمدة لا تتجاوز (6) اشهر وذلك بعد اعادة تقيم حالة المريض طبقاً للأجراءات المنصوص عليها في هذا القانون، ولا يجوز تجديدها الا بقرار من المجلس المذكور.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماده (20) كه دەكاته ماددەی (16): بۆی هەیە پزیشکی دەروونی بەرپرس ماوەی داخل بوونی بەبێ ئارەزووی دەقێنراو لە هەردوو ماددەی (14 و 15)ی ئەم یاسایە دا درێژ بکاتەوە بۆ ماوەی مانگێك، ئەمەش بەمەبەستی تەواوکردنی هەڵسەنگاندن یان سەپاندنی ڕێکارەکانی چارەسەرکردنی بەخورتی پاش ئاگادارکردنەوەی دەقێنراو لە ماددەی (14)ی ئەم یاسایە، و دەکرێ ئەو ماوەیە بە ماوەیەکی تا (3) مانگی بۆ درێژ بکرێتەوە پاش ئاگادارکردنەوەی دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی بە پشت بەستن بە ڕاپۆرتێك کە باری نەخۆشی هەڵسەنگاندبێت و هۆکارەکانی پێویست بە دەست بەسەرکردنی لە خۆ گرتبێ، گەر باری نەخۆشی ئەوەی خواست کە نەخۆش لە ماوەیەك زیاتر لە دەزگاکە بمێنێتەوە ئەوە درێژکردنەوەکە بە بڕیاری دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی دەبێت بۆ ماوەیەك کە لە شەش مانگ تێ نەپەڕێ و ئەوەش پاش هەڵسەنگاندنی باری نەخۆش بەپێی ڕێکاری دەقێنراو لەم یاسایەدا نابێت نوێ بکرێتەوە بە بڕیارێکی دەستەی ناوبراو نەبێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ قسەی هەیە لە سەر ئەو ماددەیە تا ناویان بنووسین؟ کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت من شتەکە ئەوەندەی نەدەهێنا بێمە سەر ئەوە، بەڵام پێم باشە بۆ ئەوەی رزگارمان بێ لەو (وذلك لغرض إستكمال التقيم او تطبيق إجراءات العلاج الالزامى بعد إبلاغ الجهات المنصوص عليها في المادة (14) من هذا القانون) ئینجا (يجوز للطبيب النفسي المسؤول)، نازانم حاڵی بوون، بۆ ئەوەی رزگارمان بێ لەمە لە قانون زۆر موحبەس نیە وەکو جەنابت وتی دوای ئەوەش (ويجوز تمديد المدة (3)اشهر) نەك (ويجوز تمديد هذه المدة حتى) ئەوە زیادە، تەواو هەر ئەوەندە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش تکایە رەئی خۆتان لەگەڵ سیاغەی نوێ بۆ ئەندامان بخوێننەوە، فەرموو .

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داڕشتنەوەی ماددەی (20) لەلایەن هەردوو لیژنەی تەندروستی و یاسایی بەو شێوەیە داڕێژراوە،

المادە العشرون: إذا كانت حالة المريض النفسي تستدعي علاجاً لفترة اكثر من (30) يوماً خلال فترة الدخول غير الطوعي فللجنة الصحة النفسية في المحافظات بناءً على تقرير الطبيب النفسي المسؤول ان توصي بعلاجه لمدة محددة وتعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق خلال (3) ايام لأصدار قراره بالموافقة على الأيداع للمعالجة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قازی تەحقیقە نازانم بۆچییە؟ ئاخر جەبری ئێمە وتمان بۆ ئیغلاق وەحدەیەکی موغلەق قازی تەحقیقی دەوێ، بۆ غەیرە تەوعی هەر قازی تەحقیقی دەوێت دووبارە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. ڕۆژان،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی لێرەش قازی تەحقیق زیادکرا چونکە لە ماددەی پێشووتریش راستە ئیداعەکە لە شوێنێکی داخراوە ئەو شوێنانەی کە مەرجی وای تێدایە بۆ سەلامەت و پاراستنی ئەو نەخۆشەی کە تووشی ئەو جۆرە نەخۆشیە بووە، بەس لەبەر ئەوەی لێرە بە زۆرە لە حاڵەتی دخولی تەوعی کێشەمان نیە، ئەوە لە حاڵەتی دخولی غەیر تەوعیە، واتە ماوەیەکی زۆر لەو شوێنەیە، و ڕێگەی پێنادرێ ئەو شوێنە بەجێبێڵێ تەنها ئەگەر بە ڕەزامەندی ئەو لایەنە نەبێ ناتوانم بڵێم حجز، چونکە ئەو شوێنە دانراوە بەمەبەستی چارەسەرکردن، بەڵام چوونە دەرەوەشی لێ قەدەغەکرایە، بۆیە پێویستە ئەو بەرپرسیارەتیە پزیشکی بەرپرس ئەو بەرپرسیارەتیە لە ئەستۆ نەگرێ بکەوێتە سەر ئەستۆی قازی تەحقیق، پێمان باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئێمە لە سۆزی دەروونی لە خەستەخانەی هەولێر لە شەهید سەلاح ئیمە نەخۆش دێ (6) مانگ دەمینێتەوە، و ئاگای لە خۆ نیە بە زۆر دەیهێنن کەس و کارەکەی هیچ موافەقەی قازیشی بۆ وەرناگرین، ئێمە کاتێك موافەقەی قازی بۆ وەردەگرین کە لە وەحدە عیلاجی موغلەقەکە داین، تۆزێك ئەوە رۆتینیات و ئیشکالیاتێك زیاد ناکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. ڕۆژان،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دووبارە دەقەکەی دەخوێنمەوە،ماددەی (20) دەقەکە بە عەرەبیە،

الماده العشرون: (إذا كانت حالة المريض النفسي تستدعي علاجاً لفترة اكثر من (30) يوماً خلال فترة الدخول غير الطوعي فلجنة الصحة النفسية في المحافظات بناءَ على تقرير الطبيب النفسي المسؤول ان توصي بعلاجه لمدة محددة وتعرض توصية اللجنة على قاضي التحقيق خلال (3) ايام لأصدار قراره بالموافقة على الأيداع للمعالجة) پێشتر ئەوەمان چارەسەر کردبوو لە ماددەی (15) کە بووە ماددەی (11) بۆ ماوەی (30) ڕۆژ، ئەگەر لە (30) ڕۆژ زیاتر بێ

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟(30)کەس لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ 13 ئەندامی لەگەڵ نیە، کەواتە بەزۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21) کە دەکاتە ماددەی (17): في جميع الأحوال يجوز لكل ذى شأن ان يطعن في قرار الدخول الإلزامى او الأستمرار فيه أو إلغائه، دون التقيد بأية مدة محددة للطعن.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21) کە دەکاتە ماددەی (17): لە هەموو باریّکدا بۆ هەموو خاوەن پەیوەندیداریّك هەیە، تانە لە بڕیاری داخڵ بوونی بەخورتی یان بەبەردەوام بوونی یان لابردن بدات بەبێ پابەندبوون بە ماوەی دیاریکراوی تانەگرتن .

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش،

بەڕێز ئەڤین عمر أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی هاوبەش لەگەڵ ئەوەین کەوا (عيبارة دون التقييد بأي مدة محددة للطعن) هەڵگیرێ، و بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، (في جميع الأحوال يجوز لكل ذى شأن ان يطعن في قرار الدخول الإلزامى او الأستمرار فيه أو إلغائه)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ هینێکم نیە لە سەر ئەم یاسایە،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لە سەر ئەمە؟ (ئاشتی عزیز، سیوەیل عوسمان، سمیرە عبدالله، خورشید احمد، گوڵیزار قادر، ئاهەنگ عارف، نەژاد عزیز، فرست احمد، د. رۆژان) فەرموو ئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (21) لە ئەسڵی پرۆژەکە من مولاحەزەم هەیە لە سەر ئەوەی کە (في جميع الأحوال يجوز لكل له ذى شأن) ئەم عیبارەتە لێرەدا کە نووسراوە تەحدید نەکراواە کە دەسەڵاتی ئەوەی هەبێ تەعن بکا، ئێمە لە ماددەکانی تردا زۆر پرۆسیجەرەکەمان موقەیەد کردووە، تەبیبی موختەس بۆی هەیە نەخۆشەکە لە دخولی غەیر تەوعیدا وتوومانە نابێ تەبیبی مناوبیش قەرار لە سەر مەسیری نەخۆشەکە بدات، و لە هەندێك شوێن وتوومانە ئەقریبائی دەرەجە یەك، و لە هەندێك شوێنی تردا مەسەلەن جیهەی قەزائیمان تێکردووە، لێرە بۆ مەسەلەی تەعن کردنەکە ئایا (كل من له ذى شأن) سەلاحیەتی ئەوەی هەبێ کە تەعن بکا ئەمە فەوزا دروست ناکات لە سیستەمەکەدا، کە هەر یەکێك بتوانێت دەنگەکە بەرزبکاتەوە، بۆیە من پێشنیازی ئەوە دەکەم لە بری ئەوەی ئەگەر (ذى شأن) دەبێ حەسەب ما وەرەدە لە ماددەی فلان و فلان، یەعنی ئەوانەی کە تەقیدی کردووە بۆ نموونە هەندێك شتمان داناوە لە ماددەی (14)دا ئەوانەی کە

سیڵەیان هەیە بۆیان هەبێ، بۆیە ئەمەش دەبێت بەڕاستی تەحدید کرێ، نەك بەو فراوانیە جێبهێڵرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو سیوەیل خان،

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە، ماددەی (21) منیش هاوڕام لەگەڵ ئاشتی خان (کل ذی شأن) واتە دیاری بکرێ، ئەوە یەك، ئەگەر نا ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێ باشترە، ئەگەر ماددەی (22) ببێتە ماددەی (21) پێم باشترە، لەبەرئەوەی ئەوە پەیوەندی بە کەس و کاری نەخۆشەکە دایە، واتا ئەگەر گۆڕانکاری بکرێ باشە، ئەگەر ماددەی (21) ئیلغا بکرێ باشە، ئەگەر ئیلغا نەکرێ لەگەڵ ماددەی (22) هەر ماددەی (21) بێ، ببێتە (أ و ب) ئەلیفەکە ماددەی (22)بێ، بێیەکە ماددەی (21)، بەڵام سیاغەیەکی جوانتر و رێك و پێك تر بکرێتن بگونجێ لەگەڵ یاساکە و لەگەڵ ماددەکانی پێشووتر کە هاوکارم ئاشتی خان باسی کرد، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

وەڵا خۆی تەحدید بکرێ باشە، بەڵام ئیلغا نەکرێ، چونکە ئەمە حەقێك دەدا بۆ دیفاع لە نەخۆشەکە، فەرموو سەمیرە خان،

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەیە من پشتگیری لە لیژنە دەکەم، بەڵام ئەگەر بکرێ کاتەکە دیار بکرێ، نووسرایە (بأي مدة محددة للطعن) موحەدەدە یەعنی چەند؟ ئەگەر تەحدید بکرێ باشترە، بۆ نموونە ئێمە ئەگەر (30) رۆژمان دانا لەوانەیە لەو (30) رۆژە چاك دەبێتەوە ئەوکات دەتوانین داوای تومارى بکەین تەسجیل بکرێ، ئەی تەعنەکە چۆن دەگیرێ؟ لە کوێ دەگرێت؟، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك خورشید،

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به رەئی من ئەگەر سیغەکە بەو شیکلە بێ: (یجوز لکل من اقربائهم من الدرجة الأولى والثانية او المكلف برعايته قانوناً ان يطعن في قرار الدخول الإلزامي او الأستمرار فيه أو إلغائه) تەحدید بکەین لێرە دەرەجەیەك و دوو و یان ئەوەی (المكلف برعايته قانوناً) باشترە، (لکل ذی شأن) مەتاتیەتێکی زۆری تێدایە،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو گوڵیزار خان،

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پشتگیری ماددەکە دەکەم پێم باشە وەکو خۆی بمێنێتەوە، هیچ ماوەیەك دیاری نەکرێت بۆ تانەدان لە بڕیاری داخل کردنی بە زۆر یان بەردەوام بوون تیایدا، چونکە ئەو کاتە لە قازانجی نەخۆشەکە دەبێت و ئەو مافەی خۆی پێ دەدرێ بەپێی یاسا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو ئاهەنگ خان،

بەڕێزئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی من لەگەڵ ئەوەدام (لا) بۆ ئەو ماددەیە زیاد بکەم هەر وەکی هاوکارانم هەموو تەفسیریان کرد، (ئاشتی خان و سیوەیل خان و بەڕێزان) من دەڵێم (في جميع الأحوال لا يجوز لكل ذى شأن ان يطعن) چونکە من نەخۆشەکەم ئیهمالم کردووە (لا) دەبێ زیاد بکرێ، (لا يجوز لكل ذى شأن) هەموو کەس ئەو مافەی نیە من نەخۆشەکم هەیە ئیهمال کردووە، نەك هەر ئیهمالم کردووە بە کەیفی من نەبووە داخیل ئەو موستەشفایە بووە تەقریری توبی وەیکردووە داخیل بێ، ئێستا کە چابوویتەوە بە کەیفی منیش نابێ بێتە دەرێ،(لا يجوز لكل ذى شأن ان يطعن في هذا القرار) چونکە ئەوە هەندێك جار هەر لەسەر مولّك شتی وا دەبێ، نەخۆشەك هەیە لەبەر مولّك تەعن لە قەرارەکەی دەدەن بیهێنە دەرێ، زۆر جاری سەلامەتی نەخۆشەکەی وا ئیجاب دەکات نەیەتە دەرێ، چونکە زۆر حالەتی ئینتیحار و کوشتنیشی لێ دەبێ، بەڕێزان لە زۆر خەستەخانەی دونیادا نزیك ترین شەخس لە نەخۆشی لێ ناگەڕێن ئەو دەرمانەکەی بداتێ، دەڵێن نەوەکو لە حالّەتێك یەئس وە بکەین نەجاتی بێ یان ئینتیحار بکا، من دەڵێم لێرە (لا)ی بۆ زیاد بکەین (في جميع الأحوال لا يجوز لكل ذى شأن ان يطعن في هذا القرار)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو كاك نەژاد،

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

منیش لەگەڵ ئەو بەڕێزانەی کە باسیان کرد ئەو (في جميع الأحوال) لا ببرێ بەڕاستی، چونکە هیچ هینێکی تێدا نیە ماددەیەکی قانونی (في جميع الأحوال)لە ئیستیهلالی ماددەیەکی قانونی بێتن ئەو (لكل ذى شأن ان

يطعن) هەر لەگەڵ دامە دەبێ ئەقریبائی موقەرەبین بێ، چونکە هەر کەسێك نازانم من لەگەڵ ئەو لایەی ئاهەنگ خان دانیم بەڕاستی، چونکە مانایەکەی هەر تەواو دەگۆڕێ، نازانم فکری لێ کردۆتەوە یان نا؟ ئەو مودەتەش (دون تقيد بأي مدة محددة) ئەوەش پێم وایە مودەتەکە تەحدید بکرێ، یەعنی (20) رۆژ تا مانگێك باشە بەرەئی من، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سکرتێری پەرلەمان رووونکردنەوەیەکی هەیە فەرموو

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی برادەران تەماشای مەسلەحەتی نەخۆشەکەیان کرد، کەس باسی ئەوەی نەکرد دوور نیە خەڵکێکی غەریب مەسلەحەتیان تێدا هەبێت، زۆرجار هەموومان ئەوەمان بیستووە دەبینی یەکێك جەریمەیەك دەکات دەڵێن شێتە، تا لە مەسئوولیەتی جینائی نەجات بێ، ئەو حاڵەتەش نەفسی حالەتە مەجال بدەین (لكل ذي مصلحة) ئیحتیمال هەیە وا تەسەور بکا کە داخل بوونی بۆ مستەشفای موختەس بۆ ئەوەیە لە مەسئوولیەتی جینائی نەجاتی بێت، ئەو وەختە (مجنى عليه) ئەوەی جەریمەی دەرهەق کرا بێتن مەسلەحەتی تێدایە تەعن لە قەراری قازی تەحقیق بکات، ئیسبات بکات کە وا نیە، موستەمسەکی بێنی کە وا نیە، ئیحتیمال هەیە تەواتوئێك لەگەڵی کرابێت، ئیحتیمال لە ژێر تەئسیرێك بێ، ئیحتیمال هەیە بە واستەیەك بێت، داخلیان کردبێت کە راپۆرتێك وەربگرێت کابرا ئیرادەی نەماوە، کابرا شێتە، لەبەر ئەوە نەجات دەبێ لە جەریمەی جەزائی، بۆیە بە رەئی من ماددەکە وەکو خۆی بمێنێت بەس (لكل ذى شأن) ببێتە (لكل ذي مصلحة أن يطعن خلال مدة الأيداع من قرار الدخول الألزامى أو الأستمرار فيه أو الغاءه) تەبعەن (دون تقيد بأي مدة محددة) پێویست نیە ئەوە بمێنێتن، چونکە خلال فەترەی ئیدا حەقی هەیە تەعن لێ بدات، پاشان کە دەربچێ لەنەخۆشخانە هیچ موبەڕیرێ نامینێت کە لێ بداتن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش سیاغەی نوێتان فەرموو،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21) يجوز لكل ذى مصلحة ان يطعن خلال مدة الأيداع بقرار الدخول الإلزامى او الأستمرار فيه أو إلغاءه.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ تەنها یەك ئەندام لەگەڵ نیە، کەواتە بەزۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (22) کە دەکاتە ماددەی (18): يجوز لمدير المؤسسة إنهاء حالة الدخول أو العلاج الإلزامي بناءً على طلب أحد اقرباء المريض من الدرجة الأولى أو الثانية أو من يقوم على شؤونه قانونياً وذلك اذا اصيب المريض بمرض جسمانى ينذر بالموت بعد أخذ موافقة الطبيب النفسي المسؤول عن المريض على ان يخطر بذلك مجلس للصحة النفسية خلال مدة لا تتجاوز (3)أيام.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی نیشتیمان خان بەس ئەگەر زەحمەت نەبێ توزێك بە سەوتێکی بەرزتر بیخوێنیەوە بۆ ئەوەی تەسجیل بێ،

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (22) کە دەکاتە ماددەی (18) بەڕێوەبەری دەزگا بۆی هەیە کۆتایی بە باری داخل بوونی چارەسەرکردنی بە خورتی بهێنێ، بەپێی داواکاری یەکێك لە خزمانی نەخۆش بەپلە یەك یان پلە دوو یان هەر کەسێك بەکاروباری یاسایی هەڵبسێ ئەوەش کاتێك نەخۆشی دەروونی تووشی نەخۆشییکی جەستەیی ببێ ئەگەری مردنی هەبێ، پاش وەرگرتنی رەزامەندی پزیشکی دەروونی بەرپرس لە نەخۆش، دەبێت دەستەی گشتی تەندروستی دەروونی ئاگادار بکاتەوە لە ماوەیەکدا کە لە (3) رۆژ تێ نەپەڕێ.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان،

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی کە هەرچەندە لە راپۆرتەکە تەنها ماددەی (22) هاتووە، بەڵام لەبەر ئەوەی ماددەی (30) کە دواتر لە بەشی چوارەم هاتووە لەگەڵ ماددەی (22) تا رادەیەك نزیکیان لەگەڵ یەك هەیە، بۆیە پێمان باشە کە ئەو دوو ماددەیە یەك بخرێ، و بکرێتە دوو بڕگە، فەقەرەی یەکەم و فەقەرەی دووەم، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری رای لیژنەی هاوبەش دەکەم، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئیقتیراحی لیژنە ئەوەیە ماددەی (22)، و ماددەی (30) دەمج بکرێ واتا تێکەڵ بکرێ، بیکەنە یەك سیاغە یان دوو فەقەرە، بۆیە عەرزی دەکەینە سەر ئەندامانی پەرلەمان کێ لەگەڵ ئەوەیە دەمج بکرێ تکایە

دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ فەرموون ماددەی (30) بخوێننەوە کەواتە هەردووکیان وەکو یەك ماددە موناقەشەی دەکەین،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30): يجوز نقل المريض النفسي الخاضع للدخول او العلاج الإلزامی من مؤسسات الصحة النفسية الموجودة فيها الى مستشفى عام للعلاج وذلك إذا ما اصابه مرض جسدي ولم يتوفر له علاج بالمؤسسة الموجودة فيها.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتیمان خان،

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30) دەکرێ گواستنەوە بکرێ بۆ نەخۆشی دەروونی کە داخل بوونی یان چارەسەری بە خورتی دەیگرێتەوە لە دەزگاکانی تەندروستی دەروونی کە تێیدا بۆ نەخۆشخانەیەکی گشتی بۆ چارەسەرکردن گەر هاتو تووشی نەخۆشیەکی جەستەیی بوو چارەسەر لەو دەزگایەی تێیدایە دەست نەکەوت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لە سەر ئەم ماددە هەیە دەستی بلّند بکا، (د. احمد، كاك عبدالسلام تارا تحسين) ئێستا با سیغەی دەمجەکە لا بیخوێنێتەوە، ئینجا با ئەندامانی پەرلەمان قسەی لە سەر بکەن،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادردزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ریزبەندی ماددەی (18) وەردەگری: المادةالثامنة عشر:

1. يجوز نقل المريض النفسي الخاضع للدخول او العلاج الإلزامی من مؤسسات الصحة النفسية الموجود فيها الى مستشفى عام للعلاج وذلك إذا ما اصابه مرض جسدي ولم يتوفر له علاج بالمؤسسة الموجودة فيها.

2. لمدير المؤسسة إنهاء حالة الدخول أو العلاج الإلزامی بناءً على طلب أحد اقرباء المريض من الدرجة الأولى أو الثانية أو من يقوم مقامه قانوناً اذا اصيب المريض بمرض جسمانی ينذر بالموت بعد أن يتم عرض الطلب على اللجنة الطبية المختصة والى المحكمة المختصة للموافقة على انهاء حالة الدخول والعلاج الإلزامي على ان يخطر بذلك لجنة الصحة النفسية في المحافظة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. احمد،

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لەو یەکخستنە دەکەم بۆ ئەو دوو ماددەیە، بەڵام لێرە ناوی مودیری موئەسەسە هاتووە لە هەندێك شوێن مودیر موستەشفا هاتووە، ئێمە پێشتر وابزانم تەعریفی موئەسەسەمان نەکردووە، ئەگەر لێرە مەبەست موئەسەسەی سحییە دەبێ لە شوێنەکانی تریش هەر بە موئەسەسە بێ لە ماددەی (24) لە ئەسلی پڕۆژەکە دەڵێ (مدیر المستشفی) لێرە دەڵێ (لمدیر المؤسسة) بۆیە پێم باشە جارێ ئەوانەش یەکبخرێن، پاشان باس لەوە دەکات کە مودیری موئەسەسە بۆی هەیە نهایەتی حالەتی دخولیەکە یان عیلاجی ئیلزامیەکە بێنێ لە سەر داوای یەکێك لە خزمەکانی نەخۆش بە دەرەجەی یەکەم و دووەم، بەڵام دوایی باس لەوە دەکات کە (علی ان یخطر بذلك مجلس الصحة النفسیة خلال مدة لا تتجاوز (3)أیام)، بەڵام لە سیاغەی لێژنەی هاوبەش مودەکە نەمابوو، وابزانم (3) رۆژەکە بمێنێ، و من پێشنیاریش دەکەم لەگەڵ ئەوەشدا خزمەکانیشی ئاگادار بکرێنەوە، نەك تەنها مەجلیسەکە ئاگادار بکرێتەوە، بەڵکو کەس و کارەکەشی ئاگادار بکرێتەوە،سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو تارا خان،

بەڕێز تارا تحسین اسعد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو دەمجەی کە کرا دوای ئەوەی خوێندرایەوە یەعنی پیشان درا، دوو حاڵەتە لە حاڵەتی تۆ کە داوای دەکەی بڵێین بینائەن لە سەر تەڵەبی خزم و کەسی خۆی دەرەجە یەك بێ یان ئەو کەسەی کە بەخێوی دەکات یان ئاگای لێیەتی بیهێنێتە دەرێ لە حاڵەتی مردن دایە، لەبەر ئەوە ئەو ختورەتە (یخطر بذلك) مەجلیسە عامەکەی صحەی نەفسی دانراوە من وا بە باش دەزانم ئەو (ما یلزم علی شؤونه قانونیاً) چونکە ئەو کە دەیهێنێتە دەرێ لە سەر مەسئوولیەتی خۆی دەیهێنێتە دەرێ با هەر نەکەوێتە سەر مەجلیسەکە کە پێی دەهێننە دەرێ لە سەر مردنە، با خەڵکەکەی خۆشی یەك لە سەر حیسابی خۆشی دەیهێنێتە دەرەوە با لایەنە قانونیەکە بیگرێتەوە (ما یقوم علی شؤونه قانونیاً)ما عەدای مەجلیسەکە ئەو ئیزافەیە بکرێت باشە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی یاسایی تکایە سیاغەی ماددەکە بخوێنەوە جارێکی تر، فەرموو،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (18):

1. یجوز نقل المریض النفسي الخاضع للدخول او العلاج الإلزامی من مؤسسات الصحة النفسیة الموجوده فیها الی مستشفی عام للعلاج إذا ما اصابه مرض جسدي ولم یتوفر له علاج بالمؤسسة الموجودة فیها.

2. لمدير مؤسسة الصحة النفسية إنهاء حالة الدخول أو العلاج الإلزامى بناءً على طلب أحد اقرباء المريض من الدرجة الأولى أو الثانية أو من يقوم مقامه اذا اصيب المريض بمرض جسمانى ينذر بالموت بعد أن يتم عرض الطلب على اللجنة الطبية المختصة والى المحكمة المختصة للموافقة على انهاء حالة الدخول والعلاج الإلزامي على ان يخطر بذلك لجنة الصحة النفسية في المحافظة خلال مدة لا تتجاوز (3) أيام.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بەکۆی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23) کە دەکاتە ماددەی (19): إذا هرب المريض المشمول بأحكام البندين (اولاً) و (ثانياً) من المادة (14) من هذا القانون من المستشفى فلادارتها الاستعانة بالشرطة التي عليها اتخاذ الاجراءات اللازمة لإعادته.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23) کە دەکاتە ماددەی (19): گەر نەخۆش بە پێی حوکمەکانی هەردوو برگە (یەکەم) و (دووەم) لە ماددەی (14)ی ئەم یاسایە لە نەخۆشخانە رای کرد گرتییەوە. بەڕێوبەرایەتیەکەی بۆی هەیە هانا بۆ پۆلیس بەرێ کە لە سەریەتی رێکاری پێویست بگرێتە بەر بۆ گەڕانەوەی

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان،

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە تەنها ماددەی (14) دەبێتە ماددەی (10) ئەوی تر وەکو خۆی دەمینێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ ئەم ماددەیە نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لە سەر ئەم ماددە؟ (ئاشتی خان، كاك جلال، كاك عبدالسلام، د. صباح، ئاهەنگ خان)، فەرموو ئاشتی خان،

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (23) لە ئەسڵی پڕۆژەکە،لێرە نووسراوە (من هذا القانون من المستشفى فلادارتها الاستعانة بالشرطة) بە بڕوای من ئیستیعانە مەرحەلەیەکە کە دەکرێ شورتە تەعاون بکا، تەعاون نەکا، یان لەوانەیە بەپێی پێویست نەچێ بە دەنگی کەیسەکەوە، ئەمە موئەسەسەیەکی فەرمیە، موئەسەسەی صحەی نەفسی کە شورتە ئاگادار دەکاتەوە سیغەیەکی فەرمی هەیە بۆ ئاگادارکرنەوە بۆیە مەرحەلەی یەکەم ئیبلاغ کردنی شورتەیە نەك ئیستیعانەکردنە، مەرحەلەی دوای ئەوە لە ئیبلاغی شورتە قۆناغی ئیستیعانە دەست پێ دەکا لەوانەیە دوایی شەکوا لە سەر شورتە هەبێ بڵێین (24) سەعات تۆ نەتوانی ئەو نەخۆشە بدۆزیتەوە یان بۆیە فلان حەدەس رووی داو، تۆ تیمەکانی لە کاتی پێویست دا بە دەنگ حەدەسەکەوە نەڕۆیشتوون، ئەمە مەرحەلەیەکە دەکرێ بەرێك و پێکی جێبەجێ بکرێ، و دەکرێ جێبەجێ نەکرێ؟ بەڵام ئەو مەرحەلەیە کە ئیلزامیە بۆ موئەسەسەیەکی فەرمی موخاتەبەی جیهەتێکی ئیداری دەکات ئیبلاغە، واتە یەکەم شت دەبێ ئیبلاغی ئەوە بکات کە یەکێك رای کردووە لە موئەسەسە نەفسیەکە ئینجا دواتر داوای ئیستیعانە وهاوکاری دەکا یان هاوکاری ناکا ئەوە شتێکی تر، سەبارەت بەوەی کە لە دوای ئەوە دەڵێ ئیستیعانەو ئیبلاغی شورتە نووسراوە (التي عليها اتخاذ الاجراءات اللازمة لإعادته) ئیعادەتە فەقەت یەعنی ئەو کەسە دەگەڕێندرێتەوە بۆ شورتە، چونکە ئەمە ئیعادەیە مەعناکە بۆ هەردووکی جائیزە دەکرێ گەڕانەوە بێ بۆ مەرکەزی شورتەکە لە چیدا تەسبیتی بکەن کە گەڕانەوەیە بۆ موستەشفای نەفسیەکە، کە لەمەدا بێ خەمی نەکرێت ئەم نەخۆشە لە ناو مەرکەزی شورتەکەدا بهێڵدرێتەوە، بۆیە دەبێ تەحدید کرێ ئیعادە دەکرێ بۆ کوێ؟ بۆیە من پێشنیازی ئەوە دەکەم (على أن تعاد اجراءات الدخول الألزامی) بۆ نەخۆشەکە جارێکی تر بۆیە لەمەعنای ئیعادەکەدا تەحدید بکرێتەوە کە ئەبرێتەوە بۆ مەرکەزەکە، موئەسەسە نەفسیەکە جارێکی تر دخولی ئیلزامی بۆ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو كاك جلال،

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە حاڵەتێکدا کە دەڵێ (من هذا القانون من المستشفى و على ادارتة)، (فلادارتها)ی ناوێ ناوی (وعلى الادارة الاستعانة بالأقرباء من الدرجة الأولى أو من يقوم بشأنه قانونياً وابلاغ أو تبليغ الشرطة لأتخاذ الاجراءات اللازمة لإعادته للمستشفى.)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك عبدالسلام،

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من تێبینیەکەم گشتیە لە سەر هەموو ئەو فەسلە، خۆم راگرت وتم بزانم بەڵکو من بە سەهو چووبم، من وا تێگەیشتم شێت یان ئەوەی نەخۆشی عەقلی هەیە لێرە بە نەخۆشی نەفسی دانراوە، چونکە زۆر حاڵات ئەوەی هاتوونە نەخۆشی نەفسی حاڵەیەکی تەبیعیە مومکینە من سێ، چوار نەخۆشی نەفسیم هەبێت، یەعنی ئەو وەسفەی حاڵەتە و لە موستەشفایە گیراوە و ئەوە لەوانەیە دەڵێن (امراض عصبية وعقلية)دختور لێرەنە من بۆم نیە ئەو قسە بکەم، بەڵام ئەو خەڵەلە فیزیاویە کە لە فسیۆلۆجیا بووە یان لە نەتیجەی هۆرمۆنێکە یان هەر شتێك جیاوازە لە عوقەدو ئامرازی نەفسی، من نازانم، یەعنی بۆیە من تەسەور دەکەم ئەم مادده بزات هی ئەوەیە یەعنی کە ئەننەهو شێتێکەو ئەوهایەو ڕا دەکات کەچی نەخۆشی نەفسی هەیە لە منیش عاقل تر، ئەم مولاحەزە گشتیەم هەبوو، یەعنی لە تەاوی ئەم فەسلە مەعامەلە لەگەڵ ئامرازی عەقلی و عەسەبی دەکات زیاتر لە ئامرازی نەفسی، بەس ئەو تێبینیەم هەبوو، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. صباح،

بەڕێز د. صباح محمد نجيب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە دەگەڕێنەوە بۆ ئەو ماددەی (14) کە ئەمە باسی دەکا دەڵێ: إذا هرب المريض المشمول بأحكام البندين (اولاً) و (ثانياً) لەو دوو بەندەدا باسی کەسێك دەکا کە نەخۆشیەکەی تووندبێ، یەعنی شەدید و دژوار بێ، یەعنی لێرەدا پێویست بەوە دەکات کە حوکمەکە حوکمێکی وجوبی بێ، یەعنی (فلادارتها الاستعانة بالشرطة) یەعنی بۆی هەیە ئەسڵەن ئیدارە ئەگەر حوکمەکە جەوازی بێ نەیکا، بۆیە من پشتگیری لەو ئیقتیراحەی برای بەڕێزم پێش من ئەکەم کە دەڵێ کە بکرێ بە حوکمێکی وجوبی (فعلى أدارتها الاستعانة بالشرطة) یەعنی بۆچی؟ مادام کەسەکە خەتەر بێ بەم شێوەیە حوکمەکە وجوبی بێ باشترە، لەبەر ئەوەی هەم خۆی دەپارێزی هەم خەڵکی تریش دەپارێزی لە دەستی ئەو، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو ئاهەنگ خان،

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ کاك عبدالسلامی فیعلەن (فۆکەس) لێرە کێیە؟ نەخۆشی نەفسیە، شێتە ئەوەی داخیلی خەستەخانەی بووە، ئەوەی مولاحەزەی دەکا یان صحەی نەفسیە یان ئەوەی لێ دەگەڕێ شێت نەبێ یان ئەوەی لێ دەگەڕێ غارنەدا، یەعنی ئەگەر تەماشای هەندێك ئەحکامی قانونی بکەی بەس شەرت تەتبیق دەبێ لە سەر ئەوەی شێتە حاڵەتی زۆر زۆر خراپە، بۆیە ئیستیعانە بە شورتە هەندێك جار بۆ ئەدڵەت هەندێك جار موشکیلەیە بەڕێزان زۆر مەشاکیل هەبووە من خیلالی تەجروبەم لە منداڵ پارێزی کوردستان ئیشم کردووە زۆر زۆر تەجروبە هەبووە ئیعادەی هەندێك حاڵەت هەندێك کێس بەتەنی بەشورتەی ناکرێ، موشکیلەی بۆ شورتەش دروست کردیە بۆ نەخۆشیش خەڵق کردیە بۆ موجەمەعەکەش خەڵکی کردووە، بۆیە بە هەموو حاڵەتەك ئیستیعانە بە شورتە بەتەنی ناکرێ بێ (ذوی) ئەقاریبی ئەو نەخۆشەی، چونکە ئەوە شەوە، ئەوە رۆژە، لە چۆڵی زۆر شێت هەیە وەفات دەکا، و زۆر مودمین هەیە لە چۆڵی وەفات دەکا، ئیعادەی وەی بەتەنی بە شورتەی جائیز نیە، مەفروزە (ذوی) لەگەڵ بێ، بۆیە دەڵێ (الاستعانة بالشرطة وذویه)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە دەڵێ تەندروستی دەروونی یان نەخۆشی دەروونی زۆر جار ئینسان لە کەم خەویەوە گرفتێکی دەروونی بۆ دروست دەبێ تا ئەو حەدەی ئەخیری دەکەوێتە سەر جادە و ئیتر پەلاماری خەڵك دەدا و ناتوانێ پاك و تەمیزی خۆی بپارێزێ و لەوانەیە ببێ بە خەتەر بۆ دەوروبەری، ئێمە باسی ئەو نەخۆشانە دەکەین کە حاڵەتی دەروونیان موستەقر نیە، لە خەستەخانە نامێننەوە، بۆیە دەبێ ئیخباری شورتە بکرێ، چونکە هەم بۆ سەلامەتی موئەسەسە نەفسیەکە هەمیش بۆ ئەو نەخۆشەی کە ڕایکردووە بە زووترین کات بگیرێتەوە بۆ ئەوەی زەرەر لە خۆی و لە کەس و کاری نەدا لە خەڵکەکەش نەدا، و ئەم حاڵەتانە ئیعتیادیە روی داوە، و تەلەفۆنیشمان کردووە بۆ شورتە، بەڵام ئەگەر ئیستیعانە بێ، بڵێین ئیستیعانەکە بکرێ بە ئیبلاغ بڵێین(والأستعانة بذوی) ئەوە دەتوانێ وشەی (ذوی) زیاد کرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ڕوونکردنەوەیەکی هەیە فەرموو،

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قەزیەی هێنانی گەڕانەوەی بۆ موستەشفا، ئیدارە بە خۆی تەسەروف دەکات، بەس بۆ ناوی شورتە لێرە هاتووە ناوی کەس و کاری نەهاتووە، کەس و کار موحتاجی نەسی قانونی نیە کە یارمەتی بدەن، بەڵام شورتە کە نەسەکی قانونی نەبێت،ئیتاعەی ئەمری ئیدارەی موستەشفا ناکات، بۆیە بە ڕەئی من موحتاجی

ئەوە ناکات، وەکی تر ئیدارە بە خۆی ئسلوبی خۆی و بیروقراتی وی ئیداری ئەزانێت چۆن چۆن موخاتەبەی شورتە بکات، خۆ بە شەفەوی پێیان نالێتن ئیعتیادی کیتابەك دنووسێت و ئیبلاغی دەکات بە رەئی من پێویستی بەو تەفاسیلانە نیە لە ناو نەس، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش سیاغەی نوێ،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23) ئەسڵی پڕۆژەکە کە ریزبەندەکەی دەگۆڕێ بۆ ماددەی (19): إذا هرب المريض المشمول بأحكام الفقرتين (اولاً) و (ثانياً) من المادة (10) من هذا القانون من المستشفى فلادارتها الاستعانة بالشرطة لإتخاذ الاجراءات اللازمة لإعادته.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك ئەندام لەگەڵ نیە، بەزۆرینەی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (24) كه دەكاته ماددەی (20): لمدير المستشفى أن يأذن من وقت لأخر لأى من المرضى المستقرين من الناحية النفسية بقضاء مدة لا تتجاوز (48) ثمانية وأربعين ساعة خارج المستشفى تحت رقابة كافية أو بتعهد ذويه بإعادته اذا كان كل هذا الأجراء يشكل جزءاً من علاجه بناء على توصية الطبيب الاختصاصي المعالج.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (24) كه دەكاته ماددەی (20)، بەڕێوەبەری نەخۆشخانە بۆی هەیە ناو بە ناو مۆڵەت بداتە ئەو نەخۆشانەی لە رووی دەروونیەوە جێگیرن تا ماوەیەك لە (48) كاتژمێر پتر نەبێ لە دەرەوەی نەخۆشخانە بەسەر بەرن، لە ژێر چاودێری تەواو دا یان بە بەڵێن نامەیەك لە کەس و کاریەوە بۆ گەڕانەوەی، گەر هات و هەموو ئەو ڕێکارانەی بەشێك بوون لە چارەسەرکردن بەپێی راسپاردەی پزیشکی پسپۆری چارەسەرکەر.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان،

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەئیدی ئەم ماددەیە دەکەین وەکو خۆی بمێنێتەوە،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تەئیدی ئەم ماددەیە دەکەین

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ قسەی هەیە لە سەر ئەم ماددە؟ فەرموو کاك جلال.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکەی منیش (المستقرین) نەفسیەن یان بڵێین (المستقرین) نسبییەن رەنگە باشتر بێ، چونکە موستەقر بێ نەفسی پێویستی نییە، دوو (خارج المستشفی)لەوانەیە ئەو کەسە کە باری دەروونی خراپە بچیتە شوێنێکی خراپ، یەعنی بڵێین (خارج المستشفی وفي مسكن أمن)ئەوەش تەعەهود، بەڵام من پرسیارێکی ترم (تحت رقابة كافية) یەعنی چی؟ ئەوە لە جەنابی وەزیر ئەو پرسیارە دەکەم، یەعنی پۆلیسی بەدیارەوە بێ، خەڵکی بە دیارەوە بێ، (تحت رقابة كافية) شتێکی زۆر مەتاتیە، بەڵام من دەڵێم (بموجب تعليمات تصدره الوزارة) تەعلیمات هەبێ بۆی دیاری بکا،(تحت رقابة كافية) زەحمەتە خۆ بە (g ps)مواڤەبەی ناکەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

حاڵەتی موستەقری نەخۆش لە راستیدا بەزۆری نەخۆشی نەفسی حاڵەتی ئەتاکی پێ دەڵێن نەوباتە مومکینە تۆ ئەو حاڵەتە نەوبەیەی کە بۆی هاتووە لە خەستەخانە بە فەترەیەکی کەم عیلاجی دەکەی، بەڵام مەعنای وانیە عیلاجی نەخۆشەکەت کردبێ، ئیحتیماڵە پێویستی بە فەترەیەکی زەمەنی هەبێ کەوا چاودێری بکەی هەر لە موستەشفا بۆیە ئەو حاڵەتەی کە موستەقرە بەو شیوەی کە باسمان کرد دەبێ ناوە ناوە مودیر ئیدارەی موئەسەسە ئیجازەی پێ بدا، فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

كه دەڵێ حاڵەتی نەفسی موستەقیر بێ یەعنی خەتەر نەبێ بۆ دەوروبەری، یەعنی لەو نەوباتانە لەو ئەجویتە تاكانە د. حسن و د. رێباز دەزانن بەدەر بێ ئەمە یەك، دوو: ئەو نەخۆشانە هەر مەسەلەی ئەوە نیە كە پەلامار بڵێین (ئەگریستف) دەبن یاخود پەلاماری دەوروبەریان دەدەن جاری وا هەیە نەخۆشمان بۆ دێ بە دوو سااڵ خۆی نەشووشتووە وازی لە ژیان هێناوە لە ژوورێك دا دایانناوە لەبەر ئەوە كەس و كارەكەی مەسەلەن تۆ دەبێ بیهێنێتە ئەو شوێنانە (بلیسەیشن سەنتەر)سەنتەری راهێنانەوە دووبارە فێری ژیانی بكەیتەوە، فێری ئەوەی بكەی چۆن بچێ بۆ بازاڕ، چۆن بچێ بۆ سەیران فێری ئەوەی بكەی چۆن پاك و تەمیزی خۆی بپارێزی لەبەر ئەوە ناوە ناوە كە دەچێتەوە لای كەس و كاری هەم كەس و كاریشی وردە وردە دەناسێتەوە جاری وا هەیە بەعەكسەوە ئێمە دەڵێن كەس و كاری با دوو رۆژ لەگەڵیان بێ ئەوان لێمان وەرناگرنەوە كە دەڵێ مەسەلەن(تحت رقابة كافية) كەس و كارەكەی موستەعید بن كە وەری گرنەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان:

لیژنەی هاوبەش سیاغەی نوێ،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددە (24)ی ئەسلی پڕۆژەكە كە دەبێتە ماددەی (20)، لمدير المستشفى أن يأذن من وقت لأخر لأى من المرضى المستقرين من الناحية النفسية بقضاء مدة لا تتجاوز (48) ثمانية وأربعين ساعة خارج المستشفى تحت رقابة كافية أو بتعهد من ذويه بإعادته اذا كان كل هذا الأجراء يشكل جزءاً من علاجه بناء على توصية الطبيب الاختصاصي المعالج.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان:

بەو سیاغەی كە خوێندرایەوە، كێ لەگەڵ دایە تكایە دەست بەرزكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دا نیە؟ (3) ئەندام لەگەڵ نیە، بەزۆرینەی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندكرا، فەرموون بۆ ماددەیەكی تر،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الباب الرابع

علاج المريض النفسي

المادة (25): الأجراءات والمعلومات المقدمة اليه واتخاذ قرار مبنى على هذا الأدراك والتعبير عنه تعبيراً صحيحاً يلتزم الطبيب النفسي المسؤول بعدم إعطاء اي علاج لمريض دخول الإرادي دون الحصول على موافقته المسبقة المبنية على إرادة حرة كما يلتزم بتسجيل خطة علاجية المقترحة وتثبيت موافقة المريض او عدم موافقته في الملف الطبي الخاص به، وذلك طبقاً للشروط والأجراءات التى تحددها التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون، وتقع مسؤولية تقرير قدرة المريض العقلية على أعطاء موافقة صريحا من عدمها على

الطبيب بالنفسي المسؤول وفي جميع الأحوال يلتزم أعضاء فريق العلاج بتسجيل كل تدخل يقوم به أي منهم بملف المريض وذلك على نحو تبينه التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (25) کە دەکاتە ماددەی (21)، لە باڕێکدا کە نەخۆش توانای ژیریی بە رادەی تێگەیشتن و درک پێکردنی زانیاریە پێشکەشکراوەکانی بوو، بڕیار وەرگرتن لە سەر ئەم درک پێکردن و گوزارشت کردنە لێی، بە دەربڕینێکی راست و دروست ئەوا لە سەر پزیشکی بەرپرسە کە هیچ چارەسەرکردنێك نەداتە نەخۆشی داخڵ بوو بە ئارەزوو بەبێ ئەوەی پێشەکی رەزامەندی نەخۆش وەرنەگرێ کە پشت بە ئیرادەی سەربەستی خۆی دەبەستی هەروەها داخوازی پلانی چارەسەرکردنی پێشنیازکراو تۆمار بکات و چارەسەرکردنی رەزامەندی نەخۆش یان رەزامەندی نەکردنی لە دۆسیەی پزیشکی تایبەت بەو، ئەمەش بەپێی مەرجەکان و ئەو رێکارانەی کە رێنماییە دەرکراوەکان دەستنیشانیان دەکەن بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە، بەرپرسێتی راپۆرتی توانای ژیریی نەخۆش بۆ پێدانی رەزامەندی ئاشکرا بۆ نەبوونی لە ئەستۆی پزیشکی دەروونی بەرپرس دایە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەم ماددە عیلاجیانە زیاتر زۆر زۆر ئیختیساسیە مومکینە ئێمەش نەتوانین بەو نەوعەی کەوا قسەی لە سەر بکەین کەمی بکەین و زیادی بکەین، چونکە ئەمە جوزئیکە لە پرۆتۆکۆلاتی عیلاجی نەخۆشی نەفسی، هیوادارم ئەوەی کە قسەی لە سەر دەکا مەسادری وای هەبێ کە بتوانێ چاکسازیەك لەم ماددانە بکات، فەرموو لیژنەی هاوبەش،

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا ئێمە پێشنیاز دەکەین لەبەر ئەوەی کە ماددەی (25، 26، 27) هەرسێکی چارەسەرکردنی سێ بارو دۆخی جیاوازی نەخۆشن لەبەر ئەوە پێشنیاز دەکەین ئەو سێ ماددەیە یەك بخرێ، و بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، بە سێ بڕگەی جیاواز بڕگەی یەکەم لە باڕێکدا کە نەخۆش توانای ژیریی بە رادەی تێگەیشتن و درک پێکردنی زانیاریە پێشکەشکراوەکانی هەبوو، ئەوە لە سەر پزیشکی بەرپرسە کە هیچ چارەسەرکردنێك نەداتە نەخۆشی داخڵ بوو بەبێ ئەوەی پێشەکی رەزامەندی نەخۆش وەرنەگرێت،

بڕگەی دووەم: ئەگەر نەخۆشی بەخورتی داخڵ کراو بەکارهێنانی چارەسەری رەتکردەوە پزیشکی دەروونی بەرپرس دەتوانێ بەزۆر چارەسەر پێ بدات واتە بەبێ وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆش، چونکە ئیرادەی پێدانی رەزامەندی نییە،

بڕگەی سێیەم: لە باری کوت و پڕدا دەکرێ چارەسەر بدرێتە نەخۆشی دەروونی بێ وەرگرتنی رەزامەندی بۆ ڕێگرتن لە ڕووداتی داڕمانی چاوەڕوانکراوی باری دەروونی یان جەستەی نەخۆش بە مەرجێك ماوەکەی لە (72) کاتژمێر تێپەڕ نەکات،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو سێ ماددەیە حەز دەکەم بە جیا بێ، چونکە بەڕاستی ئەوە لێژنەیەکی موختەس داینـاوە، و جەوهەری قانونەکەیە، لەبەرئەوە با (3) ماددەکە ئەو کاتە زۆرەمان کوشتووە با سێ ماددەکە، ماددە بە ماددە دیراسەتی بکەین دەنگی لە سەر بدەین باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی بەڕێز کێ قسەی لە سەر ماددەی (25) هەیە؟ (كاك جمال، كاك نەژاد، سیوەیل خان، د. احمد، بێریڤان خان، تارا خان) فەرموو كاك جمال،

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێینو بەرێ خۆ بدەینە ڤی ماددەیە تەقریبەن نەشێ بێژم (8) دێرە یەعنی (8) سەترە لە چ قانونەکدا (8) ڕێز (9) ڕێز ل یەك ماددەدا نایێتن پتر ماددە ماددەیەکی ئینشائیە ئەزێت بینم ئیجرائات و خەتاوات و (وكذا وكذا وكذا الى أخره)، بۆیە پیشنار من هەی ئەڤ ماددەیە ببێتە تەقریبەن دوو ڕێز هەتا سێ ڕێز لێرە مەعنای هەموو خۆ ڤێ ئەگەر بێینو بەرێ خۆ بدەینێ بێژێتن (تحددها التعليمات الصادرة بتنفيذ هذا القانون) ئەسڵەن هیچ تەعلیمات دەرنەچووە تا ئێستا لێرە رابردووە یەعنی دەرچووە ئەمەش نابێ، خاڵی دووەم دەڵێ (الذي تبينه التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون) ئەمە یەعنی ناکۆکیەك دیار دەبێتن، باشتر دەبینم بنووسن (على الطبيب النفسي المسؤول عن مريض الدخول الأرادي القادر على الفهم والأدراك معالجته بناءً على موافقته المسبقة والمثبتة في ملف المريض وتسجل كل تدخل علاجي يقوم به أي من أعضاء الفريق العلاجى في ملف المريض)بەس لێرە بوەستێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

كاك نەژاد فەرموو،

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی هەر ئەو ماددەیە من لەگەڵ رەئیەکەی جەنابی وەزیرم هەر ئەو ماددەیە خۆی دەبێ بکرێتە سێ فەقەرە، نەك سێ ماددە بکرێتە سێ فەقەرە بەڕاستی ئەو ماددەیە بکرێتە سێ فەقەرە لەگەڵ کاك جەمالیشم ئەو تەعلیماتە بەو شێوەیە بێت بەحقیقەت،

أ ـ (في حالة تمتع المريض بالقدرة العقلية على فهم وإدراك الأجراءات والمعلومات المقدمة اليه)هەتا کۆتایی دەگاتە (الخاص به) (وذلك) فرێ بدرێ تەبعەن (طبقاً للشروط والأجراءات التي تحددها القانون) پێویست ناکات تەعلیمات، چونکە راست دەکات هێشتا خۆ تەعلیمات دەرنەچووە،

ب ـ (و) ناوێت (تقع مسؤولية تقرير قدرة المريض العقلية) هەتا کۆتایی (على الطبيب النفسي المسؤول. و (في جميع الأحوال) تەرك بکرێ، بکرێتە،

ج ـ (يلتزم أعضاء الفريق العلاجي بتسجيل كل تدخل علاجي يقوم به أي منهم بملف المريض)ئەوەی دیکە (وذلك على النحو الذي تبينه التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون) ئەوە هەمووی ئەسەکەندەر نامەیە بە رەئی من، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو سیوەیل خان،

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم کاك جەمال و کاك نەژاد قسەکانی منیان کرد و پشتیوانیان لێ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. احمد،

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها یەك تێبینیم هەیە لە سەر ماددەی (27) لە ئەسڵی پڕۆژەکە کە بۆتە فەقەرەی سێیەم لە ماددەکە کە لە کۆتاییەکەی دا دەڵێ (على أن لا تتجاوز مدته (72) ساعة)، لێرەدا ئەم پێدانی عیلاجە بە نەخۆشی نەفسی لە حاڵەتی زەروورەتی عاجیلە دایە، چۆن دەکرێ کاتی بۆ دیار بکرێ، بڵێ نابێ مودەکەی لە (72) سەعات زیاتر بێ، بەڕاستی ئەمە پێم وایە کارەساتە لێرە، چونکە ئەگەر حاڵەتەکەی ئەوەندە زەروورە، ئایا ئەگەر لە دوای (72) سەعاتەکەش پێویستی بە پێدانی عیلاج بوو چۆن دەکرێ کاتەکەی دیار بکەی، مانای وایە ئەگەر حاڵەتی زەروورەتیش بوو بەپێی قانون رێگەی لێ دەگرێ لە (72) سەعاتەکەی نابێ عیلاجی پێ بدات، بۆیە لەگەڵ ئەوەم کە ئەو مودەیە هەر ببڕێت پێویست ناکات لێرە بێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

خۆی یاسایەك هەیە بەنیسبەت یاسای حقوقی نەخۆشی نەفسیە، تەبعەن ئەمە کۆمەڵێك عقوبەی تێدایە، کۆمەڵێك سەلاحیاتی تێدایە بەنیسبەت تەبیب یان تەجاوزاتی تێدایە، ئەگەر بکرێ چۆن محاسەبە دەکرێ، ئەگەر لێرە لە شێوەی عیلاجەکە دیاری نەکرێ رێگاکە چەندە، سەلاحیاتەکەی چییە چۆنە؟ تۆ ناتوانی ئەو کاتە بزانی کامەیان حەقی نەخۆشەکەیە تا بێیت لێپرسینەوە لەگەڵ دکتۆر بکەی یاخود ستاف معالج بکەی، بۆیە زۆر بەتەحدیدی لەو ماددەیە باسکراوە، درێژی قانونیش ماددەش نابێتە نەقسێك بۆ قانونەکە، بەڵکو هەندێك بابەتی خەدەماتی زۆر پێویستی بە تەوزیحە، فەرموو بێریڤان خان،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ئەو زانستەی خوێندوومە دەتوانم قسەی بکەم لە سەر تەندروستی، بەنسبەت ئەوەی چارەسەرکردنە لێرە بۆ نەخۆشی ئەوەی ئەو پڕۆژە یاسایە کە دەیخوێنیەوە زیاتر عەقلیە، دەروونی نیە، ئەوە یەك، زیاتر داخلبوونە چارەسەرکردن لە دەرەوە نیە، ئەوەی باس دەکرێتن دوو چارەسەر کردن هەیە لە دەرەوە پێ دەڵێن چارەسەرکردنی زەرد چارەسەرکردنی سوور، ئەوەی زەرد کە مانای وایە لەگەل نەخۆش دەبینی لە هەر بەشێك دەزگایەکی تەندروستی دەروونی تەواری هەیە کە نەخۆش دەچێتە پێش قسە دەکات چ نەخۆشەك داخل دەبێ و چ نەخۆشێك داخل نابێ ئەو نەخۆشەی کە چارەسەر وەردەگرێتن، بەڵام چارەسەرکردنەکەی دەوروبەرەکەی ناتوانن بە رێك و پێکی بیدەنی یان خۆی چارەسەرکردنەکە وەرناگرێ مامەڵەی خراپی لەگەڵ دەکرێ لە ناو ماڵەکە بۆ ماوەیەك داخیلی دەکەن بۆ نەخوشخانەیەکی تەندروستی دەروونی ئەویش وەکو حەوانەوەیە وەکو دوورکەوتنەوەیە ماوەیەك لەو خانووەی یان لەو خێزانەی تێدایە، چارەسەرکردنی دووەم چییە؟ ئەگەر هاتو نەخۆشەکە ئەو عیلاجەی وەرگرتووە، هاتووە بۆ تەواری لەگەڵ پسپۆری دەروونی قسەی کردووە لە کاتی چەند ئەو جەلسانەی کە لەگەڵی دادەنیشێ دکتۆرەکە بەپێی راپۆرتی خۆی کە ئەوە مەترسی هەیە لە سەر ژیانی خۆی، لەوانەیە ئەگەر هەر وا بڕوا خۆی بکوژێ، بۆیە داخیلی دەکەن لە ژێر چاودێری، داخیل بوونی سێیەم چۆنە ئەگەر هاتو ئەو نە خۆشە هەر حاڵەتێکی توند و تیژی کرد یەکسەر نەگیرا بەو کەسە بەخێزانی توند و تیژی بەرامبەر خۆی دەی ویست بکا یان بەرامبەر دەوروبەری یەکسەر داخلی خەستەخانە دەکرێتن و دەبێ چارەسەر وەرگرێ، بۆیە لەگەڵ ئەو چارەسەرکردنانەی کە لێرە داواکراوە بە ئیرادەی خۆی بەبێ ئیرادەی خۆی شەرت نیە ئەمە هەمووان داخیل بکەین، چارەسەرکردنی سروشتی و چارەسەرکردنی عیلاج تەبیعی و چالاکی کردن، چارەسەرکردنی دەوروبەری کۆمەڵایەتی ئەوانە هەموو وا دەکات ئەو نەخۆشە دەروونیانە دوور کەونەوە باشتر بن، نەوەك لێیان ببێتە عەقلی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایە ئەگەر تۆ بڵێتە سەر ماددەکانی ئەوەلی سریانی قانونەکە لە سەر نەخۆشی نەفسی و موئەسەساتی سحەی نەفسی لە سەر ئەو نەخۆشانەیە کە لە ناو نەخۆشخانە و موئەسەساتی نەفسیدا داخل دەکرێن و عیلاج دەکرێن، ئەمە دیارە کە ئەم یاسایە ڕێکخراوە چونکە دکتۆرە نەفسیەکان مەعاناتیان هەیە لە پێدانی عیلاج لەوەی عیلاجی کێ بدەن؟ چۆن عیلاقات لەگەڵ نەخۆشەکان ڕێکخەن چۆن عیلاقات لەگەڵ مەحاکیم ڕێکخەن، چۆن عیلاقات لەگەڵ کەس و کاری نەخۆش ڕێکخەن، بۆیە ئەم قانونەیان داناوە، بەڵام ئەگەر تۆ بتەوێ باسی هەموو نەخۆشیەك بکەی، نەخۆشێك تۆزێك خەوی زڕا ئەم قانونەی بە سەردا تەتبیق بێ، وا نیە، ئێمە قانونی صحە عامەمان هەیە وەزارەتی تەندروستی بەپێی قانونی صحە عامە دەڕوا بەڕێوە، لەبەر ئەوە ئەم مەوزوعە نیتاقی سریانی قانونەکەی ئەو نەخۆشە نەفسیانەیە کە لەم موئەسەساتە صحیانە عیلاج دەکرێ، بۆ تەنزیم کردنی عیلاقە لە بەینی تەبیب و نەخۆش و نەخۆشخانە و مەحاکیم و قانون، بۆ ئەوەی نە تەبیبەکە مەسئوول بێ، نە نەخۆشەکە کەمتەرخەمی بەرامبەر بکرێ، نە موئەسەساتە صحیەکانیش کەم تەرخەم دەرکەون، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو تارا خان،

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی کۆمێنتەکەم بڵێم بەڕاستی وشەی شێت (5، 6) جار بەکارهات لە ناو ئەم هۆڵە، کە وشەی شێت وشەیەکە بەکارهێنانی خۆش نیە، لەبەر ئەوە من داوا دەکەم لە بەڕێزتان وشەی کە خۆمان لێرە لە سەر تەندروستی دەروونی باس دەکەین، لەلاینی تەندروستی دەروونی هەموومانەوە کە ئەو وشەیەمان گوێ لێ دەبێ یان بە پێکەنین و بە ناخۆشی یان بە دڵ ناخۆشی دێتە بەردەممان، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەوانە بۆ جارێکی تر کە بەکار دێت ئەم وشەیە نێتە بەکارهێنان، دووەم شت لە بەڕێزتان فەرموت ئەمە ئیختیساسیە، ئەگەر ئیختیساسی نەبێ قسەی تێدا نەکرێ وابزانم وەکو ئەندامی پەرلەمان قسەکەی بەڕێزت زۆر تەواوە مەفروز بوو سایکاتری بێ ئەو کەسانەی کە دایان ناوە قانونەکە وایە، بەس کە دێتە ناو پەرلەمان هەریەکە بەپێی ئەو بۆچوونەی یان بەدواچوونەی یان خوێندنەوەی ئینتەرنێتی یان لەگەڵ دکتۆر دانیشتنی نەفسی و یان لەگەڵ نەخۆشی نەفسی هەڵبەتە چەند خاڵێکی لەلا گەڵاڵە بووە حەز دەکا لێرە بۆ خزمەتکردنی نەخۆشەکە بهێنێتە سەر قسەکردن، ئەم دوو مولاحەزەیەم هەبوو من پشتگیری خۆم لە جەنابی وەزیر دەکەم لە مەعاناتەکانی کە هەیە ئەمە وای کرد ئەم قانونە بێتە دەرەوە، پشتگیریش لە لیژنەی تەندروستی دەکەم کە ئەم حاڵەتانە بێتە پۆلین کردن، بەڵام ئەوەی من دەمەوێ ئیزافەی بکەم حاڵەتێك هەیە پێی دەوترێ (الأوامر العلاجية) کە لە ماددە (31) باسی دەکا(الاوامر العلاجية) لە ولاتانی

دەوروبەریشمان کە لە صحەی نەفسی قانونیان داناوە، (الاوامر العلاجیه) لەوێ دەتوانین باسی بکەین، ئەو عیلاجانەیە کە دکتۆر بە تەوعی بۆ ئەو نەخۆشانەی دەردەهێنێ لە دەرەوەی موستەشفا بکەن لەبەر ئەوەی ئەگەر بهاتبایە ئەمەش لەگەڵ ئەمانەدا دیراسەتێك بکرابایە داخڵ بکرابا وابزانم لەگەڵ یەك بوونابایە ئەو وەختە دەبووە دوو حاڵەت، حاڵەتێك کە نەخۆش مافی خۆیەتی بەبێ ئەوەی پێی بڵێ من عیلاجت دەکەم ئەوە عیلاجەکەتە هیچ دکتۆرێك چەند حاڵەتەکەی حاڵەتێکی نامۆ بێ، دەبێ سوئالی لێی بکا، و دەبێ موافق بێ ئینجا عیلاجی بکا، چونکە ئەوە یەکێکە لە پرنسیپەکانی مافی نەخۆش، دووەم حاڵەتە کە ئەو حاڵەتانەیە ئەگەر نا ئیرادەی نیە ناتوانێ قەراری بۆ بدا ئەم دکتۆرە مەسئوولەی ئەوێ کە دێت عیلاجی دەکا بەو ئەوامرە عیلاجیەی لە دەرەوەی موستەشفا دەتوانێ حاڵەتێك بێ بۆ عیلاج کردنی ئەگەر نا حاڵەتی سێیەمە کە لێرەدا لیژنە باسی کرد، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

دیارە من مەبەستم ئەوە نەبووە کە بڵێم ئەندامانی پەرلەمان یان رێ بگرم لەوەی قسە بکەن، چونکە داوام لێکردن کێ قسەی هەیە لە سەر ئەم ماددەیە فەرموو با قسە بکا؟ بەڵام مەبەستم ئەوەیە دائیمەن قانون کۆمەڵێك ئەبعادی هەیە، بوعدی مافی مرۆڤی هەیە، بوعدی حقوقی نەخۆشی هەیە، بوعدی موعالەجەیەکی تایبەتی توبی هەیە، یەعنی بوعدی قانونی هەیە، سیاغەی هەیە، لەبەر ئەوەی ئەندامی پەرلەمان دەتوانێ هەر یەکە لە مەجالی ئیختیساسی خۆی قسەی لە سەر بکا بێگومان، بەڵام هەندێ حاڵەتی نەخۆشی نەفسی، من تەسەور دەکەم هەتا ئێمە کە دکتۆریشین ناتوانین قسە بابەتی عیلاجیەکەی بکەین، رێگامان پێ نەدراوە کە قسە لە سەر ئەوە بکەین، بەڵام خۆشحاڵین بەوەی کەوا لیژنەی تەندروستی پێش ئەوەی کەوا ئەم ماددەیە بۆ قیرائەی دووەم بێننە ناو پەرلەمان چەند جار لەگەڵ بەڕێز وەزیری تەندروستی لەگەڵ خەڵکانێکی موختەس لە دکتۆرەکانی نەفسی دا، و قەناعەتیان پێ بووە ئینجا هێنایتیانە ناو قاعەی پەرلەمان لە زۆر شوێنی دونیاش وەختێك لیژنەی موختەس قەناعەتی بە قانونەکە هەیە ئیتر ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز ئیکتیفا بە ئەم جانیبەیەوە دەکەن کە ئیختیساسیە، بەکارهێنانی وشەی شێت خۆی لە قانوندا هەیە، لە توبیشدا هەیە، بەڵام مەجالەکە زۆر مەحدووە بە هێندێك خەڵك دەوترێ، یەعنی ئەو بوعدە فراوانەی تەبیعی کە لە تەفسیرەکانی ئێوە ئەو بوعدە نادات، جەنابی سکرتێری پەرلەمان رووونکردنەوەیەکی هەیە فەرموو،

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من هەر لە سەر بەکارهێنانی وشەی شێت ناحیەی قانونی مەسئوولیەتێکی زۆر گەورە لە سەر نەتیجەکە تەرتیب دەبێت ئەوەی بگاتە ئەو دەرەجەیە مەزنترین جەریمە بکات عقوبە نادرێت بە ئیعتیبار ئیرادەی نییە، بەکارهێنانی ئەم وشەیە لە مەجاڵێك وەك مەجالی پەرلەمان، شتێکی زۆر تەبیعیە بەرەئی من ئێوە لە هەندێك موستەلەحاتی قانونی نە پێی موتەئەسیر ببن نە حەساسیەت پێتان دیار بێت ئێمە لە

مەجالاتی تەعن محامیەکان دەزانن لە قەراراتی مەحاکم موستەلەحاتی وا بەکاردەهێنن کو شتێکی شائیعە، ئیحتیمال هەیە برادەرێك یان شەخسێکی ئیعتیادی ئیعتیبار بکات کە ئیهانەیە، بەڵام لە مەجالی قانون و مرافەعات و تەعن لە قەراراتی مەحاکم شتێکی زۆر تەبیعیە لێرەش بەکارهێنانی ئەو کەلیمەیە ئەگەر لە مەجالی خۆی دابێت شتێکی زۆر تەبیعیە، چونکە ئێمە موناقەشەی قانون دەکەین نە شتێکی تر، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

پێش ئەوەی بچینە سەر ماددەکە ئەم ماددەیە بخرێتە دەنگدان لەبەر ئەوەی نیصاب تەواو نییە، ئەگەر ماددەکەی تر موناقەشەی بکەین،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (26) کە دەکاتە ماددەی (22): لا يجوز اعطاء المريض النفسي اي علاج لحالته سواء أكان هذا العلاج دوائياً أو نفسياً او سلوكياً او كهربائياً او اي من العلاجات المستخدمة في الطب النفسي دون احاطته علماً بذلك، ويتعين احاطته علماً بطبيعة هذا العلاج والغرض منه والأثار التي قد تنجم عنه والبدائل العلاجية له، فإذا امتنع الدخول الإلزامي عن تناول العلاج المقرر، يحق للطبيب النفسي المسؤول الزامه بالعلاج على ان يستوفي الطبيب اجراءات العلاج الالزامى قبل الشروع في ذلك ويجب عليه مراجعة إجراءات العلاج الإلزامى كل اربعة اسابيع على الأكثر كما يجب اعادة النظر في تلك الإجراءات عند قيام الطبيب المعالج بإجراء أي تغيير جوهري في الخطة العلاجية المسرح بها، وإذا استمر العلاج الإلزامى مدة أكثر من ثلاثة أشهر يتعين الحصول على تقييم طبي اخر مستقل، ويأتي ذلك كله على النحو الذي تبينه التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (26) کە دەکاتە ماددەی (22): نابێ نەخۆشی دەروونی هیچ جۆرە چارەسەرێکی بدرێتێ بۆ بارەکەی جا چ ئەو چارەسەرە دەرمان بێ یان دەروونی بێ رەوشتی یان کارەبایی بێت، یان هەر چارەسەرێکی بەکارهاتووی پزیشکی دەروونی بێت بەبێ ئەوەی نەخۆشەکە لەوە ئاگادارىکرێتەوە، داخوازی بە سروشتی چارەسەرەکە و مەبەست و پاشماوەی کارتێکردنەکانی پێی بگوترێت کە لەوانەیە لێی بکەوێتەوەیان لە بریيەکانی چارەسەرەکە، گەر نەخۆش بە خورتی داخلکراو بەکارهێنانی چارەسەری بڕیاردراوی رەتکردەوە پزیشکی دەروونی بەرپرس دەتوانێ چارەسەری بەزۆر بداتێ بەمەرجێك پزیشکەکە رێکارەکانی چارەسەرکردنی بەخورتی بگرێتە بەر پێش ئەوەی دەس بەجێبەجێکردنی بکات،لەسەریشێتی بچێتەوە بەچارەسەرییە خورتییکاندا بەلایەنی زۆری هەر چوار هەفتە جارێك، هەروەها لە سەرێتی چاو

بەو رێکارانەدا بخشێنێتەوە کاتێك کە پزیشك چارەسەرکردنەکە هەر گۆڕانکارییەکی جەوهەری لە پلانی چارەسەرکردنی رێ پێدراودا تێدا کرا گەر چارەسەری بەخورتی لە سێ مانگ پتر بەردەوام بوو دەخوازێ هەڵسەنگاندنی پزیشکی سەربەخۆی تری بۆ بە دەس بهێنرێت، ئەمانەش هەمووی بەپێی رووبکردنەوەکانی ئەو رێنماییانە دەبن کە بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەرکراون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان،

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیم لە سەر ئەو ماددەیە نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو چوار هەفتەیەم پێ زۆرە، ئەگەر تۆزێك کەم بکرێتەوە، مەسەلەن بۆ ئیعادەی عیلاجەکە چوار هەفتە زۆرە، دووەم ئەو موستەقیلە لا ببرێ،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

موقتەرەحی وەزارەتە ئەگەر جەنابت موقتەرەحێکی ترت هەیە لە جێی ئەو چ دابنێن، فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

با دوو هەفتە بێ (کل اسبوعین علی الأکثر) ئەو موستەقیلەش لا ببرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لە سەر ئەمە؟ (کاك جلال، ئاهەنگ خان) فەرموو کاك جلال،

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەمە نۆ دێڕ نووسراوە لەم ماددەیە لە ئەخیرەکەشدا دەڵێ (ویأتی ذلك کلە علی النحو الذي تبینە التعلیمات الصادرة لتنفیذ هذا القانون) ئەمە چی دەگرێتەوە؟ من پرسیار لە لیژنەی هاوبەش و لە جەنابی وەزیریش دەکەم کە تەعلیمات شمولی ئەمانە هەموو بکات هەر نۆ دێڕەکە چ پێویست بەو ماددەیە دەکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو ئاهەنگ خان،

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ بەڕێز وەزیریمە موستەقیل نازانم چۆن تەقیم دەکرێ، (على تقييم طبي اخر مستقل)یەعنی هەر لە پڕ ئەو تـەقیم تـوبی ئـاخر موسـتەقیلە دێتـە نـاو کێسـەکەی قـەرار دەدات، یـەعنی دەردی ئینگلیـز وتەنی (سەرپڕایز) تەقیمێکی موستەقیل لە پڕ بێ لـە سـەر کێسـەکی عیلاجـی بـۆ دانـێ دەسـتی هـەبێ لـە هەموو پرۆسەکە بەیەك ختوە بێتە ژووری موستەقیل بێ، بەبێ ئەوەی هیچ تەعریفێکی بۆ بکرێ، نـازانم ئەوا هەندێك عەلامەتی ئیستیفهامی بۆ تێدایە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

باسمان کرد موستەقیل لە تەقریر توبییـەکان لا بچـێ لـە هـەر شـوێنێك لـە میهنەکـە هـاتبوو لـە قانونەکـە هاتبوو لە شوێنێك لا مان برد لە شوێنەکانی تر لا دەچێ، بەڵام عادەتەن کە تەقیمی تـوبی بـۆ مراجەعـەی ئیجرائاتە یەعنی چونکە دیاریمان کردووە، موددەکان (72) سەعاتە دەبێ هەفتەیەك، دەبێ بـە (30) رۆژ، و لە (30) رۆژ زیاتر دەبێ، یەعنی لە هەموو حاڵەتەکە تۆ چۆن قەرار دەدەی کە ئەمە زیاد بکرێ بێگومان بە تەقیمی توبی دەوێ، دەچینە ماددەیەکی تر دیسان نیساب تەواو نیە، فەرموو،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددە (27)کـە دەکاتـە مـاددەی (23): يجوز في حالـة الضـرورةالعاجلة إعطـاء المـريض النفسـي العـلاج دون الحصول على موافقته متى كان ذلك لازما لمنع حدوث تدهور وشيك للحالة النفسية أو الجسدية للمريض من شأنه أن يعرض حياته أو صحته أو حياة وصحة الأخرين لخطر جسيم وشيك على أن لا تتجاوز مدتـه (72) اثنين وسبعين ساعة وذلك طبقاً لما تحدده التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەو ماددەیـە زۆر تەحسـیل حاسـلە، زۆر موناقەشـە کـرا، لـە ئـەحکام عامـە لـە عیلاجەکـەش نـەفسـی شـتە، یەعنی تەسەور دەکەم هەر وەکو خۆی ئەگەر قبوڵ بکەن، ئەگەر کەسیش قسەی هەیە لە سەری ئەنـدامانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لە سەری ناوی بنووسم؟

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (28)کە دەکاتە ماددەی (24): لا يجوز إجراء العلاج الكهربائي اللازم لحالـة المـريض النفسـي إلا تحـت تأثير مخدر عام وباسط للعضلات، ويتعين الحصول على موافقته على ذلك كتابة بنـاء علـى إرادة حـرة وبعـد إحاطته علما بطبيعة هذا العلاج والغرض منه، والآثار الجانبية التي قد تـنجم عنـه، والبـدائل العلاجيـة لـه،

فإذا رفض المريض الخاضع لإجراءات الدخول والعلاج الإلزامي هذا النوع من العلاج وكان لازماً لحالته يفرض عليه بعد إجراء تقييم طبي مستقل.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەکوردیەکەی.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (28)کە دەکاتە مادەی (24): نابێ چارەسەری کارەبایی پێویست بۆ باری نەخۆشی دەروونی بکرێت،تەنیا لە ژێر کاریگەری بەنجی گشتی خاوکردنەوەی ماسولکەکاندا نەبێت، دەخوازێ رەزامەندی بە نووسین وەربگرێت و بەپێی ئیرادەیەکی ئازاد و پاش ئەوەی سروشت و مەبەستی ئەو چارەسەرەی بۆ روونکرابێتەوە و کارێگەری لابەلایی لەوانەیە لە ئەنجامێوە رووبدەن و لە بریی چارەسەرییەکانی بزانێ، گەر نەخۆشی سەر بەرێکاری داخڵبوونی بە خورتی ئەم جۆرە چارەسەرەی رەتکردەوەکە کەوا بۆ بارەکەی ئەو پێویستە، ئەوا پاش هەڵسەنگاندنی بێ لایەنانە بەسەریدا دەسەپێنرێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

مادده‌یەکی موهیمە لیژنەی هاوبەش رەئیتان،

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ماددەکەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ماددەکەم، بەڵام (تحت تأثیر مخدر عام إذا کان حالته الصحیة) نەخۆش هەیە نەخۆشی دڵی هەیە و تەندروستی دەروونی تەواو نیە لەوانەیە بۆ بەنجی عام نەبێ، بۆیە دەبێ ئەو (ect)لە ژێر بەنجی عام بکرێ، بەڵام ئەگەر نەخۆشەکە بەنجی عامی بۆ نەکرا شەرت نیە بۆی نەکەن (ect)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئەندامانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لە سەر ئەو ماددەیە؟ ئاهەنگ خان تۆ (بێریڤان خان ، د. جیهان، کاك جلال، تارا خان، کاك کاوە، کاك شوان، کوێستان خان، پەیمان خان، شلێر خان، عبدالسلام، کاك نەژاد)

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەیە کە دەیخوێنیەوە یەکسەر تێ دەگەم کە نەخۆشەك هات بە ئیرادەی خۆی داوای چارەسەرکردنی کرد، ئەگەر قبولی کرد یەکسەر سەدمەی کارەبایی بۆ لێ دەدەن(ect) ئەوە مەرجی هەیە، نابێ ئەوەی کارەبایی لە هەموو کەسێك بدەن هەتا خۆشی داوا بکات، چونکە راستە چارەسەرکردنێکی ئینتەرناشینالێ هەیە، لە ئەمریکا دەکەن لەو حاڵەتانە لە هەر (10) کەس (8) ئیستیفادەی لێ کردیە، لەوەی ئیسکەندەنافیا لە هەر (10) کەس (9) ئیستیفادەی لێ کردووە، بەڵام مەعنای ئەوە نیە گەر نەخۆش خۆی حەزی لێ بوو دکتۆرەکەش پێی باش بوو لێی بدا، هەندێك حالات هەیە دیاریکراوە تەنها دەبێ لەو حاڵەتانە لێ بدرێ، ئەوانەیە ئەویش، ئەو چارەسەرکردنە سەدمەی کارەبایی بۆ کێ دەکرێ؟ بۆ ئەو نەخۆشانەی کە چارەسەری بە ئینتەرڤییو، بە تۆکتیرڤییو، بە جەلسات یان بە قسەکردن چا نابن و بەرەوە خراپی دەڕۆن، دووەم: ئەو کەسانەی کە هەڵسەنگاندنیان بۆ دەکرێ، ژیانیان لە مەترسییە یان دەوروبەریان لە مەترسییە ئەوانە لەوانەیە بۆیان بکرێ، ئەو نەخۆشانەی کە تەحەمولی چارەسەری تر ناکەن ئەو چارەسەرەیان بۆ دەکرێ، ئەوانەی کە کەئابەکی زۆر تونديان هەیە ئەوانەش دەتوانن بۆیان بکرێ، بەڵام لە کاتی پێشکەشکردنی ئەو چارەسەرکردنە دەبێ لە ژێر تەخدیر بێ، و هەروەها دکتۆری موخەدیر چاودێری بکا، پاش چارەسەرکردنەکەش کە تەواویش بوو ماوەیەك دەبێ لە ژێر ئیشرافی ئەوە بێ بزانن وەزعی چۆنە، بۆیە حەز دەکەم دیاری بکرێ لەو ماددەیە کە ئەو ماددەیە دەخوێنینەوە وا تێ دەگەین کە هەموو کەس نەخۆشی دەروونی هەبێ ئەو چارەسەرکردنەی بۆ بکرێ،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئیندیکەیشنی بەکارهێنانی کارەبایی بۆ ئەوە بەڕاستی شتێکی سرف توبییە، یەعنی لە قانون دیاری ناکرێ، ئەو پڕۆتۆکۆلەش ناوە ناوە موراجەعە دەکرێتەوە، یەعنی لەبەر ئەوە داخیلی قانون ناکرێ، و شتێکی سرف علمییە، د. جیهان فەرموو،

بەڕێز د. جیهان اسماعیل بنامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بەس من سەر فێ ماددێ ئێك تێبینی من هەیە، ئەگەر پشتی (یتعین الحصول علی موافقتە أو موافقة أهله) زێدە بکەت فێرێ، چونکە هندەك نساغ نەشهێ ئەو خۆ قەرار بدەن ئیحتیماله کەس و کارێت وان ئەو قەرار بدەن، و ئەڤ تێبینیە بەڕاستی ماددە (25) و (26) ئەگەر بێتە زێدە کرن ئەز بینم باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك جلال،

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلاهی من ئەو ماددەیە بە ماددەیەکی ئیجرائی دەزانم، یەعنی بەڕاستی تەفاسیلی زۆر تێدایە وەکو جەنابی وەزیر وتی لەوانەیە پێویست بکا، لەوانەیە دکتورێکی خاسی بوێ تەقریری بۆ بنووسرێ تەخدیر بکرێ لەبەر ئەوە شتێکی ئیجرائیە لەو سێ ماددەیە هیچ پێویست نیە بڵێی بە تەعلیماتی سادر ئەمانە حەل دەبێ، بە رەئی من ئەمەیان بە تەعلیماتی سادر حەل دەبێ، لەبەر ئەوە من پێم وایە ئیلغا بکرێ شتێکی زۆر باشە، جگە لەوەش کە کەسێك باری تەندروستی باش نەبێ داخلی موستەشفا بکرێ چۆن پرسی پێ دەکرێ، کارەبا لێ بدرێ یان لێ نەدرێ یان لە کەس و کاری بپرسێ لەبەر ئەوە حاڵەتێکی ئیجرائیە پێویست بە داخڵکردنی بەم یاسایە ناکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو تارا خان،

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من تەئیدی جەنابت دەکەم لەوەدا لەبەرئەوەی کە شتێکی عیلاجیە یان ئیجرائیە ئەمە دکتۆر قەراری دەدا، بەڵام حاڵەتێکتان بۆ دەڵێم من کە لە ساڵانی 2000 ئەمەم دیوە یەکێك لە عیادەکانی دکتۆری نەفسی یەکێك رۆیشتووە تەنها خەمۆکی هەیە ئیکتیئابی هەیە یەکسەر عیلاجی کارەبای بۆ لێ داوە، و تاکو ئێستا ئەو شەخسە بەبێ زکری دکتۆرەکە، بەبێ زکری کەسەکە تا ئێستا جۆرێك لە نەخۆشی دروست بووە لە ئیجرائی ئەو عەمەلییە لەبەردەم خەڵکانی تر، و تەئسیراتێکی نەقسی و تەشەنوجاتێکی تایبەت بووە بۆ ئەو شەخسە بەبێ ئەوەی موافەقەتی تێدا هەبێ، و بەبێ ئەوەی ئەو نەخۆشیەی بەو شکڵە بێ کە پێویست بێ کارەباکەی بۆ بەکار بێنی، لەبەرئەوە بوونی ئەو ماددەیە بەتایبەتی لەو عیادانەی کە لە دەرەوەی بڵێین موئەسەسەکەیە یان ئەو لوجانە توبییەیە کە لە موستەشفا عامەکان چونکە ئەو لوجانە ئەوە بەکار دەهێنێ حەسەب، بەس لەو دکتۆرانەی کە لەوێ عیلاجی کارەبا بەکار دەهێنن بۆ شەخسەکانی کە لە پرایڤدا بەکاری دەهێنن بەبێ موافەقەت نابێ، بەس بەبێ موافەقەت بووە لە زۆر عیادە ئێستا نیە ئیجرائاتە هەیە شتێکە، بەس من دەڵێم ئەم حاڵەتە بووە لەبەر ئەوە بوونی ئەم عیلاجە بە رێك و پێکی لە ناو قانونەکە تەئیدی ئەوە دەکەم کە وجودی هەبێ تاکو مافی نەخۆشی نەفسی دەردەچێت ئەمە هەبێ لە ناو قانونەکە دوای ئەو دەتوانین هەموارێك بکرێ، ئەمە لا ببرێ چونکە لە مافەکە خۆی هەیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك کاوە،

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من ئەو ماددەیە بە زیاد دەزانم، چونکە ئەوە دەست گرتن و تەقیدکردنی دکتۆرە، مەجالی دکتۆری موختەس بە نەخۆشی دەروونی کەم دەکاتەوە، لەبەر ئەوە بەڕاستی ئەوە شتێکی ئیجرائیە وەکو هاوکارانم باسیان کرد، بۆیە من ئەو ماددەیە بە زیاد دەزانم، بۆ دکتۆرەکان خۆیان لێ بگەڕێن ئیجرائاتی پێویست بکەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك شوان،

بەڕێز شوان عبدالکریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: وەڵلا من پێشنیارێکم هەیە، من وا بە پێویستی دەزانم خوشکان و برایانی لیژنەی موشتەرەك لە کۆتایی دوای ئەندامانی تری پەرلەمان قسەی خۆیان بکەن،چونکە ئەوان مافێکی دیکەیان لە ناو لیژنەکە هەیە قسەی تەواویان لەسەر کردووە، حەقە ئەوان بکەنە ئاخیر، دووەم: بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەم ماددەیە نەمێنێ، چونکە بەڕاستی ئەمە مەسەلەیەکی عیلاجی سرفە، یەعنی پەیوەستە بە دکتۆرەکان خۆیانەوە، ناکرێ ئێمە لە قانوندا باسی بکەین، و ئەگەر بۆ ئەمە وابێ، راستە لەوانەیە ئەمەش مەسەلەی ئازاردانی نەخۆشەکەی تێ بکەوێ یان مەسەلەیەکی لەو بابەتە، بەڵام ئەگەر بۆ مەسەلەی کارەبایەکە وابێ، دەبێ بۆ هەندێك عیلاجی تریش چونکە هەندێك دەرزیش هەیە کە لەم جۆرە نەخۆشانە دەدەیت جۆرێك ئازار و جۆرێك حاڵاتی ئەتعاب و جانبی بۆ دروست دەبێت، لەوانەیە لە ئەسڵی عیلاجەکە لای بەی، ئەگەر بۆ ئەم مەسەلەیە بۆ ئەمیان بۆ ئەم جۆرە عیلاجە پێویست بکات بە قانونەکە دەبێت بۆ نەوعی دەرزیەکانی تر جۆری بەکارهێنانی عیلاجەکانی تر ئەوانیش هەموویان ریز بکەین کە من بۆ خۆم پێم وایە ئەمە بەڕاستی لە قانوندا جێی نابێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کوێستان خان،

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەوەندەی بزانم، و زانیاریم هەبێت عیلاجی کارەبایی لەو وڵاتانەی کە پێشکەوتووە زۆر دەگمەنە، و عیلاجەکی بێزراوە، بۆیە من پێم خۆشە نەمێنێ ئەو ماددەیە بەمەبەستی ئەوەی کە هەر نەکرێ کارەبا نەك لەبەر ئەوەی دەستی دکتۆرەکان والابکەین و ئەم عیلاجە بەکاربێنن، بۆیە لە کاتی مانەوەی دا من پێشنیار دەکەم کە بنووسرێ نابێ چارەسەری کارەبایی پێویست بۆ باری نەخۆشی دەروونی بکرێت زۆر بە دەگمەن و تەنها لە کاتێکدا کە لیژنەیەکی پسپۆر و تایبەتمەند بڕیار دەدات، چونکە هەموومان دەزانین ئەمە ئەعرازی جانبی زۆر خراپی هەیە کارەبا، و ئەوەی کە لە ئەخیرا دەڵێ، و پاش هەڵسەنگاندنی

بێلایەنە بەسەریدا بسەپێنرێت من قەتعی دژی ئەوەم کە بەهیچ شێوەیەك نەخۆش رازی نەبێت کارەبای لێ بدرێت، لەبەر ئەوەی ئەو ئەعرازە جانبە خراپانەی کە دروست دەبێ بەهۆی کارەباوە، و تاراخان باسی حاڵەتێکی کرد، من چەندین حاڵەت دەزانم کە لە دوای ئەوەی کە کارەبای بۆ کراوە وەزعی دەروونی زۆر خراپتر بووە، نەك پێی چاك ببێتەوە، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەوەی بۆ زیاد بکرێت و ئەوەی خوارەوەش لا بدرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو پەیمان خان،

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا من قسەیەکم هەیە لە سەر ئەم ماددەیە و لە سەر کۆی با بڵێین بابی چوارەم کە هەمووی عیلاجی نەخۆشی نەفسیە ئێمە لێرە راستە کە قانون هاتە ناو پەرلەمان هەموو ئەندامانی پەرلەمان بۆیان هەیە لە سەر هەموو ماددەیەکی ئەم یاسایە قسە بکەن، و کۆمەڵێك ماددەش هەیە بەتایبەتی لە بابەتێکی وا تایبەتدا ئیختیساسیە کە بەڕاستی رەنگە قسەکردن تێدا ببێتە مایەی خراپکردنی نەك باشکردنی، بۆیە من پێشنیاز دەکەم هەموو ئەو بابە لە ماددەی (25)وە تا کۆتایی بابی چوارەم ئەمانە لە قانونەکە دەربهێنرێ، و بەجێبهێڵرێ بۆ ئەو تەعلیماتنانەی کە دەردەچێ، چونکە ئەمە چارەسەرە، و چارەسەری پزیشکیە بەتەنیا دکتورەکان ئێستا ئێمە ناکرێ بکەوینە موناقەشەی ئەوەی کە کارەبا باشە یان خراپە رەنگە نەخۆشێك هەبێ وەکو ئەوەی تارا خان فەرمووی خراپ بۆی بەکارهێنرابێ یاخود وەکو کوێستان خان وتی زەرەری لێ بکا، بەڵام رەنگە نەخۆشیش هەبێ بەتەنیا کارەبای عیلاج بێ بۆ ئەوەی چارەسەری بکرێ، لەبەر ئەوە بابەتێکی وا توبی تایبەت و ئیختیساسی بەڕاستی هی ئەوە نیە ئێمە لەو قانونە موناقەشەی بکەین، بۆیە من پێشنیاز دەکەم هەموو ئەو بابە بهێنرێتە دەرەوە لەم قانونە، و بەتەعلیمات، و دواتر ئێمە لیژنەی تەندروستیمان هەیە کە چاودێری ئەوە دەکات کە تەعلیمات باش دەرچووە یان باش دەرنەچووە؟ وەزارەتی تەندروستی بۆ خۆی سەرپەرشتی ئەوە دەکات کە ئەو تەعلیماتە باشە یان باش نیە، و بۆ ئەمانەتیش من پشتیوانی قسەکانی کاك عبدالسلام دەکەم کە دوای من دەیکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو شلێر خان،

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر باسی ئەم ماددەیە کرا، منیش رەئیم وایە ئەم ماددەیە پێویست ناکات، چونکە لە ماددەی (26)دا ئەخیرەن دوای نەفسیەن و سلوکیەن کارەباییەنی تێدایە، و شتەکە زۆر ئیختیساسیشە بەس ئەوەی من لە

نزیکەوە ئاگام لە خوێندکارانی کولیەی تووبە ناخۆشترین دەرس لەلایەن ئەوەیە کە باسی عیلاجی کارەباییە کراوە یەعنی ئەو رۆژە تووشی سەدمە دەبن، چونکە کە ئەو نەخۆشە کارەبای لێ دەدرێ یەکەم ئیحتیمالی مردنە، بێجگە لە حاڵەتە نەفسیەکەی دوای ئەوە چی بەسەردێت، و ئەسڵەن ئەو نەوعە شتانە وای لە خەڵک کردووە وشیاری زۆر کەم بێ لە بابەتی عیلاجی نەفسی دا سڵ دەکەنەوە، و نەخۆش بۆیە عیلاجیش وەرناگرێ زۆر جار ئەسڵەن رقی لە ناوی کارەبایە رقی هەتا لە ناوی عیلاجەکانی تریشە وەکو دەرزی، وەکو حەب و دەرمان، بۆیە یەعنی بەڕاستی زۆر لای ئێمە پێشکەوتوو نەبووە، لەبەر ئەوە بەڕەئی من ئەو ماددەیە بەو شێوەیە هەر بهێڵینەوە، هەرچەندە زۆر تەخەسوسیشە وەزیر دیفاعی لێ دەکا، بەڵام نەمێنێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

وەڵلا یەك تەوزیح دەدەین، چونکە بەڕاستی وازح نیە، ماددەکە نەمێنێ، یان عیلاجی کارەبایی نەمێنێ، خۆی عیلاجی کارەبایی جوزئێکە لە عیلاجی هەندێك حاڵەتی نەخۆشی نەفسی، هەروەکو بێریڤان خان باسی کرد، بەڵام ئەگەر ناویشی بێنی ناوی نەهێنی دکتۆرەکان دەزانن بۆ چ حاڵەتێك بەکاری دێنن، بەڵام لێرە یەك شت هەیە، لێرە تەحدیدی مەسئوولیەتەکە دەکات، دەڵێ رەجەی کارەبایی نابێ بەکار بێ بەبێ موافەقەتی نەخۆش، و نابێ بەبێ دکتۆری موخەدیر بەکار بێ یەعنی ئەمە لە سالحی نەخۆشە یەعنی کە نەت هێشت ئەو وەختە دکتۆر بەکاری دێنێ وەکو شتێکی رەها، ئەگەر لێرە ماددەکە نەهێڵین، بۆیە لێرە تەحدیدی جۆرێك لە مەسئوولیەت دەکات چۆن بەکاری بێنی ئەوەی من تێی گەیشتم بەو شێوەیە، فەرموو کاك عبدالسلام،

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە تەئکیدی تێبینی پێشووی منی کردووە، من بیستوومە رەجەی کارەبایی بۆ مەراحلی بیدائی خەفیفی سەراع دەکرێت، و بۆ هەندەك خەڵل لە شەبەکەی عەصەبی ئەساسی راستە دختۆر نینە ئێمە بەس دوو سێ لاپەڕەمان خوێندووە، ئەساسی زۆربەی زۆری خەڵلە (مێنتاودسیزس)ئەو نەشاتە کارو موقناتیسیەی کە پەیدا دەبێ لە ناو جسم لە نەتیجەی هەر نەشاتێك خەڵلی لێ دروست دەبێت بە عیلاجی کارەبایی تۆ ئەو مەجالە موقناتیسیە دەخەیە حاڵەتی تەبیعی، و ئەوە دکتۆر باشتر دەزانی لە من ئەسڵەن ئەوە نەزەریەیەکە ئێستا لە هەشتا و نەوەتەکانە دەڵێتن نابێ دەرمانی کیمیاوی بەکار بێنین دەبێ هەموو هەوڵی عیلاجی وەرەم و هەموو شت لە رێگای راستکردنی نوڕمالکردنی مەجالی کارو موگناتیسیە ئەوەی جارێکی تر لەو دوو، سێ لاپەڕە خوێندوومە باسی نەخۆشی نەفسی دەکات دەڵێت خەڵلێکە لە سلوکی تاك، و سایکۆلۆجی تەئکید لە سەر تاك دەکات هیچ شتی جەمعی نیە لە سایکۆلۆجی تاکە خەڵلە لە سلوکی رەفتاری لەگەڵ دەوروبەری بەو شێوەی کە خەڵك راهاتووە لە سەری واتا مەرج نیە سلوکی ئەو سەقەت بێ یان خراپ بێ یان نەخۆش بێت، چونکە ئەوەی خەڵك راهاتووە و ئەو رەفتارە بە رەوا ئەزانن

ئەو لێی لا دەدات، و موشکیلەی هەیە لە رەفتار لەگەڵ خەڵك ئەمە چ عیلاقەتی بە رەجەی کارەبایی هەیە، و چ عیلاقەتی هەیە بۆ ئیعادەی دەورەی کارو موگناتیسی بۆیە ئەوەلەن لە رووی موحتەواوە رێزم هەیە تەبعەن من دکتۆر نیم لە خۆمەوە لەوانەیە قسە بکەم ئەم مەبدەئیە هیچ عیلاقەی بە ئەمرازی نەفسی نیە بەهیچ شێوەیەك، جارێکی تر ئەمرازی نەفسی لێرە مەبەستیان ئەمرازی عەقلی و عەسەبیە، ئەمە یەك وا دەکات ئەم ماددەیە داعی نیە هەبێ، دوو: جەنابی وەزیر باسی کرد لە کولیەش باسیان کرد ئێستا ئەم جیهازە یان ئەم عیلاجە یان ئەم شێوازە بەکاردەهێنرێ واتا (100٪) تەعلیمات هەیە، یان هەندە چوارچێوەیەکی سلوك دیارکراوە، بو چۆنیەتی بەکاربردنی ئەم ئامێرە، ئەگەر هەبێ لە بازاڕیش هەیە لە عیادەش هەیە، بۆچی ئێمە تازە ماددەیەکی تایبەت بۆ ئەوە بکەین، وەکو یەکێك لە خوشکەکان وتی واتا هەر جیهازێکی تازە بێتە عیادە ئێمە دەبێ لە یاسایەك بەکاربهێنرێ، بۆیە جارێکی تر لەبەر ئەو دوو هۆیە من تەسەور دەکەم ئەم ماددەیە زیادە، لەگەڵ ئەوەی رێزم هەیە دان بەوە دەنێم کە زۆر زۆر گرنگە بابەتەکە، و چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەم ئامێرە، و رێگا دان و رێگا گرتن زۆر زۆر گرنگە هیچ کەم ناکەم لە قیمەتی خودی ئامێرەکە و عیلاج بەو شێوەیە، بەڵام من هیچ رێگری نابینم لە رێگای وەزارەتەوە، لە رێگای تەعلیماتی مومارەسەی مهنە، لە رێگای هەر شتێك ئەم مەبەستەی کە لەم ماددەیە خوازراوە جێبەجێ بکرێت، لە رووی قانونیەوە من تەسەور دەکەم ئەم ماددەیە زیادە، ئەگەر بێین و فیعلەن ورده ورده تەماشای بکەین زۆربەی زۆری وەکو پەیمان خانیش وتی تاکو من تەئیدی بکەم ئەسڵەن ئەو مەسائیلە ئیجرائانە ئەوە بۆ ئێوە باشترە ئەوانەی خەمخۆری کامل کردنی مامەڵە کردن لەگەڵ نەخۆشی نەفسی رێگا بدەن لە رێگای تەعلیمات و ئەنزیمە و تەوجیهاتەوە زوو بە زوو رۆژانە (ان شاءالله) رۆژانە سێ جار دەگۆڕدرێن، بۆچی خۆتان رەبت دەکەن بە یاسایەك هەر جارێك پرۆسەی هەموارکردنی یاسا بێت تاکو بڵێن کەس و کاری یان بێ کەس و کاری، بۆیە منیش دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی ئەو خوشك و برایانە ویڕای گرنگی ئەو مەوزووعە جێگای یاسا نیە، داوا دەکەم ئەم ماددەیە لا بدرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کاك نەژاد فەرموو،

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی من ئەو رۆژەش لەگەڵ دکتۆر رێباز باسم کرد ئەگەر بە بیری مابێ، هەر قانونەکە سەرلەبەری تەعلیماتە، یەعنی هەموو قانونەکە دەکرێ بە تەعلیمات یەعنی بەڕاست دەکرێ نەخۆشێك دەچێتە خەستەخانە دەبێ بێنین قانونەك بکەینەوە دەبێ چ شمولی دەکات ئەوە شتی وا کەی هەیە لە دونیا بەڕاستی، یەعنی نەك هەر ئەو ماددەیە ماددەی تریشی لە دوایە پێویستی بە حەزف هەیە، ئێستا ناتوانم تەشخیسی بکەم، بەڵام لێرە ئیشارەتم داوە زۆر لە ماددەکان ئەحکامی نازانم چی و فلان و ئەحکامی عیقابی و ئەوانە یەعنی زۆری تێدایە بەڕاستی هیچی هەمووی بە تەعلیمات دەچێتن، بەڵام ئەگەر هەر

موسرِیشن لە سەر مانەوەی جارێ ئەوە دەڵێ (لا يجوز إجراء العلاج الكهربائي اللازم لحالة المريض) مەسەلەی عیلاجی کارەبایی تەبیعی ئەوە ئیشی دکتۆرەکانە خۆ ئیشی ئەوەی نیە یەعنی بەڕاستی، چ عیلاجێکی پێویستە لەوانەیە بە حاڵەتێکی ئێستا تەنویمی موغناتیسیش پەیدا بووە، بەڕاستی یەعنی ئەوەش هەیە بۆ عیلاجی نەفسی و ئەوانە ئەوە دختۆر خۆی دەیزانێ، بەڵام لێرە دەڵێ (ويتعين الحصول على موافقته على ذلك كتابة بناء على إرادة حرة الى اخره) باشە ئەگەر نەخۆشەکە عەقلی پێ نەشکا چۆن عیلاجی ئەوە دەکەی یەعنی لەو حاڵەتە عەقلی پێ نەشکا وتی من نامەوێ کەواتە هەر دەگەڕێتەوە بۆ دختۆر لەبەرئەوەی منیش لەگەڵ ئەوەدام ماددەکە لا ببرێ، ئەگەر ماددەکانی تر لا نابەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر،

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە بۆ ئەوە دانراوە کە خەڵک ئیجبار بکات دختۆرەکان ئیجبار بکات کە لە ژێر تەخدیری عام ئەو شتە بکا، من تا ئێستا نەم بیستووە (ect) لە عیادە هەبێ، نازانم ئەگەر دکتۆر رێباز و کاك دکتۆر حەسەن بیسبێتیان، من نەم بیستووە، ئەگەر هەبێ بەم ماددەیە ئیجبار دەکرێ کە بباتە ناو موئەسەساتی صحەی حکومی ئەوە یەکەم، دووەم: هەموو نەخۆشیەك (لاين تريتمێنتی هەیە) یەعنی ختوتی عیلاجی هەیە، ئەم خەتە سەری نەگرت، خەتی دووەم، خەتی دووەم سەری نەگرت، خەتی سێیەم، خەتی سێیەم سەری نەگرت، خەتی چوارەم،(ect) یاخود عیلاجی کارەبایی خەتی ئەخیری عیلاجی تەندروستی دەروونیە یان نەخۆشی دەروونی لەبەر ئەوە بە عەکسەوە من پێم وایە ئەم ماددەیە ماددەیەکی زۆر زەرورە، و مانەوەشی زۆر زەرورە، چونکە ئیجباری نەخۆش دەکا، و ئیجباری پزیشك دەکا کە ماق نەخۆشەکە بپارێزێ لە پێدانی بەنجی گشتی لەم بابەتە دا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

داوا کراوە کە ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێ، بەڵام هەرچەندە جەنابی وەزیر لەگەڵ نەبوو، نیصابمان تەواو نیە بەڕاستی (50)یە، فەرموو بێریڤان خان،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی لیژنەی تەندروستی پێم خۆش بوو رەئی ئێمەش وەرگری، پێش ئەوەی بدرێتە دەنگدان بۆ ئەو ماددەیە،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

قسەتان کردووە، خۆ یەکێك لەوانە تۆ قسەت کردووە، فەرموو بێریڤان خان،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخر بۆ مانەوەو نەمانەوەی قسەمان نەکردووە، بەنیسبەت ئەو ماددەیە رای من وەکو رای جەنابی وەزیرە، زۆر گرنگە بمێنێتەوە لەبەر چی؟ چونکە ئەو عیلاجە هەر بەکاری دەینن، و بەردەوامیشە خۆ لەگەڵ ئەوە نیم ئەو عیلاجە کە بکرێتن سلبیاتی هەیە، بەڵام هەیە ئەم عیلاجە هەیە و دەکرێ بۆ چەند حالەت بەس گرنگیەکەی لەبەر چ هاتە ناو ئەو ماددەیە کە جاران بەبێ تەخدیر دەیان کرد بەبێ رەزامەندی نەخۆش، بەبێ ئەوە، ئێستا دوو ئیستیفادەی تێدایە یەکیان تەخدیر دەکرێ و موتابەعە دەکرێ بزانین وەزعی چۆنە، دووەم: رەزامەندی هەیە وەرەقەك هەیە پڕ دەکەنەوە، ئیستیمارەك نەخۆشەکە ئەگەر خۆشی ئاگای نەبێ کەس و کاری ئیمزای دەکات، کاکە رازیە ئەوەی وەرگری دووەم دختۆرەکە کامە دختۆر بۆی کردووە ئەو وەختە هەردووکیان بەرپرسن و رەزامەندی هەردوو لای تێدایە، بۆیە جۆرێکە لە چارەسەرکردن دەبێ بکرێت، بەڵام مەعنای ئەوە نیە هەر عیلاجی سەدمە بۆ هەموو کەسێك بکرێ، عیلاجی تر هەیە ئەگەر کە پێویست بوو بکرێ، دەبێ بەو شێوەیە بکرێ، مانەوەی ئەو ماددەیە زۆر گرنگە نرخ دانانە، رێز لێنانە، پاراستنی مافی نەخۆشە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

پێشنیارێك هەبوو ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێ، کێ لەگەڵ ئەوە دایە ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێ، تکایە دەست بەرزکاتەوە؟(12) ئەندام پەرلەمان لەگەڵ ئەوەنە ئەو ماددە ئیلغا بکرێ؟، کێ لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە؟ زۆرینە لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە، مادام نیصابمان تەواوە دێینە سەر خوێندنەوەی ماددەکان یەکە بە یەکە بۆ دەنگدان، فەرموو،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش تکایە رەئی خۆتان لەگەڵ سیاغەی نوێ بۆ ئەندامان بخوێننەوە، فەرموو

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (25) کە ریزبەندەکەی دەگۆڕێ بۆ ماددەی (20) گفتوگۆی لە سەر کرابوو نیصاب تەواو نەبوو دەنگی لە سەر نەدرایە، علاج المرض النفسي المادة(20) في حالة تمتع المريض بالقدرة العقلية على فهم وإدراك الأجراءات والمعلومات المقدمة اليه واتخاذ قرار مبنى على هذا الأدراك والتعبير عنه تعبيراً صحيحاً يلتزم الطبيب النفسي المسؤول بعدم إعطاء اي علاج لمريض الدخول الإرادي دون الحصول على موافقته المسبقة المبنية على إرادة حرة كما يلتزم بتسجيل خطة علاجية المقترحة وتثبيت موافقة المريض او عدم موافقته في ملف طبي الخاص به، وتقع مسؤولية تقرير قدرة المريض العقلية على أعطاء موافقة صريحه من عدمها على الطبيب النفسي المسؤول وفي جميع الأحوال يلتزم أعضاء فريق العلاج بتسجيل كل تدخل يقوم به أي منهم بملف المريض.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە ماددەی (25)ی پرۆژەکە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (26) کە ریزبەندەکەی دەکاتە ماددەی (21): لا يجوز اعطاء المريض النفسي اي علاج لحالته سواء كان هذا العلاج دوائياً أو نفسياً او سلوكياً او كهربائياً او اي علاج أخر يستخدم في الطب النفسي دون احاطته علماً بذلك، ويتعين احاطته علماً بطبيعة هذا العلاج والغرض منه والأثار التي قد تنجم عنه والبدائل العلاجية له، فإذا امتنع مريض الدخول الإلزامي عن تناول العلاج المقرر، يحق للطبيب النفسي المسؤول إلزامه بالعلاج على ان يستوفي الطبيب اجراءات العلاج الالزامى قبل الشروع في ذلك ويجب عليه مراجعة إجراءات العلاج الإلزامى كل اسبوعين على الأكثر كما يجب اعادة النظر في تلك الإجراءات عند قيام الطبيب المعالج بإجراء أي تغيير جوهري في الخطة العلاجية المسرح بها، وإذا استمر العلاج الإلزامى مدة أكثر من ثلاثة أشهر يتعين الحصول على تقييم طبي اخر.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ماددەی (26) بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە کە لە ئەسڵی پرۆژەکە هاتبوو، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ دەستکاری چوار هەفتەکە کرا بوو بە دوو هەفتە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (27) ریزبەندەکەی دەبێتە ماددەی (22): يجوز في حالة الضرورة إعطاء المريض النفسي العلاج دون الحصول على موافقته متى كان ذلك لازمًا لمنع حدوث تدهور وشيك للحالة النفسية أو الجسدية للمريض والذي من شأنه أن يعرض حياته أو صحته أو حياة وصحة الأخرين لخطر جسيم وشيك على أن لا تتجاوز مدته (72) إثنين وسبعين ساعة

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ماددەی (27) لە ئەسڵی پرۆژەکە بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك ئەندام لەگەڵ نیە بە زۆرینەی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر،

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (28) کە دەکاتە ماددەی (23): لا يجوز إجراء العلاج الكهربائي اللازم لحالة المريض النفسي إلا تحت تأثير مخدر عام وباسط للعضلات، إذا كانت حالة المريض الصحية تسمح بذلك ويتعين الحصول على موافقته على ذلك كتابة بناء على إرادة حرة وبعد إحاطته علما بطبيعة هذا العلاج والغرض منه، والآثار الجانبية التي قد تنجم عنه، والبدائل العلاجية له، فإذا رفض المريض الخاضع لإجراءات الدخول والعلاج الإلزامي هذا النوع من العلاج وكان لازماً لحالته يفرض عليه بعد إجراء تقييم طبي من قبل لجنة طبية مختصة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ماددەی (28) بەو سیاغەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، کۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان دێنین، تا سبەی سەعات (2/5) خواتان لەگەڵ، کۆبونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزیران هەیە جەنابی وەزیر بە دەست خۆی نیە یەعنی بەڕاستی،

فرست احمد عبدالله
سکرتێری پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

د.حسن محمد سورە
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (19)

چوار شەممە رێکەوتی 2013/5/15

کاتژمێر (2،30)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە رێکەوتی 2013/5/15 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز د. حسن محمد سورە جێگری سەرۆك و، بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (19)ی خولی سێیەم, ساڵی (2013) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (19)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (2،30)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوار شەممە رێکەوتی 2013/5/15 دا بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەروو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان_عێراق.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەست پێ دەکەین، سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستانی عێراق ، خولی سێیەمی هەڵبژاردن ، ساڵی چوارەم ، خولی گرێدانی دووەم ، ژمارەی دانیشتن 19 ، ڕۆژی دانیشتن 15-5-2013 ، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە(1)ی ماددەی(20) لەپەیڕەوی ناوخوی ژمارە (1) هەموارکراوی ساڵی 1992 ی پەڕلەمانی کوردستان_عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە(19)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن، لەکات دوو و نیوی دوای نیوەڕۆ ڕۆژی چوارشەممە، ڕێکەوتی 15-5-2013دا بەم شێوەیەبێ:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەروو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای پاراستنی تەندروستی دەروونی لە هەرێمی کوردستان_عێراق.

داوا لە لیژنەکانی تەندروستی ، یاسایی دەکەین بێنە سەر سەکۆی لیژنەکان ، بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری تەندروستی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین .

لیژنەی یاسایی فەرموون بۆ ماددەی نوێ .

بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (29):

یحق للطبیب النفسی المسؤول ان یصرح باعطاء المرضی الخاضعین لقرارات الدخول و العلاج الالزامی اجازات علاجیة بالشروط و الاجراءات التی تحددها التعلیمات الصادرة لتنفیذ هذا القانون ، و یستمر المریض في تلك الحالة بالخضوع لقرارات الدخول و العلاج الالزامي.

و في حالة تخلف المریض الحاصل على اجازة علاجیة عن الحضور الى المؤسسة في نهایة المدة المحددة لاجازته تبلغ الشرطة لاعادته مره اخرى.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو نیشتمان خان.

نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پزیشکی دەروونی بەرپرس بۆی هەیە بڕیار بدات بۆ ئەو نەخۆشانەی بڕیارەکانی داخڵبوونی چارەسەری بە خورتی دەیانگرێتەوە مۆڵەتی چارەسەریان بداتێ ، بەپێی مەرج و بەرێکارەکانی دەستنیشانکراو لەو رێنماییانەدا کە بۆ جێ بەجێکردنی ئەم یاسایە دەرکراون.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی هاوبەش رەئی، تەئییدی ماددەکە ئەکەن.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر .

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ماددەکە ئەکەم ، بەڵام ئەتوانێ (ان یصرح باعطاء المرضی المستقرین) نەك هەموو، چونکە لێرەدا ئەڵێ ئەگەر نەهاتەوە شوڕتەی بۆ بانگ ئەکەی لەبەر ئەوەی ئەو کەلیمە هین بکرێ لە رووی هینەوە قانونیەوە سەلامەتر بێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟

فەرموو کاك نەژاد.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو ماددەیە بکرێتە دوو لق ا ، ب ، لەگەڵ جەنابی وەزیریشم کە دەڵێ (المرضی المستقرین) ، ئەوە زۆر جێگای خۆیەتی لەبەر ئەوە ئاوای لێبێتن:

ا- یحق للطبیب النفسی المسؤول ان یصرح باعطاء المرضی المستقرین الخاضعین الی اخرە ، ئینجا ب- (اذا تخلف المریض) هەتا دەگاتە (المحددة لاجازتە تبلغ الشرطة لاعادتە مرة اخری)ی ناوێ پێویست ناکا (لاعادتە) تەبعەن بەخۆی لە نەخۆشخانە دەرچووە دەگەڕێتەوە نەخۆشخانە .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

پێشنیارەك لەلایەن پەرلەمانتاران کراو بەڕێز وەزیری تەندروستیش پشتگیری لێکرد سەبارەت بەو ماددەیە ، ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێ ئەمەش هەردوو لیژنە پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین ئەگەر بدرێتە دەنگدان لەبەر ئەوەی ناوەڕکی ماددەکە لە ماددەی (24) ئەسڵی پڕۆژەکە ڕیز بەندی گۆڕایە هەمان مەبەستی تێدایە ، لۆیە ئەمەش پشتگیری ئەو پێشنیارە دەکەین بە ئیلغا کردنی ماددەی (29)ی ئەسڵی پڕۆژەکە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

پێشنیارەك هەیە کە ماددەی (29) لەگەڵ ماددەی (24) هەمان مەبەست دەپێکێ ، بۆیە بۆ ئەوەی کە لە پڕۆژەکە تکراری تیا نەبێ موقتەرەحێك هەیە بۆ ئەوەی ئەو ماددەی (29) ئیلغابێت ، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە ئیلغابێت دەستی بڵندکا ، کێ لەگەڵ نیە ، بەکۆی دەنگ ئیلغا کرا .

فەرموو بۆ ماددەی (30):

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31) کە دەبتە ماددەی (25) چونکە (29 ، 30) 30 بووە (18) لەگەڵ (18) بووە یەك ماددە.

ماددەی(25):

يجوز تطبيق نظام الاوامر العلاجية على المريض النفسى الخاضع لنظام الدخول و العلاج الالزامى خروجه من المؤسسات ، ويقصد به فرض العلاج على المريض النفسى خارج نطاق مؤسسات الصحة النفسية و تحت اشرافها اذا توافرت الشروط الاتية :

اولا : ان تسمح حالة المريض باستمرار علاجه دون الحاجة الى البقاء في المؤسسة.

ثانيا : اذا كان من شأن توقف العلاج تدهور حالة المريض النفسى.

ثالثا : ان لا تمثل حالة المريض خطرا جسميا على حياته او سلامة و حياة الاخرين

رابعا : ان يكون للمريض تأريخ معروف بعدم الانتظام في تعاطي الادوية النفسية الموصوفة له على نحو أدى الى تكرار انتكاس حالته و دخوله و علاجه الزاميا لاحدى المؤسسات النفسية.

خامسا : ان يتم الحصول على تقييم طبى مستقل .

سادسا : ان يتم ابلاغ الهيئة العامة للصحة النفسية .

ويتضمن نظام الاوامر العلاجية التزام المريض بالحضور للمؤسسات في الاوقات التي يحددها الفريق المعالج و السماح للفريق المعالج بزيارة المريض في محل اقامته طبقا للخطة العلاجية المقررة .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31) کە ئەکاتە ماددەی (26) :

دەکرێ پراکتیزەی ڕێسای (چارەسەری) بکرێت لەسەر نەخۆشی دەروونی کە ڕێسای داخڵبوونی چارەسەری بەخورتی دەیگرێتەوە. لەپاش دەرچوونی لە دەزگاکان. مەبەست لەمە سەپاندنی چارەسەرە لەسەر نەخۆشی دەروونی لە دەرەوەی دەزگاکانی تەندروستیی دەروونی و لەژێر سەرپەرشتیکردنیدابێت ، گەر هاتو ئەم مەرجانەی تێدا بوو :

یەکەم : باری نەخۆش ڕێگا بدات بە بەردەوامبوونی چارەسەرکردنەکەی بە بێ ئەوەی پێویستی بەوە هەبێ کە لە دەزگادا بمێنێتەوە .

دووەم : ئەگەر ڕاوەستاندنی چارەسەرکردنەکە ببێتە هۆی داڕمانی باری دەروونیی نەخۆش .

سێیەم : باری نەخۆش نەبێتە جێی مەترسیی قورس لەسەر ژیانی ، یان سەلامەتی و ژیانی کەسانی کە .

چوارەم : نەخۆش مێژوویەکی ناسراوی هەبێ لە ناڕێکی وەرگرتنی دەرمانی دەروونی کە بۆی دەنووسرێت بە جۆرێك کە بووبێتە دووبارە داڕمانی بارەکەی و ، چارەسەرە بە خورتییەکەی لە یەکێك لە دەزگاکانی دەروونیدا .

پێنجەم : هەڵسەنگاندنی پزیشکی بێ لایەنی بۆ وەدەستبهێنرێت .

شەشەم : دەستەی گشتی تەندروستیی گشتی ئاگاداربکرێتەوە .

ڕێسای چارەسەری فەرمانی ، نەخۆش پابەند دەکات بە ئامادەبوونی لە دەزگاکانداو لەوکاتانەدا کە تیمی چارەسەرکردن دەستنیشانیان دەکات و ڕێ پێدانی تیمی چارەسەرکردنی بڕیاردراو .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان. فەرموو ڕۆژان خان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەردوو لیژنە لەسەر ئەوە ڕێك کەتین کە ماددەی (31) لەگەڵ ماددەی (32) پێشنیاری وە دەکەین کە یەکبخرێ ، لەبەر ئەوەی باسی یەك بابەت دەکا ، ماددەی (31) ببتە بڕگەی یەکەم ، ماددەی (32) ببتە بڕگەی دووەم لە ماددەکە ، ئەگەر دەرفەت بدەی دەقەکە بخوێنمەوە بە چ شێوەك کە دەمجانکرد.....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (32)ش بخوێنەوە بۆئەوەی بیدەینە دەنگ .

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

دەمجەکەمان بەم شێوەیە لێکردیە ماددەی (31).....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

(31) خوێنرایەوە (32) بخوێنە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ئاخر دەقەکە سیاغەکەمان بڕەك گۆڕیە پاشەو پێشمان کردیە

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

گۆڕیوتانە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڵێ، بەڵێ تەنها گۆڕانکاریەکە لە نیزامی (الاوامر العلاجیه) بڕەك دەستەواژەکانمان دەست کاری کردیە ، ئێستا ماددەی (31) و (32) بەو شێوەیە دادەڕێژرێت دەبتە یەك ماددە بە دوو بڕگە :

ماددەی (31) یەکەم :

یجوز فرض العلاج خارج نطاق مؤسسات الصحة النفسية على المريض النفسي الخاضع للدخول و العلاج الالزامی اذا توافرت الشروط الاتية :

واحد : ان تسمح حالة المريض باستمرار علاجه دون الحاجة الى البقاء في المؤسسة .

اثنين : اذا كان من شأن توقف العلاج تدهور حالة المريض النفسی.

ثلاثة : ان لا تمثل حالة المريض خطرا جسيما على حياته او سلامة وحياة الاخرين .

رابعا : اذا كان المريض معروف بعدم الانتظام في تعاطى الادوية النفسية الموصوفة له على نحو ادى الى تدهور حالته ودخوله وعلاجه الزاميا بأحدى المؤسسات النفسية .

خمسة : ان يتم الحصول على تقيم طبي .

ستة : ان يتم ابلاغ لجنة الصحة النفسية في المحافظة .

ثانيا : يجب الا تزيد مددة العلاج خارج مؤسسات الصحة النفسية على ستة أشهر ، يجوز تمديدها بعد موافقة لجنة الصحة النفسية .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێكەوت حەمە رشید / وەزیری تەندروستی .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یجوز تطبیق نظام الاوامر العلاجیة على المریض النفسی ، کێ تەتبیقی کا ئەوامرەکە؟ من پێم باشە تەحدید کرێ (بذوی المریض بالدرجة الاولی و الدرجة الثانیة او من علیه ریعایة المریض قانونیا ، یەعنی کێ عیلاجەکەی باتێ؟ ، ئەو نوقتەیەم هەیەو زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

پێشنیارەك هەیە ماددەی (31) و (32) دەمج بکرێ دوایی ئەو سیاغەی کە خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان دوای ئەوەی ئێوەی بەڕێز رووبکەرەوەتان لەسەر دا ، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی (31) و (32) دەمج بێ ، دەستی بڵند کا؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنگ دەمج کرا ، ئەندامانی بەڕێز کێ قسەی لەسەر ئەم دوو ماددەیە هەیە؟.

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ بەڕێز وەزیری تەندروستیم مەسئولیەت لێرە تەحدید بکرێ کێ ئەو نیزامی موتابەعەی نیزامی نەخۆشەکەی دەکاو نوقتەکی زۆر زۆر موهیمە ، چونکە سحەتی نەخۆشەکەی دوایێ ئەو کەسەی ئیتلاق سەراحی کردیە ئەو مەسئوولە لێی ، وابزانم لۆیە ئەو نوقتە زۆر موهیمە ، دوو : من تاقیبەکەم لەسەر نوقتەی چار هەیە (ان یکون للمریض تأریخ معروف) ئەوە بە تاریخ نابێ (ان یکون للمریض سجل طبی) ، عادەتەن ئێستا لە هەموو دنیا سجل توبی نەخۆشی بە رەقەمە ، بە کۆدە دەدرێتە کۆمپیوتەری لۆ ئەوەی موتابەعە بکرێ ، ئەمە فەقەرەکمان لەغوو کردەوە ، قانونی پێشتر کە گۆتمان سجلی نەخۆش هەبێ ، سجلی نەخۆش ئێستا بە حکومەتی ئەلیکترۆنی دەکرێ ، بە ئای تی دەکرێ ، ئەمن ئەگەر بزانم بابم یان داکم نەخۆشە رەقەمەکەی ، کۆدەکەی لێدەدەم هەموو ڕۆژێك تەعقیبی سحەتی نەخۆشەکەی دەکەم ،

فەقەرەکمان لەغووکردەوە عیلاقەی بە سجلی هەبوو پێشتر ئەوە دەبا ئەمە تەسبیت بکەین ببتە حکومەتی ئەلیکترۆنی ، لێرە بەهەر حالێ ئەوە (تأریخ معروف) بەمن باشترە (سجل طبی) ، مەدەون لۆ ئەوەی ئەتو بتانی یەعنی (تاریخ معروف) تاریخەکە هیچ ئەوەی لەسەر نیە ، (تقیم طبی) خامسا (تقیم طبی مستقل) موستەقیلەکەش نەمینێ هەر تەقیمێکی طبی بمینێ ، زۆر سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

خۆی (تاریخ معروف) ئەمە هەر لە کەلیمە ئینگلیزیەکەیە تەرجومەکراوە کە نەخۆشێك دێ بۆ خەستەخانە هینەك هەیە بۆی پڕئەکەنەوە پێی ئەڵێن هیستۆری واتا تاریخی نەخۆشیەکەی ، شەرتیش نیە هەموو تاریخی نەخۆشی لە سجلی طبی تەسجیل بووبێ .

فەرموو تاراخان .

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی بوونی ئەوەی کە هەردووکی بکرێ بەیەك بە (أ ، ب) من لەگەڵ ئەوەم کە ئەوامری عیلاجی بمینێ بەڵکو لەناوی هاوبەشەکە وشەی نیزامی ئەوامری عیلاجیان نەهێشتووە چونکە ئەوەی (مقصود بالاوامر العلاجیة) کە جەنابی وەزیر و جەنابی سەرۆکی پەرلەمان کە خۆیان دکتۆرن (هو فرض العلاج علی المریض النفسی خارج نطاق المنشئة) یەعنی ئەوە نیزامێکە لە ووڵاتانی تریش کە بەکارئەهێنرێت (طبیا نظام الاوامر العلاجیة) (اوامر علاجیة) چیە نەك لەناو موئەسسەکە ، بەڵکو لەدەرەوەی موئەسسەکە لەلایەن کێ ئەکرێ ، لەلایەن ئەو لیجانەی کە ئەبێتە سەبەب بۆ عیلاجکردنی ئەو نەخۆشە ، ئەوها ئەخوێنرێتەوە ئەڵێ (یقصد بالاوامر العلاجیة فرض العلاج علی المریض النفسی خارج نطاق المنشأة ، منشأة الصحة النفسیة و تحت اشرافها اذا توافرت الشروط التالیة) ئەو شەش شەرتەی کە نووسراوە هەمووی دێتە خوارەوە و باس ئەکرێ .

ب – یجب ان لاتزید مدة تطبیق نظام الاوامر العلاجیة علی ستة أشهر ، ئەوە زۆر گرنگە وە ئیزافە کردنی ئەوەش (ولا یجوز تجدیدها لمدة اخری الا بعد ابلاغ المجلس العام للصحة النفسیة) چونکە ئەوە موهیمە درێژکردنەوەی لەشەش مانگ ، عالەمیەن ئەوەی بەکارهێناوە لە دەوروبەر لەناو هەموو ئەو نیزامانەی بابڵین ئەو وڵاتانەی کە سیحەی نەفسیان هەیە ، قانونیان هەیە ، بۆی هەمووی شەش مانگ دانراوە ئەوامری عیلاجی ، پێم خۆشە ئەلێرەدا ئەمەش تەسبیت بکرێ کە نابێت تەجدید کرێتەوە ئیلا ئەگەر ئەسبابێکی وای کرد کە بەو لیژنە خۆی قەرار بدات ئیعادە کرێتەوە ، سوپاس .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك جەمال .

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان .

ئەگەر بڕیینو سەیری بیدایەت مادەکە بکەین کەلیمەت (یجوز) ، عیلاجی ئیلزامی ئەمە لەگەڵ یەکتر نا گونجێ ، چونکە (یجوز) لێرە ئەکرێت و ناکرێت ئەمە یەك ، ئیلزامیش تەبعەن ناکۆکیە ، ئیعتیادیە ، بۆیە ئەمن پێشنیار ئەکەم(یطبق) لە جیاتی کەلیمەت (یجوز تطبق نظام الاوامر العلاجیة الی ئاخیریهی بعد خروجه من مؤسسات الصحة النفسية بفرض علاج على المريض النفسی خارج هذه المؤسسات) ئەمە یەك ، حاڵەتی دووەم ، خاڵی دووەم :

(اذا كان من شأن توقف العلاج تدهور حالة المريض النفسي) ، ئایا ئەم نەفسیە بۆ حالەیە یان بۆ مەریزە یان مەبەستان حالەی نەفسیە یان حالەتی مەریزە ، ئەگەر حالەتی مەریز بێت ببتە حالة المريض النفسية.

ثالثا : ان لاتمثل حالة المريض خطرا جسيما على حياة او على سلامة الاخرين ، مادام لە(تمثل خطرا) ئەی بۆکێیە عیلاجی بەردەوام وەرتگرت خارجی مستەشفا ، (الا تمثل)ەی ئەگەر بنووسن (اذا شكلت حالة المريض خطرا جسيما على حياته او سلامة وحياة الاخرين عند توقف عن العلاج) ، ئەگەر بێتو عیلاجەکە بەردەوام نەبیتن .

رابعا : ان يكون للمريض تأريخ في تعاطي الادوية النفسية الموصوفة لە ، شەرت نیە عیلاجەکە دەوابتن ، مەرج نیە دەوابتن ئیحتمالە جەلسەیەکی نەسیح ، ئیحتمالە دانیشتنێکە، ئیحتمالە ئەوەیە ، بۆیە من پێشنیار دەکەم (بعدم الانتظام في تعاطي العلاج الموصوف له) .

خامسا : ان يتم الحصول على تقيم طبي مستقل ، من يحصل؟ یەعنی کێ (يتم الحصول) ئەم جملە نازانم یەعنی مانای نیە ، یان بنووسن(تقييم طبي يوصى بذلك ، تقييم طبی توصية) بکاتن کە عیلاجەکە بەردەوام بێ لە دەرەوەی موئەسەسە ، ئەوەی تر ان يتم ابلاغ اللجنة الصحية و مؤسسة الصحة النفسية ئەوە شتێکی زۆر ئعتیادیە .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش دوای وەرگرتنی ئو پێشنیارانە ، تکایە سیاغەی نوێتان .

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەوەی داوایان کرد نیزامی ئەوامر عیلاجی بمێنێ ، ئەو نیزام ئەوامر عیلاجی مادام ناوی نیزامە دەبێ لە ئەنجومەنی وەزیران دەرچووبێ نیزامەکی تایبەت کە ناوی نیزام ئەوامر عیلاجیبی ، ڕاستە لەو پڕۆژەیە ناوی هاتیە ، بەڵام لە پڕۆژەی دووەمی ولاتانی تر وەرگیرایە هەندەك لە ماددەکان بەتایبەتی لە میسر ، لە میسر ئەو نیزام ئەوامر عیلاجی هەیە ، بەڵام لێرە ئەو نیزامە نیە لە سیحەی هەرێمی کوردستان بۆیە لامان بردیە دامان نایە (يتم فرز العلاج) ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بە نیسبەت ئەو پێشنیارانەی زۆر بەی زۆری لەناو ئەوەی جێی دەبۆوە لەناو دەقی ماددەکە جێمان کردۆتەوە ، تەنها یەجوزەکە ئەوەی ئەمە تێگەیشتبین (یجوز فرض العلاج) ، واتە هەموو جار پێویست ناکاتن، لۆیە جەوازی داندرایە دەسەلاّتی پێبدرێ ئایا هەموو حالّەتێك ئەوەی نەخۆشی دەروونی هەیە بەپێی نیزامی دخولی ئیلزامی داخیلی موئەسەسەی سحی بووە؟ پاشان لەو موئەسەسەیە دەرچووە عیلاجی وەرگرتیە باش بووە بەس پێویستە باشترِبی ، جەوازیە یەجوزەکە لەبۆ هەندێیە فەرز ناکرێ ئەو عیلاجە لۆیان هەیە لە هەندێك حالّەت ئەگەر ئەو مەرجانە هەبوو عیلاجەکە دانرێ لۆیە وشەی یەجوز لێرە داندرایە .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر دەرفەت بدەی دەقەکەی دەخینمەوە دوای داڕشتنەوە ، لەلایەن هەردوو لیژنەی تەندروستی و یاسایی ماددەکە داڕێژرایتەوە ماددەی 31 و 32 ، چونکە دەست کاری ئەسڵی پڕۆژەکە کرایە ، هەندێك دەستەواژەی تێدا گۆڕان کاری بەسەردا هاتیە.

ماددەی 31:

اولا : يجوز فرض العلاج الصحي، ريزبەندەکە دەگۆڕێ ماددەکان هەمووی گۆڕایە دەبتە ماددە 26 ریز بەندی 26 وەردەگری .

يجوز الفرض العلاج خارج نطاق مؤسسات الصحة النفسية على المريض النفسى الخاضع للدخول والعلاج الالزامى ، اذا توافرت الشروط الاتية :

1-ان تسمح حالة المريض النفسية باستمرار علاجه دون الحاجة الى البقاء في المؤسسة .

2-اذا كان من شأن توقف العلاج تدهور حالة المريض النفسى .

3-ان لا تمثل حالة المريض خطرا جسيما على حياته او سلامة وحياة الاخرين .

4-اذا كان للمريض تأريخ معروف بعدم الانتظام في تعاطى الادوية النفسية الموصوفة له على نحو أدى الى تدهور حالته ودخوله و علاجه الزاميا باحدى مؤسسات الصحة النفسية .

5-تقيم طبى يوصى بذلك .

6-ان يتم ابلاغ لجنة الصحة النفسية في المحافظة .

ثانيا : يجب الا تزيد مدة العلاج خارج لمؤسسات الصحة النفسية على ستة أشهر ويجوز تمديدها بعد موافقة لجنة الصحة النفسية في المحافظة .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە بە تێکەڵکردنی ماددەی 31 و 32 کێ لەگەڵە دەستی بڵند کا؟ کێ لەگەڵ نیە؟ (3) ئەندام لەگەڵ نیە ، بە زۆرینەی دەنگ پەسندکرا ، فەرموو ماددەیەکی تر .

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی 33:

في حالة وفاة المريض الخاضع لاجراءات الدخول او العلاج الالزامي تلتزم ادارة المؤسسات باخطار المحكمة المختصة وأهل المريض ومجلس الصحة النفسية خلال اربع وعشرين ساعة من تاريخ الوفاة ، فضلا عن ارسال تقرير مفصل الى مجلس الصحة النفسية مصحوبا بصورة كاملة بملف المريض المتوفي شاملا جميع الفحوصات والابحاث وطرق العلاج التى تم استخدامها .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی 32:

لە کاتی مردنی نەخۆش کە رکێفی رێکاری داخڵبوونی یان چارەسەری بە خورتی یە ، بەڕێوەبەرایەتی دەزگا پابەندە بە ئاگادارکردنەوەی دادگای تایبەت و کەس و کاری نەخۆش و دەستەی گشتیی دەزگای تەندروستی دەروونی لەماوەی (24) بیست و چوار کاتژمێردا لەبەرواری مردنەکەیەوە ، سەرباری ناردنی ڕاپۆرتێکی تێروتەسەل بۆ دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی هاوپێچ کرابێ بە کۆپییەکی تەواوی دۆسێی نەخۆشی مردوو کە هەموو پشکنین و توێژینەوەو ڕێگاکانی چارەسەرکردن کە بەکاربراون بگرێتەوە .

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش فەرموو

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەو دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونیە ئەبێ بکرێت بە لیژنەی پزیشکی لە پارێزگا ، من پێم باشە ئەگەر قانونیەن ڕێبدا لە جیاتی مەحکەمەی موختەس ، ئیبلاغی شورتە بکرێ ، چونکە زۆر جار ئیبلاغی مەحکەمەی موختەس قورسە ، یەعنی ئایا لە خەستەخانەی ئەتوانرێ یەکسەر ئیبلاغی مەحکەمەی موختەس بکرێ؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم مەوزوعە.

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان

زۆرم پێخۆشە لێرە کەلیمەی مەحکەمە موختەسەو ئەهلی مەریز دەبینم ، بەس خۆزگە لە حاڵەتی وەفات نەبا بەتەنێ ، لۆ حاڵەتی دخولی ئیجباریش با ، لۆ حاڵەتی عیلاجی ئیجباریش با ، مەحکەمەی موختەس و ئەهلل مەریز ، چونکە لۆ هروبی نەخۆشەکەش لەگەڵ شورتەو لەگەڵ مەحکەمەی خەڵکی نەخۆشەکەی زۆر زۆر موهیمە لۆوەی کەیسی نەخۆشەکەی بزانی ، چونکە زۆر حاڵەت بووە هەر چەند لەماددەکانی پێشتر ڕەفز کرا جەنابت تەئیدیشت کرد ، زۆر حاڵەت بووە نەخۆش هەبووە مودمین غاریدایە شورتە هینایتیەوە، هەر لە مەخفەری شورتەی بێ ئاگاداری ئەهلەکەی یان لە هروب لە مەسئوولیەتی ئەهلەکەی لۆ نەخۆشەکەی خۆی موسیبەتی بەسەر هاتیە ، ئەو کەیسانە واقیع بووە

کاك دکتۆر وایە یان نا ، لۆیە زۆرم پێخۆشە کە دەڵێ مەحکەمە موختەسە وە ئەهل مەریز وە ئەوە زۆر زەروریە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگیری سەرۆك:

فەرموو د. بشیر.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

مولاحەزەکەی من مولاحەزەیەکی لوغەوییە ، بەڕاستی لەم قانونەدا لە 4 ، 5 ماددەدا وشەی اخطار هاتووە ،(یخطر ، اخطار ، یخطرون) ئەمانە ، وشەی ئیختار لێرە بە مەعنای ئیبلاغ هاتووە ، ئاگادار کردنەوە ، لەعەرەبیشدا وشەی (اخطار) مانای ئاگادار کردنەوە ناگرێتەوە بە مانای ئیلفات نەزەر دێ ، بە مانای سەرنج ڕاکێشانێکی تونـد دێت ، وەکو مەسەلەن کە ئەنەما مۆزەفێك غایب بێ ئینقیتاعی کردووە لە

دەوامەکەی خۆی پێی دەڵێ ئەگەر نێیەوە دوایێ فەسڵ دەکەین وا دەکەین ، بۆیە ئیختار لێرە بەکار نایە لە جیاتی ئیختار لە هەندێك ماددەی پێشوو ڕۆیشتووە یان بکرێتە ئیخبار یان بکرێتە ئیعلام ، ئەمە باشترەو لوغەوییەو شتەکە چاکترە .

مولاحەزەی دووهەم ئەویە : لەو ماددەیەدا دووجار ناوی (مجلس الصحة النفسية) هاتووە مەسەلەن دەڵێ (اخطار المحكمة المختصة واهل المريض ومجلس الصحة النفسية خلال اربع وعشرين ساعة) وە پاشان دەڵێ (فضلا عن ارسال تقرير مفصل الى مجلس الصحة العامة) ، ئەم دووە بکرێتە یەك لۆئەوەی کە ئەم مەرەکاکاتە نەمینێ و ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو كاك نەژاد.

بەڕێز نەژاد عزيز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

منیش تەئیدی دکتۆر دەکەم دەربارەی ئەوەی ئیختار هەرچەندە ئیختاریش ئەو مەعنایەی دەگرێتەوە ، چونکە کابرا مردووە ئیتر ئاگاداری بابڵێین کەس و کارەکەی دەکەنەوە بەڵام لێرانە (في حالة وفاة المريض الخاضع لاجراءات الدخول او العلاج الالزامي ، على ادارة المؤسسات) یەعنی ئەوە بکرێتە شتەکی وجوبی نەك (تلتزم) یەعنی تەلتەزم رەنگە ئیلتزام نەکا ، رەنگە بیکا ، لێرە ئەوە فەرز بکرێ بەسەری یەعنی(تبلغ المحكمة المختصة واهل المريض ومجلس الصحة النفسية خلال اربع وعشرين ساعة)، زۆرە یەعنی کابرا مردووە هەتا 24 سەعات خەبەری ئەهلەکەی نادەن مەعقولە ئەوە ، ئەوە لەکێ هەیە شتی وا بە دوو دەقان دەزانی کابرا ، مەعقول نیە ئێ قەیناکە بەڵام بە 12 سەعات دەتوانن هەمووشتەکی لۆتەرتیب بکەن بە 12 سەعات ، ئیشیان چیە لە خەستەخانەی بەڕاستی یەعنی ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

جاری وایە نەخۆشەکە مەسەلەن سەعات 12ی شەو ئەمرێ و کەسیشی لەگەڵدا نیەو دخولی ئیلزامیشە نە حاکمی خەفەر هەیەو نە کەسیشی لەگەڵدایە تۆ مەجبووری ئەو جەستەیە ببەیتە توب عەدلی بەیانی کە ڕۆژ بۆوە ئینجا ئیخباری ئەو خەڵکە ئەکەی ، بۆیە ئەو 24 سەعاتە داندراوە ، یا جاری وا هەیە دوای دەوام بووە ، زۆر لەم نەخۆشیە دەروونیانەش کەس لێیان ناپرسێتەوە ، یەعنی زۆر جار باری دەروونیان زۆر باشیش ئەبێ وەریان ناگرنەوە کەس و کارەکانیان ، لەبەر ئەوە ئەو مودەیە داندراوە لەبەر ئەوە داندراوە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی یاسایی بۆ سیاغەی نوێ فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەنیسبەت ئیختارەکە کرا ئیعلام ، ئەوە تێبینیەکی باش بوو ، وشەی ئەهل لە قانون عادەتەن قەوانین عیراقی وشەی بەوی بەکاردێت نەك ئەهل ، ئەهل مەریز (هیئة العامة الصحة النفسية) ئەوە بووە وەکو پێشنیاری جەنابی وەزیر بووە لیژنەی تەندروستی لەسەر ئاستی پارێزگاکان هەیە ، بە نیسبەت ماوەی 24 سەعات دەرێ لە ماوەی 24 سەعات ، مەرج نیە چاوەڕێ بکا 24 سەعاتەکە تێپەڕێ ئاخیر دەقەی لە 24 سەعاتی ئاگادار بکرێتەوە ، لە ماوەی 24 سەعلت لەوانەیە کاتژمێری یەکەم کەمتر ، موهیم لە 24 سەعات زیاتر نەبی مەبەست نیە ئینتیزار بکەن 24 سەعات لەسەر مردنەکەی تێپەڕی ئەوجا ئاگاداری کەس و کاری بکرێتەوە ، دوو جار ناوی دەستەی گشتی هاتیە کە کردمانە لوجنەی صحی دەتوانین ئی دووەم بکەینە (اللجنة العليا) (اللجنة المذكورة العليا ، اللجنة المذكورة في المادة)، لەسەرەوە لوجنەی صحەی نەفسی محافەزە هاتیە ، بەو شێوەیە ماددەکە پێشنیاری هەردوو لیژنەکە دابڕێژینەوە ماددەکە ڕیزبەندی ماددە (25) وەردەگرێ (في حالة وفاة المريض الخاضع لاجراءات الدخول او العلاج الالزامی تلتزم ادارة المؤسسات باعلام المحكمة المختصة و ذوي المريض و لجنة الصحة النفسية في المحافظة خلال اربع وعشرين ساعة من تاريخ الوفاة ، ارسال تقرير مفصل الى اللجنة المذكورة اعلاه مصحوبا بصورة كاملة من ملف المريض المتوفي شاملا جميع الفحوصات والابحاث وطرق العلاج التى تم استخدامها).

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو سیاغەی خوێندرایەوە بۆ ماددەی (33) ئەسڵی پڕۆژەکە کێ لەگەڵە دەستی بڵندکا ، کێ لەگەڵ نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا ، فەرموو بۆ بابێکی ترو ماددەیەکی تر .

بەڕێز بیریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب الخامس

رعاية المرضى المتهمين

ماددەی (34) کە دەکاتە ماددەی (26):

اولا: تشكل لجنة طبية نفسية عدلية من ثلاثة اطباء اختصاصين في الطب النفسي العدلي او الطب النفسي العام يسميهم وزير الصحة ولا تقل ممارسة كل منهم في هذا المجال عن ثلاثات سنوات تتولى فحص المتهمين المحالين اليها لتقدير حالتهم النفسية و مسؤولياتهم الجنائية ومدى خطورتهم وعلى انفسهم وعلى المجتمع .

ثانيا: اذا وجدت الجهات التى تتولى التحقيق او المحكمة في قضية متهم ضرورة فحص حالته النفسية بناء على اشتباه باصابته باضطراب نفسي او بناء على طلب المتهم او ذوية او محامى الدفاع او الادعاء العام فيحال

الى اللجنة الطبية النفسية العدلية لفحصه ووضعه تحت المشاهدة والمراقبة الدقيقة وتقديم تقرير طبى بحقه.

ثالثا: تتم احالة المتهم االمذكور في البند (ثانيا)من هذه المادة الى اللجنة الطبية النفسية العدلية خلال مدة اقصاها (7) سبعة ايام من تاريخ الاحالة من المحكمة المختصة وفق نموذج خاص مشفوع بملخص قضية المتهم وملابساتها واية معلومات او تقارير طبية او اجتماعية عن حالته وتعطي نسخة من نموذج الاحالة الى الهيئة العامة للصحة النفسية.

رابعا: يودع المريض المتهم المحال بموجب البندين (ثانيا) و (ثالثا)من هذه المادة في وحدة علاجية مغلقة تحت الاشراف الطبى النفسي ومدى ادراكه لتصرفاته ومسؤولياته عنها خلال (30) ثلاثين يوما قابلة للتجديد.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

دەروازەی پێنجەم

چاودێری نەخۆشی تاوانبار

ماددەی(34)

یەکەم: لیژنەی دەروونی دادی پێك دێت لە سێ پزیشکی پسپۆر لە پزیشکی دەروونی دادیی گشتی یان پزیشکی دەروونی گشتی کە وەزیری تەندروستی ناویان لێ دەنێ و ماوەی کارکردنیان لەو بوارەدا لە سێ سالّ کەمتر نەبێت ، ئەرکی پشکنینی تاوانبارانی نیردراو بۆی دەگرێتە ئەستۆ ، بۆ دەستنیشانکردنی ، باری دەروونیان و بەرپرسێتیی کەتنکردنیان و ڕادەی بوونی مەترسییان لەسەر خۆیان و کۆمەلگە.

دووەم: ئەگەر ئەو لایەنانەی لێکۆڵینەوە یان دادگاییکردنی رووداوێکی تاوانبارێکی لە ئەستۆ بوو بینی کە پێویستە پشکنینی باری تەندروستی بۆ بکرێ کە گومانی ئەوەی لێ بکرێت تووشی شلّەژانی دەروونی بووە یان بە پێی داخوازیی نەخۆش خۆی یان کەس و کارەکەی یان پارێزەرێك بەرگریی لێ بکات، یا دادبینی گشتی ، ئەوا رەوانەی لیژنەی پزیشکی دەروونی دادی دەکرێت و دەخرێتە ژێر روانین و چاودێری وردو ڕاپۆرتی پزیشکی لەسەر پێشکەش دەکرێت.

سێیەم: رەوانەکردن بۆ تاوانباری ناوبراو لە بڕگەی (دووی) ئەم ماددەیەدا دەکرێ بۆ لیژنەی پزیشکی دەروونی دادی لەماوەی زۆرترینی (7) حەوت ڕۆژدا لەو ڕۆژەیرا کە لە دادگای پسپۆرەوە رەوانەکراوە بە پێی نموونەیەکی تایبەت ڕوونکراوە بە کورتەیەك لەو رووداوەی کەپێی تاوانبارکراوە گرفتەکانی و هەرزانیارییەك یان ڕاپۆرتی پزیشکی یان کۆمەلاّیەتی لەسەر حاڵەتی و وێنەیەك لەنموونەکە رەوانەی دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی دەکرێت.

چوارەم: لیژنەی پزیشکی دەروونیی دادی لە کاتێکدا نەخۆشی ناوبراو لە ماددەی (34)ی ئەم یاسایەدا بۆی رەوانە ئەکا ئەوا ئەم کارانە دەکات:-

یەکەم: خەملاندنی باری دەروونی و ڕادەی کارتێکردنی لەسەر درك پێکردن و توانستی (ارادە) لە کاتی تاوانکردنەکەیدا.

دووەم: توانانی لەبەردەم دادگا و بەرگریکردن لە خۆی.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

چویتە ماددەیەکی تر....

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

نەخێر دووەم و سێیەم و چوارەم تەواوە ، کوردیەکەی لە کن مە ئەوهایە .....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لە فەقەرەی چوار تەواو دەبێ ، تەنها چوارەم دەخوێنیەوەو تەواو دەبێ ، فەرموو لیژنەی هاوبەش رەئیتان لەسەر.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

رەئی لیژنەی هاوبەش ئەوەیە کە لەفەقەرەی یەکەما لەحیاتی ئەوەی بڵێین سێ ساڵ ئیختصاصی هەبێ ئەکرێ ببێ بە پێنج ساڵ ، کەواتە ئەبێ (في هذا المجال عن خمس سنوات تتولى فحص المتهمين) ، کەواتە موماڕەسەکەی ئەبێت بە پێنج ساڵ ، هەروەها لە فەقەرەی سێهەم ئەڵێ بەند ثانیا ئەبێتە فەقەرە ثانیا ، لە چوارەمیشا ئەڵێ البندين (ثانيا و ثالثا) دەبێتە فقرتين(ثانيا وثالثا).

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو بەڕێز جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

(تشكل لجنة طبية نفسية عدلية في كل محافظة) ئەو (كل محافظة) لە هەموو موحافەزەیەك با ئی خۆی هەبێ (وزير صحة او من يخوله) ، بەقەناعەتی من ئەو (طب نفسية عدلية) ئێمە هەر نیمانەو ناشمان بێت ، لەبەر ئەوە دانانی نازانم ، ئیختصاصی نەفسی عەدلیمان نیە ، هەمیش لوجنەی توبی نەفسی ، دوای ئەوەش سێ ساڵ ئێمە خۆمان کێشەی دکتۆری نەفسیمان هەیە بیکەی بە پێنج ساڵ لەوانەیە هینەکان حەفربێ ، چونکە بەپێی قانون لوجانی توبی بۆ سێ مانگ بۆ شەش ماتگ بگۆڕدرێ ، ئێمە خۆمان کێشەمان هەیە بەس ئێستا لەهەموو هەولێرا لەوانەیا 7 ، 8 دکتۆری نەفسیمان هەبێ ، بۆیە من پێشنیار ئەکەم لەسەر هەموو موحافەزەیەك لوجنەیەك هەبێ (وزير الصحة او من يخوله) وە سێ ساڵەکەش وەکو خۆی بمینێتەوە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لەسەر ئەم ماددەیە هەیە.

فەرموو كاك شوان

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

من تێبینیەكەم لە شێوەی پرسیارا ، ئەخەمە روو وە لە بەڕێز وەزیرو لیژنەی هاوبەش ئەپرسم ، ناوی دەروازەكە (باب الخامس) ئەگەر (ريعاية المرضى المتهمين) بێ ئێمە ئەوەی دواترمان بۆچیە؟ چونكە لەلایەك ئێمە ئیقرار ئەكەین ئەو تاوانبارە نەخۆشە ، بۆ ناوەكەی نەبێت (رعاية المتهمين المرضى) چونكە لەپێشەوە تاوانبارە دوایی تۆ تەسەوری ئەوەی لێدەكەی كە ئیحتمالی ئەوەی هەیە نەخۆشی نەفسی هەبێ ، ئەچێتە ژێر بڵێین فەحص و ئەوانە تەخدیری ئەوە ئەكرێ ئایا فیعلەن ئەمە نەخۆشی نەفسی هەیە ئەم تاوانەی ئەنجام داوە ، چونكە ئەگەر لێرەوە بوترێ نەخۆشی موتەهەم یەعنی تۆ ئیقرارت كردووە كە نەخۆشە چ پێویستت بە لوجنە هەیە بۆ فەحص و ئەوانە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو كاك جەلال

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

من پێشنیارەكەم ئاڕاستەی لیژنەی هاوبەش و بەڕێز وەزیری تەندروستی ئەكەم ، دیارە بەڕێز وەزیری تەندروستی باسی ئەوەی كرد كە دكتۆری دەروونیان زۆر كەمە ، ئەم یاسایە لە زۆر خاڵ و ماددەكانیدا باسی موجتەمەع كراوە ، باشە بۆ لە هیچ خاڵ و بەندێكا، لە هیچ بەر پرسیارەتێكدا تۆێژەرەوەی كۆمەلایەتی تیانیە؟ بەڕاستی لەم لیجنەیا بەتایبەتی تۆێژەری كۆمەلایەتی تیابێ بۆئەوەی بتوانن كە ئەڵێ (لتقدير حالتهم النفسيه) خۆ هەموو حاڵەتێكی نەفسی بەڕاستی مەسدەرەكەی موجتەمەعە ، ئەبێت تۆێژەری كۆمەلایەتیشی تیا بێ (حالتهم النفسيه) وە ئیجتیماعیشە بۆی ، ئەگەر لەرووی كۆمەلایەتیەوە دیراسەی نەكەی بۆی ، بۆ چی تووشی نەخۆشی نەفسی بووە؟ ئەمە هەم تۆێژەری كۆمەلایەتی یارمەتی كەمی ئەو دكتۆرە ئیختیصاصانەئەدا ، هەم لەرووی موجتەمەعیشەوە بەڕاستی ئەگەر تۆ دیراسەی ئیجتماعی نەكەی ناتوانی تەقدیری حاڵەتی نەفسی بكەی ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو بەڕێز جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێكەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

ئەم یاسایە چەند شتێكی باس كردووە:

یەكەم نەخۆشی دەروونی ، دووەم پزیشكی دەروونی ، سێهەم موئەسەسەی دەروونی.

که ئەڵێی موئەسەسەی دەروونی کەل و پەلەکان ئەگرێتەوە ، کارمەندەکانی ئەگرێتەوە کە یەکێکە لە ڕکایزە ئەساسەکانی تۆژەرەوەی دەروونیا ، بەڵام کە ئەڵێی چارەسەری دەروونی بۆ هیچ کەسێك نیە چارەسەر بدا بە خەڵك ، بێجگە لە پزیشك نەبێ ، چونکە پزیشك سوێندی خواردووە چارەسەر بدا بە خەڵك ، ئەوی تر کە چارەسەر ئەدا بەخەڵك ئەبێ لەژێر ئیشرافی پزیشکا بێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو تاراخان.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەڕاستی پرسیارەکەم بۆ جەنابی وەزیرە ، ئەلێرە کە فەرمووی (الطب النفسی العدلي)مان هەر نیە واتە ئێمەش لێرە ئەڵێین (رعایة المرضی المتهمین) باشە ئەم مەرزایە موتەهەمە ئایا تەبیبێکی نەفسی عام چۆن ئەتوانێ حاڵەتە نەفسیەکەی تەقدیرکا ، تەقریری لەسەر بنووسێ؟ بەڵام ئایا دەتوانی مەسئوولیەتە جینائیەکەی دابنێ؟ هەر ئەبێ ناحیەتی قانون بێتە ناوی ، ئەی تۆ ئەگەر موتەهەمە هەر وەکو بەڕێز سکرتێریش دوێنێ باسی کرد، لە حاڵەتێ کە یەکێ موتەهەم ئەبێ ، لەو حاڵەتە ئەتوانی تۆ حاڵەتی نەخۆشیەکەی باس کەی کە ئەهلییەی نیە ، ئەلێرە بەهیچ جۆرێك دکتۆری نەفسی بەتەنها ناتوانێت تەقدیری مەسئوولییەیی جینائی بکا ، هەر ئەسڵەن ئەو حەقەی نیە ، بەس حەقی هەیە حاڵەتە نەفسیەکەی باس بکا لەبەر ئەوە لێرەدا (رعایة المرضی المتهمین) ئەبێ بگۆڕێ یا بکرێت بە (حمایة المرضی المتهمین) تاکو دکتۆرەکە حیمایەتی بکا، حاڵەتەکەی باس بکا لەو حاڵەتە ئەدرێ بە مەحکەمە ، مەحکەمە لەوێ خۆی قەراری خۆی ئەدا ، چونکە ئێرە لەسەر ئەو ئەساسە داندراوە کە ئەبێ توبی عەدلی بێ ، هەرسێ بابەتەکەش هەر باسی توبی عەدلی ئەکاو ئەبێ لوجنەی توبی عەدلیەکە قەراری حاڵەتە جینائیەکەی بدا ، بەڕاستی ئەوە ئەمەوێ وەلاّم بدرێتەوەو ، جەنابی وەزیر وەلاّم بداتەوە بەدیلی ئەوە چیە؟ لوجنەی هاوبەشیش هاوکار بن؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو ئاهەنگ خان

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان

من ئەو ماددەیە ، فەقەرە پێنجی لۆ بە ناقس دەبینم؟ ئەوە عیلاقەی بە موتەهەم هەیە ئەو موتەهەمە نەخۆشبێ و بێتە مەحکەمەکی و بێتە خەستەخانەی ، بەڵام ئەو موتەهەمە لە چەند موددە ئیتلاق

سەراحی دەکەی چونکە زۆرجار ئیختیالاتی سیاسی لە عالی زۆر موهیم بە شێت ئەنجام دەدرێ ئایا موتەخەلیف عەقلیەن کە بە موتەهەم جەریمەکی کردیە داخیل دەبێ لۆ چەند ئەتو حەقت هەیە لە فەقەرە پێنج تەحدیدی بکەی ئیتلاق سەراحی بکەی ، بەڵێ ئەوە بەچەند ئەو فەقەرەیە بەچەند ئەو سیاسەت دەبی بێتە دەرێ ئەو موتەهەمە کو ئیحالەی مەحکەمە دەکرێ هەتاکو چەند لەبن چاودێری نەخۆش دەمینێتەوە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو ئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

سەبارەت بەم ماددەیە منیش رەئم وایە کە (رعایة المرضی المتهمین) ، لە زۆربەی یاساکانیشسا لەم مەجالەیا ناوێکی تری لێنراوە وەك لەوەی موتەهەمین ، چونکە ڕاستە گومان لێکراو بێتاوانە تاوەکو ئەو ئیدانەیەی لەسەرێتی تەسپیت دەبێ ، بەلاّم هەر خۆی بۆخۆی ئەم دوو حالّەتە کەیسەکەی حەرجە یەك گومان لێکراوە؟ دوو تەسەوری (اضطراب)ی نەفسی قورسی لێدەکرێ ، بۆیە بە بڕوای من ئەم ناوە هەڵبگیرێ ، لە رووی داڕشتنەوەی قانونەکەشەوە سیاغەیەکی مەدەنی تری بۆ بدۆزینەوە ، ئێمە وشەی ئیداعمان لە بڕگەکانی تر هەڵنەگرت ، دامانناییەوە دەتوانین (اداعی بقرارت او احکام قضائیة) بکەین بە ناونیشانی بڕگەکە ، چونکە مەسەلە هەر تۆمەت نیە کۆمەڵێك ئەحکامی تری لەوانەیە قەزائیش بچێتە زمنیەوانێ ، سەبارەت بە خاڵی دووهەم لەو بڕگەیە نووسراوە (فحص حالته النفسية بناء على اشتباه باصابته باضطراب نفسي او بناء على طلب المتهم) موتەهەمەکە ئێمە پێشتر ئیقرارمان کردووە کە (اضطراب)ی نەفسی هەیە چۆن ئەتوانێ ئەو خۆی تەلەبی ئەوە بکا کە گومان لێکراویشە ، لە وەزعێکی حەریجایە وە دووجار فشار لەسەر ئەو ئینسانەیە چۆن ئەتوانێ داوای ئەوە بکا لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێ ، چۆن ئەتوانێ خۆی تەلەبی ئەوە بکا؟ لەوانەیە لە رووی قانونەوە ئەمە ڕێگا پێدراوبێ ، بەلاّم ئەم حالّەتە حالّەتێکی تایبەتە، چونکە ئەم گومان لێکراوە پێشتر خۆمان ئیشارەتمان پێ داوە کە (اضطراب) نەفسی هەیە ، بۆیە خستوومانەتە ناو ئەم حالّەتەوە یا ئەو رووداوەی کە رووی داوە رووداوێکی زۆر موحریجە ، کەواتە ئەگەر ئەوکەسە (اضطراب)ی نەفسی هەبێ چۆن ئەبێ (بناء على طلب المتهم) خۆی گومان لێکراوە ، چۆن ئەتوانێ ئەو داوایە لەسەر خۆی تۆمار بکا ، بۆیە بەبڕوای من لەوانەیە بۆ شەخسی ئیعتیادی داواکە لە ڕووی قانونەوە موجەب بێ ، بەلاّم لەبەر کەسێکە (اضطراب)ی نەفسی هەبێ باری دەروونی نا سەقامگیر بێت ، ناتوانێ ئەو بڕیارە بدا ، ئێمە لە چوار خالاّ باس لەوە کراوە کە ئیجرائاتی قەزائی و قەراراتی مەحکەمە چیە لەبەردەم یەکێکا کە (مظربة نفسيا) بەلاّم من پێشنیازی ئەوە ئەکەم کە خالێك ئیزافە بکرێت بۆ ئەمە تیایا نە نووسراوە ئەگەر هاتو یەعنی لە چ حالّەتێکا ئەو کەسە کۆتایی ئەهێنرێت بە دۆخەکەی ، بۆیە من

پێشنیازی ئەوە ئەکەم بڕگەیەك ئیزافە بکرێ بە ناوی (في حالة الايداع للعلاج بناء على حكم قضائي لا يجوز انهاء الايداع او منع اجازة علاجية الا بعد الرجوع الى الجهة القضائية التى امرت بالايداع) ، چونکە لەوانەیە ، قەیناکە ئێمە کۆمەڵێك دەسەلاتمان داوە بە قەزاء بۆ گرتنی ، بەڵام ئایا ڕێگایەکیشمان نەگرتووە کە کۆتایی بهێنرێت بە ئیداعەکەی بۆئەوەی کە هیچ شتێك لەو مەجالەیا موئەسەسە نەفسیەکە پەنای بۆنەبات ، بۆیە ئەو لایەنەی کە ئەمری کردووە بە ئیداع کردنی ئەو نەخۆشە ئەویش دەسەلاتی هەبێ کۆتایی بهێنێت یا مەنعی ئیجازەی بداتێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

مەسئوولیەتی لیجانی تووبی نەفسی و غەیرە نەفسی، مەسئوولیەتەکە ئەوەیە مەسەلەن ئێمە وتمان نەخۆشی نەفسی دوو نەوعە هەیە ئیدراکی هەیە ، هەیە ئیدراکی نیە، تەبیبی نەفسی یا لیجنەکە ئەڵێ ئەم نەخۆشە کە ئەم جەریمەی کردووە ئیدراکی نەبووە ، ئەڵێ ئەم نەخۆشە کە ئەم جەریمەی کردووە ئیدراکی هەبووە، لەسەر زەوئی ئەوە حاکم بڕیار ئەدا، لەسەر زەوئی قەرارەکە ، ئەگەر من جەریمەیەك بکەم و عەقلم پێنەشکابێ و ئیدراکم نەبووبێ مەعنای من بەحوکمی عەقلی خۆم و (سبق الاصرار) نەبووە کردوومە ، لەبەر ئەوە هەتا ئێمە زۆر جار مەسەلەن زەختمان لێ ئەکرێ لە زۆر شوێنی تر، مەسەلەن لە توندو تیژی ژنان ئەڵێن نەخۆشەکە وا سووتابێ بنووسن خۆی سووتاندووە ، ئێمە ناتوانین بنووسین خۆی سوتاندووە ئەوە ئیشی تەحقیقە ، ئێمە ناتوانین بە حاکمەکە بڵێین چەند ئەیهێڵیتەوە چەند نایهێڵیتەوە ئەو (بناء على طلب المحكمة) ئیتر مەحکەمە نەخۆشەکە داوائەکا زەویهی داوائەکا محامی داوائەکا حاکمەکە سەیری ڕووخساری موتەهەمەکە ئەکاو ئەینێرێ بۆ ئێمە ، ئێمە حەقی ئەوەمان نیە ، ئێمە حەقی ئەوەمان هەیە ئەو عەلاماتە سەریانەو ئەو شتانەی کە لە ناو ئەو نەخۆشە ئەی بینین بیکەین بە ڕاپۆرتێکی زانستی و بینێرینە بەردەست مەحکەمە ، ئیتر مەحکەمە خۆی بڕیار ئەدا ئایا بە قسەی ڕاپۆرتەکەی ئێمە ئەکات یا ناکات؟ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

هەر لەسەر عینوانەکە (رعاية المرضى المتهمين) خۆی لە چەند قانون وا هاتووە سەبەبەکەش ئەوەیە چونکە ئەم حاڵەتە بۆ داندراوە ، ئەمە نەخۆش بووە ئینجا دوایی حاڵەتێکی کردووە کەوا موتەهەم بێ ، نە یەکێك موتەهەم بێ لەناو سجنا دوایی نەخۆش کەوتبێت ریعایەی ئەو بکەی ، ریعایەی نەخۆشێك دەکەی کە بە هۆی نە خۆشیەکەوە توهمەیەکی کردووە ، بۆیە ئەوەی خۆی تەواو تر نەك ئێمە موتەهەمەکە پێشبخەین (رعاية المتهم المريض) کەواتە موتەهەمێك ئیحتمالە لەکاتی سجندا نەخۆش کەوتبێ ، بەڵام ئەمەیان نا ، ئەمەیان بەهۆی نەخۆشیەکەوە توهمەیەکی کردووە. فەرموو پەیمان خان

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

من پێم وابێ ئەو شەرحەی جەنابت کردت ناکرێ لەسەر ئەساسی ئەوەوە ئێمە عینوانەکە دەستکاری بکەین یا دەستکاری نەکەین چونکە هەردوو حاڵەتەکە وەکو یەکە ، زۆرجار تاوانبار دوای ئەوەی تاوانەکە ئەکات وە ڕەنگە لە دوای ئەنجامدانی تاوانەکەی کە نموونەمان هەیە لەگەڵ بەڕێز وەزیری صحەشا باسمان کردووە ئەو کەسە تووشی شلەژانی دەروونی بووبێ لە ئەنجامی بابڵێین ئەنجامدانی تاوانەکەیەوە ، لەو حاڵەتەیا زۆرجار پزیشکی دەروونیش ناتوانێ تەقیمی ئەمە بکات کە ئایا لە دەستدانی ئیدراکەکی لە ئەسنائی ئەنجامدانی تاوانەکە بووە ، یا دوای ئەنجامدانی تاوانەکە بووە؟ ئەو تەقریری لەسەر ئەو حاڵەتەی ، ئەو کاتە ئەکات کە لە ئێستایا ئەم نەخۆشە ئیدراکی نیە بۆ ئەوەی بەرپرسبێت ، ئەهلییەتی نیە بۆ ئەوەی بەرپرسبێت لەبەرامبەر ئەقوالەکانی خۆی کە ڕەنگە لە پێش ڕووداندەکەیا وابووبێ وە ڕەنگە بەهۆی ڕووادنی تاوانەکەوە تووشی ئەو بارە دەروونیەوە بووبێ ، یانی تەقیمی ئەوە ناکرێ کە پێش تاوانە کە نەخۆش بووە یان دوای تاوانەکە نەخۆش کەوتووە ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆک:

زیاتر بۆ تەوزیح خۆی ، ئێمە لەحاڵەتی نەخۆشی ، لێرەش تەبعەن باسکرا بەشێك ئیعتمادمان لەسەر تاریخی نەخۆشیە ، یەعنی یەکێك هیچ تاریخی نەخۆشی نەبێ وە لەدوای تاوانێك نەخۆش بووبێ نەخۆشی نەفسی بووبێ ، ئەمە دەگەڕێتەوە سەر قەراری مەحکەمە بەڕاستی منیش دەتوانم بڵێم تا حەدێك تەبیعی بەو شێوە ، دەتوانی هەندێ جار تووشی ئەو حاڵەتە دەبین ئەو ئیشکالاتە ، بەاڵم دەتوانین بە هەندێك حاڵەتیش ڕاست بکرێتەوە ، حاڵەتێکی تریش ئەوەیە ئێمە باسی قانونەکەمان لەسەر نەخۆشی نەفسیە ، قانونەکەمان بۆ نەخۆشی نەفسیە کەواتە دەبێ بەرەئی من عینوانەکە تەواوە کە بڵێین (المرضی المتهمین) چونکە لەسەر نەخۆشە نە لەسەر موتهەمە وەکو قانونێکی عقوبەو جەزائی نیە. فەرموو سکرتێری پەرلەمان.

بەڕێز فرسەت احمد عبدالله_سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

منیش ئەوەل جار ئەو ڕەئیەم هەبوو (رعایة المتهمین المرضی) بێت بەس تەفکیرم تێداکرد ڕەئیەکەم غەڵەت بوو بەڕاستی بۆ ئەو قانونە قانونی نەخۆشەکانە (اذا المرضی المتهمین) ئەگەر هاتبا قانونی ئوسوڵ محاکەمات جەزائی هەبا دەبوو (رعایة المتهمین المرضی) چونکە قانونەکە ئەسڵەن ئی جەرائیم و موتەهەمینە لەبەر ئەوە ڕەئی جەنابت ڕاسترە ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگیری سەرۆک:

فەرموو ئەڤین خان

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لێرە هەموومان ئەزانین کە کاتێ باس ئەکرێ ئەڵێ (المتهم) ، موتەهەم مەعنای ئەوەیە بڕاوەتەوە ، ئەم کەسە مەبدەئێکی قانونی هەیە ئەڵێ (المتهم بريء حتى يثبت ادانته) مەعنای ئەوەیە ئەمە لە بەرائەت دەرچووە ، ئیتهامەکەی لەسەر ئیسپات بووە ، بۆیە جەریمەکەی لەسەر تەحقیق بووە ، بۆیە بە موتەهەم ناوی هاتووە ، یەعنی ئەوە نیە شەکمان هەبێ کەواتە ئێمە بەس حاڵە نەفسیەکەی ئێستا لێرە تەحدید دەکەین ، ئەویش بۆئەوەی لە ماددە (60)ی قانونی عقوباتا یەکێك لەوەی مەسەلەن موجریم ئیدراکی لەدەست دا ، ئەو کاتە ئەو کەسە ، ئەو موتەهەمە ئەتوانرێ مەسەلەن مەوانیعی بۆ دائەنرێ ، یەعنی یەکێکە لە مانیعەکانی بۆ ئەوەی عقوبەکەی لەسەری تەنفیز بێ ، بۆیە لێرە موهیمە وەکو خۆی بمێنێتەوە ناوەکە ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بڕیار بڕیاری ئێوەیە ، ئەیکەن بەچی؟ حەزدەکەن دەیکەینە دەنگدان. فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

لە ماددەی (34) لە ئەوەلەن هاتووە ئینجا کە ئەڵێ (ولا تقل ممارسة كل منهم الى اخره من ثلاثة سنوات ، تتولى فحص المتهمين المحالين لتقدير حالتهم النفسية) یەعنی ئەمە لێرە یەعنی زۆر وازحە نالێ نەخۆشە ، لیجنەکە حاڵەتی نەفسیەکە هین ئەکا ، حاڵەتی نەفسی ئەم کەسە تەواوە یا نەخۆشە؟ ،نالێت (و الرجوع الى ملفاتهم السابقة المرضية والى اخره) ئەمە کێشەکە لێرەدایە بەڕاستی چونکە لەحاڵەتی ترا ، لە حاڵەتی تەبیعیا هەندێك محامی زیرەك هەیە ئەڵێ ئەم کەسەی کە تاوانی کردووە حاڵەتی نەفسی هەیە ، ئەو کاتە مەحکەمە داوای لیجنەیەکی توبی ئەکا بۆ فەحص ئەمە ئەویە بەڕاستی ، یەعنی ئەبێ ئەمە یا سیاغەکە بگۆڕدرێ لە ، چونکە باشە دەڵێ (لتقدير حالتهم النفسية و مسؤولياتهم الجنائية) بۆچی وائەڵێ؟ ئەگەر فیعلەن ئێمە موتەفیقین کە ئەمە نەخۆشی نەفسیە ، جارێ ئەگەر ئێمە موتەفیق بین لە یاساکە کە ئەمە فیعلەن نەخۆشی نەفسیە موتەهەم نیە چونکە ئەوە بە (ان عدم ادراكه وعي) تاوانەکەی ئەنجام داوە من بە چ حیسابێك ئەیخەمە بەردەم مەحکەمە و چونکە ئەوە وەعی نەبووە ، یەعنی لەڕووی نەفسی موتەکامیل نیە ، ئینسانێکی (کاینەڵ) نیە تا من بیخەمە بەردەمی ئەو یاسایەیی تاوانبارێکی بڵێن لە رووی نفسییەوە ساغ حکوم ئەدا ، زۆر سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

خۆی ئەوەندە موناقەشە هەڵناگرێ یاساکە باسی نەخۆشی نەفسی دەکا ، کەواتە هەموو شتەکانمان لە چوارچێوەی نەخۆشی نەفسی لەو یاسایە باس دەکەین ، ئێمە باسی ئیجرائی ناکەین ، باسی یاسایەکە دەکەین ئێمە ئێستا ریعایەی ئەو موتەهەمانە دەکەین کە پێشتر نەخۆش بوونە دوایی چۆن ئیسپات دەبێ چۆن ئیسپات نابێ؟ ئیشی مەحکەمەیە ئیشی ئێمە نیە ، ئێمە لە قانونەکە مەبەستمان ئەوەیە وەکو

موشەریع ریعایەی ئەو موتەهەمانە بکەین کە نەخۆش بوونە ، کە بەهۆی سەبەبی نەخۆشیەوە کە ئەوەی کردووە ، ئەوەی نەك بە مەعنای تر ، بەڵێ فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

من وەکو لیژنەی تەندروستی نەك لیژنەی هاوبەش ، لە ڕاستیا من باسی بیرۆکەکە ئەکەم ، یەعنی بۆ لیژنەکەی ئێمە بیرۆکەکە موهیمە ئەوەی کە ئایا موتەهەمە ، موتەهەم نیە؟ ئەوە بۆ لیژنەی یاسایی ، بەڵام بیرۆکەکە ئەوەیە لیژنەیەکت هەیە ، لیژنەکە کاری تۆب عەدلی ئەکات ، لە دادگاوە ئەم کەیسانەی بۆدێت بۆ ئەوەی یەکلای بکاتەوە ، ئایا ئەم کەسە نەخۆشی هەیە یا نیەتی؟ بەڵام ئایا ئەمە تاوانبارە یان تۆمەتبارە؟ ئەوە مەسەلە یاساییەکەی بۆئەوان ، لەسەر ئەوەی تۆیژەری کۆمەڵایەتی بۆ لەناو لیژنەکە نیە ، لە ڕاستیا ئەم لیژنەیە ئیشی ئەوە نیە نەخۆش چارەسەر بکا ، ئەم لیژنەیە تەنها ئەیەوێ بڕیار بدا لەسەر ئەوەی ئەم کەسە نەخۆشە یا نەخۆش نیە ، لەبەر ئەوە ئەوەشی کەدەتوانێ ئەم بڕیارە بدا تەنها دکتۆرە ، تۆیژەری کۆمەڵایەتی ناتوانێ ئەو بڕیارە بدات ، چۆن موتەهەم دەتوانێ ئەو داوایە بکات؟ بەڵێ کەسێك کە نەخۆشی نەفسیشی هەبێ هەندێ حاڵەتی نەخۆشی نەفسی هەیە کە بەشێوەی ئەتاکە ڕەنگە ئەو کەسە ئیدیعای ئەوە بکا لە کاتی ئەنجام دانی تاوانەکەیا ئەو ئەتاکەی بۆ هاتووە ئەو کارەی کردووە ، لەبەر ئەوە ئەبێ ئەو مافەش بە نەخۆش بدەین کە ئەویش ئەو داوایە قەید بکا ، یاخود ئەو سکالایە قەید بکا کە نەخۆشی هەبووە لەکاتی ئەنجامدانی تاوانەکە ئاگای لە خۆ نەبووە ، ئەوەی کە تایبەتە بە ئیداع ئایا کەی کۆتایی بەم ئیداعە دێت؟ ئەم لیژنەیە ئیشی چارەسەرکردنی نەخۆش نیە تاوەکو بڕیار بدا کە کۆتایی بە ئیداع بێت یا کۆتایی نەیەت ، ئەوە ئەکەوێتە لای دادگا کە ئەو بڕیاری کۆتایی ئەدا ، تەنها ئەم بڕیار لە بوونی نەخۆشی یاخود نەبوونەکەی ئەدات ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بۆئەوەی ئێمە کۆتایی بەم موناقەشەیە بێنین من پێشنیارێکم هەیە ، هەروەها هەندێ جار شەرت نیە ئەوەی لە مەحکەمەوە ئەنێردرێ موتەهەم بێ لەوانەیە من نەفسیەن تەواو نەبم بڵێم یەکێکی تر جەریمەیەکی بەرامبەر کردووم لە خۆمەوە ، چونکە ئەو نەخۆشە دەروونیانە زۆر جار (هالوچلەیشنیان هەیە) یەعنی زۆر جار شت بە هینیان دادێت وا ئەزانێت هینیان کردووە ، لەبەر ئەوە ئەگەر بکرێ بە (رعایة المرضی المحالین من المحاکم) ئەتوانین ئەوە شتەکی وای لێبکەین .....

زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

تکایە ئەوەی قسەی کرد با جارێکی تر نەگەڕێینەوە ، با گوێمان لە سیاغەکە بێ. فەرموو ڕۆژان خان

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

تەنها دوو بابەت پێویستی بە ڕوونکردنەوە هەیە ، یەکەمیان باسی ئەوەی کرا کە لە کاتی ئەنجامدانی تاوانەکە لۆ لێرە باس نەکرایەوە و ئاماژەی پێنەکرایە؟ ئەوە لە یاسای سزادانی عێراقی ژمارە 111 ساڵی 1969ی هەموار کراو لە ماددە (60) بڕگەی یەکەم ئەو بابەتە حەسم کرایە دەڵێ (لا يسأل جزائيا من كان وقت ارتكاب الجريمة فاقد الادراك او ارادة للجنون او عاهة في العقل) واتە تەنها کاتی ئەنجام دانی تاوانەکە گرنگە ، سەبارەت بەوەی (رعاية المرضى المتهمين) یان (المتهمين المرضى) ئەو یاسایە هەموو باسی نە خۆشی دەروونی دەکا تەنها لۆ گرنگی بابەتەکە ئەو دەروازەیە چەند ماددەیەکی تەرخانکرایە بۆ ئەو موتەهەمانەی کە وا گومان دەکرێ لایەنی دەروونیان تەواو نیە لۆ دڵنیا بوون لە کاتی ئەنجام دانی تاوانەکە لایەنی دەروونیان ئاسایی بووەو سەقامگیر بووە ئاڕاستەی ئەو لیژنەیە دەکرێن لۆیە ئەگەر خۆی موتەهەمەو نەخۆشیشە گومان دەکرێ لەوەی کە لایەنی دەروونی تەواو نیەو لۆیە ئاڕاستەی ئەو لیژنەیە دەکرێ هیچ لە ناوەڕۆکی ماددەکان ناگۆڕدرێ ئەگەر (المتهمين المرضى)بێ یان (المرضى المتهمين)بێ ، سیاغەکە بەس بابەتەکە بوو یەکلاببیتەوە بەنیسبەت ئەو (تشكل لجنه نفسيه) ئەمە لە ماددەکانی تر هەموو ئاماژەمان بەوەی کرد لیژنەی تەندروستی نەفسی لەسەر ئاستی هەر سێ پارێزگا هەیە ، لیژنەی تەندروستی دەروونی ئێستا هەیە چونکە بەپێی یاسای وەزارەتی تەندروستی دەسەلآت درایتە وەزیر بە پێکهێنانی لیژنەی تایبەت و ....

ئەوە فەرقی هەیە ئەوە لوجنەکی دیکەیە جگە لەو سێ لوجنەیەی ، باشە بەڕێز وەزیر ڕوونی کردەوە کە پسپۆڕی لەو بوارەی زۆر کەمە سێ هەر نیە ، سێ لیژنەمان هەیە لیژنەی تەندروستی دەروونی لەسەر ئاستی هەر سێ پارێزگا ئێستا بەپێی ئەو ماددە لیژنەکی دیکە دروست دەکرێ وەزیر داوای کرد ئەویش بکرێتە سێ لیژنە ، یەعنی لە حاڵەتی کەمی پسپۆری لە هەر پارێزگایەك دوو لیژنە لە بواری تەندروستی دەروونی هەبی ئەوە زەحمەت نیە ، لۆیە ئەگەر یەك لیژنە هەبی لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان ، شەش لیژنەی تەندروستی لۆ هەرێمی کوردستان زۆرە ....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

خۆی موشکیلەی هەرە ئەساسی لە هەموو دونیا کەمی دکتۆری پسپۆرە لە بواری نەفسیا ، بۆیە تۆ لە موحافەزەیەك ئەگەر یەك لیژنەت پێ تەشکیل بکرێ بۆ هەموو حاڵەتەکان زۆر زۆر حاڵەتەکی تەبیعیە ، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەمەی کە من ئەیڵێم لەسەر هەموو موحافەزەیەکی لیژنەیەکی نەفسی دروست کرێ بۆ تەسهیلاتە بۆ محاکمە بۆ خەڵک ، مەسەلەن نەخۆشێ ناتوانێ لە زاخۆ موتەهەمێك دەی شورتە دوو ، سێ سەیارەی لەگەڵ بێ خۆ زۆر جار جەریمەکانی قورسە دوو ، سێ سەیارەی لەگەڵ بنێری و بینێری بۆ هەولێرو دوایی بروانەوە یا لە قەڵادزێ وە یا لە کەلارەوە تۆزێك ئەوە زەحمەتە ، بۆیە پێشنیار دەکەم لە هەر پارێزگایەك لیژنەیەکی تەندروستی دەروونی هەبێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

مەبەستیان ئەوەیە کە هەمان لیژنەی کە هەیە لیژنەی محافەزە بۆ ئەو حالەتەش ئیحالەی ئەو لیژنە بکرێ یان تەشکیلی لیژنەیەکی تر بکرێ، فەرموو

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت پێشنیاری ئەوەت کردووە کە لیژنەیەکی تر دروست بکرێ ، سێ لیژنەی نوێ ، ماددەکە بەو شێوەیە دامانرشتەوە لە لایەن هەردوو لیژنەی تەندروستی و یاسایی

الماده 26:

اولا: تشكل لجنه طبية نفسية في كل محافظة من ثلاثة اطباء اختصاصيين في الطب النفسي العام يسميهم وزير الصحة او من يخوله ولاتقل ممارسة كل منهم في هذا المجال عن ثلاث سنوات تتولى فحص المتهمين المحالين اليها لتقدير حالتهم النفسية ومدى خطورتهم على انفسهم وعلى المجتمع.

ثانيا: اذا وجدت الجهات التي تتولى التحقيق او المحاكمة في قضية المتهم ضرورة فحص حالته النفسية بناء علي اشتباه باصابته باضطراب نفسي او بناء على طلب المتهم او ذويه او محامي الدفاع او الادعاء العام فيحال الى اللجنة الطبية النفسية لفحصه ووضعه تحت المشاهدة والمراقبة الدقيقة وتقديم تقرير طبي بحقه.

ثالثا: تتم احالة المتهم المذكور في الفقرة الثانية من هذه المادة الى اللجنة الطبية النفسية خلال مدة اقصاها سبعة ايام من تاريخ الاحالة من المحكمة المختصة وفق النموذج الخاص مشفوعاً بملخص عن قضية المتهم بها وملابساتها و اي معلومات او تقارير طبية او اجتماعية عن حالته وتعطى نسخة من نموذج الاحالة الى لجنة الصحة النفسية في المحافظة

رابعا: يدعى المريض المتهم المحال بموجب الفقرتين (ثانيا و ثالثا) من هذه المادة في وحدة عيلاجية مغلقة تحت الاشراف الطبي النفسي ويعرض على اللجنة الطبية النفسية بشكل دوري لوضع تقرير عن حالته النفسية ومدى ادراكه لتصرفاته ومسؤولياته خلال مدة ثلاثين يوما قابلا للتمديد

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (34) بەو شێوەی خوێندرایەوە لە ئەسلی پرۆژەکە کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ (3) کەس لەگەڵ نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (35) کە ئەکاتە ماددەی (27)

تتخذ اللجنة الطبية النفسية العدلية عند احالة المريض المشار اليه في المادة (34) من هذا القانون ما يلي:

1-تقدير حالته النفسية ومدى تأثيرها على ادراكه و ارادته وارتكاب الجريمة.

2-امكانية مثوله امام المحكمة والدفاع عن نفسه.

3-مدى خطورته على نفسه وعلى المجتمع.

4-التوصية بعلاجه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (35)

لیژنەی پزیشکی دەروونی دادی لە کاتێکدا نەخۆشی ناوبراو لە ماددەی (34) ی ئەم یاسایە بۆی ڕەوانە کرا ، ئەوا ئەم کارانە ئەکات:

1-خەملاندنی باری دەروونی و ڕادەی کارتێکردنی لەسەر درک کردن و توانستی ئیرادە لە کاتی تاوان کردنەکەی دا.

2-توانای لەبەردەم دادگا و بەرگری کردن لەخۆی.

3-ڕادەی مەترسی لەسەر خۆی و لەسەر کۆمەڵگا

4-ڕاسپاردن و چارەسەر کردنی لە یەکەیەکی چارەسەر کردنی داخراودا تا کاتی نەمانی مەترسیەکەی

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی هاوبەش لەگەڵ دەقی ماددەکەیە

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

کێ تێبینی هەیە؟ (ئاشتی خان، دکتۆر بەشیر، تارا خان، کاك نەژاد، ئاهەنگ خان)، فەرموو ئاشتی خان

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (35) چوار حاڵەت نووسراوە کە وەکو تەقیم ، لە خاڵی دووەم نووسراوە (-امكانية مثوله امام المحكمة للدفاع عن نفسه)، ببورن یەکەمجار نووسراوە (تقدير حالته النفسية ومدى تأثيرها على ادراكه وارادته وارتكاب الجريمة)، ئەمە کاتی جەریمەکەیە کە ئەو نەخۆشە تاوانێك ئەکات، کە تیادا تەدوین ئەکرێ کە وەزعی چۆنە لە کاتی جەریمەکەدا ، ئایا ئەو کەسە کە یەکسەر جەریمەکە ئەکرێ ئەو لیژنە توبیە حازرە کە وەزعی تەندروستی نەفسی ئەو کەیسە هەڵبسەنگێنێ؟ لە هەموو حاڵەتێکدا چەند کاتژمێرێکی پێ ئەچێت ، ئەگەر چەند ڕۆژێکیشی پێ نەچێ، یان لایەنی کەم (24) کاتژمێری پێ نەچێ کە ئێمە ئەمانەوێ تەقیمی ئەو کەیسە بکەین ، کەواتە لە دوای (24) کاتژمێرەکە کە تەقیم ئەکرێ ئەو کەسە وەزعێکی تری هەیە ، کە وەزعی تەقیمی پێ ئەڵێن لە سەحەی نەفسیشدا، ئەو حاڵەتەیە کە تەقیمی نەفسی ئەکرێ ، پێویستە ئەوەش ئیزافە بکرێ، لەم ئەسنائی وەقتی ئیرتیکاب کردنی جەریمەکە کە زۆر مەحاڵە ، من داوا ناکەم ئەو بڕگەیە هەڵبگیرێ، چونکە حەز ئەکەم ئەوەندە دەست و برد بێ لەو کاتەدا بتوانرێ تەقیمی نەفسی بکرێ بۆ کەیسەکە ، بەاڵم داوای ئەوە ئەکەم خاڵێك ئیزافە بکرێ (حالة المودع النفسي وقت تقيم)، ئەوەش ئیزافە بکرێ، ئەوە تۆمار بکرێ ئەو کاتەی تەقیم ئەکرێ کەیسەکە حاڵەتی چۆن بووە؟ چونکە خۆشمان لە بڕگەکانی پێشوودا لە ڕووی قانونی و نەفسیش وەقتی تەقیم بەلامانەوە مەسەلەیەکی گرنگ بووە ، لە برگەکانیش دا تێیدا هەیە ، سەبارەت بە خاڵی چوارەم نووسراوە (التوصية بعلاجه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته)، یەعنی یەکسەر نووسراوە بخرێتە ناو وەحدەیەکی عیلاجی موغلەق و سەرەرای ئەوەی نەنووسراوە ئیستینادەن بۆ سەر چ ماددەیەك ئەو ئیجرائاتانە بکرێ؟ کە ئەخرێتە ناو ژوورێکی موغلەق ، و زۆر بە کراوەیش نووسراوە (الى حين زوال خطورته)، ئەمە زۆر مەتاتیە ، ئەمە چۆن؟ کەی؟ بۆ نموونە لەوانەیە کەیسێك نەچن بەلایا بڵێن هێشتان ختورەتی زوال نەبووە ، من دڵنیام لە متمانەی بەدواداچوون بۆ کەیسەکە ، بەاڵم ئەگەر سەیری نەصەکە بکەین نەصێکی زۆر زۆر مەتاتیە، زوالی ختورەکەی ئەکرێ بە شتێکی زۆر زۆر بەسیت ئێمە بڵێین وەاڵ زوالی ختورەتی نەبووە، بۆیە ئەبێ تەحدید بکرێ، پێشنیازی ئەوە ئەکەم کە بڵێین (4- التوصية بعلاجه ضمن خطة علاجية مقترحة)، ئیتر ئەیهێڵێنەوە بۆ تەعلیمات، بۆ دەستەاڵتی موئەسەسەکە، ئەوان خوتەی عیلاجی موقتەرەحیان بۆ باشتر کردنی ئەو حاڵەتە چیە؟ ئەوە بهێڵێنەوە بۆ دەستەاڵتی ئەوان، نەك لێرە ئێمە دوو بڕیاری زۆر خێرا دەربکەین، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو دکتۆر بەشیر

بەڕێز د.بەشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەنتوقی ئەو ماددەیە بەوە دەست پێ ئەکات (تتخذ اللجنة الطبية)، پێم وایە ئەو (تتخذ اللجنة) مانای تەواو نادات، ئەگەر بیکەین بە (تقدر) یان (توصی)، لەبەر ئەوەی ئەوانەی کە هاتووە (1، 2، 3، 4) هەمووی تەقدیر ئەکات، کەوایە یان تەوصیە ئەکات، بۆیە (تقدر اللجنة الطبية النفسيه العدليه من هذا القانون مایاتي:

1- تقدير حالته النفسية ومدى تاثيرها على ادراكه وارادته وقت ارتكاب الجريمة.

جەنابی وەزیر باسی لەوە کرد کە ئەو موتەهەمە دێت بۆ لای لێژنەکە، لێژنەکە موکەلەفە بەوەی کە ئەو کاتە لەبەر دەمی ڕاوەستاوە بۆ ئەوەی حاڵەتە سەریرەکەی بۆ ئەوە بکات بۆ وایە؟ بەڵام ئایا چ وەسائیل و میکانیزمی زانستیمان هەیە کە وابکات بڵێ چوار سەعات پێش ئێستا ئیدراکی ئاوابووە یان حاڵەتە نەفسیەکەی ئاوا بووە ، چونکە ئەمانەوێ وەقتی جەریمەکە ، وەقتی کوشتن و دزینەکە ، وەقتی لێدانەکە ئیدراکی وەرگرین ئایا ئیرادەی هەبووە؟ یان نا؟ نەك چوار، پێنج سەعات پێش ماوەکە، جا ئەگەر ئەم وەسائیلە نەبێ چۆن ئەم لیژنەیە ئەتوانێ بڵێ، ئێستا حاڵەتەکەی وایە، بەڵام چوار سەعات پێش ئێستا وەقتی جەریمە نازانم چۆنە، لە دووەم (2-امكانية مثوله امام المحكمة للدفاع عن نفسه)، ئایا ئەو تەقدیرە تاهەتایە ئیمکانیەی مسولی نابێ؟ یان پاش چاك بوونەوە ئیمکانیەتی مسولەکەی ئەبێ و تەقدیر بکرێ، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو تارا خان

بەڕێز تارا تحسين ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیازەکەم ئەڵێ (تتخذ اللجنة الطبية النفسية العدلية عند احالة المريض المشار اليه في المادة (34) من هذا القانون ما يلي)، تەقدیری حاڵەتی نەفسی نەخۆش لە کاتی جەریمە وابزانم بەندە بەوەی یەکەمجار (تقدير حالته النفسيه حسب تاريخ مرضه النفسي او قبل أرتكاب الجريمة)، ئەگەر ئەو مەرەزی نەفسی هەیە پێشتر تاریخێك هەیە بۆ ئەو نەخۆشە ئەبێ بۆی ئیزافە بکرێ، لیژنەی هاوبەش ئەگەر زەحمەت نەبێ ئیقتیراحەکە لەوێ بنووسنەوە، ئەبێ ئەوە ئاسانکاری بێ بۆ ئەوەی ئەگەر توبی عەدلی نەفسی نەبێ وەکو تەبی نەفسی، یەکسەر دکتۆرەکە تاریخەکە ئەهێنێتە پێش ئیرتیکابی جەریمە بۆ ئەم فەقەرەیە، دووەم، (التوصية بعلاجه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته)، خۆی ئەساسەن کە ئەو وەحدە عیلاجیەیە، جەنابی وەزیریش شەرحی کرد، شوێنێکە دائەنرێ لەبەر ئەوەی ئەو نەخۆشە پێویستی پێیە، ختورەی بۆ خۆی و بەڵام ئایا هەتا زەوالی ختورە پیاوێکی کوشتووە و خەتەرە بیهێنیتە دەرەوە، ئەی ئەگەر ئیجرائاتەکەی تەسبیت نەببوو مودەیەکی زۆر؟ چۆن ئەبێ تا زەوالی ختورە، تەنیا ئەبێ لێرە تەحدید بکرێ بە دوو هەفتە، ئەگەر تەواو نەبوو ، ئەوا ئیجرائی تر بکرێ، یان بخرێتە وەحدەیەکی تر، یان حاڵەتەکەی نەفسی تا خراپتر نەڕوات، چونکە ئەمە بێ ئەوەی حاڵەتی تەحدید بکرێ ، زیاتر لایەنی

دەروونی قورس ئەبێ ، لەبەر ئەوە تەحدید کردنی ئەبێ بە شێوەیەك بکرێ تا زیاتر تەئسیری لێ نەکات، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆك:

فەرموو کاك نەژاد

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە ئەو ماددەیە هەر ئیجاب ناکات، یەعنی هەر لەغو بکرێتەوە، چونکە هەمووی تەفاسیلی ماددەکانی پێشووە، هەمووی حەشوە، بزەبت ماددەی پێشە خۆی ئیشارەتیشی پێدرایە لەو ماددەیە، (34) کە لەوێ نازانم بۆتە ماددەی چەند؟ نەفسی ئەو حاڵەتانەیە کە لە ماددەی (35) یشدا هاتووە، لەبەر ئەوە پێشنیار ئەکەم لەغو بکرێتەوە، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆك:

وەلاّ سەرنج بۆ ئەوە ڕائەکێشین کە عادەتەن ئەو لیژنە توبیانەی کە ئامادە ئەبن لەمەحکەمە هەر خۆیان پێیان ئەوترێ لیژنەی تەقدیری، من یەکێ بووم لەوانەی خۆم ئامادە بووم لە مەحکەمە وەکو لیژنەی تەقدری بۆ تەقدیری ئەزرارێك بۆ ئەوەی کە، شەرتیش نیە مەحکەمە، ئەگەڕێتەوە سەر مەحامی، سەر مەسەلەی حاکم، دوای ئەوە شەرت نیە تۆ بەو تەقدیرەی تۆ ئەو موتەهەمە نەجاتی بێ، ئیحتیمالە تەخفیفی عقوبەی بۆ بکرێ، یان جۆرێك لە جۆرەکان عقوبەکەی بۆ بگۆڕێت، ئەگەرنا هەموو جار ئازاد کردن نیە، فەرموو ئاهەنگ خان

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ کاك نەژادم، مەهامی ئەو فەقەراتانە بزەبت لە ئاخیر فەقەرەی ماددەی (34) نووسرایە، بۆیە منیش لەگەڵ ئەوەم لەغو بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورەجێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید-وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەی زۆر زەروورە، چونکە لیژنە توبیە نەفسیەکەی بەستۆتەوە کە ئیجتیهاد بکەن، ئەو چوار لیژنە، دووەمیش، نەمانی ئیدراك، یان بوونی ئیدراك، هەموو دکتۆرەکان ئەزانن کە عادەتەن نەخۆشی دەروونی نەخۆشیەکی موزمینە، یەعنی تا کاتی جەریمەکە و لیژنەکە پێم وانیە ئەو فەترەیە ئەوەندە موهیم بێ ئیدراکی نەخۆشەکە نەمێنێ، ئەوە ئیشی لیژنەی توبیە، مەسەلەی توبی نەفسیش زیاتر ئیعتیماد ئەکاتە سەر شەخصیەت،،ئیعتیماد ناکاتە سەر ئەجهیزە و جیهازی پێشکەوتوو، زیاتر لیژنەی توبی ئیعتیماد

ئەگەنە سەر شەخصیەتی نەخۆشەکە، بۆیە پێم وایە ئەو لیژنەیە زۆر جوان شی کراوەتەوە، و ئەو بڕیارە بمێنێتەوە بۆ ئەوەی ئەو لیژنانەی داشئەنرێن بە قانون و یاسایی ئیش بکەن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆك:

نیسابمان تەواو نیە، ئەچین بۆ ماددەیەکی تر ، دوایی سیاغەی ئەکەین، فەرموو

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (36) کە ئەکاتە (28):

1-اذا قررت المحكمة بناء علي تقرير اللجنة الطبية المنصوص عليها في المادة (35) من هذا القانون ان المتهم غير مسؤول جزائيا وقت ارتكاب الجريمة فاصدر المحكمة قرارا بحجزه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته.

2-يخضع المريض النصوص عليه في البند (اولا) من هذه المادة الى برنامج عيلاجي وتأهيلي لحين زوال خطورته ، يقدم خلاله تقرير دوري عن حالته الى اللجنة الطبية النفسية العدلية.

3-لايجوز للمحكمة المختصة اخراج المريض المنصوص عليه في البند (اولا) من هذه المادة من المؤسسة الا بناء على تقرير طبي من اللجنة الطبية النفسية العدلية يؤيد زوال خطورته.

4-للادعاء العام ولمجلس الصحة النفسية وذوي المريض المتهم استئناف قرار اللجنة الطبية النفسية العدلية لدى اللجنة الطبية النفسية الاستئنافية خلال (30) يوما من تاريخ التبلغ بالقرار.

5-لايجوز انهاء الايداع الا بعد الرجوع الى الجهة القضائية الامرة بالايداع و يجب مراجعة تقييم قرارات الايداع كل ثلاثة اشهر.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆك:

كورديەكەی. فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز/ نیشتمان مرشد صالح

یەكەم: ئەگەر دادگا بە پێی راپۆرتی لیژنەی پزیشكی دەقێنراو لە ماددەی (35) ی ئەم یاسایەدا بڕیاری دا كە تاوانبار بەشێكی بەرپرسی لەسەر نییە لەكاتی تاوانكردنەكەیدا ، دادگا بڕیارێك دەردەكات بە دەستبەسەركردنی لەیەكەیەكی چارەسەركردنی داخراو كاتی نەمانی مەترسییەكەی.

دووەم: نەخۆشی دەقێنراو لە بڕگەی (یەكەم)ی ئەم ماددەیەدا پابەندی پڕۆگرامێكی چارەسەركردن و ئامادەگی دەبێت تا ئەوكاتەی مەترسییەكەی نامێنێ ، لەو ماوەیەدا راپۆرتی خولی سەبارەت بەباری كەسەكە پێشكەش بەلیژنەی پزیشكی دەروونی دادی دەكرێت.

سێیەم: دادگای تایبەت ناتوانێت نەخۆشی دەقێنراو لە ماددەی (35) ی ئەم یاسایەدا لە دەزگادەربكات، تەنها بە پێی راپۆرتی لیژنەی پزیشكی دەروونی دادییەوە نەبێت كە تێیدا پشتگیریی نەمانی مەترسییەكەی كردبێت.

چوارەم: داواکاری گشتی و دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونی و کەس وکاری نەخۆشی تاوانبار بۆیان هەیە تێهەڵچوونەوەی بڕیاری لێژنەی پزیشکی دەروونیی دادی بکەن لەلای لیژنەی پزیشکی دەروونیی تێهەڵچوونەوە لە ماوەی (30) ڕۆژدا لەو ڕۆژەیرا کە لە بڕیارەکە ئاگادار کراوەتەوە.

پێنجەم: ناکرێ کۆتایی دانانەکەی بکرێ ، تەنها پاش گەڕانەوە بۆ لایەنی دادوەری نەبێت کە فەرمانی دانانەکەی داوە ، دەبێ هەرسێ مانگ جارێکیش بە دواداچوون بۆ هەڵسەنگاندنی بڕیارەکانی دانان بکرێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین تەنها ئەوە نەبێ کە ماددەی (35) ئەبێتە ماددەی (27) وە ئەو بەندانەش کە هاتووە ئەبن بە فەقەرات ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر

بەڕێز ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

من لەگەڵ دەقی ماددەکەم بەڵام لە فەقەرەی (دوو) (وتاهیلە لحین زوال خطورتە یقدم تقریر الطبیب المشرف المختص) نەی وتووە کێ تەقدیمی تەقریرەکە ئەکا بۆ لیجنەکە ئەو تەبیبە کە ئیشرافی ئەکا، من نازانم ئەگەر ڕێگری یاسایی نەبێ خامسا (کل ثلاثة اشهر) زۆرە ئەگەر تۆزێ کەم بکرێتەوە باشترە ، چونکە هەم لۆت لەسەر خەستەخانەکان کەم دەبێتەوە ، چونکە جاری وا هەیە سێ مانگ بیخەیتە وەحدەیەکی عیلاجی لەوانەیە لە خەستەخانەیەك یەك وەحدەی عیلاجی موغلق هەبێ ، لەوانەیە تووشی کێشە بیت ، مەسەلەن بکرێت بە مانگێك قانونیەن ئەگەر بکرێت ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئیقتراحی وەزیر مانگێك ، هەر بۆ تەوزیح لێرە ئەڵێت (اذا قررت المحکمة) واتە یەعنی مەحکەمە موستەقیلە ئەتوانێ بە قسەی لیجنەی توبی بکا ، ئەتوانێت بە قسەشی نەکا ، ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم بابەتە؟ فەرموو کاك دکتۆر بەشیر

بەڕێز د.بشیر خلیل توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

لە ماددەیەکی پێشوودا کە باس لەو لیجنەیە کرا ، لیجنەی توبی نەفسی جەنابی وەزیر دیار بوو ڕای وابوو کە لە هەر موحافەزەیەك لیجنەیەك هەبێ ، لە هەر موحافەزەیەك لیجنەیەك بوو ، ئەمە تەبعەن شتێکە، باشە، کار ئاسانیە بۆ کارەکە ، بەڵام لێرە باسی لیجنەی توبی ئیستئنافی کراوەتەوە ، واتە لە فەوقی ئەو

سێ لیجنەیەش لیجنەیەکی دیکەی ئیستئنافی هەیە ، بەڵێ ئەمە من پێم وابێ لەیەك شوێن هەبێ ، بەس لە هەولێر بێ ، بەس لە پایتەخت بێ ، بۆئەوەی ژمارەی لیجانەکان زۆر نەبێ باشتر دەبێ ، ئەمە یەك.

خاڵێکی دیکە ئەم تەعن دان لە قەراری لیجنە لای لیجنە ئیستئنافیەکە دەڵێ (خلال ثلاثین یوما) واتە هەتا سی ڕۆژ مەحکەمە ناتوانێ تەماشای قەراری لیجنەی یەکەم بکا تا ئاخۆ بزانێت ئەم قەرارە مەتعون دەبێ یان نا ، بەلای من ئەو سی ڕۆژە زۆرە ئەگەر مانعێکی یاسایی نەبێ لە مەسەلەی قەراری تەعن باشترواید ئەم سی ڕۆژە بکرێتە پانزە ڕۆژ ، پشتگیری لە جەنابی وەزیر دەکەم لە هەردوولا لە تەقریرەکە کێ بینووسێ دیار بکرێ ، هەروەها لە خاڵی پێنجەمیش ئەو سێ مانگە بکرێ بە مانگێك ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو کاك نەژاد

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بە ڕەئی من فەقەرەی دوو ، ئەوە هیچ ئەو بەندەکان بکرێنە فەقەرە وابزانم وتیان ئەوە ، ئەوە شتێکی لوغەویە، بەڵام فەقەرەی دوو بە ڕەئی من زیادە چونکە ئەوەی لە فەقەرەی یەك هاتیە لە فەقەرەی دووش نەفسی شت هاتیە، نازانم دووبارەی دەکەمەوە بەڕاستی ئەوەی لە فەقەرەی یەك هاتیە حەزدەکەم موتەوەجیە بن ، یەعنی نەفسی شت لەفەقەرەی دووش عەینی شتە بە تۆزێك دەستکاریەوە یەعنی نەفسی مەعنای هەیە، (یخضع المریض المنصوص علیه) في نازانم چی عەینی شت (اذا قررت المحکمة بناء علی تقریر اللجنة الطبیة، غیر مسؤول جزائیا وقت ارتکاب الجریمة) عەینەن دەڵێ بنێردرێتە وەحدەیەکی عیلاجی ، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم بۆئەوەی کەوا فەقەرەکە یان ماددەکە ئەنیق بکرێ ئەوەی لێ لابېردرێت ، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان

لیجنەی توبی کە بڕیاری خۆی ئەدا بڕیارەکە جێ بە جێ ئەبێ ، ئەگەر من بمەوێ تەعنی کەم لیجنەی ئیستئنافی هەیە مەسەلەن ئێستا بڵێین ئەو کەمئەندامە بەڕێزانەی کە ئەڵێن ئێمە مەعاشمان بڕ اوە، ئەوە ئەتوانن لە دائیرەکەی خۆیانەوە تەقدیمی وەزارەتی تەندروستی کەن ئێمە لیژنەی توبی ئیستئنافیان بۆ ئەگرین ، بەڵام ئەو لیژنە توبیە ئیستئنافیە کە لە ماوەی سی ڕۆژا ئەکرێ مەنع نیە لەو لیژنە توبیەی تر کە ئیش و کاری خۆی ئەکا ، ئەگەر لیژنە توبی ئیستئنافیەکە سێ قەرار دەر ئەکا یا دەعمی لیجنەکە ئەکا ، دەعمی قەراری لیجنەی سابق ئەکا ، یاخود ئەڵێ قەراری لیجنەکەی تر کەمە ، یاخود قەراری لیجنەکەی تر زۆرە ئەو سێ بڕیارە ئەدا ، لەبەر ئەوە بەڕای من نازانم قانونیەن چۆنە لیجنەی توبی ئیستئنافی ڕێگر نیە لەبەردەم ئیشکردنی لیجنەی توبی هەتا قەرارێکی موزاد دەرنەکا؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بفەرموون بۆماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (37) دەکاتە (29):

يخضع المريض المتهم بعد زوال خطورته لبرنامج التكييف الاجتماعي المنظم الذي تضعه المجلس على ان يكون خارج الوحدة العلاجية المغلقة.

بەڕێز نیشتمان مرشدصالح:

ماددەی (37)

نەخۆشی تاوانبار پاش نەمانی مەترسیەکەی ، پابەند دەکرێت بە پڕۆگرامی گونجاندنی کۆمەلایەتیی رێك و پێك کە دەستە دایدەنێت ، بەمەرجێك لەدەرەوەی یەکەی چارەسەرکردنی داخراودابێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لەسەر ئەم ماددە هەیە؟ تەنها بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە کە ناوی بەرنامەیەك دەهێنین بەرنامجەکە ناوی هەیە ، ناوی بەرنامجەکەمان هەیە ، لە سیستەمی تەندروستی هەرێمی کوردستان بەرنامجەك نیە ناوی تەکەیوف ئیجتماعی بی ، لە عەرەبیەکەی نووسرایە تەکەیوف ئیجتماعی لە کوردیەکەشی نووسرایە گونجاندنی کۆمەلایەتی بەلأم ئێمە بەرنامەیەکمان هەیە ڕاستە ئەو ناوە نیە ، ناوەکەی شیاندنەوەی کۆمەلایەتیە ، بۆیە ئەگەر ئێمە ناوی دابنێن ئەو بەرنامەیە دەبێ ناوی بەرنامەکەمان بگۆڕین دەبێ هەمان بێ ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

مولاحەزەت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەوە باسی تاوانباری نەخۆش دەکا کە دوای ئەوەی مەترسی لەسەر ژیانی خۆی یان دەوروبەری نەما پێویستە تەئهیل بکرێتەوە ، هەمان ماددە لە هەمان ناوەڕۆك ، هەمان مەبەست لە ماددە (36) پڕۆژەکە بڕگەی دووەم هاتیە دەڵێ (يخضع المريض المشمول باحكام الفقرة اولا الى برنامج علاجى وتأهيلى)....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

خۆی ڕاستە بەس لێرە مەخسەدی مەریزی موتەهەمە...

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ئەوێش باسی مەریزی موتەهەم دەکا....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لە کوێ؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

لە ماددە (36) ئەسڵی پڕۆژەکە (36) (ثانيا) (الى برنامج علاجى وتأهيلى).

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (38)

اذا تبين للمحكمة بناء على تقرير اللجنة الطبية النفسية العدلية ان المريض يقدر مسؤوليته جزئيا فلها ان تقرر بقاءه في الوحدة العلاجية المغلقة لحين شفائه.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (38)

گەر دادگا بۆی دەرکەوت ، بە پێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشکی دەروونی دادی کە نەخۆش دەتوانێ بەشێك لە بەرپرسیارێتی خۆی بزانێ ، بۆی هەیە بڕیاری مانەوەی بدات لە یەکەی چارەسەرکردنی داخراودا تا چاك دەبێتەوە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددە؟ کەس تێبینی نیە؟ نیساب تەواو نیە بۆئەوەی بیکەینە دەنگدان ، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددە (39) کە دەکاتە (31)

يلتزم ذوو المريض المنصوص عليهم في المادة (36) من هذا القانون بعرضه على الوحدة العلاجية المختصة لفحصه بشكل دوري الطبيب المعالج.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددە (39)

کەس و کاری نەخۆشی دەڤێنراو لە ماددە (36)ی ئەم یاسایەدا پابەند دەبن بەوەی کە نیشانی یەکەی چارەسەرکردنی پسپۆر بە پشکنینی بدەن ، بەشێوەی خولی کە پزیشکی چارەسەرکردن بڕیاری لەسەر دەدات.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش فەرموو

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین ، تەنها ئەوە نەبێ ماددەی (36) ئەبێتە (28).

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمەش لەگەڵی دەقی ماددەکەین بەلاّم (ذوو المریض او المسؤول عن المریض) یەعنی ئەگەر ئەو عیبارەتەی بۆزیاد کرێ و ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی لەسەر ئەو ماددە هەیە ، هیچ تێبینیەك لەسەر ئەو ماددە نیە، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (40) دەکاتە ماددەی (32)

اولا: اذا اشتبه باصابة نزيل او مودع اثناء قضائه مدة العقوبة السالبة للحرية باضطراب نفسي تتم احالته الى اقرب وحدة علاجية مغلقة لعرضه على اللجنة الطبية النفسية العدلية و تقرير ما تراه بشأنه.

ثانيا: اذا وجدت اللجنة ان حالة المريض النزيل او المدوع تتطلب علاجا عليها ان تحدد مدته في التقرير و يتم اشعار دائرة الاصلاح في كوردستان بذلك.

ثالثا: يعاد النزيل او المودع الى دائرة الاصلاح بعد شفاءه مباشرة.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (40)

یەکەم:

گەر گومان لە تووشبوونی یەکێك لە دانراوەکان یان میوانەکان کرا کە لە ماوەی بەسەربردنی سزاکەیدا کە ئازادی لێ وەردەگیرێت و تووشی شڵەژانی دەروونی بوو ئەوا رەوانەی نزیکترین یەکەی چارەسەری داخراو دەکرێت ، تا نیشانی لیژنەی پزیشکی دەروونی دادی بدرێت و بڕیار بدات لەسەر ئەوەی لەبارەیەوە دەیبینێ.

دووەم:

گەر لیژنەکە بینی باری نەخۆشی میوان یان دانراو پێویست بەچارەسەرکردن دەکات لەسەرێتی بەڕاپۆرت ماوەیەك دەستنیشان بکات و ئاگاداری فەرمانگەی چاکسازی لە کوردستان بکاتەوە.

سێیەم:

میوان یان دانراو دەگەڕێنرێتەوە بۆ فەرمانگەی چاکسازی ، یەکسەر لەپاش چاك بوونەوەی.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین ، تەنها ئەوە نەبێت کە لێژنەی توبی نەفسی عەدلیەکە ببێتە لێژنە (الطبیة النفسیة)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە ، هیچ تێبینیەك نیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەکە هەر لەسەر دەقە کوردیەکەیە یەعنی بۆ وەی ئەگەر ئاوا بڕوا بۆ سەرۆکایەتی هەرێم و دوایی دەرچێ نازانم زۆر عەیبێکی گەورەیە ، چونکە (نەزیل) خۆی زیندانی کراوێکی نەخۆشە ، ئیتر تەواو میوانداری چی ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

فەرموو كاك نەژاد

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەڕاستی ئەمن تەئیدی شلێر خان دەکەم ، بەحەقیقەت نەك هەر ئەو قانونە زۆربەی قانونەکانمان کوردیەکەیان سەقەتە ، ئەگەر هەر لۆ یەعنی وەکو دەڵێین ئیسقات فەرز دەیخوێننەوە ئەوە مەوزوعێکە ، بەڵام ئەگەر لۆئەوەیە کوردیەکی ڕێك و پێك بێ ئەوان یان ڕێك و پێکی بکەین یان مەیخوێننەوە بەڕاستی ، هەمووی غەڵەتە ، یەعنی نەك هەر ئەو قانونە قانونەکانی تریش بەڕاستی ، یەعنی ئەوە لۆ ئاگاداریتان لەبەرئەوە ڕاست دەکاتن ، یەعنی ئەوە حەپس کرایە حەپس کرایە نەزیل بە میوان دیتیتان خەڵك بە میوانی بچیتە سجن ، بەڕاستی یەعنی نا شتی وانیە ، بە نیسبەت ماددەی (40) ئەوجا ئەوەش لە عەرەبیەکەش (اذا اشتبه باصابة نزيل او مودع اثناء قضائه مدة العقوبة السالبة للحرية) عقوبەی (غیر

السالبة للحرية)هەیە؟ وەلاّ حەزدەکەم تێم بگەینن! یەعنی هەر عقوبەیەك كە دەدرێ (سالبة للحرية) ، بە یەکێك دەڵێی لێرە هەڵسە بڕۆ ئەوێندەرێکە ئەتو حوریەتت لێ زەوت کردیە یەعنی ....

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە کەس لە جێگای خۆی قسان نەکا ، لیژنەی یاسایی هەیە ئەتوانێ جوابی بداتەوە.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

ئەوەی دیکە (تقریر على اللجنة الطبية النفسبة العدلية او تقرير ما تراه مناسبا بشأنه) موناسیبەتێکی دەوێ لێرانە ، لە (ثالثا) (يعاد النزيل او المودع الى دائرة الاصلاح بعد تأكد من شفاءه) (مباشرة)کەش بە رەئی من زیادە (بعد التأكد من شفاءه) پاش ئەوەی دڵنیادەبن لە .... ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لەسەر دەقی کوردی ئەم یاسایانەی کە دێنە پەرلەمان پڕۆژە یاساکان چ لەلایەن حکومەت ، چ لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان ، بەو سیاغەی کە بە کوردیەکەش دانراوە دەخوێندرێتەوە ئەندامانی پەرلەمان ئەوەی تێبینی هەیە لەسەری ئەتوانێ ڕاستی بکەنەوە هەرواشمان کردووە ، ماددەیەکی تر ماوە هەر لەم بابە ئەویش دەخوێنینەوە موناقەشەی دەکەین ، دوایی دەکەینە دەنگدان لەسەر هەموو ماددەکان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (41) کە دەکاتە ماددەی(33)

يجوز لمدير المؤسسة في حالة اصابة المودع باحد الامراض العضوية التصريح بخروجه بصحبة الشرطة للعلاج باحدى المستشفيات المتخصصة ، وفي هذه الحالة تلتزم الشرطة بحراسته طوال فترة علاجه واعادته الى مكان الايداع.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددەی (41)

بەڕێوەبەری دەزگا بۆی هەیە لە حاڵەتی تووشبووانی دانراودا بە یەکێك لە نەخۆشە ئەندامییەکان ، ڕێگای بدات کە لەگەڵ پۆلیسدا بۆ چارەسەرکردن لەیەکێ لە نەخۆشخانە پسپۆریەکاندا لەم بارەشدا پۆلیس پابەندە بە پاسەوانیکردنی بەدرێژایی ماوەی چارەسەر کردنەکە و گێڕانەوەی بۆ ئەو شوێنەی لێی دانراوە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

جەنابی وەزیر فەرموو

بەڕێز د.ڕێكەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟

ئاهەنگ خان فەرموو

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

من سوئالەکم هەیە لەسەر ئەو ماددەیە ، ئەو نەخۆشەی نەفسییەی کە موتەهەمە ئیسابەی بە حاڵەتەك دەبێ دەیبەنە دەرێ بە شورتە ، بەس کە مودەی لەناو مەصحە نەفسیەکەیە خۆشی موتەهەمە ، شورتە حیراسەتی دەکا یان نا؟ لۆ ئەوەی غارنەدا هەر ئەوەندە ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز دەکەین بێنە قاعەکە بۆ دەنگدان.

لیژنەی تەندروستی فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

هەرچەندە خاوەن پرسیارەکە ئاگای لە وەلاّمەکە نیە ، بەلاّم ئەو کەسانەی کە ، زۆر باشە ، ئەو کەسانەی کە تاوانبارن یان مەوقوفن وە ئەنێردرێنە بەشی دەروونی لە بەشی دەروونی وەحدەی تایبەت هەیە ، نەك ئەوی بە شێوازی نەخۆشخانەکانی تر ئەگەر نەخۆشەك لەبەر ئەوەی وەحدەی تایبەتی سجن نیە ڕەنگە پۆلیس بەدیارەوە بێ ، بەلاّم لە بەشە دەروونییەکانا هەر چەندە ئەوە کێشەیە کە ئێستا لە هەولێر هەیە بەلاّم لە شوێنەکانی تر نیە وەحدەی تایبەتی فەرەنسیك مێدیسن بەشی توب عەدلی نەفسی هەیە کە لەوێ لەو بەشە تایبەتە ئەمێننەوە بەلاّم پۆلیسیان لەگەڵ نیە ، لەبەشی دەروونی پۆلیسیان لەگەڵ نیە ، بەلاّم لەبەشەکانی تر پۆلیسیان لەگەڵە لە بەشەکانی تری نەخۆشخانەکان ، لەبەر ئەوەی وەحدەی تایبەت هەیە بە توب عەدلی ، بەلاّم بەداخەوە بەس تەنها لە هەولێر هەیە لە شارەکانی تر نیە وابزانم.

بەڕێز د.ڕێكەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئەو حیمایەی پۆلیس و ئەوانە ئیعتیماد ئەکاتە سەر جەریمەکە ، جاری وا هەیە موتەهەمەکە موتەهەمێکی بەسیتە جەریمەیەکی بەسیتی کردووە ، بەلاّم جاری وا هەیە پێویست دەکا ئەو وەحدە توب

عەدلیە حیمایەی هەیە، پۆلیسی هەیە ، بەڵام جاری واهەیە پێویست دەکا 3 ، 4 نەجدەی تریش بێ ، هێزی تریش بێ ، زۆر جار بووە کە نەخۆش لە خەستەخانە ، موتەهەم رایکردووە ، لەبەر ئەوە بەپێی ئەو هینە ، بە پێی ئەو قورسی و سووکی توهمەکە حیمایە و حیراسەتی بۆ دابین دەکرێ و مودیری موئەسەسەکەش بۆی هەیە حیمایەیی ترم بۆ بنێری ، نەوەکو موتەهەمەکە ڕاکا ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕۆژان خان.

بەڕێز ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

تەنها یەك ڕوونکردنەوە پرسیارێك کە پەیوەندی بە لیژنەی یاسایی هەیە لە (عقوبات السالبة للحرية) کرا ، نازانم خاوەن پرسیارەکە لێرەیە؟ کاك نەژاد (عقوبات سالبة للحرية) بەوشەی ئەو دەستەواژەیە (سالبة للحرية) و (مقيدة للحرية) بەکارهاتیە (سالبة للحرية) لە مادده (87) قانونی عقوباتی عیراقی هاتیەو (مقيدة للحرية) لە مادده (90) هاتیە ، هەموو سزایەك (سالبة للحرية) نیە هەموو سزایەك ئازادی سنووردار ناکا ، سزامان هەیە ، سزای غەرامەمان هەیە ، سزای موصادەرەمان هەیە ، هەندێك جۆرە بڕیار هەیە کە پێویستە بلاێ بکرێتەوە لە ڕۆژنامەکان ئەمانە هەموو جۆرە سزایەکن بەڵام (سالبة للحرية) نینە ، لۆیە مەرج نیە هەموو سزایەك (سالبة للحرية) بێ و جیاوازی هەیە بەشێکیان سالیبە یان موقەیەدە للحريە بەشێکیان جۆرە سزای دیکەنە بەڵام هەموو لە چوارچێوەی سزانە ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون لە ماددەی (35)وە سیاغە بکەن و تابیدەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ماددەی (35) ڕیزبەندەکەی دەگۆڕێ دەبتە ماددەی (27)

تتخذ اللجنة الطبية النفسية المريض المحال اليه بموجب المادة (26) من هذا القانون الاجراءات الاتية:

اولا: تقدير حالته النفسية ومدى تاثيرها على ادراكه وارادته وقت ارتكابه الجريمة.

ثانيا: امكانية مثوله امام المحكمة والدفاع عن نفسه.

ثالثا: مدى خطورته على نفسه وعلى المجتمع.

رابعا: التوصية بعلاجه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددە (35) لە ئەسڵی پڕۆژەکە بەو شێوەیەیی کە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە دەستی بڵندکا؟ کێ لەگەڵ نیە؟ بەکۆی دەنگ پەسەند کرا ، فەرموو بۆ مادەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ڕیزبەندەکە دەبێتە ماددەی (28)

اولا: اذا قررت المحكمة بناء على تقرير اللجنة الطبية المنصوص عليها في المادة (27) من هذا القانون ، ان المتهم غير مسؤول جزائيا وقت ارتكابه الجريمة تصدر المحكمة قرارا بحجزه في وحدة علاجية مغلقة الى حين زوال خطورته.

ثانيا: يخضع المريض المشمول باحكام الفقرة (اولا) من هذه المادة الى برنامج عيلاجى وتأهيلى لحين زوال خطورته و يقدم الطبيب المختص تقرير دوري عن حالته الى اللجنة الطبية النفسية.

ثالثا: لايجوز للمحكمة المختصة اخراج المريض المشمول باحكام الفقرة (اولا) من هذه المادة من المؤسسة الا بناء على تقرير طبي من اللجنة الطبية النفسية يؤيد زوال خطورته.

رابعا: للادعاء العام و ذوي المريض المتهم استئناف قرار اللجنة الطبية النفسية ، لدى اللجنة الطبية النفسية الاستئنافية خلال (30) ثلاثين يوما من تاريخ التبلغ بالقرار.

خامسا: لايجوز انهاء الايداع الا بعد الرجوع الى الجهة القضائية الامرة بالايداع و يجب مراجعة تقييم قرارات الايداع كل ثلاثين يوما.

لەسەر پێشنیاری وەزیر (3) مانگەکەمان کردە (30) ڕۆژ.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددە (36) لە ئەسڵی پڕۆژەکە بەو شێوەیە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە دەستی بڵندکا ، کێ لەگەڵ نیە ، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا ، فەرموو بۆ ماددەی (37).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ماددە (37) ئەسڵی پڕۆژەکە ڕیزبەندەکەی دەبیتە (29)

يخضع المريض المتهم بعد زوال خطورته لبرنامج التأهيل الاجتماعى ، على ان يكون خارج الوحدة العلاجية المغلقه.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو سیاغەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە دەستی بڵندکا ، کێ لەگەڵ نیە ، بە کۆی دەنگ پەسند کرا فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ماددەی (38) ڕیزبەندەکە دەبتە ماددە (30)

اذا تبين للمحكمة بناء على تقرير اللجنة الطبية النفسية ان المريض يقدر مسؤولياته جزئيا فلها ان تقرر بقاءه في الوحدة العلاجية المغلقة لحين شفائه.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (38) لە ئەسڵی پڕۆژەكە بەو سیاغەی خوێندرایەوە كێ لەگەڵە دەستی بڵندكا؟ كێ لەگەڵ نیە؟ بەكۆی دەنگ پەسندكرا ، فەرموو بۆ مادەی (39).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ماددەی (39) دەبتە ماددەی (31)

يلتزم ذوو المريض المشمول باحكام المادة (28) من هذا القانون بعرضه على الوحدة العلاجية المختصة لفحصه بشكل دورى يقرره الطبيب المعالج.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (39) بەو سیاغەی خوێندرایەوە كێ لەگەڵە دەستی بڵندكا؟ كێ لەگەڵ نیە؟ بەكۆی دەنگ پەسندكرا ، فەرموو بۆ مادەی (40).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

المادة (32)

اولا: اذا اشتبه باصابة نزيل او مودع اثناء قضاءه مدة العقوبة السالبة للحرية باضطراب نفسي تتم احالته الى اقرب وحدة علاجية مغلقة لعرضه على اللجنة الطبية النفسية و تقرير ما تراه بشأنه.

ثانيا: اذا وجدت اللجنة ان حالة المريض النزيل او المودع تتطلب علاجا عليها ان تحدد مدته في التقرير ويتم اشعار دائرة الاصلاح في كوردستان بذلك.

ثالثا: يعاد النزيل او المودع الى دائرة الاصلاح بعد شفاءه مباشرة.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (40) لە ئەسڵی پڕۆژەكە بەو سیاغەی خوێندرایەوە كێ لەگەڵە دەستی بڵندكا؟ كێ لەگەڵ نیە؟ بەكۆی دەنگ پەسندكرا ، فەرموو بۆ مادەی(41).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

ماددەی (41) دەبیتە ماددەی (33)

يجوز لمدير المؤسسة في حالة اصابة المودع باحد الامراض العضوية السماح بخروجه بحراسة الشرطة للعلاج باحدى المستشفيات المتخصصة ، وفي هذه الحالة تلتزم الشرطة بحراسته طوال فترة علاجه واعادته الى مكان الايداع.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆك:

ماددەی (10) لە ئەسڵی پڕۆژەكە بەو سیاغەی خوێندرایەوە كێ لەگەڵە دەستی بڵندكا؟ كێ لەگەڵ نیە؟ بەكۆی دەنگ پەسندكرا.

خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی پەروەردە لە هەرێمی کوردستان ئەو پرۆژە یاسایە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران پێشکەش کراوە، لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (6)ی 2013/5/5 پەسەند کراوە ئاراستەی پەرلەمانی کوردستان کراوە، ئەو پرۆژە لە (94) ماددە پێکدێت، بە زمانی عەرەبی پێشکەش کراوە هۆکارەکانی دەرچواندنی یاساکەشی لەگەڵدایە، داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکات.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئاراستەی لیژنەی پەروەردە و، یاسایی و سەرجەم پەرلەمانتارە بەڕێزەکان دەکرێت، داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی دەکەین بفەرموون بۆ سەکۆی لیژنەکان،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب السادس

حقوق المرضى

المادة (42): يتمتع المريض النفسي الذي يعالج بإحدى المؤسسات المنصوص عليها في المادة (2) من هذا القانون بالحقوق الآتية:-

أولاً: تلقي العناية الواجبة في بيئة أمنة و نظيفة.

ثانياً: حظر تقييد حريته على خلاف أحكام هذا القانون.

ثالثاً: الإحاطة علماً بأسم ووظيفة كل أفراد الفريق العلاجي الذي يرعاه بالمؤسسة.

رابعاً: تلقى المعلومات الكاملة عن التشخيص الذي اعطي لحالته و عن الخطة العلاجية المقترحة و عن إحتمال تطورات حالته.

خامساً: أن يكون العلاج المقدم له طبقاً للمعايير الطبية المرعية و المعترف بها في الأوساط العلمية.

سادساً: ضرورة أخذ موافقة لجنة أخلاقيات البحث العلمي قبل تعرضه لأي بحث سريري.

سابعاً: أن يحضى في حالة الموافقة على الخضوع لإجراء التجارب و البحوث العلمية بشرح كامل عن هدف التجربة، على أن يحظر إجراء التجارب على المرضى الخاضعين لقرارات الدخول و العلاج الإلزامي.

ثامناً: حماية سرية المعلومات التي تتعلق به وبملفه الطبي و عدم إفشاء تلك المعلومات لغير الأغراض العلاجية إلا في الحالات الآتية:-

1- طلب المعلومات من جهة قضائية.
2- وجود إحتمال قوي بحدوث ضرر خطير أو إصابة وخيمة للمريض أو الأخرين.
3- حالات الإعتداء على الأطفال أو الشك في وجود إعتداء.

4- يحق لمجلس الصحة النفسية تشكيل لجنة فنية من الأطباء المتخصصين يكون لها الحق في الإطلاع على سجلات المرضى.

تاسعاً: حماية خصوصياته و متعلقاته الشخصية و مكان إقامته بالمؤسسات.

عاشراً: الحصول على تقرير طبي كامل عن حالته النفسية و عن كافة الفحوصات و الإجراءات العلاجية التي تمت له أثناء علاجه بالمستشفى، وفي حالة رغبته في الحصول على صور ضوئية للملف كاملاً فله أن يلجا إلى المجلس للصحة النفسية و يجوز للمجلس حجب هذا الحق مؤقتاً لأسباب علاجية و يحق للمريض التظلم من هذا الإجراء طبقاً لأحكام هذا القانون و التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

حادي عشر: التظلم من أي إجراء وفقاً للقواعد و الإجراءات التي تحددها التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

ثاني عشر: مقابلة زائريه أو رفض مقابلتهم ما لم تتعارض المقابلة مع الخطة العلاجية.

ثالث عشر: تمكينه من مقابلة محاميه.

رابع عشر: الحصول على إجازات علاجية طبقاً للخطة العلاجية الموضوعة له.

خامس عشر: طلب الخروج من المؤسسات دون مصاحبة أحد من ذويه متى انتهت فترة دخوله إلزامياً بعد الحصول على خطه لرعايته نفسياً بعد الخروج، وذلك مع مراعاة رعايته إجتماعياً.

سادس عشر: الحماية من الاستغلال الاقتصادي و الجنسي و من الإيذاء الجسدي و النفسي و المعاملة المهينة.

سابع عشر: الحصول على خدمات الاتصال الداخلي و الخارجي و ذلك طبقاً للخطة العلاجية المقررة.

ثامن عشر: في حالات العلاج الإرادي يحق للمريض النفسي:-

1- تلقي المعلومات اللازمة لإعطاء موافقة صريحة حرة لكل علاج مقترح من الفريق العلاجي.
2- رفض العلاج المقدم له على أن يحاط علماً بتأثير هذا الرفض على صحته.
3- أخذ رأيه في كل القرارات المتعلقة بعلاجه و خروجه من المؤسسات و الحصول على تقرير مكتوب من إدارة المؤسسة عن خطة علاجه و خروجه.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز: نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی شەشەم

مافەکانی نەخۆش

ماددەی (42): نەخۆشی دەروونی کە لە یەکێك لە دەزگاکاندا چارەسەر دەکرێت بە پێی دەقێنراو لە ماددەی (2)ی ئەم یاسایەدا، ئەم مافانەی هەیە:-

یەکەم: چاودێریی پێویستی لە ژینگەیەکی ئارام و پاکدا بۆ بکرێ.

دووەم: لابردنی سنوور دانان بۆ ئازادیی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: بوونی زانیاری بە ئاوڵکاری هەریەك لە ئەندامانی چارەسەرکردنی کە لە دەزگاکەدا چارەسەری دەکەن.

چوارەم: وەرگرتنی زانیاری تەواو لە دەستنیشانکردنەکەی کە بۆ بارەکەی دراوە و لەسەر پلانی پێشنیازکراوی چارەسەرکردن و ئەگەری پەرەسەندنی بارەکەی.

پێنجەم: چارەسەری پێشکەشکراو بە پێی پێوانەی جیهانی بێت لەناوەندە زانستییەکاندا دانی پێدانرابێت.

شەشەم: پێویستە رەزامەندیی لیژنەی رەوشتکاریی توێژینەوەی زانستی وەربگیرێت پێش ئەوەی توێژینەوەی لە جێدا کەوتنی بۆ بکرێت.

حەوتەم: لەباری رازی بوونی لەسەر رکێف بوونی بۆ ئەوەی تاقیکردنەوەو توێژینەوەی زانستی لەسەر بکرێت دەبێ ڕاڤەو ڕوونکردنەوەی بدەن لەسەر ئەو نەخۆشانەی کە داخڵبوونی چارەسەرکردنی بە خورتی دەیانگرێتەوە.

هەشتەم: پاراستنی نهێنی زانیاری کە پەیوەستە بە دۆسیەی نەخۆش و نەزڕاندنی ئەو زانیارییانە بۆ مەبەستێك کە چارەسەرکردن نەبێت، تەنها لەم بارانە دانەبێت:-

1- داواکردنی زانیاری لە لایەنێکی دادگاییەوە.
2- بوونی ئەگەرێکی توند بۆ ڕوودانی مەترسی یان تووشبوونێکی سەخت بۆ نەخۆش یان کەسانی دیکە.
3- باری دەستدرێژکردنە سەر منداڵ یان گومانکردن لەبوونی دەستدرێژکردن.
4- بۆی هەیە دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونی لیژنەیەکی هونەری لە پزیشکانی پسپۆڕ دابمەزرێنێ و مافی ئەوەی هەبێت سەیری تۆماری نەخۆشەکان بکات.

نۆیەم: پاراستنی تایبەتمەندی پاشکۆ کەسایەتییەکانی و شوێنی نیشتەجێبوونی لە دەزگاکەدا.

دەیەم: دەسکەوتنی ڕاپۆرتێکی پزیشکی تەواو لەسەر باری دەروونی هەموو ئەو پشکنین و ڕێکارە چارەسەرییانەی کە لەکاتی بوونی لە نەخۆشخانەدا بۆی کراون، گەر ئارەزووی هەبوو کۆپییەکەی تەواوی دۆسیەکەی هەبێ دەتوانرێ بگەڕێتەوە بۆ دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی، بۆ ئەم دەستەش هەیە ئەم مافەی لێ وەربگرێتەوە بە شێوەی کاتی لەبەر هۆکاری چارەسەرکردن، نەخۆش مافی خۆییەتی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێنمایی دەرکراو بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە ئەرزو حاڵی خۆی دەربڕێت.

یازدەیەم: ئەرزو حاڵکردن لەهەر ڕێکارێك بە پێی ڕێساو ڕێکارێك کە ڕێنماییە دەرکراوەکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەستنیشانی دەکات.

دوازدەیەم: سەرەدانیکردنی لەلایەن سەرەدان کەران، یان ڕەتکردنەوەی چاوپێکەوتنیان گەر بە پێچەوانەی پلانی چارەسەرکردن نەوەستێتەوە.

سیازدەیەم: توانای هەبێ کە پارێزەرەکەی ببینێت.

چواردەیەم: وەرگرتنی مۆڵەتی چارەسەرکردن بەپێی ئەو پلانی چارەسەرکردنەی بۆی دانراوە.
پازدەیەم: داواکردنی دەرچوون لە دەزگاکان بە بێ ئەوەی کەسێك لە خزمانی لەگەڵیدا بێت هەرکاتێك کە ماوەی داخڵبوونی بە خورتیی تەواو بوو، دوای وەرگرتنی پلانێك بۆ چاودێریکردنی لە رووی دەروونییەوە و پاش دەرچوونی لەگەڵ چاودێریکردنی کۆمەڵایەتیدا.
شازدەیەم: پاراستنی لە ئیستغلاڵکردنی ئابووری و سێکسی و ئازاردانی جەستەی ودەروونی و مامەڵەکردنی رووشکاندنی.
حەڤدەیەم: دەستکەوتنی خزمەتگوزاری پەیوەندیکردنی ناوخۆیی و دەرەوە، بە پێی ئەو پلانی چارەسەرکردنەی بڕیاری لەسەر دراوە.
هەژدەیەم: لەبارەکانی چارەسەرکردنی بە خواستی خۆیدا نەخۆشی دەروونی بۆی هەیە:-

1- زانینی زانیاری پێویست بۆ پێدانی رەزامەندیی ئاشکراو ئازاد بۆ هەر چارەسەرێك کە لەلایەنی تیمی چارەسەرکردنەوە پێشنیار دەکرێت.
2- رەتکردنەوەی چارەسەری پێشنیارکراو بە مەرجێك تێ بگەیەنرێت لەوەی کە ئەو رەتکردنەوەیە کاریگەریی لەسەر تەندروستیی دەبێت.
3- رای وەربگیرێت لە هەموو ئەو بڕیارانەدا پەیوەندییان بە چارەسەرکردن و دەرچوونیەوە هەیە لە دەزگاکەو وەدەستهێنانی راپۆرتێکی نووسراو لەبەڕێوەبەرایەتی دەزگاکە، لەسەر پلانی چارەسەرکردن و دەرچوونەکەی.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەراستی ئێمە ئێستا باسمان لەوە کرد وتمان کات، پەرلەمانتارێکی بەڕێز نووسیویەتی دەڵێ باشە ئەوەش کات زۆر ناکوژێت کە بە کوردی و بە عەرەبی بخوێنینەوە؟ دایم عەرەبیەکە دەکەین بە ئەساس کوردیەکە ئەگەر نەخوێنینەوە، بەڵام بەراستی گەلێك جار رەخنەی ئەوەمان لێ دەگیرێت کە دەڵێن دەڵێی لە عەرەبستانین، هەر بە عەرەبی دەخوێندرێتەوە بە کوردی ناخوێندرێتەوە، ئەگەر نا من بەش بە حاڵی خۆم پێمخۆشە بە یەکێکیان بخوێندرێتەوە بەراستی، بەڵام عادەتەن کوردیەکە گەلێك جار تەرجومەکەی باش نیە موستەڵەحاتەکانی وەکو خۆی ناییەتەوە، لەبەر ئەوە دەبێ عەرەبیەکە بکەین بە ئەساس، فەرموون لیژنەی یاسایی،

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەردوو لیژنە پشتگیری ماددەکە دەکەین، هیچ تێبینیمان نیە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا لە راپۆرتەکەدا هیچ تێبینیەکمان نەبووە، بەڵام لەبەر ئەوەی کە ئێمە دەستەکەمان کرد بە لیژنەی پارێزگاکان، تەنها لە خاڵی (8) لە بڕگەی هەشتەم خاڵی (4) ئەبێتە! لیژنەی تەندروستی پارێزگا مافی ئەوەی هەبێت سەیری تۆماری نەخۆشەکان بکات، تەنها ئەو تێبینیەم هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیەکمان نیە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە (د. احمد، کاك جمال، تارا خان، لیلی خان، پەیمان عزالدین، ئاشتی خان، پەیمان عبدالکریم، بێریڤان خان)، فەرموو د. احمد.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە زۆر قسە ناکەین درێژی ناکەینەوە، سەبارەت بە خاڵی (6) کە باس لە (ضرورة أخذ موافقة لجنة أخلاقيات البحث العلمي)، پرسیارێکم لە بەڕێز جەنابی وەزیر هەیە، ئایا لیژنەیەکمان هەیە بەناوی لیژنەی ئەخلاقیاتی بەحسی عیلمی لە هەرێمی کوردستان؟ کە دەبێ رەئی موافەقەی وەربگیرێت؟ وە لە خاڵی (7) لە دوای ئەوە کە باسی سابیعەن یان بڕگەی حەفتەم (أن يحظى في حالة الموافقة على الخضوعِ لإجراء التجارب و البحوث العلمية بشرحٍ كامل عن هدف التجربة، على أن يحظر إجراء التجارب على المرضى الخاضعين لقرارات الدخول والعلاج الإلزامي)، بەراستی ئەنجامدانی تەجاریبی عیلمي لەسەر نەخۆشەکان ئەبێ زۆر وردەکاری زیاتری تێدا بکرێت بەرای من یەعنی لێرە راستە ئەڵێ باسی موافەقە دەکات، بەڵام لە بیرمان نەچێ لێرە باس لە نەخۆشی دەروونی دەکەین، ئایا تەنها رزامەندی ئەو موافەقەی ئەو کافیە بۆ ئەوەی کە تەجاریبی عیلمی یان بەحسی عیلمی لەسەر نەخۆش بکرێ، خۆشمان دەزانین کە لە هەرێمی کوردستان بارودۆخی تەندروستی هێشتا بەراستی لە ئاستێکی جێگای قبوڵ نیە، وە بینیمان بەهۆی دەرزی لێدان لە چاوی چەند نەخۆشێك چاویان کوێر بوو، بەراستی ئەمە پێموایە ئەم ماددەیە یان ئەم بڕگەیە لێرە ئەبێ وردەکاری زیاتری تێدا بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك جمال.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر چەندە من نامەوێ بڕۆمە ناو تەفاسیلی ئەم ماددە، چونکە ئیحتمالە زۆربەی فەقەراتی ئەم مادده لە ناو موماردسەکردنی پیشەی با بڵێین پزیشکی (ممارسة المهنة الطبية) ئیحتیمالە زۆر فەقەرات لەوێ هەنە، یەکێك لەوانە سڕی ناخۆشە کاتێ پزیشك ئەوەیە کە تەعامول بکات لەگەڵ نەخۆش بە هەموو سڕیەت، بەڵام ئیحتیمالە ئەحیانەن وەکو ئەوەی بڵێین (في الإعاده إفاده)، لەبەر ئەوە پێویستی ئیحتیمالە بە پێداچوونێك هەیە، تەنها من تەرکیز لەسەر خاڵی ئەوە دەکەم خاڵی (عنوان الباب: حقوق المرضی) کام مرضی؟ئەمە سیغەتی جەمعە ئەمە یەك، دووەمیش ئەگەر بێی هەر هەژدە فەقەرە بخوێنی هەموو تەعامول لەگەڵ تاك دەکات تاکی نەخۆش نەك بە کۆمەڵ باس بکاتن، ئەگەر بە عەرەبیەکە بخوێنی، بۆیە من پێشنیار دەکەم عینوانەکە بکرێت (حقوق المريض النفسي) لە جیاتی (حقوق المرضی)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو تارا خان.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من دوو تێبینیم هەیە، یەکەمی (حقوق المرضی) بە دڵنیایی ئەگەر بکرێ بە (حقوق المرضی النفسیین) کە هەمووی دەگرێتەوە، یەعنی پشتگیری لە داواکاریەکە دەکەم کە کاك جمال وتی، دووهەم شت ئەگەر بێت و ئەم مافانە بکرێت بە دوو تەوەر، لایەکی مافی نەخۆش یەعنی (الحقوق العلاجية أو حقه في العلاج)، دووهەمیش بکرێ بە (الحقوق المدنيه)، کە ئەوە حقوقەکی تایبەتە ئەو نەخۆشە وەری دەگرێت، ئینجا من هەموم پولین کردووە بەراستی ئەگەر بیانەوێت بۆیان دەنێرم ئەگەر نا خۆیان وەکو لیژنە ئەتوانن هەر هەمان خاڵەکە بکرێت بە دوو بەشەوە کامەیان حەقیەتی لە عیلاج، کامەشیان حقوقە مەدەنیەکانیەتی کە دەبێ تەمەتوعی پێبکات، بەڵام من پرسیارم لە جەنابی بەڕێز وەزیر هەیە لە ئەسڕاری نەخۆش ئیحتیفاز کردن بەو سڕانەی کە نەخۆشێکی نەفسی هەیەتی؟ ببورە جەنابی بەڕێز وەزیر پرسیارەکەم بۆ ئەوەیە لەبەر ئەوە شتێکی حەساسەو زۆرجار دێتە بەردەم ئەو نەخۆشە ئەو پزیشکەی کە یەکێ لە بنودەکانی ئەوەیە ئیحتیفاز بکات بە سڕی نەخۆشەکەی؟ ئایا لە سێ حاڵەت هەیە ئەگەر نەخۆشەکە ئەم سێ حاڵەتە بێ ئیحتیفاز دەکات بە سڕەکەی یان بە کەس و کاری دەڵێی یان چۆن عیلاجی ئەم حاڵەتانە دەکەن؟ یەکەم: نەخۆشێك سەرعی هەبێ وە روخسەی سەیارە لێ خوڕینی هەیە، لە هەر وەختێکا ئەو نەخۆشیە بیگرێت وابزانم شتێکە غەیر ئامنە بۆ خۆشی و بۆ دەوربەرەکەی دروست دەبێ، دووهەم: ئەگەر نەخۆشێك موخەدەرات وەربگرێت، وە لە هەمان کاتیشدا دەرەجەی سوکرەی زۆر بێ ئەویش لە وەزیفەی حەساس بێ وەکو تەیەران بۆ نموونە یان وەکو قەزا یان وەکو ئەمن و ئاسایش؟ سێهەم: ئەگەر نەخۆشەکە ویستی ئینتیحار بکات بە پزیشکە نەفسیەکەی وتووە ئینتیحار دەکەم، بەڵام

تەنفیزەکەی نەکردووە، ئایا لەو سێ حاڵەتە کە زۆر گرنگە پزیشکی دەروونی ئاگای لە سڕی نەخۆشەکەی بێ؟ بەڵام ئەم سێ حاڵەتە کە ئەمنیەتی ولاتەکەی و نەخۆشەکەش ئایا بەکەس و کاری دەوترێت یان چی دەکرێت یان چۆن ئەو حاڵەتانە دەتوانرێت چارەسەری بۆ بکرێت؟ حەز دەکەم بە بۆچوونی جەنابت یان ئەوەی دارجە چی کراوە وەڵامم بدەیتەوە؟ سوپاست دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو لیلی خان.

بەڕێز لیلی امیر عاض:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نسبەت ئەم ماددەیە ئەو دەروازەیە من دوو تێبینیم هەیە، تێبینی یەکەمم من بە پێویستی دەزانم هەر نەخۆشێك دوای تەواو بوونی ماوەی چارەسەرکردنی لە یەکێك لە بنکەکانی تەندروستی دەروونی، وە دوای گەڕانەوەی بۆ ناو خێزان چاودێری کردنی لەسەر بەردەوام بێت چ لە رووی دەروونیەوە بێت چ تەئهیلکردنەوەی بۆ گەڕانەوەی بۆ ناو ژیانێکی کۆمەلایەتی، چونکە ئەوەی کە دیارە نەخۆشی دەروونی وەکو نەخۆشیەك جیاوازیەکی زۆری هەیە لەگەڵ نەخۆشیەکانی تر کە لەماوەکی دیاری کراو مەرحەلەیەکی دیاری کراوی عیلاجی چارەسەر دەبێتن، بەڵام دیارە کە نەخۆشی دەروونی نەخۆشیەکە کە پەیوەستە بە لایەنی دەروونی نەخۆشەکان و زۆر لایەنی شاراوەی هەیە، وە لەوانیە لە مەرحەلەکانی عیلاج لە دوای دەرچوونی لە بنکەی چارەسەری ئەو عەلامانە بەدەر بکەون، بۆیە من بە زەروری دەزانم لێرە وەکو خاڵێك ئەوە زیاد بکرێتن کە دوای دەرچوونی ئەو نەخۆشە چاودێری لەلایەن ئەو بنکەیەی تەندروستییە بەردەوام بێتن بۆ تەئهیلکردنەوە، هەروەها رێگەگرتن لەوەی کە نەخۆشیەکەی دووبارە پەرەبسەنێتەوەو سەرهەڵبداتەوە، تێبینی دووەم منیش بەهەمان شێوە لەسەر خاڵی (6) نازانانم تێنەگەیشتم لەوەی کە لیژنەی راوێژکاری تویژینەوەی زانستی مەبەست چ لیژنەیەکە ئەگەر روونکردنەوەیەك لەسەر ئەو خاڵە هەبیتن؟ سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو پەیمان خان.

یەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا من بابەتێك هەیە دەمەوێ قسەی لەسەر بکەم، کە مافێکی نەخۆشە نازانم لە ئەم ماددەییە یان لە ماددەکانی دواتری مافەکانی نەخۆشدا جێگەی دەبێتەوە، ئەویش حاڵەتێکە کە تایبەتە بەو نەخۆشانەی کە موەزەق دەوڵەتن لە کاتێکدا کە ئەم نەخۆشیەیان هۆکار دەبێ بە لە دەستدانی کارەکەی بەهەر

هۆکارێکەوە بێ دواتر ئەم یاسایە زەمانەتیی گەڕانەوەیان بۆ سەر کارەکەیان بۆ بکرێ، رەنگە بوترێ کە ئەمە تەحصیلێ حاصلە بۆ ئەو فەترەیە ئیجازە ئەبێ، بەلأم تۆ وەختێك کە حالّەتت لەبەر دەستا بێ بەنموونە یەکێك لە فەرمانبەرەکان کە هەر فەرمانبەری وەزارەتی تەندروستی خۆیەتی بەهۆی با بڵێین کارەساتێکی خێزانییەوە تووشی پشێویەکی دەروونی بووە دواتر کە پشێویەکەی زۆری خایەندووە لیژنەی پزیشکی لەجیاتی مۆڵەتی بدەنێ ئیحالەیان کردووە بۆ تەقاعود بەو ئیعتیبارەی کە ئەم ئیتر ناتوانێت جارێکی تر مزاوەلەی کارەکەی بکات، دوای نزیکەی شەش مانگ چاکبۆتەوە، بەلأم لەو کاتەوە وا ماوەی سێ ساڵە کە پشتگیری نووسراوی سەرۆکایەتی پەرلەمانیشی هەیە بۆ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران ناتوانێ بگەڕێندرێتەوە لەبەر ئەوەی ئیحالەی تەقاعودکراوە، کە بە بڕوای من ئێمە لەبەر ئەوەی هەتا ئێستا قانونێك نەبووە حقوقی ئەو نەخۆشانە رێکبخا ئێمە لەم قانونە فرسەتە لەم ماددەیەبێ یان ماددەکانی تربێ مافی ئەو فەرمانبەرانەی کە بەهۆی نەخۆشیەوە وەزیفەکەیان لە دەستدەدەن، وە گێڕانەوەیان بۆ سەر وەزیفەکەیان لە دوای چاکبوونەوەی حالّەتەکەیان جێگیربکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە، خاڵی دووەم بڕگەی دووەم (حظر تقیید حریتە علی خلاف احکام هذا القانون)، حەزری یان بەرگرتن لە ئازادی هەر تاکە کەسێك ئەو نەخۆشە پێش ئەوەی نەخۆش بێت مرۆڤە، بۆیە من پیشنیاری ئەوە دەکەم کە لێرە نووسراوە بەپێی ئەحکامەکانی ئەم قانونە رێ لە ئازادی سەربەستی ئەو کەسە نەگیرێت، ئایا بە تەنها ئەم قانونە تەحدیدی دەکات سەربەستییەکانی تاك چیە؟ چونکە ئێمە قانونی تریشمان هەیە پشتگیری لەمە دەکات کە ئێمە دەڵێین (هذا القانون) ئایا هەموو حوریەتەکانی نەخۆش یان مرۆڤ وەکو پێشتر وتم پێش ئەوەی نەخۆش بێ مرۆڤە کۆمەڵە قوانینی عیراقی هەیە کە لێرە نافیزە کۆمەڵێ یاسای تر کە لە پەرلەمانی کوردستان دەرچووە کە ئەمانە رێگا دەگرن لە رێگرتن لەبەردەم ئازادی تاکە کەس، ئایا بەتەنها ئێمە تەحدیدی بکەین حوڕیاتی بە پێی ئەم قانونە ماف لەدەست نادات کە بە پێی قانونەکانی تر ئەگەر ئازادی بۆ دەستەبەربکرێ رێگەی لێبگیرێ، چونکە لێرە نووسراوە وا بزانم لیژنەی هاوبەش بەباشی گوێان لە من نەبوو، جارێکیتر دەیڵێمەوە (حظر تقیید حریتە علی خلاف احکام هذا القانون)، کە دەڵێی (هذا القانون)، تەقیدی دەکەی کە ئەم قانونە سەربەستییەکانی بۆ ئەو دەستەبەر دەکات یان چوار چێوەی ئازادیەکانی بەپێی ئەم یاسایە بێ، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم (علی خلاف احکام القانون)، نەك (علی خلاف احکام هذا القانون)، (هذا) هەڵبگیرێت بۆ ئەوەی تەحدید نەکرێت بەتەنها بۆ ئەم یاسایە، بەڵکو هەر یاسایەکی تریش لە پێشەوە دەرچووە، وە یەکیکی تریش بۆ راستکردنەوەی موقتەرەحەکەی خۆم ئەگەر لە ئایندەدا یاسایەکی تر دەربچێ جارێکی تر ئەگەر

حوړیەتێکی زیاتربدات بە نەخۆش یان بدات بـە مـرۆڤ دەبـێ ئێمـە ناچاربین ئـەم یاسـایە هـەموار بکـەین، چونکە ئێمە وتوومانە ئازادیەکان بەتەنها بەپێی ئەم یاسایە، بۆیە دەبێ دەرگا کراوەبـێ بەتـەنها بنووسـرێ (على خلاف احكام القانون)، نـەك (هذا القانون)، سـەبارەت بـە بـڕگـەی پێنجـەم بـڕگـەی شەشـەم کـە دەڵـێ (ضرورة أخذ موافقة لجنة أخلاقيات البحث العلمي)، بەراستی من خۆم پرسیارم لەسەر ئەمە هەیـە، یـەعنی اخلاقیـاتي بحثـي علمـي ئـەو لجنەیـە ئایـا ئەونـدە بـەردەوام دووردەبـن لـە رۆتـین؟ و وەلاّم بدەنـەوە بـە موئسسەکە بڵێ بەڵێ ئەمە ئەم بنەمایانەی تێدایە ئێوە دەتوانن بەحسی سەریری بکەن یان بەحسی عیلمی لەسەر ئەم نەخۆشەبکەن، بە بڕوای من ئەمە هـەم رۆتینـات زیـاد دەکـات وە ئـەم دەسـەلاّتە بگەڕێتـەوە بـۆ تەبیبی موختەص، بگەڕێتەوە بۆ دەسەلاّتی موئسسە دەروونیەکە خۆی، چونکە ئـەوان بـەردەوام موعامەلـە دەکەن لەگەڵیدا، لەلایەکی تریشەوە ئایا ئەوانەی کـە لیژنـەن لـە (أخلاقيـات البحـوث العلميـة)، ئایـا ئەوانـە خەڵکی پسپۆری تێدایـە کـە بتـوانن بـە تـەواوەتی لـە کەیسـەکە تێبگـەن و حاڵەتەکـە دیراسـەبکەن و وەلاّم بدەنەوە کە زەرورە یان زەرور نیە، بۆیە بەبڕوای من ئـەم دەسـەلاّتە بگەڕێتـەوە بـۆ موئسسـە دەروونیەکـە خۆی، سەبارەت بە بڕگەی هەشتەم (حماية سرية المعلومات التي تتعلق بـه و بملفـه الطبي)، بـە بـڕوای مـن لەوێ ئیزافەی مەلەفی شەخصی بکرێت، واتە حیمایـەت کردنـی مەلـەفی شەخصـی و مەلـەفی طبي، ئـیتر کـە دەڵێی مەلەفی شەخصی هەموو شتە تایبەتمەندیەکانی ئەو نەخۆشە دەگرێتەوە پێویست ناکات لە خـوارەوە بڕگەیەکی سەربەخۆ دانراوە، چـونکە ئـەوەش هـەمووی عیلاقـەی هەیـە (وعـدم إفشاء تلك المعلومـات لغـير الاغراض العلاجية)، هەموو ئەو شتانە کە نووسراوە هەر رەبتی هەیە بە مەلەفی شەخصییەوە بۆیـە ئەگـەر ئیزافەی یەك کەلیمە بکەین (تتعلق بملفه الشخصي و بملفه الطبي)، بـەبڕوای مـن مەعناکـە تـەواو دەکـات، ببوورن یەك تێبینیم سەبارەت بە خاڵی حەوتەم بیرچوو بوو کـە دەڵێت (أن يحظى في حالـة الموافقـة علـى الخضوع لإجراء التجارب)، یەعنی سەیری هەموو بڕگەکان بکەین لە حقوقی نەخۆشدا باسی ئەوە کراوە کـە ئـەم رێوشـوێنانە دادەنرێـت ئەگـەر نەخۆشـەکە تـەوعی یـان غـەیرە تـەوعی چـووبێتە نەخۆشـخانە، ئـەو دەسەلاّتە بدرێ کە بحوسی عیلمی لەسەر بکرێت، لـە هـیچ بڕگەیەکـە بـاس لـەوە نـەکراوە کـە نەخۆشـەکە حەقی رەفزی هەبێت، یەعنی راستە دخولەکەی دخولێکی ئیلزامیە غەیر تەوعی چۆتە نەخۆشخانە، بـەلاّم بیرمان نەچـێ ئێمە غەیرە تەوعی ئەو نەخۆشە بۆ مەسائیلّی عیلاجی باز هەڵدەین بەسـەر ئیرادەیـە نـەك بۆمان هەبـێ باز بەسەر ئیرادەیە بدەین لە بحوسی عیلمی، من پرسیارێك دەکەم بحوسی عیلمی جوزئێکە لە عیلاج؟ نەخێر جوزئێك نیە لە عـیلاج، چـونکە بحوسـی عیلمـی ئـەو نەخۆشـە وەکـو عەیینـە وەردەگیرێـت لەوانەیە دە سالّی تر نەتائیجی بەحسەکە دەربکەوێت ئیتر ئەو نەخۆشە چ سـوودمەند دەبـێ لـە نـەتائیجی ئەو بحوسە عیلمیە، ئەو عەیینەیەکە وەکو نموزەجێك (sample)یّك، سوددی لێ دەبینرێت بۆ ئەوەی کـە دیراسەی کەیسەکە بکەن حاڵەکە بکرێ، جوزئێك نیە لە عیلاج تا ئێمە باز هەڵدەین بەسەر ئـەو ئیرادەیـە، ئێمە بەتەنها لە عیلاجەکانەو زەروریەتی عیلاجە لە دخولی ئیلزامی و غەیرە تەوعیە بۆمان هەیە بڵێین ئەمە سوودی هەیە بۆ تۆ، ئێمـە بـاز بەسـەر ئـیرادەی تـۆ دەدەیـن، بۆیـە بـەبڕوای مـن لـە خـاڵی حەوتەمـدا

حەقی رەفزیش بخەینە پێش جوملەکەوە یەعنی کە ئەو حەقی هەبێت بچێتە بەحسی عیلمیەوە بەحسی لەسەر نەکرێ، سەبارەت بەوەی کە لە خاڵی حەوتەمدا چەند بڕگەیەکی تری لێبۆتەوە دەڵێ (ألاغراض العلاجية الا في الحالات ألاتية: طلب المعلومات من الجهة القضائية، وجود إحتمال قوي بحدوث ضرر خطير)، خاڵی سێیەم نووسراوە (حالات الإعتداء على الاطفال أو الشك في وجود الإعتداء)، یەعنی بەبڕوای من ئایا غەرەز ئەمە نووسراوە لەم حاڵەتانەیە کە بۆ غەرەزی عیلاجی نەبێت؟ ئایا تەعدا کردن لەسەر منالێك ئەمە کۆمەڵێك رێوشوێن نیە کە پێوستی بە غەرەزی عیلاجی هەیە؟ یەعنی ئەم بڕگەیە لەگەڵ ناونیشانی سەرەکیەکە تەناقوزە، چونکە لەسەرەوە وتراوە لە کاتێکدا ئێمە زانیاری لەسەر مەلەف شەخصی و طوبي ئەم نەخۆشە دەدەین بەلایەنی پەیوندیدارەکان کە بەغەرەزی عیلاجی نەبێت لەم حاڵەتانەدا نەبێت، واتە تەقییدی کردووە حاڵەتەکان بۆ جیهەتی قەزائیی ئایا تەعداکردن لەسەر منالیش هەر عیلاقەی نیە بە جیهەتێکی قەزائییەوە؟ ئایا تەعداکردن لەسەر منال خۆی بەشێك نیە لە دارمانی حاڵەتی دەروونی نەخۆشەکە خۆی، بۆیە من بڕوام وایە لە ئەخیرشدا خالێك هەیە کە باس لە (بیوس)دەکات باس لە ئیستیغلال دەکات، ئەو نەخۆشە ئیستیغلال نەکرێت جنسییەن، بدەنییەن، نەفسییەن و کۆمەڵێك شتی تر بەبڕوای من ئەو بەشە ئیعتیداکردنەش بەشێکە لە ئیستیغلالکردنی رێگانەدان بە (بیوسکردن) ئیستیغلالکردنی نەخۆشەکە بە بڕوای من ئەو خاڵە دەبێ هەڵبگیرێت، چونکە ئەوە عیلاقەی بە تروقی عیلاجیەوە هەیە نەك جیابکرێتەوە لە تروقی عیلاجی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو پەیمان خان.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی تێبینییەکانی من یەکەمیان لەسەر خاڵی شەشەم کە پێویستە رەزامەندی لیژنەی راوێژکاری توێژینەوەی زانستی، نازانم دیار نیە رەزامەندی لیژنەی راوێژکاری توێژینەوەی زانستی یەعنی چیە ئەو لیژنەیە لەپڕەکی دەرچوو، لێرانە کە کێ بەرپرسیارە لێی لەکوێ دێ؟ ئایا زانکۆکان دەینێرن وەزارەت خۆی تەرخانی دەکات؟ ئەوە بەراستی لێرانە پێوستی بە رووونکردنەوە هەیە، تێبینی دووەمم سەبارەت بە خاڵی حەوتەم هەمان تەئیدیی ئاشتی خان دەکەم، پشتگیری ئاشتی خان دەکەم لەبەر باری رازیبوونی نەخۆشەکە لەسەر رکێفبوونی بۆ ئەوەی تاقیکردنەوەی توێژینەوەی زانستی لەسەر بکرێ، خۆی نەخۆشی دەروونی ئەو کەسەی کە نەخۆشی دەروونی هەیە خۆی بابڵێین خۆی خاوەنی خۆی نیە حاڵەتەکەی جێگیرنیە، چۆن ئەو کەسە رازیدەکرێت دیارە دەبیت بە زەختبێ لێرانە بەراستی نەنووسراوە دەبایە بگۆترێ پاڵەپەستۆکردن لەسەر رازیکردن، فشارخستنە سەری بۆ رازیبوونی ئەو کەسە لەدوای بابڵێین ئەو مرۆڤە، ئایا چۆن دەکرێتە حەقڵی تەجارب ئەو مرۆڤە؟ یەعنی پێوستی بە راستکردنەوە هەیە ئەو خاڵە حاڵەتەکەی یان حاڵەتی چەندەها نەخۆشی تر کە پزیشکەکان پابەندن بە پاراستنیان مەلەفیان بۆ کردووە حاڵەتەکان

ئەوان دیراسەدەکرێن نەك نەخۆشەکە بکرێتە حەقڵی تەجارب چی پێدەکرێ مادەی کیمیایی بەسەر دادەکرێ، چۆن یەعنی ئەو کەسە دەخرێتە ژێر تەجروبەوە، یەعنی پێویستی بە چاکردنەوە هەیە بەراستی خاڵی حەوتەم، چونکە شتێکی ئینسانی تێدانەهێشتیتەوە لەناو بڕگەکان، تەبعەن دەبێ ئەوەش زیادبکرێ کە لە دیراسەتی مەیدانی و حەسرکرن و ژماردندا ئەوە بەکار بهێندرێ خازع بکرێ لۆ ئەوە مەلەفەکەی نەك نەخۆشەکە خۆی دۆسیەکە خازع بکرێ ئەوە ئەو تێبینییەم، ماددەیەکی تریش دیسان پشتگیری ئاشتی خان دەکەم بۆ نەهێشتنی ماددەی شازدەیەم بەراستی ئەگەر ئێمە دەزگاییەك دادەنێین بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشی دەروونی چۆن دەهێڵینەوە خاڵێك یان چۆن کەلێنێکی بۆ دەهێڵینەوە کەتێدا نەخۆشەکان ئیستیغلالی جنسیی و ئەوەتە جەستەیی و دەروونی بکرێ، جەستەیی و دەروونی یەعنی شتەکی زۆر هەربەدەرە لە یاساکانی هەرێمی کوردستان، لەو لایە ئیستیغلالی سێکسیش لەوی خراپتر، یەعنی ئەوە خاڵەکی زۆر گرنگە کە نەمێنێت لە یاسایەکە، چونکە دەبێ ئەو دەستەیەی کە دادەمەزرێ ئەو بەخۆی پابەند بێ بە پاراستنی نەخۆشەکە لەو خەتەرانەی بابڵێین لەو نارێکییانەی ئیحتیمالە بکەوێتە سەر نەخۆشەکان، وە هەمان شێوە ئەو خالانەی کە لە خاڵی هەشتەم دیاریکراوە، دەستنیشانکراوە نەزرێاندنی ئەو زانیارییانە بۆ مەبەستی چارەسەرکردن نەبێ، دیسان لێرانە باری دەستدرێژیکرنە سەر چونکە ئەوەش حاڵتێکە لە حاڵەتەکان بۆ جیاکرایتەوە؟ دیسان ئەوەش نەهێڵدرێت لەناو خاڵەکان ژماردنیان، خاڵیکی تریشم لە ماددەی حەفدەیەم لێرە چیمان هەیە رەتکردنەوەی بۆ خۆی ئەو ماددەیە ماددەی حەفتەم دەڵێ دەستکەوتنی خزمەتگوزاری ببوورن خاڵی هەژدەیەم لەبارەکانی چارەسەرکردنی بە خواستی خۆیدا نەخۆش کە بەخواستی خۆی چارەسەردەکرێ، ئەو نەخۆشە کە بەخواستی هەست دەکات خەلەلێکی هەیە، بەخواستی خۆی چارەسەردەکرێ ئەو نەخۆشە کەواتە نەخۆشییەکەی زۆر خەتەرو کوشەندە نیە لەوانەیە چابکرێتەوە ئەو حاڵەتە رووی داوە لە هەرێمی کوردستان، وەکو هاوکارم پەیمان عزالدین ئاماژەی پێکرد ئەو کەسانە لە کاتێك کە نەخۆشن مۆڵەت وەردەگرن وەزیفەیەکی دیاریکراویان هەیە پاشیی ئەوەی کە چاکدەبنەوە بە راپۆرتی پزیشکی دەبێ ئەوانە بگەڕێنەوە هیچ ئەو شتانە ئاماژەی پێنەکراوە، چونکە وەکو ئینسانی ئیعتیادیان لێدێ و زۆر حاڵەتی دەروونیش هەیە کە چاکدەبێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نسبەت من ئەو ماددەیە زۆر گرنگە، پێویست بوو یاسایەکی تایبەت هبێت بەناوی یاسای مافی نەخۆش بەتایبەتی نەخۆشییەکانی دەروونی، چونکە لێرە باسدەکرێتن بەچەند بڕگەیەك باسکرایە، بەلاّم مافی نەخۆش زۆر لەوە گەورەترە مافی نەخۆشی ئاسایی جەستەیی، یاسای تایبەتی خۆی هەیە، بۆ نموونە هەر

ئەوە چوارسەد لاپەڕەیە لەسەر مافی نەخۆش، بەڵام ئەوانەی کە نەخۆشی دەروونییان هەیە پێویستییان بەیاسایەکی چڕو پڕتر زیاتر لەوەی هەیە، بۆ نموونە لە دانیمارك یاسایەکمان هەیە مافی نەخۆشی دەروونی پەنجاو چوار ماددەیە، نۆ فەسڵە، لێرەش بە چەند بڕگەیەك بڕایتەوە، باسی چەند یاسایەکی گرنگیان کرد لێرە کە دەبایە قسەی لەسەر بکرێ، بەڵام لای من مافی نەخۆش زۆر گرنگە هەبایە، بە نسبەت ئەوەی لە بڕگەیەك بەپێی مافی نەخۆش پێویستە رێکخراوەك هەبێ ئەو رێکخراوەش کە چاودێری بکا بۆ جێبەجێکردنی مافەکانی نەخۆش، بەڵام لەماددەی دوای خۆی هاتووە ریکخراوەکە دوایی ئینشاالله قسەی لەسەر دەکرێ، یەکەم بنەمای پاراستنی مافی نەخۆش چیە نهێنییەکانی بپارێزرێ لێرە لە پرۆژە یاساکە هەیە، بەڵام نەنووسراوە پاش مردنیشی پاراستنی نهێنییەکانی نەخۆش دوای مردنیشی دەبێ هەر بپارێزرێ، دوایش دیسان نەنووسراوە کە پێویستە رێزلێنان لە کەرامەتی نەخۆش بە کەلتورەوە، بە ئایینەوە، بە موعتەقەداتیەوە کە نەخۆشەك داخڵ دەبێ مەرج نیە ئەو نەخۆشە موسلیم بێ یان نەخۆشی تر دەبێ رێز لە کەلتوورو، رێز لە کەرامەت و، رێز لە چۆنیەتی خواردنی، رێز لە هەموو شێوەیەکی بگیرێ ئەوە بە گشتیی بۆ هەموو نەخۆشێك، بەڵام بۆ نەخۆشی دەروونی پێویستە مامەڵەیەکی زیاتری لەگەڵ بکرێ کە گاڵتە بە کەلتوورەکەی بە موعتەقەداتەکەی نەکرێت رێزی لێبگیرێت ئازاری جەستەیی نەدرێت بە هیچ شێوەیەك، لە بڕگەیەکیش نووسراوە کە دەڵێ چاودێری پێوست لە ژینگەیەکی ئارام و پاکدا، بەڵام ئەمە پێویست ناکات بڵێین ژینگەیەکی ئارام و تەندروست هەر بڵێین لە ژینگەیەکی تەندروست، چونکە پاك چیە، مەعنای چیە؟ پاك تەندروست گرنگە کە وتت تەندروست ئارامیش دەگرێتەوە، پاکیش دەگرێتەوە و زۆر مەعنایەکی فراوانتری هەیە، دوایش لە مافی نەخۆش پێویستە فۆرمەك هەبێ، گرێبەستیەك هەبێ لە نێوان نەخۆش و تیمەکەی بەتایبەتی پزیشکەکەی کە چارەسەری دەکات ناوی نەخۆش بنووسرێ، هەروەها ئیمزایی نەخۆش و ناوی پزیشکەکە و کاتی داخڵبوونی و کاتێ دەرچوونی و کاتی ئەوەی کە لە شوێنی داخراو دایدەنێ و کاتێك لە شوێنی داخراو دەردەچێ دەبێ ئەوانە هەموو بە جەدوەل رێکبخرێ ئەوە پاراستنی مافی نەخۆشە، هەوەها ئەو نەخۆشانەی....

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بێریڤان خان خۆ لە لیژنەی تەندروستی بووی بۆچی ئەو شتانەت نەوت بوو وەختی خۆی؟،

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەتوانم وەڵام دەمەوە، ئەو ماددەیە من لەگەڵ نەبووم، چونکە ویستم مافی نەخۆش بەگشتیی هەبێ، ویستم یاسایەك هەبێ بەناوی مافی نەخۆش، چونکە ئەوە بەشێکە لەو مافانە، ئەو نەخۆشانەی کە بەزۆر داخیل دەکرێن و جێگایان داخراوە ئەوانە دەبێ لەژێر چاودێری ئەو تیمە تەندروستیەبن لەکاتی دەرچوونیان و داخیل کردنیان، هەندێك شت هەیە ئەگەر لێرە باسی بکەم لەوانەیە لایان سەیر بێ، بڵێن ئەوە چیە بچێتە ناو یاسا، بەڵام نەخۆشی دەروونی کە داخیلی نەخۆشخانەی دەروونی دەبێ دەبێت ئیجبار بکرێ

پاکبکرێتەوە کە ئێستا بڵێم دەبێ سەری بشووڕێ، ریشی بتراشرێ، دەبێ ددانی بشوا، دەبێ جلی بگۆڕێ ئەو شتانە لەناو یاسا دەبێ هەبێ، لەناو مافی نەخۆش هەبێ، ئەوە شتەکی ئەوە نیە بڵێی هەر دەکرێ، دەبێ بە یاسا بکرێ، چونکە ئەوانە زۆر گرنگە بۆ نەخۆشی دەروونی بۆ چاکبوونەوەی بۆ ڕێز لێنانی بۆ ئەو شتانەی کە نەیدەتوانی ڕۆژانە بۆخۆی جێبەجێیبکات، هەروەها چونکە هەموومان نەخۆشدەبین نەخۆشی مافی هاوولاتی گرنگە، بەڵام مافی هاوولاتی نەخۆش زۆر گرنگترە کە گرنگی پێبدرێت ئەویش لەلایەن پزیشک و لەلایەن پەرستار و تیمە تەندروستیەکەی، هەروەها لە مافی نەخۆش دیاریکراوە دەبێ قەبوڵکردنی نەخۆش بۆ عیلاج وەرگرتن دەبێ قەبوڵ بکات عیلاجی وەربگرێت، ئەگەر هاتو خۆی لە ئیرادەی خۆی نەبوو نوێنەرەکەی یان ئەو ڕێکخراوەی کە مافی نەخۆش جێبەجێدەکات زۆر جار کە نەخۆشمان هەیە دەروونی لەگەڵ پزیشک لەیەك تێناگەن پزیشکەکەی بیانیە پێوستە وەرگێڕەکی پڕۆفیشنالێ هەبێ بۆ پێشکەشکردنی ئەو چارەسەرکردنەی ئەو وەرگێڕە نابێ کەس و کاری بێ، نابێ برادەری بێ، دەبێت یەکەکی دەرەوەی وی موعتەمەدبێ، گرنگترین شت لە مافی نەخۆش چیە؟ بەتایبەت پێشکەشکردنی سکالاً بۆی هەیە سکالاً پێشکەشکا ئەگەر ئەو شتانەی دەبوایە بۆی بکرێ لەکاتی خۆی نەکرایە یان جێبەجێنەکرایە دەبێ سکالاً پێشکەشکا، بڕگەکی زۆر گرنگ هەیە دەڵێتن لیژنەی تۆێژینەوە بۆی هەیە تۆێژینەوە بکاتن بەڵێ بۆی هەیە، بەڵام بە ڕەزامەندی نەخۆشەکە، نەخۆش رازی نەبێ بۆی نیە تۆێژینەوە لەسەری بکرێ، دەبێ ئیمزابکات، رازیبێ ئەگەر خۆشی ئاگای لە خۆی نەبێ یان کەس وکاری یان نوێنەری ئەو ڕێکخراوەی پاراستنی مافی نەخۆش رازی بێ، زۆر وردەکاری هەیە لە یاسای پاراستنی مافی نەخۆش، بەڵام بەوەندەش هەر رازینە ئەو ماددەیە دەنگی پێ بدەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

واللە من یەك تکام هەیە ئەوەی دێتە سەر سەکۆی لیژنەکان دەبێ قەناعەتی بە پرۆژە یاساکە هەبێ، کە یەکێ قەناعەتی بە پرۆژە یاساکە نەبێ چۆن دێتە سەر سەکۆی لیژنەکان، چونکە دەبێ لەوێ شەرحی کا و دیفاعی لێبکا، دەبێ ئەوەی کە قەناعەتی پێ نیە لەگەڵ ئێوەی بەڕێز دەبنیشێ لەوێ موناقەشەی مەوزوعەکان بکات، بەهەرحاڵ، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەحسکردن (ریسێرچ) بۆ خزمەتی مرۆڤایەتیە، بۆ ئەوە نیە بڵێی واللە ئەو نەخۆشە دەکەن بەحەقڵی تەجروبە ئەو دەرمان و دواو نەشتەرگەرییەی کە ئێستا هەیە نتیجەی بەحسکردنە لەسەر خەڵکانی پێش ئێمە لەبەر ئەوە چارەسەرکردنی نەخۆش چەند پیرۆزە بەحس دوو ئەوەندە پیرۆزە، سەبارەت بە خاڵی شەشەم (ضرورة أخذ موافقة لجنة الأخلاقيات العلمية)، لە کۆلیژی پزیشکی لە زانکۆ لیژنەیەك هەیە کە خوێندکارێك بەحسێك تەقدیم دەکات بۆ ماستەر یا دکتۆرا دراسەتی ئەم بەحسە دەکات، ئایا ئەم بەحسە زەرەرە بۆ نەخۆش یان زەرەر نیە بۆ نەخۆش؟ ئەگەر بڕیاریاندا کە ئەم بەحسە زەرەر نیە بۆ سەلامەتی

نەخۆشەکە و دەبێتە هۆی پێشخستنی زانستیی ئەوە لیژنەی (ساینتفیك کۆمیتی) بڕیاری لەسەر دەدات، سەبارەت بە خاڵی حەفتەم خاڵی حەفتەم زۆر وازحە ئەڵێ ئەگەر نەخۆشێ من نەخۆش بووم بە ئیرادەی خۆم چوومە بەردەم پزیشکێکی دەروونی وتم من نەخۆشم پزیشکە دەروونییەکە پێی باش بوو یان لیژنەیەی کە بەحس لەسەر من بکات قەیدی چیدەکات با بەحسم لەسەر بکات، بەڵام ئەگەر خاوەنی ئیرادەی خۆم نەبووم خاوەنی (ئینسایدی) خۆم نەبووم، ئەڵێ (یحظر علیە) ئەڵێ بۆی ناکرێ، سەبارەت بەوەی مافی نەخۆش بە کێ بوترێ، ما هەرکسێك عەقڵی هەبێت بچێتە بەردەم خاوەنی ئیرادەی خۆی بێ، بچێتە بەردەم پزیشك پزیشکی پسپۆر دەبێ پێی بڵێ نەخۆشیەکەت چیە بە خۆی بڵێ، بەڵام لێرە یەعنی ئێمە هەندێ شتی کۆمەڵایەتیمان هەیە ئێمە فەرقمان هەیە لەگەڵ دانیمارك و لەگەڵ ئەوروپادا ئێمە جاری وایە پزیشکێك بە نەخۆشەکە دەڵێ تۆ شێرپەنجەتە، دەڵێ سەیری ئەو پزیشکە کە چەند دڵرەقە بۆ بە خۆی دەڵێی، یەعنی خۆ هەندێ شتی کۆمەڵایەتیش هەیە خۆ هەموو شتێ بە یاسا و ناکرێ، خۆمن کۆپیەکەی دانیمارك و بەریتانیا بێنم لە کوردستان تەتبیق بکەم، شتی کۆمەڵایەتی هەیە، نەخۆش هەیە سێ ساڵە لە نەخۆشخانەی هیوا عیلاج وەردەگرێ هێشتا نەیزانیوە، کەس و کارەکەی دەزانن، نەخۆش هەیە سێ ساڵە، کچ هەیە سێ ساڵە لە ماڵەوە نەخۆشی دەروونی هەیە هێشتا خێزانەکەی پێیان عەیبە بیبەنە لای پزیشك، یەعنی هەندێ شت هەیە شتی کۆمەڵایەتیە ئێمە ناتوانین بە یاسا کەلتووری خەڵك بگۆڕین، سەبارەت بە ئەوەی کە موزەف تەقاعود دەبێت ئێمە لە حکومەت لۆدێکی زۆر زۆرمان لەسەرە یەعنی من پشتگیری لەوە دەکەم ئەو حاڵەتەش دەزانم ئەو حاڵەتە هاتووشە بۆلای من، نەخۆش کە نەخۆش دەکەوێ تووشی نەخۆشیەکی موزمین دەبێت بەپێی قانونی راژەی موەزەفین بۆ ماوەی دوو ساڵ ئیجازەی دەدرێتێ سێ مانگ بە سێ مانگ، شەش مانگ بە شەش مانگ بۆی تازە دەکرێتەوە، دوای دوو ساڵەکە بەپێی قانون تەقاعود دەبێ بە ئەسبابی مەرەزی، من پشتگیری ئەوە دەکەم ئەگەر نەخۆشەکە چاك ببۆوە و کەوتەوە کەفائەتی عەقڵی خۆی کە بتوانێت پەرە بە وەزیفەکەی بدات، بە مەرجێك حکومەت پێوستی بێت، نەخۆش هەیە پلیت بڕبووە ئێستا یان تا ئەو نەخۆشە لەوێ بووە مەسەلەن بیست پلیت بڕی تر تەعین بووە دوو سەد کەسی تریش کولییەی تەواوکردووە چاوەڕێیە تەعین بێ لە جێی ئەو، ئێ بەس نیە ئەم تەقاعودییەشی هەیە خۆ ئەو ئەوەشی نیە، بەڵام بەهەرحاڵ من ئەوە لەلایەنە ئینسانییەکەوە،.....

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لە مەیان من مواداخڵەیە دەکەم کاك د. رێکەوت ببووڕە، هەر بۆ موراعاتی نەخۆشەکە دەبێ بیگێرنەوە بۆئەوەی بێتەوە ناو موجتەمەع،من قسەی پەیمان خان دەکەم لەوە دەزانی بۆ یەکێك نەخۆش بوو هەوڵی بۆ درا پارەی لێ سەرف کرا کە بێتە ناو موجتەمەع هەر تەقدیرەن بۆ گەرانەوەی ناو موجتەمەع، فەرموو بەڕێز وەزیر.

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەسەر چاو تا ئێستا یەك حاڵەتی وا هەبووە دیارە سەرەدانی هەردووکمانی کردووە، سەبارەت بەوە هەر نەخۆشێك مافی خۆییەتی نەخۆشییەکەی خۆی بزانێ بە شەرتێ خاوەنی عەقڵی خۆی بێ، مەسەلەن ئێستا نەخۆش هەیە سەرعی هەیە پێی ناخۆشە من بزانم سەرعی هەیە پێی ناخۆشە، دەڵێ من حەزناکەم لە کوردەواری خومان بە سەرع دەڵێن (ق) دەڵێن ئەوە فێیەتی، یەعنی پێی ناخۆشە نەخۆشەکە لەبەر ئەوە مافی خۆیەتی نەخۆش بەس نەخۆشی خۆی بزانێ لە حاڵەتێکە ئەگەر مەسەلەن خەتەر بوو بۆ دەوروبەری یاخود نەیتوانی چارەسەری خۆی بکات یان نەیتوانی خزمەتی خۆی بکات ئەگینا لە هەموو حاڵەتێکدا مافی نەخۆش خۆیەتی کە تەنها خۆی بزانێ ئەگەر قاسر نەبێ، لە هەژدە ساڵ کەمتر نەبێ مافی خۆی بزانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموون لیژنەی هاوبەش،

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ئەوەی لیژنەی ئەخلاقیاتی طبي لە راستیدا وردەکاری لەوە زیاتر کاری ئێمە نیە کاری لیژنەکەیە کە بچێتە تەفاسیلەکەیەوە ئەوە ئەسڵەن یەکێکە لەو وانانەی کە لە کۆلیژی پزیشکی دەخوێندرێت بۆیە ئەو کەسانەی کە دەبنە ئەندامی ئەو لیژنەیە دەبێ خەڵکانی پسپۆربن و ئەوان بچنە تەفاسیڵ و وردەکاری زیاترەوە، بۆیە ئێمە تەنها وەکو هێلێکی گشتیی فەرزمانکردووە لەسەر ئەوەی کە هەر کەسێك بەحس ئەنجام دەدات دەبێ بچێتە ئەو لیژنەیە، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەو خاڵە نیم کە هەرکەسێکیش ئارەزوی لێبێت تاقیکردنەوە ئەنجام بدات بەبێ ڕەزامەندی نەخۆشیش وە نەگەڕێتەوە بۆ لیژنە، بەڵکو دەبێ بەڕەزامەندی نەخۆش بێ و بشگەڕێتەوە بۆ ئەو لیژنەیە، سەبارەت بەوەی کە ناونیشانی ماددەکە بکرێتە (حقوق المرضی النفسیین) ئێمە هیچ کێشەیەکمان لەبارەیەوە نیە، هەندێك پرسیارکرا لەبارەی سەرع و مۆڵەتی شۆفێری ئەوە بۆ جەنابی بەڕێز وەزیر بوو نازانم تێگەشت لە پرسیارەکە وەلاّمی بداتەوە یان نا؟ سەبارەت بە گەڕانەوەی موەزەف دەوڵە لە دوای نەخۆش کەوتنی لەراستیدا ئێمە وەکو لیژنەی تەندروستی لەگەڵین ئیتر نازانم لایەنە قانونیەکە ئەوە لیژنەی یاسایی دەتوانن زیاتر لەسەری قسە بکەن، یەك بۆچوونی تر هەبوو کە لیژنەی ئەخلاقیات زیادەیە، لەراستیدا ئێمە پێمان وانیە زیادەیە ئێمە لەگەڵین کە بمێنێتەوە و پێویستە بمێنێتەوە، هەشتەم و نۆیەم یەك بخرێ بکرێتە مەلەق شەخصی و طبي پێشنیارێکی باشە بۆ ئەوەی یاساکە دریژ نەبێ ئەتوانین ماددەی نۆیەم لەگەڵ ماددەی هەشتەم یەکی بخەینە یەك بڕگە، سەبارەت بە ئەوەی کە نەخۆش مافی ئەوەی هەبێ ناڕازیبێت وە ڕەتیبکاتەوە بەڵێ هەر ماددەی حەوتەم کە دەڵێ لە حاڵەتی رازیبوونی نەخۆش کەواتا نەخۆش مافی ئەوەی هەیە کە ئەگەر ناڕازیبێ کارەکە ئەنجام نەدرێ ئەو کاتەی ئەمە نەخۆشەکە خاوەنی ئیرادەی خۆی بوو، بەس ئەگەر نەخۆشەکە خاوەنی ئیرادەی خۆی نەبوو ئەوە مەنعیکردووە، هەر لە

ماددەی هەشتەم مەنعیکردووە کە تاقیکردنەوە لەسەر ئەو کەسە ئەنجام بدرێ کە ئیرادەی لە دەستی خۆی نیە، بەڵێ برِگەی هەشتەم، سەبارەت بەو برِگانەی کە بێریڤان خان باسی کرد لەراستیدا ئەوە تەفاسیلێکە لە کۆی ئەو پرۆسە عیلاجییەی کە ئەنجام دەدرێ لە کاتی چارەسەرکردنی ئەم نەخۆشییە یەعنی بەشێکی پەیوەندی بە (نێرسین کێر)ەوە هەیە کە ئەمە ئیشێك یەعنی ئەم پیشەیە ئەو کەسەی کە لە زانکۆ دەیخوێنێت خۆی تەفاسیلی ئەمە دەخوێنێت کاتێك کە دادەمەزرێت بۆ ئەم پیشەیە کەواتا لەسەری فەرزەکا بیکات، ئەوە پێویستە بە شێوەی (جۆب دیسکرییپشن) دابمەزرێنرێت بۆ موئەسەساتەکان و جێبەجێبکرێ، چونکە ئێمە چەند کەسمان لیرە موختەسین تەنانەت هەر با بڵێین ئێمە چەند کەسمان لێرە موختەسی (نێرسن کێرین) تا بتوانین ئەو تەفاسیلّە دابەزێنین و بیکەینە قانون دەبێ وەزارەت کە خەڵکانی موختەسی هەیە، بەشی موختەسی هەیە ئەوە (جۆب دیسکرییپشن) بۆ ئەم بەشانە دابەزێنێ کە ئایا ئەو کەسە پێویستە ریشی نەخۆشەکە بتراشێ، پاکی بکاتەوە یەعنی کۆمەڵێ تەفاسیلّە پێموانییە پەرلەمان بتوانێ بچێتە ئەو وردەکاریەوە، بەلاّم سەبارەت بە بوونی فۆرمێك، بوونی وەکو گرێبەستێك لە نێوان پزیشك و نەخۆشەکە لە ماددەکانی پێشوو باسی ئەوەمان کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك روونکردنەوە پێویستە لەلایەن لیژنەی یاساییەوە چونکە وەکو پرسیار ئاراستەی ئێمە کرا، سەبارەت بە ناونیشانەکە (حقوق المریض النفسي) ئێمە پشتگیری لێدەکەین هەر چەند دەروازەی پێشتر بە سیغەی جەمع هاتبوو (رعایة المرضی المتهمین), بەس ئێمەش لەگەڵ ئەوەین کەوا بە سیغەی موفرەد بێ، سەبارەت بە خانەنشینی هەموو پشتگیری ئەو پێشنیارە دەکەین هەر چەندە یەك حالّەتە بەس لەبەر ئەوەی زەرەمەند دەبێ، بەلاّم لەو یاسایە جێی نابتەوە ئەو یاسایە باس لە تەندروستی دەروونی دەکات ئەو یاساییەی کە باسی خزمەت و خانەنشین دەکات لەوێ پێویستە لەو ماددەییەی لەو برِگەییەی کە باسی ئەو حالّەتەی کردووە لەوێ هەموار بکرێ و ئەو کێشەیە چارەسەربکرێ ئەگەر کێشەی یەك کەسیش بوو ئەوە پێویستە برِگەو ماددەکە هەمواربکرێ و ئەو کێشەیە چارەسەربکرێ، سەبارەت بە برِگەی یەکەم و برِگەی دووەم بوو (تقیید حریته علی خلاف أحکام هذا القانون) پێشنیارێك کرا کە (أحکام هذا القانون) لابدرێت واتا حوریەت سنووردار نەکرێ بەپێی هەموو ئەو یاساییەی کارپێکراوەکان لە هەرێمی کوردستان ئەگەر دەقەکە بەو شیوەیە بەو پێشنیارەی کە کرا بگۆرِدرێ ئەوە نەخۆشە دەروونییەکە زەرەرمەند دەبێ لەبەر ئەوەی رێگەت پێدا کە ئازادییەکانی سنووردارکرێ، لەبەر چی گرنگە بڵێین (وفق أحکام) یان (علی خلاف أحکام هذا القانون) لەبەر ئەوەی ئێمە ئازادی ئەو نەخۆشییەمان سنووردارکردیە، بۆ نموومە لە ماددەکانی پێشتر باسی یەکەی چارەسەرکردنی داخراومانکرد (وحدة علاجیة مغلقة) کە دەڵێین (وفق أحکام هذا

القانون) واتا لەوەندەی کە سنووردارکراییەوە و تەقیید کرایە بەپێی حوکمەکانی ئەو یاسایە لەوە زیاتر ئازادیەکانی سنووردار نەکرێ، سیاغەتی ئەو فەقەرییەی بە هەر شێوەیەك بگۆڕێ نەخۆشە دەروونییەکە زەرەرمەند دەبێ و ئازادییەکی سنووردار دەکرێ نابێ سنووردارکردنەکە لەو حەدەی تێپەڕی کە لەو یاسایە دیاریکراوە، مەلەفی طبي و شەخصی لێرە دوو حوکمی هەیە، هەر دووکی پێوستی بە پاراستنە، دوو بڕگەی جیاوازە هەشتەم و نۆیەم، ئایا مەلەفی شەخصیش بۆ ئێرە زیاد بکرێ، ئەگەر مەلەفی شەخصی زیاد بکرێ شان بەشانی مەلەفی طبي لێرە ئیستسنائەکان دەیگرتەوە واتا لە هەندێك حاڵەت دەکرێ مەلەفی شەخصی ئاشکرا بکرێ ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارە ناکەین لەبەر ئەوەی تەنها مەلەفی طبي بۆ نموونە نەخۆشییەکی هەیە نەخۆشییەکە موعدیە دەگوازرێتەوە بۆ کەسانی تر یان لەو حاڵەتانەی ئەو چوار ئیستسنایەی کە باسکراوە جگەلە ئەو چوار ئیستسنایە مەلەفی طبي ناکرێت ئاشکرابکرێ ئەگەر مەلەفی شەخصی بۆ ئەو ماددەیە زیادکەین واتا چوار ئیستسنائەکە مەلەفی شەخصیش دەگرتەوە، ئێمەش لەگەڵ ئەوەی نینە لەو چوار حاڵەتەی مەلەفی شەخصی ئاشکرا بکرێ تەنها ئەو چوار حاڵەتە پەیوەندی بە مەلەفی طبي هەیە، بەبێ رەزامەندی ئەوە وەزیری تەندروستی روونی کردەوە بەبێ رەزامەندی تەجاریب و بجوس ناکرێتن تەنها بۆ ئەو کەسانەیە کەوا دەتوانن خاوەن ئیرادەی خۆیانن دەتوانن بڕیاربدەن، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

دوا سیاغەتان،

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حقوق المريض النفسي:

ريزبەندی ماددەکە (42)، ريزبەندی دەگۆڕێ بۆ (34)، (يتمتع المريض النفسي الذي يعالج بإحدى المؤسسات المنصوص عليها في المادة (2) من هذا القانون بالحقوق الآتية:-

أولاً: تلقي العناية الواجبة في بيئة صحية.

ثانياً: حظر تقييد حريته على خلاف أحكام هذا القانون.

ثالثاً: الإحاطة علماً بأسم ووظيفة كل أفراد الفريق العلاجي الذي يرعاه بالمؤسسة.

رابعاً: تلقى المعلومات الكاملة عن تشخيص حالته و عن الخطة العلاجية المقترحة و عن إحتمال تطورات حالته.

خامساً: أن يكون العلاج المقدم له طبقاً للمعايير الطبية المرعية و المعترف بها في الأوساط العلمية.

سادساً: ضرورة أخذ موافقة لجنة أخلاقيات البحث العلمي قبل تعرضه لأي بحث سريري.

سابعاً: أن يحضى في حالة الموافقة على الخضوع لإجراء التجارب و البحوث العلمية بشرح كامل عن هدف التجربة، على أن يحظر إجراء التجارب على المرضى الخاضعين لقرارات الدخول و العلاج الإلزامي.

ثامناً: حماية سرية المعلومات التي تتعلق به وبملفه الطبي و عدم إفشاء تلك المعلومات لغير الأغراض العلاجية إلا في الحالات الآتية:-

1-طلب المعلومات من جهة قضائية.

2-وجود إحتمال بحدوث ضرر خطير أو إصابة و خيمة للمريض أو الأخرين.

3-حالات الإعتداء على الأطفال أو الشك في وجود إعتداء.

4-للجنة الصحة النفسية في المحافظة الحق في الإطلاع على سجلات المرضى (ئەوە دەقی ئەو پێشنیارەیە لەبیرم چوو لە رووونکردنەوەکان باس بکەم واتە رێگە بە لیژنە نەدەین لیژنەیەکی دیکە دروستبکات ئیتلاعەکە تەنها)، للجنة الصحة النفسية في المحافظة الحق في الإطلاع على سجلات المرضى.

تاسعاً: حماية خصوصياته و متعلقاته الشخصية و مكان إقامته بالمؤسسات.

عاشراً: الحصول على تقرير طبي كامل عن حالته النفسية و عن كافة الفحوصات و الإجراءات العلاجية التي تمت له أثناء علاجه بالمستشفى، وفي حالة رغبته في الحصول على نسخة كامله من الملف فله أن يلجا إلى لجنة الصحة النفسية في المحافظة و يجوز للجنة حجب هذا الحق مؤقتاً لأسباب علاجية و يحق للمريض التظلم من هذا الإجراء طبقاً لأحكام هذا القانون.

حادي عشر: التظلم من أي إجراء وفقاً للقواعد و الإجراءات التي تحددها التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

ثاني عشر: مقابلة زائرية أو رفض مقابلتهم ما لم تتعارض المقابلة مع الخطة العلاجية.

ثالث عشر: تمكينه من مقابلة محاميه.

رابع عشر: الحصول على إجازات علاجية طبقاً للخطة العلاجية الموضوعة له.

خامس عشر: طلب الخروج من المؤسسات دون مصاحبة أحد من ذويه متى انتهت فترة دخوله إلزامياً بعد الحصول على خطه لرعايته نفسياً بعد الخروج، مع مراعاة رعايته إجتماعياً.

سادس عشر: الحماية من الاستغلال الاقتصادي و الجنسي و من الإيذاء الجسدي و النفسي و المعاملة المهينة.

سابع عشر: الحصول على خدمات الاتصال الداخلي و الخارجي طبقاً للخطة العلاجية المقررة.

ثامن عشر: في حالات العلاج الإرادي يحق للمريض النفسي:-

1- تلقي المعلومات اللازمة لإعطاء موافقة صريحة حرة لكل علاج مقترح من الفريق العلاجي.

2- رفض العلاج المقدم له على أن يحاط علماً بتأثير هذا الرفض على صحته.

3- أخذ رأيه في كل القرارات المتعلقة بعلاجه و خروجه من المؤسسات و الحصول على تقرير كتاب من إدارة المؤسسة عن خطة علاجه و خروجه.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە بەو سیغەیەی کە خوێندرایەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (4) کەس لەگەڵ دانیە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (43) کە دەکاتە ماددەی (35):

تلتزم كل المؤسسات الخاضعة لهذا القانون بتسليم المريض و ذويه صورة من حقوق المريض المنصوص عليها في المادة السابقة عند دخول المؤسسات مع إيداع نسخة من هذه الحقوق بملفه الطبي واخرى بالسجلات الطبية بعد التوقيع عليهما من قبل المريض. كما تلتزم بوضع نسخة من تلك الحقوق في أماكن ظاهرة ليطلع عليها المرضى و الزائرون، وتلتزم إدارة المؤسسات بأيضاح هذه الحقوق لكل مريض عند الدخول و كذلك إيضاح إجراءات التظلم، و كيفية تقديم الشكاوي والجهة المناط بها أستلامها و ذلك طبقاً لما تحدده التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (43) کە دەکاتە ماددەی (35):

پابەندبوونی هەموو ئەو دەزگایانەی رکێفی ئەم یاسایەن بەوەی کە وێنەیەك لە مافی نەخۆش، دەقێنراو لە ماددەی پێشوویان پێ بدرێت کاتێك داخل بە دەزگا دەبن و دانانی کۆپییەکی ئەم مافەی لە دۆسیی پشکێندراو دانەیەکی کەشی لە تۆمارەکانی پزیشکیدا، پاش واژووکردنیان لەلایەنی نەخۆشەکەوە. هەروەها پابەند دەبن بە دانانی کۆپییەك لەو مافانە کە لە شوێنێکی دیار بۆ ئەوەی نەخۆشی سەردانیان چاوی پێدا بخشێنن، بەڕیوەبەرایەتیی دەزگاکان پابەند دەبن بە رووکردنەوەی ئەم مافانە بۆ هەموو نەخۆشێك لەکاتی داخلبوونیدا لەگەڵ رووکردنەوەی رێکارەکانی ئەرزوحاڵ و چۆنیەتیی پێشکەش کردنی شکات لە لایەنی پەیوەندیدار لەوەرگرتنی، ئەمەش دەستنیشان دەکرێت بە پێی ئەو رێنماییانە دەبن کە بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەرکراون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ناوەرۆکی ماددەکە دەکەین، تەنها لە رووی داڕشتنەوە تێبینیەکمان هەیە کە لە هەموو ریزەکان باس لەوە کراوە (تلتزم المؤسسات) سێ جار ئەو وشە هاتووە (تلتزم المؤسسات)، ئەگەر لەسەرەوە بڵێین (تلتزم المؤسسات) ئەوەی دیکە بکرێتە خاڵی یەك، دوو، سێ، تەنها ریزبەندی و رێکخستنی ماددەکەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە یاساکە و رای لیژنەی هاوبەش دەکەم.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ خۆ کەس لە قاعەکە نەماوە تا تێبینی هەبێ، تەنیا دوو کەس (ئاشتی خان و، کاك نەژاد)، فەرموو ئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (43) لێرەدا ئەو زانیارییانە دادەنرێت لە ئەرویقەکانی موئەسەساتەکەدا نەخۆشخانەی نەخۆشە دەروونییەکان کە حقوقە بۆ نەخۆشەکان، بەلأم ئەوەی کە دەڵێی (إستناداً) بە تەنها تەحدیدی کردووە بۆ ماددەی حقوقی پێشوو هەندێك حقوقی تر هەبووە کە عیلاقەی بە دخول و خروجی نەخۆشەوە هەیە (وفق أحكام قانون) کە ئەو کەسە پێی هاتۆتە ژوورەوە، یەکێکە لەو زانیاریە گەورانەی کە پێویستە نەخۆش بە زاهیری بیبینێت لە ئەرویقەکاندا بیبینێت کە پرۆسەی چوونە ژوورەوەی بەپێی قانون، وە حەقەکانی بۆ چوونەدەرەوە بەپێی قانون، بەپێی وەزعە قانونیەکەی ئەم شتانە یەکێکە لەو مافانە، چونکە مافی سەرەکی ئەو نەخۆشە هاتنە ژوورەوەیەتی بۆ موئەسەسە دەروونییەکە، وە شێوازەکانی چوونە دەرەوەیەتی، ئەمە زۆر بەلای منەوە گرنگترە وەك لە مەسەلەی تەزەلوم کردن و تۆمارکردنی شەکاویی قیمەتی ئەمە کەم ناکەینەوە، بەلأم ئەم مەسەلەیەش مەسەلەیەکی زۆر گرنگە، بەلأم کە تەحدید کراوە بۆ نموونە هەندێك حقوق هەیە هیچ شوێنی نەبۆتەوە لە ماددەکەی پێشوودا کەواتا تۆ بە تەنها ئەگەر تەحدیدیەکەی، بۆ ئەوەی هەندێ حقوقی تر زمنیەن لە فەقەراتەکانی پێشووترا هەبووە جارێکی تر دەڵێم وەکو ئەوەی پەیوەندی هەبووە بە حاڵەتی دخول و خروجی نەخۆشەکە، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە ماددەی (43)دا دێڕی بەر لە کۆتایی (وتلتزم إدارة المؤسسات

بأيضاح هذه الحقوق لكل مريض عند دخوله بالحالة القانونية لدخوله و حقه في الخروج طبقاً لوضعه القانوني)، يەعنى ئەم زانیاریەش بە زاهیری حەقی نەخۆشەکە خۆیەتی بیبینێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك نەژاد.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە گەر ئەو ماددەیە بکرێتە دوو بەش، یەعنی نەك دوو بەش دوو لق بابلێین (أ،ب)، یەکێکیان ئەوەیە کە (أ: تلتزم كل المؤسسات الخاضعة لهذا القانون) تاکو (من قبل المريض)، ئەوەی تریان بکرێتە (ب: على المؤسسة أو المستشفى وضع نسخة من تلك) یەعنی وەکو شتێکی وجوبی لێبێتن یەعنی هەتا دەگاتە (الشكاوى و الجهة المناط بها إستلامها (وذلك)کەشی تێدا نەمینێت طبقاً لما تحدده تنفيذ هذا القانون) (التعليمات الصادره)ش زیادە بە رەئی من، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەر لەگەڵ ناوەرۆکەکەی ئەوەین کە دایرێژین ئەو ئیلتزامە بکەن بە سێ خاڵ، هینی کەن بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکەمان بەم شێوەیە داڕشتەوە ماددەی (43) کە دەکاتە ماددەی (35):

تلتزم المؤسسات المشمولة باحكام هذا القانون بما يأتي:-

1- تسليم المريض و ذويه صورة من حقوق المريض المنصوص عليها في هذا القانون عند دخول المؤسسات مع إيداع نسخة من هذه الحقوق بملفه الطبي واخرى بالسجلات الطبية بعد التوقيع عليها من قبل المريض.
2- وضع نسخة من تلك الحقوق في أماكن ظاهرة ليطلع عليها المرضى و الزائرون.
3- أيضاح هذه الحقوق و إجراءات التظلم و كيفية تقديم الشكاوي والجهة المناط بها و أستلامها لكل مريض عند الدخول في مؤسسات الصحة النفسية.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان؛

ئەوەی تر ماددەکەی تر بخوێنەوە.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (44) کە دەکاتە ماددەی (36):

تشكل بكل مؤسسة من مؤسسات الصحة النفسية لجنة لرعاية حقوق المرضى بقرار من مدير المؤسسة على أن تكون على النحو الآتي:-

أولاً: رئاسة أحد الأطباء النفسيين المسؤولين في المؤسسة.

ثانياً: عضوية كل من :-

1- **أحد أهالي المريض أو أحد أعضاء الجمعيات الأهلية المهتمة بحقوق المرضى.**
2- **أحد الأخصائيين الأجتماعيين بالمؤسسة إن وجد.**
3- **ممثل عن المجلس للصحة النفسية.**
4- **ممثل عن هيئة التمريض.**
5- **ممثل عن الهيئة العامة لحقوق الانسان.**

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان؛

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (44) کە دەکاتە ماددەی (36):

لەهەر دەزگایەك لە دەزگاكانی تەندروستی دەروونی لیژنەیەك پێك دەهێنرێت بۆ چاودێریكردنی مافی نەخۆشان بە بڕیارێكی بەڕێوەبەری دەزگاكە و بەم شێوەیە بێت:-

یەكەم: بەسەرۆكایەتی یەكێك لە پزیشكانی دەروونی كە لە دەزگاكەدا بەرپرس بن.

دووەم: بە ئەندامێتی هەریەك لەمانە:

1- **یەكێك لە كەس و كاری نەخۆش یان ئەندامێك لە رێكخراوێكی ئەهلی كە بایەخ بە مافی نەخۆش بدات.**
2- **پسپۆرێكی كۆمەلایەتی گەر لە دەزگاكە دا هەبێت.**
3- **نوێنەرێكی دەستەی گشتیی تەندروستی دەروونی.**
4- **نوێنەرێك لە دەستەی پەرستاری.**

سێیەم: ئەركی ئەم لیژنەیە چاودێریكردنی مافە دەقێنراوەكانی ئەم یاسایەو هەڵسان بە هەڵمەتی هۆشیاركردنەوە بەم مافانە لە نێوان نەخۆش و كارگێڕاندا، هەروەها ئەركی وەرگرتنی ئەو شكاتانەیە

لەلایەنی نەخۆشەکانەوە یان کەس و کارییانەوە پێشکەش دەکرێت و ئاراستەکردنیان بەوەی کە پێویستە، ئەم لیژنەیە بۆی هەیە ئەو ئەرزو حالانە وەربگرێت کە سەبارەت بە بڕیارەکانی داخلبوونی چارەسەکردن بە خورتی و فەرمانی چارەسەکردنن و بەرزکردنەوەیان بۆ دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی، پێویستە لەسەر لیژنەکە راپۆرتێکی خولی بداتە دەستەی پسپۆر، ئەمانە هەموو بە پێی ئەو رێنماییان دەبن کە بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەرکراون.

بەڕێز د. ئەرسەلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموون لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر چەندە لە راپۆرتی هاوبەش وا هاتووە کە هیچ تێبینییەکمان لەسەری نیە، بەڵام لەراستیدا ئەوە هەڵەیە لەبەر ئەوەی کە ئەسڵی یاساکە وا هاتبوو کە لەسەر ئاستی کوردستان یەك بە هەیئە دروستبکرێ، بەڵام لەبەر ئەوەی ئێمە ئەرکەکەمان سپارد بە لیژنەی پارێزگاکان، بۆیە لیژنەی پارێزگاکان دەتوانن ئەو ئەرکەی جێبەجێبکەن، بۆیە رای هەر دوو لیژنەکەمان ئەوەی کە ئەو ماددەیە رەت بکەینەوە پێویست بە دروستکردنی لیژنەیەکی تر ناکات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەشم، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ بەیان خان، کاك نەژاد، ئاشتی خان، لیلی خان، تکام وایە کە دەچنە دەرەوە ئەگەر ئیحتیاجتان بە شتێکە بڕۆن سەعات، دوو سەعات قەیدی ناکات، بەڵام کە تۆ دەچیەدەرەوە بۆ ئیسراحەتی خۆت دە دەقەت پێویستە ئی وا هەیە سەعات دەمێنێتەوە دەچن کۆبوونەوە دەکەن، دادەنیشن، ئێ ناکرێ، یەعنی ئێوە بۆ رەخنە لەخەڵك دەگرن کەواتە فلان وایکرد فلان وای کرد، بۆ رەخنە لە خۆتان ناگرن یەعنی ئەمە جاری یەکەم نیە، سیستەم لەسەرتان تەتبیق کەین بڵێین لە دە دەقە زیاتر نابێ بچنەدەرەوە، ئاخر نابێ یەعنی حەق نیە پەرلەمانتار خۆی بگەینتە ئەو ئاستەی ئینسان بەو جۆرە قسەی لەگەڵ بکا بەراستی، ئێستا چۆن دەنگ لەسەر قانونەکەی پێشوو دەدەن لەسەر ماددەکەی پێشوو پێم نالێن؟ لێرە نەبوون کە موناقەشەکراوە، چۆن دەنگی لەسەر دەدەن؟ چۆن موعارەزە دەکەن لەسەری؟ بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە ئەو ماددەی پێشوو تر خوێندراوەتەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (45) کەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (2) کەس لەگەڵ دانیە زۆر

سوپاس، دیسان تەئکید دەکەمەوە چۆن دەنگتان بۆ دا کە لێرە نەبوون؟ چونکە لە موناقەشەکە لەگەڵ نەبوون چۆن دەنگتان بۆ دا؟ ئاخر پەرلەمانتار چۆن وا دەبێ؟ نابێ یەعنی حەق وایە نەختەك مولاحەزەی خۆشی بکا بەراستی، ئەو ماددەی پێشوو تر بەزۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو نوقتەی نیزامی.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەموو کاتێ کە ماددەییەکمان رەفزکردووە هەر دوو لیژنەکە رەفزیانکردووە لەگەڵ جەنابی بەڕێز وەزیر ئەو کاتە خراوتە دنگدان بۆ رەفزکردن، ئێستا پێویست ناکات موناقەشەبکەین جارێ بزانین رەفزە یان نا، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

تێبینییەکەی جێی خۆیەتی، لیژنەی هاوبەش داوا دەکات ئەم ماددەیە رەفزبکرێ، ئەگەر دەنگی رەفزی هێنا موناقەشە پێویست نیە، ئەگەر دەنگی رەفزیشی نەهێنا ئەو کاتە موناقەشەی دەکەین، فەرموو گوڵیزار خان.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله با من قسەیەك بکەم بەڕێز کاك د. ئەرسەلان، جەنابت هەموو جارێ ئەوانە موحاسەبە دەکەی کە لە ژووروەوەن.

بەڕێز د. ئەرسەلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

نەخێر، من کەس موحاسەبە ناکەم داوای لێبوردن دەکەم، بەڵام حەقە پەرلەمانتار بۆ خۆی هەندێ شت هەیە بزانێ بەراستی، چونکە ئێمە زۆر ئازاینە رەخنە لە خەڵك بگرین، بەڵام ئازانین عەیبەکانی خۆمان ببینین با عەیبەکانی خۆشمان ببینین، بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە ئەم ماددەیە رەفزبکرێتەوە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوە دایە بمێنێتەوە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (2) کەس لەگەڵ دایە بمێنێتەوە زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ رەفزکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (45) کە دەکاتە ماددەی (37):

(لا يجوز لغير أفراد الفريق العلاجي أو القائمين على السجلات الطبية الإطلاع على المستندات الخاصة بالمريض أو استخراج صورة منها إلا بموافقة المريض أو بإذن من المجلس للصحة النفسية أو كليهما)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (45) کە دەکاتە ماددەی (37):

(نابێ جگە لە ئەندامانی تیمی چارەسەرکردن یان ئەوانەی کار لەسەر تۆمارەکان دەکەن سەیری دیکۆمێنتی تایبەت بە نەخۆش بکەن یان وێنەیەکی دەربکەن، تەنها بە رەزامەندیی نەخۆش نەبێ یان بە وەرگرتنی رەزامەندیی دەستەی گشتیی تەندروستی یان بە رەزامەندیی هەردوولا نەبێ، ئازادی نەخۆش لە رووی جەستەییەوە کۆت بکرێت،یان بخرێتەلاوە)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموون لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینییەکمان نیە، لەگەڵ ماددەکەین.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ماددەکەم، بەڵام (لا يجوز لغير افراد الفريق العلاجي أو القائمين على السجلات الطبية)، بە رای من ئەوە لابرێ (قائمين على السجلات الطبية) خۆ پزیشك نیی، یەعنی کابرایەکی ئیداری سەیری مەلەفی نەخۆش بۆ بکات؟ ئەوە لابرێ، بەڵام بەس فەریقی عیلاجی یاخود ئەوەی کە موئەسەسەکە ڕێی پێ دەدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ کەس تێبینی نیە، کەواتە ماددەکە بیخوێنەوە بخەینە دەنگەوە.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە، هەڵە تێگەیشتنێك هەیە، مەبەست لەوەی کە ئەوانەی لەسەر تۆمارەکانن تەنها ئەوەیە مافی بینینیان هەیە، چونکە رەنگە ئەو کەسە پێویست کا ئەم زانیاریە لەسەر کۆمپیوتەر تۆماربکا ئەی چۆن

دۆکۆمێنتەکە نەبینێ، چۆن تۆماری بکات؟ لەبەر ئەوە مافی ئەبێ بیبینێت ، بەلاّم مافی ئەوەی نیە زانیاریەکە بەرێتەدەرەوە، مەبەستەکە لەوەیە کە دەتوانێ بیبینێت یەعنی خۆ ئەو کەسە کە زانیارییەکە لەسەر تەبەلّیەکەوە دەخاتە سەر کۆمپیۆتەر خۆ پزیشك نیە هەر کارمەندێکە یان مەسەلەن ئیختساسێکی کەیە کە ئەو ئەو کارە دەکات، یان (ئەرشیف)کردن خۆ هەر پزیشك (ئەرشیف)ناکات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی سکرتێری پەرلەمان هەندێك تێبینی هەیە با بفەرموێ.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەی ئیتلاع، مادام بەخۆی سجلاتی لەبەر دەستە ئیعتیادی ئیتلاعەکات بەس بەرەئی من صورەت نابێ ئیستخراجی بکات ئیستخراجەکە نابێتن، بەنسبەی قائیمەی موەزەفی ئیعتیادی یان ئیداری، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ریزبەندی ماددەکە دەگۆڕێ دەبێتە (36)، (لا يجوز لغير افراد الفريق العلاجي أو القائمين بتنظيم السجلات الطبيه الإطلاع على المستندات الخاصة بالمريض أو إستخراج صور منها أو نسخة منها الا بموافقة المريض أو بإذنٍ من لجنة الصحة النفسية في المحافظة أو كليهما)، سوپاس.

بەڕێز د. ئەرسەلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. رێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر جار ئەم نەخۆشانە لە چارەسەری ئیعتیادی دەردەچن، زۆر جار دادگایە زۆر جار موتەهەمن بە هەندێك شت، لەبەر ئەوە من پێم باش نیە یەعنی (قائمين على السجلات الطبية) بەس بۆیان هەبێ ئیتلاع بکەن، ئێمە ئەوانەمان بەسەر هاتووە، یەعنی ئەوەی ئەو قانونەی داناوە کۆمەڵێك پزیشکی پسپۆری دەروونی موتەمەریسن زۆر شتەکانیان بۆ دانراوە، بۆیە ئەو (قائمين على السجلات الطبيه) لابەرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی پێشتر دەنگمان بۆ دا، مەلەفی طبي و مەلەفی شەخصی سڕیە، تەنها بۆ هەندەك مەبەستی چارەسەرکردن نەبێ زانیارییەکان ئاشکرا دەکرێ خۆی ئەوە ئەسڵەکەیە ئەگەر ئەو ماددەش نەبێ ئەو ماددەش ئیلغا بکرێتەوە، ئەو ماددەش نەبا شتەکە ئاسایی بوو لەبەر ئەوەی مەلەفەکان هەمووی سڕیە تەنها چەند حاڵەتێکی ئیستسنا نەبێ زانیاری مەلەفەکان ئاشکرا دەکرێن بەس ئەو ماددەیە لێرە دانراوە بۆ تەئکیدی ماددەکەی پێشوو تر‌ە کە دەنگمان بۆ دایە، کێ مافی ئیتلاع کردنی هەیە واتە ئاشکراکردنی یاخود خوێندنەوەی ئەو زانیارییانە، لیژنەی تەندروستی، وەزیری تەندروستی چۆنیان پێ باشە ئەوەی لە مەسڵەحەتی نەخۆشی دەروونییە ئەو زانیارییانە بلاّو نەکرێتەوە کە خۆی لە ئەسڵدا لە ماددەکەی پێشوو ترا سڕیەوە، دەنگمان بۆ دایە، ئاشکراکردن نیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

نوقتە نیزام لەسەر ئەو مەوزوعە هەیە، فەرموو کاك حەمە سعید، دوایش ئاهەنگ خان بانگدەکەین.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە دوو حاڵەتە، یەکەم ئیتلاعە، دووەم ئیستخراج، پێموایە بیکەین بە دوو فەقەرە باشە، ئیتلاع هەر دووکیان لەسەریان هەبێ فەریقی عیلاجەکە و قائمینەکە، بەلاّم ئیستیخراج بەراستی کەسیان دەرینەکەن لەبەر ئەوەی ئیتلاع و ئیستیخراج دووشتی جیان لەبەر ئەوە بکرێ بە دوو بڕگە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان من لەگەڵ تێبینییەکەی جەنابی بەڕێز وەزیرم، ئیتلاع نابێ ئەو کەسی کە مەلەفەکم هەیە هەر لە مەحکەمەی ئیعتیادی زۆر جار هەیە خاوەن مەلەف تەرقیمی مەلەف داوا دەکات، بۆ چ تەرقیمی مەلەف داوا دەکات بۆ ئەوەی موتەئکید بێ ئەوراقەکانی ناوی هیچ وەرەقەکی لە ناو دەرنایێ، باشە ئەگەر یەکێك بە هەدەف بڵێتە جەماعەتەکی بۆم ئیتلاع بکەن بزانن چ نووسراوە یان چ تەقریرەکی لەسەر نووسراوە بەس بۆ ئەوەی تەعن لە قەرارەکی بدا ئەی لەو حاڵتەی چۆن دەبێ؟ جەنابی بەڕێز وەزیر راستەکات مەفروزە قائمین ئیتلاعیشیان لەسەر نەبێ، زۆر سوپاس زۆر جار لە مەحکەمەی خۆی خاوەن مەلەفەك لە حاڵەتی ئیعتیادی من داوا دەکەم تەرقیم بکرێ بەسڕیەت دابنرێ بۆ ئەوەی چونکە شك دەکەم دەردێ وەرەقەك لە ناوی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (45) ریزبەندەکە دەگۆڕێ دەبێتە (36): (لا يجوز لغير افراد الفريق العلاجي أو القائمين بتنظيم السجلات الطبيه الإطلاع على المستندات الخاصة بالمريض كما لا يجوز إستخراج نسخة منها الا بإذنٍ من لجنة الصحة النفسية في المحافظة)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایەدەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (46) کە دەکاتە ماددەی (37):

(لا يجوز تقييد حرية المريض جسدياً أو عزله بأية وسيلة دون إتباع الإجراءات الفنية التي تحددها التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (46) کە دەکاتە ماددەی (37):

(نابێ ئازادی نەخۆش لە رووی جەستەییەوە کۆت بکرێت یان بخرێتەلاوە بەهەر هۆیەك بێت، بەبێ گرتنەبەری ڕێگای هونەری کە ڕێنماییەکانی دەرکراو بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەستنیشان دەکات)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینییەکمان نیە، لەگەڵ ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینییەکمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ یەك کەس ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (46) ئێمە زۆربەی ئەم حوڕیەتانەمان لە بەندەکانی پێشوو ترا بە ئیجرائاتی زۆر بە هێزتر یەعنی تەقیدکراوە، بۆیە من یەکەم پێشنیارم ئەوەیە کە ئەم ماددەیە زیادەیە، چونکە ئێمە لە پێش ئەوانەدا هەموو ئەو شتانەمان ئیشارەت پێکردووە کە ڕێمانگرتووە لەمانە، ئەگەر لە حاڵەتێکدا مایەوە کە دەڵێ (دون إتباع الإجراءات الفنية) ئیجرائاتە فەنیەکە یەعنی بگۆڕدرێ، چونکە ئەو ئیجرائەتە فەنیە لەوانەیە یەعنی هەندێك شت دەگرێتەوە لەوانەیە دەرەوەی ئیجرائاتی مەسەلەن قانونیش ئەگەر موستەڵحێکی قانونی بۆی بەکار بهێندرێ چونکە بە ئەکیدی لێرە ئیجرائاتی فەنیەکە مەبەست لە تەنفیزکردنی قانونەکەیە مەسەلەن لە لەوائیحی تەنفیزی بەکار بهێندرێت گونجاوترە، چونکە ئیجرائاتی فەنی لێرە زۆر بە فراوانی هاتووە کە لەوانەیە شتی تریش بگرێتەوە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم بکرێ بە لەوائیحی تەنفیزی بۆ ئەوەی بچێتە سەر قانونەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

دووا سیاغەتان؟ فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(لا يجوز تقييد حرية المريض جسدياً أو عزله بإية وسيلة دون إتباع الإجراءات المحددة وفق التعليمات الصادرة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (1) کەس لەگەڵدانیە زۆر سوپاس. بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب السابع

احكام عقابية

ماددەی (47) کە دەکاتە ماددەی (38): مع عدم الاخلال بأی عقوبه اشد نص علیها القانون یعاقب بالحبس مده لا تزید علی سنة و بغرامة لا تزید علی (1000000)ملیون دینار کل من:-

أولاً: قدم بسوء نیة معلومات أو بیانات أو تقاریر تخالف الحقیقة لحالة شخص ما بقصد حجزه إجبارياً کمریض نفسي أو بهدف رفع الحجز عنه.

ثانياً: اذا قدم معلومات أو تقاریر تخالف الحقیقة بشأن الحالة النفسیة لشخص ما یهدف اعفائه من المسؤولیة الجزائیة کلاً أو جزءاً.

ثالثاً: اخل بالالتزام المنصوص علیه في المادة (39) من هذا القانون.

رابعاً: یعاقب بالحبس مدة لا تتجاوز سنتین و بغرامة لا تقل عن خمسمائة ألف دینار ولا تزید عن ملیون دینار أو بإحدی هاتین العقوبتین:

1- **کل طبیب أثبت عمداً في تقریره ما یخالف الواقع في شأن الحالة النفسیة أو العقلیة لأحد الأشخاص بقصد إدخاله المؤسسات أو إخراجه منها أو بهدف اعطاء حق المسؤولیة الجزائیة کلاً أو جزءاً.**
2- **کل من حجز أو تسبب عمداً في حجز أحد الأشخاص بصفته مصاباً بأحد الأمراض النفسیة أو العقلیة في غیر الأمکنة أو الأحوال المنصوص علیها في هذا القانون.**

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان؛

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (47) کە دەکاتە ماددەی (38): بەبێ تێکدانی هەر سزایەکی تونـدتری دەقێنـراو لـە یاسـادا سـزای بەندکردن لە ماوەیەک کە لە سالێک زیاتر نـەبێت و غەرامـەکردنی بـە بڕێـک کـە لـە (1,000000) یـەک ملیۆن دینار پتر نـەبێت بۆ هەر کەسێک کە:-

یەکەم: بە نیازی خراپ زانیاری یان واتە یان راپۆرتی پێشکەشکرد کە پێچەوانەی راستیی بـاری کەسـەکەیە بۆ دەستبەسەرکردنی بە خورتی وەکو نەخۆشێکی دەروونی یان هەڵگرتنی دەستبەسەرکردنی.

دووەم: زانیاری یان راپۆرتی پێشکەشکرد کە پێچەوانەی راستییە سـەبارەت بـە بـاری دەروونـی کەسـێک بـە ئامانجی لێبوردنی لەبەر پرسیاریەتی جەزایی گشت یان بەشێک لێی.

سێیەم: زیانی پابەند بوون بە دەقێنراوی ماددەی (39)ی ئەم یاسایە بگەیەنێ.

چوارەم: سزای بەندکردن کـە ماوەکـەی لـە دوو سـاڵ زیـاتر نـەبێت و غەرامەیـەک لـە (500) هـەزار دینـار کەمتر نـەبێت و لە (1)ملیۆن دینار زیاتر نـەبێت، یان بە یەکێ لەو دوو سزایانە بۆ:-

1- **هەر پزیشکێک لە راپۆرتەکەیدا بە دەستی ئەنقەست و بە پێچەوانەی دروستی باری دەروونـی یـان ژیـری کەسـێک بسـەلێنێ بـە مەبەسـتی داخلکردنـی یـان دەرکردنـی یـان بـە مەبەسـتی پێـدانی بەرپرسیاریەتی سزایی بە شێوەی گشتی یان بەشێکی.**

2- هەر کەسێك بە دەستی ئەنقەست کەسێك دەستبەسەربکات یان ببێتە هۆ بۆ دەستبەسەرکردنی کەسێك بەو سیفەتەی کە تووشی یەکێك لە نەخۆشییە دەروونی یان ژیرییەکان بووە و لە شوێن خۆی بارە دەقێنراوەکانی ئەم یاسایەدا نەبووە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکە داین وەك خۆی، تەنها یەك گۆڕانکاری دەکرێ ئەو ژمارە ماددانەی کە لە ناو یاساکە هاتووە ژمارەی ماددەی یاسا ئەسڵیەکەن، بەڵام دواتر بە گوێرەی گۆڕانی ژمارەی ماددەکان کە یاساکە ڕێکخرایەوە ئەو ژمارانە دەگۆڕین بۆ ئەو ڕەقەمەی کە ئێستا ماددەکان وەریان گرتووە، لەگەڵ بڕگەی یەکەمی یان خاڵی یەکەمی بڕگەی چوارەم کە دەڵێ (أو بهدف إعطاء حق المسؤولية الجزائية كلاً أو جزءاً) دەبێتە (اعفاءه من المسؤولية الجزائية كلاً أو جزءاً)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە ڕشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ دەقی یاساکەدام، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە (ئاهەنگ خان، د. بشیر، کاك نەژاد، تارا خان، هاژە خان، کاك جمال، د. احمد، ئاشتی خان، د. صباح، لیلی خان)، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف ڕؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من لەگەڵ غەرامە تەحدید کردنی مەبلەغ نیم، لەگەڵ نسبەی زەرەرم، زەرەرەکە چەند بووە بە نەخۆشەکەی یان چی پێگەیاندووە بە نسبە تەحدید بکرێ غەرامەکە لەسەر ئەو شەخصە قەت لەگەڵ ئەوەی ئیمە کە (1000000)ملیۆنەك، حەدەسەکی زۆر عەنتیکە لە بەریتانیای بوو پارەکە پزیشکەکی پاکستانی کەنیسەکی بە کرێی گرت کەنیسەکە دەرووخا بە کرێی گرت، کردیە نەخۆشخانە چوار ساڵ هەتا دەعوایان لەسەر قەید کرد دوایی غەرامەیان لێ وەرگرت، (تاکسیشیان) لێ وەرگرت، وتی ئەوە من چوار ساڵە ئیش دەکەم (in come)کەم زۆر لە غەرامەکەی ئێوە زیاتر بووە و لە

(تاکسەکەی)، یەعنی بزنسم کردیە، دائیمەن غەرامە دەبێ ئەمڕۆ لە دونیایە دائیمەن بە نسبە دادەنێن بۆیە لەگەڵ تەحدیدی مەبلەغ نیمە، لەگەڵ نسبەی زەرەرم ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. بشیر.

بەڕێز د. بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە پێویستی بە داڕشتنەوەیەك هەیە، هەر لە مەنتوقی ماددەکە دەڵێ (مع عدم الإخلال بأي عقوبةٍ أشد نص علیه القانون یعاقب بالحبس)، ئەو یوعاقەبە لەوێ را بکەینە ئەوەلەن مەنتوقەکە هەتا (نص علیه القانون) بێ، ئینجا بێنە خوارەوە بڵێین ئەوەلەن بە کیتابەتەن أولاً: (یعاقب بالحبس مدە لا تزید علی سنة أو بغرامة) کل من ئەوەلەن کیتابەتەکە لەوێندەرێ بکەینە ئەوەلەن رەقەمەن، بە رەقەم (یەك، دوو، سێ) ئەوانە بکەینە رەقەمەن، ئینجا خاڵی رابیعەن بکەینە ثانیەن کیتابەتەن، ثانیاً :(یعاقب بالحبس مدة لا تتجاوز سنتین أو بغرامة) ئەوەندە یەعنی ئەوە بکرێتە دوو فەقەرە، مەسەلەی ئەوەش کە لە ئەوەلەن باسکراوە (بالحبس مدە لا تزید علی سنة) لە پاشان دەڵێ (مدە لا تتجاوز علی سنتین)، یەعنی ماوە ئەقەلەکەی دیار نەکردووە ئەقەلەکەشی دیار بکرێ ئەزیەتەکەش دیاربکرێ، هەروەها لا تقل عن (500)ألف دینار لەسەرێش دەڵێ لا تزید علی (1000000)ملیون دینار لەهەر دووکیان ئەقەل و زێدەکەش زیاد بکرێ، لە دواییدا ئەو دوو ماددەیە ماددەی (47) و ماددەی (48) هەردووکی ماددەی عیقابیە بۆ هەر دووکی لێکنەدەین خاڵەکانی ماددەی (48)یش دێتە سەرەوە دەکرێتە خاڵی خامسەن و، سادیسەن لەبۆ ئەو ماددەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك نەژاد.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تا رادەییەك لەگەڵ قسەکەی ماموستایدامە بە نسبەت ئەوەکان چونکە لە رابیعەندا وەکو بڵێی دەبێتە ماددەیەکی تر لەبەر ئەوە لیژنەی قانونی حەلی بکاتن ئەوە شتێکی ئەوە نیە یەعنی دەتوانرێ حەڵ بکرێ، بەڵام بە نسبەت عقوباتەکان من لەگەڵ ئەوە دانیم یەعنی غەرامەکان کەمن بەراستی کە لێرە زیکرکراوە بە رەئی من بکرێتە (بغرامةٍ لا تزید علی عشرین ملیون دینار) ئەوە یەکەم، (وعلی سنتین) یەعنی حەپسی سەنەتین بێ چونکە لەبەر ئەوەی زۆر شت هەیە پەیوەندی بە مەسەلە بە میراتەوە هەیە یەعنی بە مەلاین دیناری تێدایە بە مەلاین دۆلاری تێدایە یەعنی دەچن رەفعی حجزی لەسەر دەکەن یان حجزی دەکەن لەو حاڵەتەدا بەراستی رەنگە بە پارەیەکی کەم تەرتیب بکرێ یان مەسەلە بۆ غەرەزێکی سیاسی یەعنی کابرای شێت بابڵێین تووشی نەخۆشی نەفسی دەکەن، دەڵێن ئەوە نەخۆشی نەفسی هەیە یان

نەخۆشی نەفسی نیە، یەعنی لەهەر دوو حالّەتدا ئەوەی تریش (قدم بمعلومات یعاقب بالحبس مدة لا تتجاوز على سنتين) ئەوەشیان پێموایە هەر کەمە ئەویش بکرێتە (10)ملیۆن، حەدی ئەعلاشی بکرێتە (20)ملیۆن تەجاوز نەکات یان (أو باحدى هاتين العقوبتين)، ئەوەی دیکەش کە رەقەم یەکی دراوەتێ لە رابیعەندا (كل طبيبٍ أثبت) بە رەئی من وا جوانترە ئەگەر وا بنووسرێ (أثبت مخالفة الواقع عمداً) نەك (عمداً في تقرير ما يخالف) نازانم ئەوە تۆزێك وەستاوە (أو بهدف إعطاءه) ئەو (ە)هائەکی دەوێتن، تەواو، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو تارا خان.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ئەم ماددەیە زۆر گرنگە لەبەر ئەوەی ئەمە رادەیێکە بۆ ئەوەی ئەمانەی کە پێشێلّی دەکەن بۆ هەر مافێك لەمافەکانی مرۆڤ کە ئەویش ئەوەیە شتێك بکەن خۆی حەقیقەت نەبێ لەبەر ئەوە لە دوو تەوەر خۆی دەبینێتەوە، بەرای من یەکەم و دووەم و سێهەم لەگەلّ هی دووەم فەقەرە کە (كل من حجز) ئەمانە بە جودا بێت غەرامەکەیان پزیشکیش بە تەنها کە عەمدەن هاتووە مەعلوماتێك دەدات مەعلوماتەکە راست نەبێت ببێتە هۆکارێك بۆ چوونە ژوورەوەی یەکێك لەبەر ئەوەی یان رەشوەیەکی وەرگرتووە بە پارە لەلایەن کەسێك، بۆ نموونە ئەهلیەتی لە دەستبدات بۆ ئەوەی حجزبکرێت کە هیچی بەر نەکەوێت ئەمە سێ جار هەلّەی کردووە ئەو پزیشکە، یەکەم قەسەمەکەی کە خواردوویەتی کە دەبێ هەموو کارێك کە دەیکات دەبێت کارێك بێ تەئسیری لەسەر نەبێت وە کارەکەی بەپێی قانون بکات، دووهەم شت کە هاتووە شتێکی کردووە کە یاسایی نیە ئەویش رازیبوونی ئەو کەس و کارەیە کە لێیان داواکردووە ئەم کارە بکات، سێهەم شت کە بەپێی میهنەی توبیی وە شەرەفی ئەو میهنەیە داوا دەکەم ئیقتیراح بکرێت کە موزاوەلەی کارەکەی خۆی نەکات، جگەلّە لەو سزاییەی بۆی دانەنراوە بۆ ماوەی سالّێك نەچێتەوە ئەو کارەی خۆی، چونکە مەعلوماتێکی هەلّەی داوە بۆ پێشێلکردنی مافێك بۆ نەخۆشێك کە داخل بە نەخۆشخانە بکرێت لەبەر ئەوە ئیقتراح دەکەم حەپس و غەرامە حەپسەکە لە سێ سالّ کەمتر نەبێت، غەرامەکەش لە (5)ملیۆن کەمتر نەبێ بۆ ئەو کەسەی کە لە میهنەی توبییە، ئەویتریش حەپس و غەرامەکە پێکەوە بێت (1)ملیۆن نەبێت بەلّکو بکرێت بە (2)ملیۆن، کەواتە دوو ئیقتراحە، یەکەمیان سێ شەخصی ئیعتیادی کە بە غەلّەت زانیاری دەدەن بە جیابێت، پزیشکەکەش کە خۆی تەقریرەکەی نووسیوە مەفروزە عقوبەی شەدید تر بێ لەسەری چونکە ئەو دەبێ تەئسیراتیی لەسەر نەبێ کە لە یاساکە هەندێ جار بەداخەوە ئەمە رووەدات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو هاژە خان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله من تێبینیم لەسەر ئەوە هەیە، یەکەمیان دەڵێ (مع أخلال بأي عقوبة أشد نص علیه القانون یعاقب بالحبس مدة لا تزید علی سنة أو بغرامة لا تزید علی ملیون دینار)، لێرە بەراستی لە چوارەمیشدا هاتووە دەڵێ (أو بإحدی هاتین العقوبتین)، باشە بۆ یەکەم نابێت (أو بإحدی هاتین العقوبتین) هەبێت تەنها بۆ چوارەم نەبێت یەعنی من پرسیارەکەم لێرە ئەوەیە، بۆیە من بەراستی پێشنیار دەکەم کە لە یەکەمیش هەر ئەوە دابنرێت (أو بإحدی هاتین العقوبتین)، وە هەستدەکەم لەچوارەم یەعنی تەفاوتێك هەیە لە ما بەینی عقوبەکە و غەرامەکە، عقوبەکەی دوو ساڵە بەڵام غەرامەکەی لە (500)هەزار کەمتر نەبێت لە (1)ملیۆن زیاتر نەبێت، بە تەئکید یەعنی هەر پزیشکێك ئەو ئیشەبکا بە تەئکید یەعنی غەرامەکە دەدات کە ئەگەر ملیونێك بێت، دوو ملیون بێ، سێ ملیون بێ، بەڵام دوو ساڵ ناچێتە سجن، یەعنی ئەوە تەفاوتێکی زۆر هەیە لە ما بەینی غەرامەکە و عقوبەکە، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە ئەگەر بتوانین ئەوە دارشتنێکی تری بۆ بکەینەوە کە بتوانرێ کە تەوازنێك بکرێت لە نێوان عقوبەکە و غەرامەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. احمد.

بەڕێز د. احمد ابراهیم (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تێبینیم لەسەر بڕگەی چوارەم هەیە، کە لێرە دوو عقوبەی داناوە عقوبەکان دەڵێ (بإحدی هاتین العقوبتین یعاقب بالحبس مدةً لا تتجاوز سنتین و بغرامة لا تقل عن خمسمائة الف دینار و لا تزید عن ملیون دینار أو بإحدی هاتین العقوبتین)، کەوابوو یەکێك لەو دوو عقوبانە یەعنی چۆن دەتوانین هاوسەنگی رابگرین یان موقارەنە بکەین لە بەینی دوو ساڵ و لە بەینی (500)هەزار دینار لە کاتێدا ئەو دوو خاڵەی دوایی کە هەر دکتۆرێك لە تەقریرەکەی خۆیدا خیلافی واقع بسەلمێنێت یان ئەو خاڵەی دووەم (کل من حجز أو تسبب عمداً في حجز أحد الاشخاص الی أخره)، بەڵام لە هەمان کاتدا بتواندرێت بە یەکێك لەو دوو عقوبانە سزابدرێت کەوابوو بە (500)هەزار دینار رزگاری دەبێ، یەعنی بەراستی ئەمە پێموایە زۆر ناجۆرە، بەڵکو لە نێوان سجنی دوو ساڵ و (500)هەزار دینار پێموایە هەر دووکیان پێکەوە بێت وەکو ئەوەی لە خاڵی یەکەمدا هاتووە کە (مدة لا تزید علی سنةٍ و بغرامةٍ لا تزید علی (100)ملیون دینار)، واتە هەر دووکیان پێکەوە بێ نەك (بإحدی هاتین العقوبتین) لابرێ، واتە بڵێ (لا تتجاوز سنتین و بغرامە لا تقل عن (500) أو لا تقل عن ملیون دینار) تەواو نەك (بإحدی هاتین العقوبتین) ئەوە لابرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو ئاشتی خان.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (47) ئەحکامی عیقابی لێرەدا مولاحەزەی من بەشێکی وترا دووبارەی ناکەمەوە، ئەوەی کە پێویستە بیلێم لە بڕگەی یەکەمدا نووسراوە (قدم بسوء النية) بە بڕوای من ئەمە زۆر لاوازی کردووە ئەحکامە عیقابییەکەی زۆر زەعیف کردووە کە ئەو (سوء النية) هاتۆتە پێشەوە، چونکە ئێمە ئەمە جێدەهێڵین دواتر بۆ بڕیاری دادگا کە ئایا سوئی نییە یە یان سوئی نییە نیە، یەعنی ئەمە بە بڕوای من هەڵبگیرێت بۆ ئەوەی سیاغەکە سیاغەیەکی بەهێزتر بێت و لە ناو ئەحکامی عیقابیدایە ئەمە خاڵێکیان مولاحەزەم لەسەر ئەم بڕگەیە، خاڵێکی تریان کە لێرەدا دەڵێت (قدم بسوء نية معلومات أو بيانات أو تقارير تخالف الحقيقة)، کە دەڵێی بیانات و تەقاریر ئەم لەحزەیە وا تێدەگەیت کە مەبەستی لەوەیە ئەو کەسانەی کە حەقی ئیتلاعیان هەیە لەسەر سجلات و ئەوانە بەس کە بڕگەی دوای ئەوە حەقیقەتێك روون دەکاتەوە (تخالف حقيقة لحالة شخص ما بقصد حجزه إجباره كمريض نفسي أو بهدف رفع الحجز)، کێ سەلاحیەتی هەیە حیجزی نەخۆش بکات و یان حیجزەکەی لەسەر لابەرێ، ئەگەر لیژنەی هاوبەش گوێم لێبگرن سوپاستان دەکەم، بە تەنها دکتۆر سەلاحیەتی هەیە، یەعنی ئەمە هەموو کەسێك نیە زۆر بە مەجهول هاتووە هەر یەکێك کە مەعلومات بدات لەسەر یەکێك کە راست نەبێت بە هەدەفی حیجزکردنی یان حیجزەکە لەسەری هەڵبگیرێت، چونکە لە ماددەکانی پێشوودا ئێمە ئیقرارمان کرد تەسبیتمانکرد کە ئەم حاڵەتانە بە تایبەت مەسەلەی ئەو کەسانە کە حیجزدەکرێن لە ژوورێکی موغلەقدا یان لە موئەسەسەکە دەهێڵدرێتەوە بە تەنها بەڕێز وەزیر ئاماژەی بەوەکرد کە دەبێ دکتۆرە موختصەکە خۆی بێت پسپۆرەکەش بێ کە حەقی ئەوەی هەیە ئەو کەسە، بۆیە ئێستا بە شکڵێکی زۆر مەجهول وتوومانە یەعنی لێرە رێگری چیە کە ناوی دکتۆرەکە بنێین، یەعنی تەحدیدی بکەین مەسئولیەتەکە بۆ دکتۆرەکە مەسەلەن (كل طبيب أثبت عمداً بتقديمه معلومات أو بيانات أو تقارير تخالف حقيقة لحالة شخص ما بقصد حجزه إجباره كمريض نفسي)، چونکە ئەم دەسەلاتە نەدراوە بە موەزەفی ئیداری یان بە موەزەفێکی ئیجتیماعی تەنها دەسەلاتەکە لای دکتۆرەکەیە، بۆیە من ئەو دوو مولاحەزەیەم هەبوو لەسەر بڕگەی یەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. صباح.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لە قسەكانی من كران لەلایەن هاوكارانمەوە، ئەم ماددەیە مادام ماددەیەكی عیقابیە بە تایبەتی كە باسی تەحدیدی عقوبات دەكات دەبێ حەدی ئەدناش دیاری كرێ و حەدی ئەعلاش، یەعنی بە تایبەتی كە دەڵێ (مع عدم الاخلال بأي عقوبة أشد نص عليه القانون يعاقب بالحبس مدة لا تقل)، ئەوە دیاری بكرێ ئینجا هەر هەمووی بخرێتە ژێر ئەو بابەوە رابیعەن ئەوە وەكو تیكرار دەردەچێ یان دەبێ بكرێتە ماددەیەكی سەربەخۆ ئەگەر نا ئەوەی سەرەوەی دێتەوە بەسەرا، مەوزوعی سوئی نییە كە باسكرا ئیسباتی سوئی نییە و صدقی نییە تۆزێك موشكیلەیە بۆیە مولاحەزە بكرێ هەر بڵێی (قدم معلومات أو بيانات أو تقارير تخالف الحقيقة)، چونكە هەموو كەسێك هەمیشە دەزانین حوسنی نییەت موفتەرەزە، بێجگەلەوە ئەو ماددەیە مادام ماددەیەكی عیقابیە حەقە وردەكاریەكی زیاتری تیابكرێ وە سوڵتەیەكی تەقدیریش بدرێ بەقازی فیعلەن چونكە ممكینە جرائیمەكان و تاوانەكان جیاوازبن لە كەسێكەوە بۆ كەسێكی تر، نیسبەتی تاوەنەكەش لەكەسێكەوە بۆ كەسێكی تر جیاوەزە، بۆیە ئەو سوڵتە تەقدیریە هەر بمێنێ (مدە لا تقل ولا تزيد)، هەروەها غەرامەكەشی لەگەڵ دابێ (أو بأحدى هاتين العقوبتين) وەكو لە عورفی تەشریعە عیقابیەكاندا هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان:

فەرموو لیلی خان.

بەڕێز لیلی امیر عاض:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی من تێبینیم كردبێتن ئەو حوكمە سزاییەی كە لەو ماددەیە باسی لێكراوە پێویستە هەر چوار خاڵی ماددەكە بگرێتەوە واتە هەم سزای بەندكردن كە یەك ساڵە و ئەو مەبلەغەی بۆ غەرامەكە دانراوە خاڵی چوارەمیش بگرێتەوە، بەڵام تێبینی دەكرێت كە لە خاڵی چوارەم هەم ساڵی بەندكردنەكە جیاوازە، زیاد كرایە، هەم غەرامەكەش گۆڕانكاری لێ كراوە، بۆیە من بەباشی دەزانم ئەگەر خاڵی چوارەم هەر لە زمنی ئەو ماددەیە بمێنیتەوە، هەر لەگەڵ وی بێتن، گۆڕانكاری تێدا بكرێتن، یەك بخرێتن لە حوكمە سزاییەكی یانیش بە بڕگەیەكی جیاواز تۆمار بكرێتن، تێبینی دووەمم لەسەر ئەو نسبەیە كە وەكو غەرامە دانراوە لە خاڵی چوارەم جیاوەزیەكی زۆر هەیە لە نێوان دوو ساڵ بەندكردنو (500)هەزار غەرامە، بۆیە من لێرە پشتگیری لە رای ئاهەنگ خان دەكەم، پێمباشە ئەگەر بكرێتن ئەو غەرامەیە نەك بە ژمارە دیاری بكرێتن، بەڵكو بكرێتە نسبە، نسبەیەك دابنرێتن بەپێ ئەو زەرەرەی كە بەو كێسە دەكەوێت، لەو حاڵەتەی كەوا رووبەرووی ئەو حوكمانە دەبێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئەو عقوبەییەی کە ئێمە لەو قانونە دامانناوە لە قانونی عیراقیدا نیە، لە قانونی عیراقی بە هیچ شێوەیەك باسی پزیشك ناکات، زۆر ئەندام پەرلەمانانی بەڕێز باسی زیادکرنی عقوبەکەیان کرد ئەو عقوبەیە زیادبکرێ لەوە زیاتر من پێموایە لەم کاتەشدا لەوە زیاتر زیادبکرێ، یەك پزیشك ناوێری یەك تەقریر بنووسێ، ئەوە ئێمە تووشی موشکیلە دەکات، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوە نیم هیچ عقوبەیەك زیاد بکرێت، ئێمە کە قانون دادەنێین کە عقوبەی خەڵك دەدەین بۆ ترساندنی خەڵك نیە بۆ راستکردنەوەی کۆمەڵگایە (أنشاء الله) قەت شتی وا رووندات دکتۆرەك بە عەمد خوا نەخواستە تەقریری بنووسێ، هینێ بکا، بەڵام ئێمە ئەم قانونەشمان کە داناوە لە قانونی عیراقیەکەشا نیە ئەوەی لەبەر دەست بەڕێزتانداید بۆیە زیادکردنی ئەو عقوبەیە بە نەوعێك دەبێتە هۆی ترساندنی ئەو دکتۆرانە ئێستا ئێمە تووشی کێشەیە بووین، زۆرجار سەیدەڵانییەکان ناوێرن دەرمان بکڕن، لەبەر ئەوەی غەڵەتێ بکەین دەمانبەن بۆ مەحکەمە، بۆیە زۆرجار دانانیی هەندێ نەسی عیقابی ئیشکەت لە عەرزی واقعدا خەلەلت بۆ دروستدەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش وەکو لیژنەی تەندروستی و لیژنەی یاسایی پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین کە ریزبەندی ماددەکان پێویستی بە ریکخستنەوە هەیە، سەبارەت بە سزایەکەش ئەوەی لە بڕگەی چوارەمی ماددەکە هاتووە لە (500)هەزار کەمتر نەبێ و لە ملیۆنەك زیاتر نەبێ تەنها (500)هەزار نیە بەرامبەر دوو ساڵ گرتنی یان حەپسکردن، بەڵام ئەوە دەسەڵاتی تەقدیری دەدرێتە مەحکەمە، دەدرێتە حاکم کە بڕیاربدا بەپێی ئەو کارەی کە ئەنجامیدەدا لەو بارودۆخەی کە تاوانەکەی تێدا ئەنجام درایە دەسەڵاتی تەقدیری دەدریتە حاکم لە نێوان ئەو دوو سزایە چەند هەڵدەبژێری لە نێوان (500)هەزار تاکو ملیۆنەك، لەلایەن هەر دوو لیژنە ماددەکە بەو شێوەیە پێشنیاری ئەو داڕشتنەوەیە دەکەین، أحکام عقابیە ماددەی (47) ریزبەندەکە دەگۆڕێت دەبێتە (38).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك احمد، نوقتەی نیزام؟

بەڕێز د. احمد ابراهیم (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەعنی دوو عقوبەکە لە نێوان حەپسەکە و غەرامەی ماڵییەکە دوو عقوبەیە نەك لە نێوانی (500)هەزارەکە و (1)ملیۆنەکە، بۆیە ئگاداربن دوایی ئەمە تەفسیری دیکەی بۆ دەکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە لە بڕگەی چوارەمی ئەسڵی ماددەکە هاتووە (یعاقب بالحبس مده لا تزید علی سنتین و بغرامة لا تقل عن (500)ألف دینار ولا تزید علی ملیون دینار أو بأحدی هاتین العقوبتین)، مەبەستم ئەو روونکردنەوە بوو کە سوڵتەی تەقدیری مەحکەمەیە کە بڕیاردەدات لە نێوان ئەو سزایانە، سەرەتا باس لەوە دەکات (واو)ی تێدایە ئەو نیە (الحبس و غرامە) حەپسەکە لە دوو سانْ زیاتر نەبێ، غەرامەکەش لە نێوان (500)هەزار تاکو (1)ملیۆن (أو باحدی هاتین العقوبتین).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

دوا سیاغەتان، فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (38): أولاً: مع عدم الاخلال بأی عقوبةٍ اشد ینص علیها القانون یعاقب بالحبس مدة لا تزید علی سنة و بغرامة لا تزید علی (1000000)ملیون دینار کل من:-

1- قدم بسوء نیة معلومات أو بیانات أو تقاریر تخالف الحقیقة بشأن الحالة النفسیة لشخص بقصد حجزه او إجبارهٔ کمریض نفسي أو بهدف رفع الحجز عنه أو بأعفائه من المسؤولیة الجزائیة کلاً أو جزءاً .

2- اخل بالالتزام المنصوص علیه في المادة (31) من هذا القانون.

ثانیاً: یعاقب بالحبس مدة لا تتجاوز سنتین و بغرامة لا تقل عن خمسمائة ألف دینار ولا تزید علی ملیون دینار أو بإحدی هاتین العقوبتین:

1- کل طبیب أثبت عمداً في تقریره ما یخالف الواقع في شأن الحالة النفسیة أو العقلیة لأحد الأشخاص بقصد إدخاله المؤسسات أو إخراجه منها أو بهدف اعفائه من المسؤولیة الجزائیة کلاً أو جزءاً.

2- کل من حجز أو تسبب عمداً في حجز أحد الأشخاص بصفته مصاباً بأحد الأمراض النفسیة أو العقلیة في غیر الأمکنة أو الأحوال المنصوص علیها في هذا القانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە (1) کەس لەگەڵ دانیە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (48) کە دەکاتە ماددەی (39): یعاقب بالحبس مدة لا تتجاوز ستة أشهر و بغرامة لا تزيد عن ثلاثمائة ألف دينار أو بإحدى هاتين العقوبتين:-

أولاً: كل من مكن عمداً شخصاً خاضعاً لإجراءات الدخول أو العلاج الإلزامي من الهرب أو ساعده على ذلك أو أخفى بنفسه أو بواسطة غيره مع علمه بذلك.

ثانياً: كل من حال دون إجراء التفتيش المخول لمجلس الصحة النفسية أو من يندب لذلك طبقاً لأحكام هذا القانون.

ثالثاً: كل من رفض اعطاء معلومات تحتاج إليها المجلس للصحة النفسية أو مفتشوها في أداء مهمتهم أو أعطى معلومات مخالفة للحقيقة مع علمه بذلك.

رابعاً: كل من أبلغ إحدى الجهات المختصة كذباً مع سوء القصد في حق أحد الأشخاص بأنه مصاب بمرض نفسي مما نصت عليه أحكام هذا القانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (48) کە دەکاتە ماددەی (39): سزای بەندکردنی دەدرێت بە ماوەیەك لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و غەرامەیەك لە سێ سەد هەزار دینار تێنەپەڕێت، یان بەیەکێ لەو سزایانە بۆ:-

یەکەم: هەر کەسێك وا بکات کە کەسێك رکێفی رێکارەکانی داخلبوونی یان چارەسەرکردنی بە خورتیە بتوانێ هەڵبێت، یان بۆ ئەوە یارمەتیی دابێت، یان خۆی شاردبێتییەوە یان بەهۆی کەسێکی ترەوە کە ئەم ئاگاداریەتی.

دووەم: هەر کەسێك نەهێڵێ رێکارەکانی پشکنینی رێپێدراو بە دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی یان نوێنەرێك بۆ ئەوەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکرێت.

سێیەم: هەر کەسێك ئەوە رەتکاتەوە کە زانیاری بدات کە دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی یان پشکنەرەکانیان پێویستییان پێیەتی بۆ راپەڕاندنی کارەکانیان، یان بە پێچەوانەی راستییەکان زانیاری دابوو.

چوارەم: هەر کەسێك کە لایەنە پەیوندیدارەکان بە درۆ و نیازی خراپ ئاگاداربکاتەوە دژ بە کەسێك کە گوایە تووشی نەخۆشیی دەروونی بووە، یان بەپێی دەقێنراوی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین، تەنها هەر دوو غەرامەکە پێکەوە بێ نەك ئەوەی کە یان بە یەکێك لەو دوو سزایە بێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ یاساکەم، بەڵام خاڵی چوارەم هەر دووبارە نیە بۆ ماددەکەی پێشوو ئەگەر خاڵی چوارەم لابرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ تەنها یەك کەس، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك ملاحظەم تەنها لە شێوازی دارشتنەکە هەیە بتوانن هەر (کل من، کل من) سێ، چوار جار (کل من) هاتیە، بڵێن (یعاقب بالحبس الی أخره أو بإحدی هاتین العقوبتین کل من) ئیتر (کل من)ەکەی بیدایەتی هەر جومڵەیەك لابدرێت ئەمە یەك، خاڵی دووەم (ثانیاً نووسراوە: حالة دون إجراء التفتیش المخول للهیئة) یەعنی زمانەوانی تۆزێك تەواو نیە ئەگەر بڵێی (کل من) ئەگەر لادرا تەبعەن (کل من) لادەدرێت دەبێتە چ (حالة دون قیام لجنة الصحة النفسیة أو من یمثلها بإجراءات التفتیش طبقاً لاحکام هذا القانون)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەس لەگەڵ ئەوەدام کە خاڵی چوارەم لابدرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ریزبەندی ماددەکان وابزانین دەبێتە (39)، چونکە دوایی دەگۆڕێ ریزبەندەکان هەندەك ماددە ئیلغا کرایەوە و هەندەك ماددە زیادکرایە: (يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على ستة أشهر و بغرامة لا تزيد على ثلاثمائة ألف دينار كل من:-

أولاً: مكن عمداً شخصاً خاضعاً لإجراءات الدخول أو العلاج الإلزامي من الهرب أو ساعده على ذلك أو أخفاه بنفسه أو بواسطة غيره مع علمه بذلك.

ثانياً: حال دون قيام لجنة الصحة النفسية أو من يمثلها لإجراء التفتيش وفق أحكام هذا القانون.

ثالثاً: رفض اعطاء معلومات تحتاج إليها لجنة الصحة النفسية أو مفتشوها في أداء مهامهم أو أعطى معلومات مخالفة للحقيقة مع علمه بذلك.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (49) کە دەکاتە ماددەی (40): ((يعاقب بغرامة لا تزيد عن مليون دينار كل من خالف حكماً من أحكام المواد (14، 15، 26، 27، 29، 43) من هذا القانون)).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (49) کە دەکاتە ماددەی (40): هەر کەسێك سەرپێچیی حوکمێك لە حوکمەکانی ئەم ماددانە (14، 15، 26، 27، 29، 43)ی ئەم یاسایە بکات سزای غەرامەکردن دەدرێت کە لەیەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین وەك خۆی، تەنها ژمارەی ماددەکان دواتر رێکدەخرێتەوە ئەو ژمارانەی کە هاتوون ژمارەی ماددەن لە یاسا ئەسڵیەکە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ماددەکە دام، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ کەس تێبینی نیە، بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (50) کە دەکاتە ماددەی(41): (یعاقب بغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد عن مليونين كل من أفشى سراً من أسرار المريض النفسي مخالفة لأحكام هذا القانون أو أعطاه عمداً أو بإهمال شديد دواء بدون تعليمات الطبيب المختص أو مخالفة لتعليماته).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (50) کە دەکاتە مادەی (41): سزای غەرامەکردنی لە ملیۆنێك دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت هەر کەسێك نهێنییەك لە نهێنییەکانی نەخۆشی دەروونی بلاۆ بکاتەوە بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە یان بە دەستی ئەنقەست یان بە کەمتەرخەمییەکی زۆر دەرمانێکی پێدا کە بەبێ ڕێنماییەکانی پزیشکی پسپۆر بوو یان سەرپێچیی ڕێنماییەکان بوون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین وەك خۆی، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە باسی دانی دەرمانی تێدایە بە غەڵەت و باسی سڕی نەخۆشی تێدایە، بۆیە ملیۆن دینار و دوو ملیۆن دینار کەمە، من پێموایە ئەگەر شتێکی سجنی بۆ زیاد بکرێ، یەعنی مەسەڵەن شەش مانگ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ فەرموو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە دوو بڕگەی تێدایە بڕگەکان تەقریبەن لێك جودان، یەکێکیان ئەوەیە عیلاقەی بە ئاشکراکردنی هەندێ نەهێنی هەیە کە لەسەر نەخۆشەکە، دووەم عیلاقەی بە ئیهمالکردنی موەزەفەکانە لەوێ بۆ دەرماندان یاخود دکتۆر و موزەمیدەکان کە لەوێ دەرمان بە غەڵەتی دەدەن ئەو ببێتە بڕگەی یەکەم و دووەم لەگەڵ ئەو تێبینیەی بەڕێز جەنابی وەزیریش هەیەتی بۆ ئەوەی عقوبەی سجنیشی تێدابێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك قادر.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لە رەئیەکەی بەڕێز جەنابی وەزیر دەکەم وە هەروەها بۆ هاوکارم مامۆستا کاوە، پێشنیار دەکەم لە لیژنەی هاوبەش کە ئەو ماددەیە بکرێتە دوو بڕگە، چونکە بەخۆی تەبیعەتەکەی یەعنی موخالەفەکان لێك جیاوازە واتە سزای غەرامەکردنی لە ملیۆنێك دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێ هەر کەسێك نهێنیەك لە نهێنیەکانی نەخۆشی دەروونی بلاوبکاتەوە، ئەمە بڕگەیەك بێ کە دەشڵێ بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە، هەروەها پێشنیار دەکەم کە سزایەکی حەپسیشی لەگەڵ دابێ، چونکە سزای ماددیی نابێتە کاریگەریەکی ئەوەتۆ لەسەر خەڵك زۆر کەس ئەگەر هەیبێ ئامادەیە چەند پارە بدات، بەڵام رۆژێك نەچێتە حەپس، بۆیە لە رووی دەروونی زیاتر کاریگەری دەبێ لەسەر ئەو خەڵکەی کە موخالەفە دەکات واتە حەپسیشی بۆ زیاد بکرێ، هەروەها بڕگەی دووەمیش کە دەڵێ دانیی دەرمانی بە ئەنقەست یان کەمتەرخەمی ئیهمالّی عەمدی ئەمە غەرامەکەی هەم لە ماددیی و هەم لەحەپسەکەش زیاتر بێ لە بڕگەی یەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئەمە وەکو ڕەئیی لیژنەی تەندروستی نەک قانونی، سەبارەت بەو پێشنیارەی کە بکرێتە دوو بڕگەوە ئێمە لەگەڵ ئەوەین بکرێتە دوو بڕگەوە، بەڵام لە دوو بڕگەکەش تەسەوردەکەم کەمتەرخەمیەکەو پێدانی دەرمانەکە دوو شتی جیاوازە، کەمتەرخەمیەکە چارەسەرکراوە، هەر ئەو کەمتەرخەمیەی کە کارمەندێك و پزیشکێك دەیکات، هەمان کەمتەرخەمیە کە موەزەفیکی تر دەیکات، لەبەر ئەوە هەر پێموایە بەگوێرەی ئەم یاسایە موعامەڵەی لەگەڵ دەکرێ، بەڵام دەکرێت بڕگەیەکیان پێدانی دەرمان بێت بەبێ ڕەچەتەی پزیشك، بەبێ ڕەزامەندی پزیشك ئەوە دەتوانرێت بکرێتە بڕگەیەکی دیکە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکەمان کردە دوو بڕگە، بڕگەیەك سزایەکی تایبەت لەبۆ ئەوەی کە نهێنییەکی نەخۆشەکە ئاشکرا دەکرێت، بڕکەی دووەم سزایەکی تایبەتی هەبێ بەو حاڵەتەی کە دەرمانەك لەبۆ نەخۆشەکە دەنووسیی کە پێوستی پێ نیە یان پێچەوانەی ڕێنماییەکانە، ماددەی (41): أولاً: يعاقب بغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد على مليونين دينار كل من أفشى سراً من أسرار المريض النفسي مخالفة لأحكام هذا القانون.

ثانياً: يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن ستة أشهر ولا تزيد على سنة وبغرامة لا تقل عن مليون دينار ولا تزيد على مليونين دينار كل من قام بأعطاء المريض عمداً أو بإهمال شديد دواء بدون تعليمات الطبيب المختص أو مخالفة لتعليماته.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (51) کە دەکاتە ماددەی (42): (يعاقب بغرامة لا تزيد عن ثلاثمائة ألف دينار كل من خالف أحكام المادة (43) من هذا القانون، ويعاقب بغرامة لا تقل عن ثلاثمائة ألف دينار ولا تزيد عن مليون دينار كل من خالف أحكام المادة (46) من هذا القانون).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (51) کە دەکاتە ماددەی (42): (بە غەرامەیەك سزا دەدرێت کە لە سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت هەر کەسێك سەرپێچیی حوکمەکانی ماددەی (43)ی ئەم یاسایە بکات، و بە غەرامەیەك سزا دەدرێت کە لە سێ سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە ملیۆنێك دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر کەسێك سەرپێچیی حوکمەکانی ماددەی (46)ی ئەم یاسایە بکات).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ماددەکەین وەك خۆی تەنها بەگۆڕینی ژمارەی ماددەکان، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ماددەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ یەك کەس، فەرموو بەفرین خان.

بەڕێز بەفرین حسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشتر لە ماددەی (49) بڕی غەرامە بۆ سەرپێچی ماددەی (43) دیاریکراوە کە بڕەکەی (1)ملیۆن دینارە لێرە دووبارە بۆتەوە هەم ماددەی(43) سەرپێچیکردنەکەی (300)هەزارە، بۆیە دووبارەیە ئەو ماددەیە ئایا (49) یان (51)کە، بۆیە پێویستە تەنها ماددەی (46) بڕی غەرامەی بۆ دیاری بکرێ چونکە (43) دیاری کراوە لە ماددەی (49) ئەسڵیی یاساکە کە دەڵێ هەر کەسێك سەرپێچی حوکمێك لە حوکمەکانی ئەم ماددانە (14، 15، 26، 27، 29، 43) ئەم یاسایە بکات سزای غەرامەکردن دەدرێت کە لە (1)ملیۆن دینار زیاتر نەبێ، کەوابێ لە ماددەی (51) ئەسڵی یاساکەش جارێکی تر ماددەی (43) دووبارە بۆتەوە بڕی غەرامەکەش کەمترکراوەتەوە، بۆیە تکایە لیژنەی یاسایی پێداچوونەوەی بۆ بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە ئەو ماددەیە دووجار سزای لەبۆ دانرایە لەبەر ئەوەی ریزبەندی ماددەکان گۆڕا ئەو ناکۆکیە رووێدا، ماددەی (51) بەو شێوەیە دادەڕێژینەوە: (يعاقب بغرامة لا تقل عن ثلاثمائة ألف دينار ولا تزيد على مليون دينار كل من خالف أحكام المادة (37) من هذا القانون).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە بەرزکاتەوە، بەکۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب الثامن

صندوق الصحة النفسية

ماددەی (52) کە دەکاتە ماددەی (43): (ينشأ صندوق للصحة النفسية بوزارة الصحة يديره مجلس إدارة يشكل بقرار من الوزير برئاسة رئيس المجلس للصحة النفسية أو من ينيبه و عضوية كل من:-

أولاً: مدير عام الشؤون الإدارية و القانونية في الوزارة.

ثانياً: أحد أعضاء المجلس للصحة النفسية تختاره المجلس.

ثالثاً: عضو من الجمعيات الأهلية المهتمة بالصحة النفسية.

رابعاً: أحد الشخصيات العامة من المهتمين بالصحة النفسية.

خامساً: مراقب مالي من وزارة الصحة.

وتحدد التعليمات الصادرة لتنفيذ هذا القانون نظام عمل مجلس الإدارة و كيفية إصدار قراراته، وللمجلس أن يستعين بمن يراه من ذوي الخبرة).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سندووقی تەندروستی دەروونی: ماددەی (52) کە دەکاتە ماددەی (43): (سندووقێك بۆ تەندروستیی دەروونی لە وەزارەتی تەندروستی دادەمەزرێت ئەنجومەنێکی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات و بە بڕیارێکی وەزیر و سەرۆکایەتی سەرۆکی دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی یان نوێنەری ئەندامێتی هەریەك لەمانە دەبێت:-

یەکەم: بەڕێوەبەری گشتیی بەڕێوەبردن و یاسایی لە وەزارەت.

دووەم: یەکێك لە ئەندامانی دەستەی گشتیی تەندروستیی دەروونی کە دەستە هەڵیدەبژێرێت.

سێیەم: ئەندامێك لە سەندیکا ئەهلییەکان بایەخ بە تەندروستی دەروونی دەدات.

چوارەم: چاودێرێکی دارایی لە وەزارەتی تەندروستییەوە.

ڕێنمایی دەرکراو بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەستنیشانی ڕێسای کارکردنی ئەنجومەنی بەڕێوەبردن و چۆنێتی دەرکردنی بڕیارەکانی دەکات، ئەنجومەنیش بۆی هەیە پشت بە هەرکەسێك ببەستێت کە خاوەنی شارەزایی بێت).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەین کە دەروازەی هەشتەم واتە دروستکردنی سندووقەکە ڕەتبکرێتەوە کە دەکاتە ماددەی (52،53) لەبەر ئەوەی ڕەبتیان بەیەکەوەیە کەواتا پێشنیارەکەمان ئەوەیە کە ئەمە بخرێتە دەنگدانەوە ماددەی (52) لەگەڵ (53) بۆ ئیلغاکردنەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ پێشنیارەکەی لیژنەی هاوبەشم، پێموایە ئەو سندووقەو ئەو بابە پێویست نیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیلغاکردنەوەی ماددەی (52، 53) کە تایبەتە بە دروستکردنی سندووقی تەندروستی دەروونی، سوپاس.

بەڕێز د. ئەرسەلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە ماددەی (52،53) ئیلغابکرێتەوە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (54) کە بووە ماددەی (43): (لوزير الصحة إصدار التعليمات اللازمة لتنفيذ هذا القانون).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان بە کوردییەکەی.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (54) کە بووە ماددەی (43): (وەزیری تەندروستی بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە دەربکات).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین وەك خۆی، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ دەقی ماددەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ کەواتە ماددەکە وەك خۆی، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، سیاغەی دەکەنەوە؟ ببورن با سیاغەی بکەنەوە، فەرموون.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(لوزير الصحة إصدار التعليمات اللازمة)، ئەندامان حەزیان لە (علی)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو کاك فرست.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شەرت نیە هەر قانونەك تەعلیمات لە دووبن ئیحتیمالێ هەیە قانونەکە هەند روون و ئاشکرا بێتن پێویستی بە تەعلیماتی نەبێتن، ئینجا سولتەیەکی تەقدیریە بۆ وەزیر، تەماشایان کردن ئەگەر پێویستی بە تەعلیمات بێت دەردەکات ئەگەر پێویستی پێ نەبێت دەرناکات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو د. عمر.

بەڕێز د. عمر حمد امین (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کاك فرسەت دەڵێ لە راستیدا وایە، بەڵام شکمان نیە کە ئەم قانونە سەد لە سەد پێویستی بەوە هەیە وەزیر تەعلیمات دەرکات، ئینجا بۆیە (علی) باشترە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو دوا سیاغەتان بیخوێننەوە.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(على وزير الصحة إصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ أحكام هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرز کاتەوە، (5) کەس لەگەڵ دانیە، زۆر سوپاس، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (55) کە دەبێتە ماددەی (44): (لا يعمل بأي نص يتعارض و أحكام هذا القانون).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو بە کوردییەکەش.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (55) کە دەکاتە ماددەی (44): (کار بە هیچ دەقێك ناکرێ کە دژ بەم یاسایە بوەستێتەوە).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لێژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ یاساکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ کەواتە ئەو ماددەیە خوێندرایەوە بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (56) کە دەکاتە ماددەی (45): (ينفذ هذا القانون إعتباراً من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان بە کوردییەکەی

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (56) کە دەکاتە ماددەی (45): (ئەم یاسایە لەو ڕۆژەوە جێبەجێدەکرێت کە لە ڕۆژنامەی فەرمیدا بلاّو دەکرێتەوە).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو كاك ڕێباز.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینییەکمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ دەقی ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

کێ تێبینی هەیە؟ کەواتە بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ داینە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ ئاخیر فەقەرە.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب التاسع

الأسباب الموجبة

مما لا شك فيه أن المريض النفسي يعاني فضلاً عن حالته النفسية المضطربة، من الكثير من الظلم و الحيف الناجم عن معاملة المجتمع غير الصحية له و ممارسة التمييز ضده في الكثير من الأحيان، إضافة إلى الكثير من المواقف النمطية المغلوطة أو الخوف أو الحرج أو النبذ أو التجاهل تجاههم، إلى جانب الكثير من الأنتهاكات الجسدية و الجنسية و النفسية التي ترتكب بحق المرضى النفسيين و التي تضاعف من معاناتهم. وبغية مواجهة كل ذلك و تحويل المرضى النفسيين إلى جزء فاعل في المجتمع و توفير فرص العمل أمامهم، فأن من واجب المجتمع تجاه هذه الشريحة من أبناءه توفير كل متطلبات الحماية و الرعاية المثلى لهم بما يضمن حقوقهم و إحاطتها بضمانات قانونية فعالة و بالنظر لوجود فراغ تشريعي في هذا المجال في إقليم كوردستان – العراق، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

فەرموو نیشتمان خان.

بەڕێز نیشتمان مرشد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی نۆیەم: هۆیەکانی دەرچوون:-

ئەوەی گومانی تێدا نیە کە نەخۆشی دەروونی جگەلەوەی باریکی دەروونیی شڵەژاوی هەیە ئەوە زۆرێك لە زوڵم و کەمتەرخەمی دەکێشێ کە لە ئەنجامی مامەڵەکردنی نادروستی کۆمەڵەوە دێن و زۆرجاریش هەڵس و کەوتی جیاوازی لەگەڵدا دەکرێت، سەرەرای زۆری لە هەڵوێستی جۆری بە هەڵەو ترس و، ناجێگیرو، ڕەتکردنەوەو، گۆێ نەدان پێیان، هاوشان لەگەڵ زۆری لە دەستدرێژیکردنی جەستەیی و سێکسی و دەروونی کە دژ بە نەخۆشی دەروونی دەکرێن و دەبنە هۆی چەند جاربوونی کێشەکانیان. بۆ ڕوو بە ڕوو بوونەوەی هەموو ئەوانەو گۆڕینی نەخۆشی دەروونی بۆ بەشێکی کاریگەر لەناو کۆمەڵدا، دابینکردنی هەلی کار

لەبەردەمیاندا، ئەوە ئەرکی کۆمەڵە کە بەرامبەر ئەم تۆڕە لە نەوەکانی، دابینی هەموو پێداویستییەکانی پاراستن و چاودێریی نموونەییان بۆ بکات کە زامنی مافەکانیان بکات و زامنی یاسایی کاریگەر دەورەیان بدات، لەبەر ئەوەی بۆشاییەکی یاسا دانانی لەم بوارەدا هەیە لەسەر هەرێمی کوردستان – عێراق، لەبەر ئەوە ئەم یاسایە دەرکرا.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

لێژنەی هاوبەش، تکایە ئەو تێبینییەی لێژنەی هاوبەش گوێی بگرن چونکە ئەوە دەبێتە ئەساس دوایی، فەرموون.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەین کە کورت و پوختبێ، دامانڕشتۆتەوە بەم شێوەیە (من أجل حماية حقوق المرضى النفسيين و الحد من الجرائم التي ترتكب ضدهم و تأمين العناية الصحية و الإجتماعية لهم و إعادة تأهيلهم كشريحة فعالة ونشطة في المجتمع، من أجل ذلك شرع هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

سەرۆکایەتی ئەو پێشنیارەمان هەیە تکایە گوێبگرن، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رەئی ئێمە ئەو سێ دێرەی دوایی ئەسباب موجبە ئەوە کیفایەتە ئەگەر بخوێنم بەو شکلەیە (بغية تحويل المرضى النفسيين الى جزءٍ فاعل في المجتمع وتوفير فرص العمل أمامهم فإن من واجب المجتمع تجاه هذه الشريحة من أبنإءه توفير كافة متطلبات الحماية و الرعاية لهم بما يضمن حقوقهم و إحاطتها بضمانات قانونية فعالة و بالنظر لوجود فراغ تشريعي في هذا المجال في اقليم كوردستان_العراق، فلقد شرع هذا القانون، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ پێشنیارەکەی سەرۆکایەتیدام، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

ئێـوەش لەگەڵـدان لیژنـەی هاوبـەش؟ لیژنـەی هاوبـەش و سـەرۆکایەتی و جـەنابی وەزیـر لەگـەڵ ئـەو پێشنیارەی ئـەخیرن کـە خوێندرایـەوە لەلایـەن کـاك فرسـت، کـێ موناقەشـەی هەیـە؟ واللـە حـەق نیـە زۆر موناقەشـەبکەن لەسـەر ئـەو مەوزوعـە بەراسـتی، باشـە ناوتـان دەنووسـین ئـەم بەڕێزانـە ناویـان نووسـراوە (عظیمه خان، کاك شوان، کاك عبدالسلام، تارا خان، کاك نەژاد، پەیمان خان)، فەرموو عظیمه خان.

بەڕێز عظیمه نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە نەخۆشی دەروونی وەکو ئەوەی کە لە پێناسەکەدا هاتووە لە ئەخیریشدا بەم شێوەیە دارشـتنەوەیەکم بـۆ کـردووە، نەخۆشـی دەروونـی لـە ئـەنجامی مامەڵەیـەکی ناتەندروسـتی کومەڵـەوە دێتـەوە زۆرجـار هەڵسوکەوتی جیـاوازی لەگەڵدا دەکرێـت، بۆیـە لـە پێنـاو پاراسـتن و چـاودێریکردن و چارەسـەرکردنیان و هەستکردنی تاك بە دڵنیایی و ئـارامی و پەیوەندیـەکی پتـەو لـە نێـوان جەسـتەو دەروون و کۆمەڵایـەتی و کارامەیی و خۆسازدانی تاك لە نێوان ژینگە و کۆمەڵدا بۆ بەرنگاربوونەوەی ژیان، خۆی مەبەست لە یاساکە ئەوەیە کە تاك بخەیتەوە ناو کۆمەڵگا بۆ ئەوەی لەگەڵ خودی خۆیدا، لەگەڵ کۆمەڵدا، لەگەڵ ژینگەدا خۆی بگونجێنێتـەوە، بۆیـە مـن بـە پێویستی دەزانم ئـەم پێشـنیارەی مـن بـە کـورتی و پـوختی جـەنابی لیژنـەی یاسایی سوودیان لێ وەرگرتبێ، سوپاس.

بەڕێز د. حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

فەرموو کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەزدەکەم لیژنەی هاوبەشیش گوێی لێبێت، چونکە موەجەهە بۆ ئەوان پێش هەموو شت، یەکـەم شـەکلیە وابـزانم ئەسـباب موجەبـە داخلّـی دەروازەو فەسـڵ و ئـەو نابێـت، بۆیـە ئـەوەی خوێنـدرا چـبێت نەسـەکە دەروازەی پێناوێت، چونکە ئەسباب موجەبە لە دەرەوەی تەسەلسولی خالّەکانە، دووەمیان من هەرسێ نەس زۆر بە گونجاو بۆ ئەم یاسایە دەبینـم هـەروەها تەبیعیـە هەرسـێ نـەس وەربگـرێ پێکـەوەش، چـونکە ئـەم یاسایە هیچ پەیوەندی بە ئەمراضي نەفسی نیە، مـن لـە موداخەلـەی خـۆمیش لـە ماددەکـان بـاسمکرد ئـەم یاسایە دانراوە بۆ موعالەجەی ئەمراضي عەقلّی و عەصەبی واتـە بـەو شـێوەیەی داوایـانکرد بـاس نـەکرێت شێت، رجاتان لێدەکەم ئێمە گەیشتینە مەڕحەڵەی ئەخیر دەزانمیش قسەکەم هیچ فایدەی نیە، بەڵام ئێمـە غەدرێکی گەورەمان کرد لەو کەسانەی کە موعاناتی ئـەمراضي نەفسـییان هەیـە ئەگـەر تـا ئـەمڕۆ مـن کـە هەستدەکەم بە دون شعور بەنەقصم هەبێت من کە خەمۆکیم هەبێت من کە شتێکم هەبێت کە ئەمراضي نەفسـی تەبیعینـە هـەر ئینسـانەکی عـادی لـە دنیـایی موجتەمـەعی موعەقـەدی پێشـکەوتوو ئـەو کەسـە ئەمراضي نەفسی هەیە ئەوەی لە مەرکەزو رۆڵی بالاّی هەیـە واتـان لێدەکرد مـن نزیکـی هـیچ نەخۆشـێکی

نەفسی نەبم، چونکە موعامەڵەم دەکرێت وەکو شێت، بۆیە من ئەو مەوقفە تەسبیت دەکەم نەیاسایەکە هیچ ئیزافەی کردووە بۆ ئەمراضي نەفسی بە عەکسەوە تەعقیدی کردووە، خۆزگە تەشریعی یاسایی رێگای دابا ئێمە موناقەشەی ئەوەمان بکردبا ئایا ئەم یاسایە بۆ ئەمراضي نەفسییە یان ئەمراضي عەقڵیی و عەصەبی ئەوکاتە ناوو یاساکە دەگۆڕدرا لەهەر جیگایەك باسی نەخۆشی نەفسی کرابا گۆڕاندبا بۆ نەخۆشەکەو تەعریفمان کردبا لەسەرێ نەخۆشی عەقڵی و عەصەبی و نەفسی متەتەور ئەو کاتە یاسایەکی بە پێچ بوو دەست خۆشیشم دەکرد لە لیژنەی هاوبەش و لەهەموو ئەوانەی بەشداریان کرد، من لێرە دەمەوێ تەسبیت کەین ئەم یاسایە یاسایەکە بۆ نەخۆشی عەقڵی و عەصەبی هیچ عیلاقەتی بە نەخۆشی نەفسی نیە وە هیچ سوود ناگەیەنێتەوە بە داخەوە زوڵمێکی گەورە لە هەموو ئەوانەی ئینسانی عادین رۆڵیشیان هەیە پێوستیان بە تەئهیلیش نیە هەروەها ئەندامی کاران لەو کۆمەڵگایە، هەروەها سلوکیان لەلای کۆمەڵگاوە حیساب ناکرێ وەرناگیرێت وە ئەوە موختەصیش هەنە ئەمە نەخۆشی نەفسی خەڵەڵە لە وەرگرتنی رفتارەکەی لەلایەن زۆرینەوە، چونکە زۆرینە نەمەتێکی سلوکی داناوە ئەوە بەراست دەزانێت، سوپاس.

بەڕێز د. حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

فەرموو کاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ هەموو تەفسیرەکانی کاك عبدالسلام دام ئەمە یەك، دوو بەراستی ئەو ئەسباب موجەبەیەی کە لیژنەی هاوبەش خوێندیانەوە ئەو دوو دێرە من پشتگیری ئەوە دەکەم بەبێ هیچ تەرەدودێك، سێهەم ئەگەر ئەوەی جەنابی سکرتێری پەرلەمان خوێندییەوە لەسەر ئەوە قسەکرایە ئەوە بڵێین دەنگی هێنا ناکرێ بەراستی (توفیر فرص العمل) لەوە هەبێت بەحقیقەت چونکە ئەو یاسایەی کە ئێمە دەرمانکردووە هەتا ئێستا وا هاتووە بەداخەوە ئەوەی کاك عبدالسلام ئەوەی ئەو راستە کە ئەمە یاسای نەخۆشی مرضی عەقڵییە نە مرضی نەفسی، مرضای نەفسی ئەوانەی کە لێرە هاتووە لە ماددەکاندا بەراستی زۆر دوورە لە مرضای نەفسییەوە، زیاتر ئەوانەن کە بڵێن ئەوەی کە ئێمە بەداخەوە وای پێدەڵێین یەعنی دەسەڵات نیە کە دەبێ ئەو ناوە بێنین پێیدەوترێ پێیان دەڵێن شێت بەداخەوە وای پێدەڵێین، بەڵام بەراستی کەوابێت (توفیر فرص العمل) لێرە یەعنی مەعنا نادات لەناو ئەسباب موجەبەکە من بەهەر حاڵ پشتگیری لەوەی لیژنەی هاوبەش دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

فەرموو تارا خان.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی کاك شوان زۆر لە (comment)کەی کە (توفیر فرص العمل)، کە ئێمە لەناو یاسایە تێدا نەبوو لەبەر ئەوە ئێمە لەگەڵ جوزئی دووەمەکە نەبووین (comment)کەم لەوە بوو تاکو کورتبێ من لەگەڵ هاوبەشم، بەڵام ئەگەر بەم شکلەبێ کورتریشە (بغیة خلق جو ملائم لصحة نفسیة جیدة تراع فیها حالات المرضی النفسیین و توفیر حقوقهم المدنیة و القانونیة، لذا شرع هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تارادەیەکی زۆر لەگەڵ قسەکانی کاك عبدالسلام بووم بەراستی بە نسبەت ئەو قانونە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەوە تازە قانونەکە تەواو ئیتر بەس بە نسبەت ئەسباب موجیبە من ئەوەی لیژنەی هاوبەش دایڕشتووە پێمباشە، بەڵام دیسانەکە بەخۆشم شتێکم دارشتبوو حەزدەکەم ئەگەر متوەجیهبن لیژنەی هاوبەش (بإلنظر لما یعاني المریض النفسي من حالةٍ نفسیةٍ مضطربة و المعاملة الغیر الصحیحة من قبل المجتمع و الإنتهاکات التي ترتکب بحقه و بغیة مواجهة هذه المعانات و رفع الحیف عنه و إعادة تأهیله و لوجود فراغٍ تشریعي في هذا المجال، فقد شرع هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز د. حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

پەیمان حان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشگیری راپۆرتی لیژنەی هاوبەش دەکەم، چونکە بەراستی لێرە ئەوەی چارەسەردەکرێ یەعنی هەر ئەوە قسەی سەر وەرەقەیە، دابینکردنی هەلی کار بەراستی هەر کەس لە کۆمەلگا بانگیشیان ناکات بۆ کارکردن، یەکەمجار هەدەفی ئەو یاسایە چیە هۆی دەرچواندنی ئەوە چارەسەرکردن و تەئهیلکلردنیانە گەڕانەوەیان بۆ ناو کۆمەلگا، ئێمە پێش ئێستا باسمانکرد وتمان ئەوانە ئیشێکیان هەبوو بەس بەهۆکارێك تووشی نەخۆشی نەفسی ببوون ئیشەکەیان لەدەستدابوو ئایا بە مۆڵەتبوو بە چیبوو بۆیە دووبارە تەئیدی راپۆرتی لیژنەی هاوبەش دەکەمەوە، هەروەها ئەوەش دابینکردنی هەلی کار لێرانە بەراستی هیچ ئیجاب ناکات وجودی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر چەندە ئێمە یاساکەمان تێپەڕاند، بەڵام لەبەر ئەوەی زۆر قسەدەکرێ ئەمە یاسای نەفسییە یان یاسای عەقڵییە؟ لەلایەکەوە دەڵێن ئەم یاسایە هیی ئەوەیە کە خەڵکی عەقڵی هەیە لەلایەکیشەوە دەڵێن بەس بۆ شێت دانراوە، باشە خۆی شێت نەخۆشییەکی نەفسییە خۆ عەقڵی نیە، یەعنی موشکیلەیەکی ئۆرگانی نیە موشکیلەکە شێت نەخۆشییەکی نەفسییە، یەعنی ئەمە شتێك نیە جیایکەیتەوە بڵێی ئەمە نەخۆشی عەقڵییە ئەوەیان نەفسییە، کێ دەتوانێ بابۆمان جیاکاتەوە بڵێ ئەو نەخۆشیانە نەخۆشی عەقڵیین؟ شتێکی تێکەڵە یەعنی ناتوانی بەو حەدە جیایکەیتەوە، دوای ئەوە هەموو ئەو ماددانە ژمارەیەکی زۆر نەخۆشی نەفسی هەن کە پێویست بەوە دەکات کە تۆ بە ئیلزامی داخلی بکەی، هەروەها نەخۆشی نفسیش هەیە لەوانەیە ئاسان بێت هەر بەوە چارەسەربێ کە بە (سایکۆسەرەپی)بووە بە چارەسەری دەروونی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشەکی تەبعەن پێموایە ئەم یاسایە یەکێکە لە یاسا جوانەکانی ئەم پەرلەمانە کە داینناوە، چونکە ئەم یاسایە ڕێکخستنی ئیشە ئەو قانوناندی کە ئێمە هەمانە لە صحە زۆربەی قانونی کۆنن، ئەم یاسایە ریکخستنی ئیشە لەبەینی پزیشکی دەروونی و لەبەینی موئەسەسەی دەروونی وە پاراستنی مافەکانی نەخۆشی دەروونە، هەتا ئێستا یاسایەك نەبووە ئەوها بە سەریحی بڵێ کارمەندێك یان پزیشکێك کە غەڵەت دەکات سجن دەکرێ دەدەرێ بە دادگا، دوو من کە دێم لەسەر مەوزوعێك قسەدەکەم دەبێ بزانم ئەو نەخۆشییە سەر بە چ گروپێکە لەم ماوەیە هاتووە دەڵێ (سەرەسیمیا) نەخۆشی سەرەتان نایگرێتەوە، (سەرەسیمیا) سەرەتان نیە نەخۆشی (نیرۆلۆجی عەصەبی نەفسی نیە) نەخۆشی دەمار زانی ئیختصاصێکی جیاییە پێنج ساڵ دەبێ بخوێنی بۆ ئەوەی ناوت بنێم (طبیب عصبي)، یەعنی بەراستی من کە دێم باسی (تۆپیك) دەکەم لەگەڵ ڕێزمدا مەفروزە (کلاسیفیکەشن)کە بزانم مەفروزە تەسنیفەکە بزانم، بزانم ئەم نەخۆشییە لە چ تەسنیفێکدایە، بەڵێ د. ڕێباز راست دەکات نەخۆشی نەفسی و عەقڵی ناتوانی جیابکرێتەوە، چونکە ئەوەی کە تووشی نەخۆشی دەروونی دەبێ لەوانەیە عەقڵی لەدەست بدات، بەڵام شەرت نیە ئەوەی عەقڵی کەم بێ نەخۆشی دەروونی بێ لەبەر ئەوە ئەم (تۆپیکە) تۆپیکێکی تێکەڵاوە وە من دەستخۆشی لەیکە بەیەکەی سەرۆکایەتی پەرلەمان و ئەندامانی پەرلەمان و لیژنەی هاوبەش دەکەم بەراستی ئەمە یاسایەکە کاری پزیشکی ڕێکدەخات بە یاسا، خۆزگە کات هەبووایە هەموو یاساکانی پاراستنی نەخۆش و هەموو یاساکانی مافی نەخۆش و چارەسەرکردنی نەخۆشییەکانیشمان وەکو ئەم یاسایە ڕێکبخستایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

لیژنەی هاوبەش داڕشتنەوەتان بۆ ئەسباب موجەبە، فەرموون.

بەڕێز ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەم داڕشتنەوەین (من أجل حماية حقوق المرضى النفسيين و تأمين العناية الصحية و الإجتماعية لهم و إعادة تأهيلهم كشريحة فعالة ونشطة في المجتمع، من أجل ذلك شرع هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

کۆی ماددەکانی یاساکە لەگەڵ (أسباب موجبة)، بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ دایە؟ دەست بەرزکاتەوە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (1) کەس لەگەڵدا نیە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، سوپاسی یەکە بەیەکەتان دەکەین، دەستخۆشیتان لێدەکەین یاسایەکی وەکو جەنابی وەزیر باسیکرد یاسایەکە خزمەتی شریحەیەکی گرنگ هەروەها مافی نەخۆشی نەفسی دەکات، ئێستاش قسە بۆ جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حەمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەستخۆشی لە بەڕێزتان و لە سەرۆکایەتی پەرلەمان و لە لیژنەی هاوبەش و یەکە بەیەکەی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز دەکەم وە سوپاستان دەکەم، هیوادارم کە ئەم یاسایە ببێتە هۆی بەرەودان و پێشخستن و خزمەتکردنی خزمەتگوزاری تەندروستیی دەروونی لە دامەزراوەکانی وزارەتی تەندروستی حکومەتی هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان کوردستان:

کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دەهێنین تا بەیانی کاتژمێر (11).

فرست احمد عبدالله	**د.حسن محمد سورە**	**د. ارسلان بایز اسماعیل**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**